HASAN ALİ TOPTAŞ

Gölgesizler

İLETİŞİM

Hasan Ali Toptaş
Gölgesizler

HASAN ALİ TOPTAŞ 1958 yılında Denizli'nin Çal ilçesinde doğdu. İlk öykü kitabı *Bir Gülüşün Kimliği* 1987'de, ikinci öykü kitabı *Yoklar Fısıltısı* 1990'da yayımlandı. *Ölü Zaman Gezginleri* adlı öykü dosyasıyla 1992 yılında Çankaya Belediyesi ile Damar edebiyat dergisinin düzenlediği yarışmada birincilik ödülü aldı. Aynı yıl *Sonsuzluğa Nokta* adlı yayımlanmamış romanıyla Kültür Bakanlığı'nın düzenlediği yarışmada mansiyon aldı ve *Sonsuzluğa Nokta* Kültür Bakanlığı tarafından yayımlandı. l994'te *Gölgesizler* adlı yayımlanmamış romanıyla Yunus Nadi Roman Ödülü'nü aldı. *Bin Hüzünlü Haz* adlı romanı ise 1999 Cevdet Kudret Edebiyat Ödülü'ne değer görüldü. Yazarın ayrıca *Yalnızlıklar* adlı şiirsel metinlerden oluşan bir kitabı, *Kayıp Hayaller Kitabı* adlı bir romanı, *Ben Bir Gürgen Dalıyım* adlı bir çocuk romanı ve *Harfler ve Notalar* adlı bir deneme kitabı vardır. Toptaş'ın son romanı *Uykuların Doğusu* 2005'te yayımlandı.

Can Yayınları, 1995 (3 baskı)
Doğan Kitap, 2006-2007 (2 baskı)

İletişim Yayınları 1338
Çağdaş Türkçe Edebiyat 184
ISBN-13: 978-975-05-0617-8

1. BASKI 2008, İstanbul
2. BASKI 2009, İstanbul

EDİTÖR Belce Öztuna
KAPAK Suat Aysu
KAPAK RESMİ Kornet
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Begüm Güzel - Ceren Kınık

I

Elindeki makasın ucunu bir an için havaya dikip onuruma içilecek bir kadeh gibi yavaşça kaldırarak, “Hoş geldin beyim,” dedi berber.

Belki çırak da aynı şeyi söyledi, ama onun sesi işitilmedi; yalnızca ağzı açılıp kapandı. Koltuğun çevresinde yarım adımlarla, berberin hareketlerini kollaya kollaya dönüyordu. Ustası makası şıkırdatarak kimsenin bilmediği bir oyun havası tutturmuştu da o durup dinlenmeden oynuyordu sanki. Kimi zaman da gözlerini devirip köşede oturanlara bakıyordu. Onlar birer seyirciydi kuşkusuz; gözleri çırağın hareketlerinde, kulakları ve gönülleri makas şıkırtısında sessizce bekliyorlardı.

Bir ara şıkırtılar durdu. Tıraş edilen adam, oyundan artakalmış etten kemikten bir posa yığını gibi koltuktan kalkıp ceketini giydi. Çırağın eline bahşiş tutuştururken, “Ruhum sıkılıyor,” dedi berbere, “gene de geçmedi bak...”

Berber yanıt vermeden uzun uzun baktı kapıdan çıkan adama, sonra bekleyenlere döndü. Elinde zindan karası tespih tutan, sıra bende dercesine oturduğu yerde kıpırdanmıştı. Ama berber onun verdiği bu işareti görmedi, gördüyse de anlamadı ve buradaki her oyunu yalnızca kendisinin yönetebileceğini bir kez daha vurgulamak ister gibi, “Buyur,” dedi yanımda oturan keçi sakallıya.

“Yeni bir oyun başlıyor,” diye geçirdim içimden. Adam sessizce kalkmış koltuğa doğru yürüyordu. Havlusu çırağın elinde hazırdı. Berberse tezgâhın üstüne eğilmiş yan yana duran usturalardan birini seçmeye çalışıyor, bir yandan da arada bir gözlerini aynaya kaydırarak koltuğa yaklaşan keçi sakallıyı süzüyordu. Gözlerinde küçücük birer cellat gözü vardı şimdi, onlarla bakıyordu.

“Oyun kanlı olacak anlaşılan,” dedim iç sesimle. Zindan karası tespih şıkırdamaya başladı o sırada, taneler sırasını kaptırmış bir adamın öfkesiyle titreyerek üst üste düşüyordu. Çalgı değişmişti bir bakıma, üstelik şıkırtılardaki öfke kanlı bir oyun için uygundu. Aslında her şey o oyuna göreydi artık; keçi sakallı, dilsiz bir kurban gibi gidip koltuğa oturmuş, berber usturalardan birini seçip ayırmış, çırak da beyaz bir örtüyü adamın boynuna bağlayıp uçlarını (kan sıçramasın diye mi nedir) dizlerinin üstüne çekmişti.

Sonra, derin bir sessizlik girdi araya.

“Neden konuşmuyorsun beyim?” dedi berber.

“Ne anlatayım,” dedim kanlı bir oyunu seyretmeye hazırlananların tedirginliğiyle.

“Ne anlatırsan anlat,” dedi; “yeter ki anlat...”

Bir tür ön sorgudaydık sanki; koltuğa oturtmadan önce ufak tefek bilgiler almaya çalışıyordu. Gözlerindeki cellat gözleri arada bir parlayıp sönüyordu, görmüştüm.

“Hâlâ roman yazıyor musun sözgelimi, onu anlat.”

“Yazıyorum,” dedim kuru bir sesle. Hemen ardından, gözlerimi aynanın üstüne kaldırarak onun yaptığı resme baktım. Karakalemle yapılmış iri bir güvercin resmiydi bu; sigara dumanından sararmıştı biraz, kenarları kıvrılmıştı.

“Adı ne?”

Aynada göz göze gelmiştik.

“Romanın mı,” dedim uzak bir sesle, “şimdilik bilmiyorum.”

Zindan karası tespih sustu birden. Berber, elindeki fırçayı bırakıp gözlerinde büyüyen cellat gözüyle caddeye baktı. Şehrin bütün caddelerini aşmıştı sanki, çok uzaklarda, dağların ardında bir yeri görüyordu. Belki de berberin kendine sığmazlığı vardı orada; sözgelimi bir köyde, yine böyle bir dükkânda berber kılığında oturuyor ve arada bir başını çevirip buraya bakıyordu.

2

Sonra, gözlerini köy meydanından geçen muhtara çevirdi; uzaktan uzağa el sallayarak selamlaştılar.

İçinden, “Artık sen de bu köylü sayılırsın,” dedi muhtar. Gülümsedi kendi kendine. Bu gülümseyiş evine dek mutlu etti onu, hafifletti, bir bakıma seçimden kalan bütün yorgunluğunu unutturdu. Çift kanatlı avlu kapısından girdiğinde, karısı marul salatasına zeytin serpiştiriyordu.

“Kazandın mı?” dedi havada kalan elini unutarak.

Muhtar, şapkasını çıkarıp kapıya doğru fırlattı.

“Kazandım,” dedi, “yeniden muhtarım!”

Dam başına çıkan merdiveni tırmandı sonra, bacanın dibine bağdaş kurup oturdu. Önündeki tepside bacaklarını havaya dikmiş salçalı bir tavuk, biber turşusu, tuzluk, dörde katlanmış birkaç yufka ve rakı vardı. Dört yılda bir hazırlatırdı bu sofrayı, tek başına oturup zaferini kutlardı. Kayalıkların gölgesindeki köye kısık gözlerle bakar, karanlık toprak damları tek tek yutuncaya dek bıyıklarını rakıyla sulardı. Gene de yeşermezdi bıyıkları, yıl geçtikçe ağarırdı.

Bu köyün Tanrı’ya ve devlete en uzak köy olduğunu düşünürdü sonra; kadehini her dikişinde gözleri karanlığa gömülen kayalıklara takılır, göremeyeceğini bile bile onların en yüksek noktasına çıkıp ormanların, yaylaların ve otlakların ötesindeki yerleri görmek isterdi. Ardından ovaya dönüp insana hiç ulaşılamayacakmış duygusu veren ufuk çizgisine uzun uzun bakardı. Derken, Tanrı köyü görebilsin ya da devlet başını çevirip bir kez olsun bakabilsin diye şu dağları yıktırmak gibi gülünesi şeyler de geçerdi kafasından. İşte o zaman, Tanrı’yı küçümsediğini düşünerek tövbe ederdi hemen; tüccarından demircisine, pehlivanından tabibine ne kadar

peygamber tanıyorsa hepsinin adını mırıldanırdı. Hem bu denli içmesine gerek de yoktu belki; devlet bugün yarın kimsenin davetini beklemeden kendiliğinden gelip ovanın göbeğine gücünü yığacaktı. Sonra, buralarda bir yerde bayrağımı dalgalandırıp varlığımı tamamlayan bir köy olacaktı diyerek gelip muhtarlık odasının önüne dikilecekti. Ansızın gerçekleşen bu mucizeye en çok ak sakallı yaşlılar şaşıracaktı kuşkusuz; çünkü onlar ta çocukluklarında işitmişlerdi sulama kanallarının açılacağını. Yıllardır anlatırlardı. Hatta kim bilir hangi seçim arifesinde, kimi milletvekillerinin ovaya gelip kanallar şuradan mı geçsin buradan mı diye tartıştıkları, belki de kazıkları çakıp ipleri çekerek yerlerini saptadıkları bile söyleniyordu. Gerçi ovaya gelen adamları köylülerden gören olmamıştı. Göremezlerdi de zaten; onca yolu yürüyüp yanlarına varıncaya dek adamlar otomobillerine binip çoktan başkente dönmüş olurlardı.

Kadehi hızla dikip bıyıklarını sıvazladı. Soluğu tıkanmak üzereydi gene, üşüyordu. Ceketinin önünü kapatıp büzüldü bir süre, sonra düğmeyi çözdü nedense, bedenini dik tutmaya çalıştı.

Derken, karısıyla oğlunun kollarında buldu kendini. Merdivenin başındaydılar. Karısı hiç konuşmuyordu, ama oğlu arada bir homurdanıp başını sallıyordu. Onun ne dediğini anlayamıyordu muhtar, iki adımda bir durup belini geriye bükerek yüzüne bakıyordu yalnızca. Aşağıya indiklerinde bunu da beceremez oldu artık, başını göğsüne düşürüp soluğunu kesti. Yatağa uzatılmadan önce de böğüre böğüre kustu. Domates dilimleri çıktı boğazından, ağzından gelişigüzel kıyılmış marul yaprakları sarktı. Gözleri dana gözü gibi büyümüştü, bir eliyle karnını kucaklarken ötekiyle boşluğu yakalamaya çalışıyordu. Başını yastığa koyunca derin bir soluk aldı. Gece boyunca dam başında rakı içtiğini sanıyordu.

“Bugün akşama dek uyandırmayın beni,” dedi.

3

Berber camın önüne dikilmiş, gözlerindeki cellat gözleriyle hâlâ köy meydanına bakıyordu.

Buraya geldiğinden beri zorunlu birkaç söz dışında hemen hemen hiç konuşmamıştı. İstese de konuşacak şey bulamıyordu zaten; belleğinde geçmiş diye bir şey kalmamıştı. Uzaklara geldiğini anımsıyordu yalnızca, çok uzaklardan. Ama orası neresiydi, bu köye gelmeyi kendisi mi istemişti ve yola hangi amaçla düşmüştü, bilmiyordu. Bu konuda yüzlerce düşünce yaratmıştı kafasında, yüzlercesini de öldürmüştü. “Daha önce belki bir şehirde oturuyordum,” demişti bir gün; “evim vardı sözgelimi, balkonum vardı bahçeye bakan, karım vardı tatlı düşler gibi, çocuklarım vardı. Bir de dükkânım tabii, berbersem. İşlek bir caddede, köşe başı. Müşterilerim sonra; kimi genç kimi yaşlı, kimi konuşkan kimi sessiz... Bir de dertlerim. Ardından, müşterilerin dertleri. Alamadım satamadımlar, yapamadımlar, diyemedimler, gidemedimler... “

“Acaba onlardan mı sıkılmıştım,” diye geçirmişti içinden. Yani dağlara mı kaçınıştı şehrin ellerinden kurtulup? Berber dükkânındaki gerekli malzemeleri bir bavula doldurarak bir akşam karanlığında yollara mı düşmüştü tek başına? Gecelerden mi geçmişti kendinden geçercesine, dağlardan mı, ovalardan mı geçmişti nereye gittiğini bilmeden? Sonra bu köyün biricik berberi olan Cıngıl Nuri’nin artık mesleğini sürdürmediğini sezerek dağlardan inip muhtarlık odasının önüne mi gelmişti?

Bütün bunların hiçbirini bilmiyordu.

Belki de, hâlâ bir şehirde yaşıyordu. Dükkânındaydı şimdi; sabun ve krem kokularına sırtını dönmüş, camdan, dışarıdaki caddeye bakıyordu. Ya da, koltukta oturan keçi sakallının bile göremediği uzak mı uzak uzaklara...

4

Muhtar ertesi sabah gözlerini açtığında, karısı yatağın üstüne eğilmiş; “Kalk,” diyordu, “kalk, Reşit seninle görüşecekmiş.” Bir düştü sanki; karısının ayaklarının dibinde uzun kuyruklu, kahverengi bir kedi dolaşıyordu. Gözleri bir çift ateş kuyusu.

“Beklesin,” dedi muhtar, “geliyorum.”

Kedinin gözlerini tıpkı böyle kor gibi yanarken bir kez daha görmüştü, anımsıyordu. “Ama ne zaman,” dedi kendi kendine; alnını tutup doğrulurken. Bir yanıt bulamadı. Karısıyla kedi odadan çıkarken uzun uzun baktı arkalarından. Bir yandan da, burnundan sarkan anason kokusunu koparabilecekmiş gibi üst üste bıyıklarını sıvazlayıp duruyordu.

Derken, birdenbire taş kesildi. Kor gibi yanan kedi gözlerini ne zaman gördüğünü bulmuştu.

On altı yıl önce ilk kez muhtar seçilişinin ertesi günü, gözlerini açtığında karısıyla karşılaşmıştı gene. Karısı bile denemezdi hatta, gitgide silinen bir gölgeydi yatağın üstüne eğilen ve “Kalk,” diyordu tıpkı az önceki gibi; “kalk, Cıngıl Nuri’nin karısı seninle görüşecekmiş.”

O gün, beklesin dememişti muhtar; hiç kuşkusuz, ilk görevinin heyecanına kapılarak hızla kalkıp giyinmişti. Avluya çıktığında, Cıngıl Nuri’nin karısı ellerine sarılmıştı hemen. Kadınla birlikte gelen üç çocuk da gözlerini dikip korkuyla bakmışlardı.

Muhtar şaşırmıştı önce; ellerini hangi konumda tutup nereye koyacağını bilememişti. Sonra, bu köyde bir şeye şaşıracak son kişinin muhtar olması gerektiğini düşünerek şaşkınlığını sigara dumanının arkasına gizlemiş ve çocukların yüzüne bakıp gülümsemişti.

Kadın iki gözü iki çeşme, saçları dağınık, dizleri ah çekilip dövülmekten yamyassı; kocasının dün akşam ruhum daralıyor diyerek evden çıktığını, bir daha da geri dönmediğini söylemişti. Çocuklar analarının iki yanına geçip yan yana sıralanmıştı o sırada ve muhtar, dört boncuklu bir tespihe benzetmişti onları; “imamelerini arıyorlar,” demişti.

Kadın, kocasının dün neler yediğini, neler konuştuğunu, dükkândan eve gelirken gökyüzündeki kuşlara nasıl baktığını, küçük kızını eşikte neden tokatladığını ve ruhum daralıyor diye içini çektiğinde sırtında hangi gömleğin bulunduğunu anlatmıştı sonra; onun nereye gitmiş olabileceğini, öldürülüp bir dereye mi atıldığını, akbabalara yem mi olduğunu, yoksa kayalıklardan mı yuvarlandığını ya da kırklara mı karıştığını sormuştu.

Muhtar, bin yıllık muhtar gibi her şeyi ölçüp biçerek, sabırla dinlemişti onu. Bir yandan da peş peşe ateşlediği sigaraların dumanına boğulmuştu. Mezara girmekten başka kaybolma yolu bilmeyen şu köylülerden birinin, kendi kendini ortalıktan sileceğine inanamıyordu. Hiç kuşkusuz Cıngıl Nuri bir yere takılıp kalmıştı, belki bir içki âlemindeydi, sızmıştı, az sonra değilse de öğleye doğru gelir, dükkânını açıp köylüleri tıraş etmeye başlardı. Gene de muhtar o gün, Nuri’yi kartal çığlıklarıyla çınlayan kayalıkların arkasında ya da sapsarı bir ağıt hüznüyle genişleyen ovanın öteki ucunda görebilecekmiş gibi dama çıkıp tezek yığınlarının arasında gezinmiş, aşağıya indiğinde hiç gereği yokken dananın alnını okşamış ve Cıngıl Nuri’nin karısına doğru yürürken, kendisi Nuri olsa ve ruhu bir iğne deliği kadar daralsaydı şu üç çocuklu kadını bırakarak nereye gidebileceğini düşünmüştü. Bu düşünce korkutmuşu onu; içinde kocaman bir boşluk yaratmıştı. Sonra, kırk iki yıldır yaşadığı bu köyün taşına toprağına, köpeklerinin sesine, gübre kokusuna, hatta rüzgârlarının keskinliğiyle otlarının çıtırtısına ruhu, gözleri, derisi ve kulaklarıyla sımsıkı bağlandığını, artık istese de bir yere gidemeyeceğini anlayarak Nuri olmaktan vazgeçip kendi bedenine yerleşmiş; alnının kırışıklıklarını, gözlerini ve uykulu yüz çizgilerini takınarak kadının önüne gelip durmuştu.

“Sence, nereye gidebilir?”

Kadın gökyüzüne bakmıştı uzun uzun; muhtarın sorusunu Tanrı'ya aktarmıştı sanki, yanıt alamamıştı, ya da yanıt verilmişti verilmesine de o işitememişti. Bu sırada, muhtar, kadının bakışlarında derin bir boşluk

görmüştü bir an ve sonraki yıllarda, sık sık anımsamıştı bu bakışları; her kadının gözünde bir erkeğin kaybolup gideceği boşluk bulunduğuna inanmıştı. Hatta, memeleri elma yarımı kadar kabarmış kabarmamış bütün kızların gözlerine dikkatle bakmıştı o boşluk doğuştan mı geliyor diye.

Nuri her köşede aranmıştı o gün, her yere sorulmuş, ama küçücük bir ipucu bile bulunamamıştı. Yoktu; öyle biri yaşamamıştı sanki, o adda biri bu köyde yıllarca berberlik yapmamıştı. Yüzü de unutulmuştu ansızın, burnu nasıldı, gözleri vardı da onlarla mı görürdü, ağzıyla mı yer içerdi, kimse anımsamıyordu. Dükkân onun varlığının biricik kanıtıydı bu yüzden; o da gitgide toza toprağa gömülüyordu. Camdan bakıldığında içerisi gözükmez olmuştu; makaslar, usturalar, havlular, dahası kolonya ve sabun kokularıyla aynalar artık dükkânda değil de, yalnızca anımsayabilenlerin belleğindeydi.

O günlerde, köye gelip kapı kapı dolaşan kalın dudaklı Çingene kadınları giderken sırtlarındaki bohçalarda Nuri'nin kayboluşunu götürmüşlerdi öteki köylere. Bir ara, "Nuri'yi bulursa onlar bulur," demişti biri. O kimdi, şimdi bile bilinmiyor; ya köylülerdendi, ya Çingenelerden. Belki de kimsenin görmediği, kimsenin bilmediği başka biriydi. Yanağında kıllı bir beni vardı sanki; erkekti ve uzaklara bakıyordu, ruhu başka bir yerdeymiş gibi. Kadınlara göreyse o bir kadındı, uzaklara bakmak da nereden çıkmıştı, düpedüz yere bakıyordu ve "Nuri'yi bulsa bulsa Çingene kadınlar bulur," diyordu.

Çingeneler at arabalarıyla çıkıp geldiklerinde çoluk çocuk bütün köylü umutlanmıştı bu yüzden, köyün dışına kurulan kara çadırlara doğru koşmuşlardı. Kadınlar kadınlarla fısıl fısıl konuşurken, erkekler şapkaları yana yıkık burma bıyıklı Çingene beylerini ya kahveye, ya da avlulara kurulan içki sofralarına götürmüşlerdi. Küpler dolusu şarap içilmişti o günlerde, al ibikli horozlar kesilmiş, kınalı kuzular pişirilmişti. Çingenelerin bıyıkları hızla uzayıp birkaç günde koç boynuzu gibi serpilmişti. Kalın dudaklı esmer kadınlar çadırları terk edip köye dağılmış, sokaklardan avlulara, oradan evlere, dahası mutfaklara ve çeyiz sandıklarının gölgesine dek girmişlerdi. Gene de Nuri'ye ilişkin hiçbir haber alınamamıştı onlardan.

Her yaz kulağında bir dal çiğdemle, uyuz bir eşeğin arkasından salına salına gelip köy meydanına tezgâh kuran kalaycıyı görünce de umutlanmıştı köylüler. Adam daha eşeğinin yükünü indirmeden, gezip dolaştığı dağlarda,

geçtiği yaylalarda ya da muhacir köylerinde Nuri'ye ilişkin bir şey işitip işitmediğini sormuşlardı. Kalaycı, ellerinin yarattığı onca ışıltıyı dengelemek istercesine kapkara susmuştu. Yüzlerce bakır tencereyi, çanağı, kaşığı ve kulpu zincirli su taslarını saray ışıltısına boğduktan sonra da tezgâhını toplayıp gitmişti. Üzülmüştü sanki, bir kayboluşa ucundan kıyısından bulaştığı ve elinden hiçbir şey gelmediği için kahrolmuş, hatta üst üste içini çekmişti. Giderken de bekçiye dönüp, "Yaşadığım yere gidiyorum," demişti. Bekçi, kalaycı değirmenin yanındaki dereyi aştığı sırada anlamıştı bu sözü, afallamıştı.

"Sanki birkaç yerde birden yaşıyor," demişti kendi kendine.

Kalaycının gidişinin üstünden bir hafta ya geçmiş ya geçmemiş, değirmenin yanından boz bir eşekle silindir şapkalı boyacı görünmüştü. Güneşin parıltısında azalıp çoğalarak köye doğru geliyorlardı. Bir süre sonra boyacı eşeğine benzemişti titreşen sıcağın altında, uzun kulaklarını oynata oynata dereye inmişti. Düzlüğe çıktıklarında boz eşek boyacıydı bu kez; başında silindir şapka vardı ve ağzından sigara dumanı savruluyordu. Bir süre öylece yürüdüler. Köye girdiklerinde yorgunluktan ölüyorlardı. Alandaki çınarın dibinde birbirlerinden ayrıldılar; boyacı boyacıydı artık, eşek eşek. Kahvenin önünde oturanlar hemen yer göstermişti boyacıya, eşekse sırtında iki boya kazanıyla her yıl gelip yerleştikleri dut ağacının altına yürümüş, eşekçe bir içgüdüyle kulaklarını gevşetip durmuştu.

Boyacı oturur oturmaz Cıngıl Nuri'yi sorunca, herkes bir haber getirdi umuduyla biraz daha sokulmuştu ona; tahta sandalyelerin yönü değişmişti. Ama, "Yalnızca kaybolduğunu işitmiştim," demişti boyacı; bunun dışında hiçbir şey bilmiyordu. Bilmesine gerek de yoktu belki, gene de köylülerin bakışları ısrarlıydı. Hatta ertesi gün boya kazanlarının altını ateşe verdiğinde, Nuri'nin karısı üç çocuğuyla gelip karşısına dikilmiş, uzun süre de gitmemişti. Boyacı, kış boyunca kirmanlarda bükülen yünleri bayrak alına, cennet yeşiline, boncuk mavisine ya da zindan karasına boyuyorum diye Nuri'nin yokluğuna boyamıştı bu yüzden.

Sonra muhtar, "Devlete haber vereyim, kayıtlara geçirip asker ve polis marifetiyle arasınlar," diyerek atına binip ilçeye gitmişti. Onun gidişiyle biraz daha kaybolmuştu Nuri, geride kalan berber dükkânı biraz daha tozlanmıştı. Köylüler günlerce muhtarın dönüşünü bekleyip sabahtan

akşama dek damların tepesinden yola bakmışlardı. Muhtarı at sırtında, dağları, ovaları, yaylaları ve köyleri geçerken düşlemişti Nuri'nin karısı da; sonra gidip onun evinin önündeki taş yığınlarının üstüne oturmuş ve gözlerini çatıda dalgalanan bayrağa dikmişti. Onun renginde devlet kapılarını görmüştü büyük büyük; telaşlanmıştı. Korkuyor muydu, seviniyor muydu belli değildi; seviniyorsa korkulu bir sevinçti bu, korkuyorsa sevinçli bir korku.

Binlerce yıl sonra muhtar ilçeden dönüp geldiğinde, atı kadar yorgun bir sesle; "Tamam," demişti kadına, "her şey tamam."

Her yere haber vermişti dediğine göre; bütün devlet kapılarını çalıp Nuri'nin adını tutanaklara yazdırmış, oraya buraya şerh düşürmüş, hatta ilçede ne kadar kahve, ne kadar lokanta ya da han, hamam varsa tek tek dolaşıp olayı anlatmıştı. Herkes her şeyden haberliydi şimdi, herkes Nuri'nin yokluğu içindeydi. Geriye, sabırla beklemek kalıyordu, nasıl olsa bugün yarın bir haber gelirdi köye, al kanatlı bir muştu uçurulurdu.

Bunları işitince Nuri'nin karısı, kocası bulunmuş gibi sevinmişti. Bir yandan da hüngür hüngür ağlayıp çocuklarının çevresinde dönüyor, onlara sarılıp yüzlerce kez öpüyordu. Gene de muhtarın evine doğru yürüyordu her gün; taş yığınlarının üstüne oturup çatıdaki bayrağa bakmayı sürdürüyordu. Artık onun renginde gördüğü devlet kapıları eskisinden daha belirgindi. Kimi zaman o kapıların gölgesinde oturduğunu düşünerek telaşla ayağa kalkıyor, hatta içeride olup bitenleri anlamak için başını uzatıp bakıyordu. Büyük bir salon vardı içeride, alacakaranlık. Uzun yüzlü yazıcılar uzun bir masanın çevresine sıralanmış, kocasının adını yazıyorlardı. Ellerinde çoban sopasına benzer upuzun kalemler vardı ve oynadıkça parlayıp sönüyorlardı. Sonra mühür basılıyordu kâğıtlara, muhtarınkinden kat kat büyük bir mühür. Öyle büyük ki, mühürlerin dedesi gibi bir şey; kimse onun basıldığı yere gölgesini bile düşüremiyor.

Sonra zarflanıyordu kâğıtlar; kapı önlerinde bekleyen sivri yüzlü haberciler zarfları alıp alıp ceplerine koyuyorlardı. Gene de unutuluyordu zarflardan biri; orada, habercilerin kanatlarını hışırdattıkları salonun ortasında öylece kalıyordu. Nuri'nin karısı telaşlanıyordu belki de Nuri onun içindeki yazıdadır diye, birkaç adım yürüyor ve evinden çıkan muhtarın yüzüyle karşılaşıyordu.

Muhtara göre Nuri bugün yarın gelecekti.

Kapı yavaşça açıldı gene; kedi, dilini kırmızı bir mendil gibi sarkıtarak yalandı.

“Reşit hâlâ bekliyor,” dedi muhtarın karısı, “gelmiyor musun?”

Muhtar, önü kusmuk lekeleriyle dolu fanilasını çıkarıp duvarın dibine fırlattı.

“Geliyorum,” dedi öfkeyle; “beklesin!”

5

Berber, caddeye bakmaktan vazgeçip koltuktaki keçi sakallıya döndüğünde gözlerindeki cellat gözleri hâlâ ışıl ışıldı.

“Saçınız sakalınız birbirine karışmış,” dedi bakışlarını örten bir sesle.

Keçi sakallı yanıt vermedi. Kendini aynada görmekten korkuyormuş gibi gözlerini kapatmış, öylece oturuyordu. Saçı sakalı birbirine karışan o değildi sanki, bir yanı kimsenin bilmediği bir yerde yaşıyordu da bir yanı burada, berber koltuğunda uykuya dalmıştı. Ama, berber makası alıp şaklatmaya başlayınca uyandı.

“Yalnızca ağzıma giren bıyık uçlarını kes,” dedi gözlerini aynanın üstündeki karakalem güvercin resmine dikerek; “bu resmi sen mi yaptın?”

“Ben yaptım ve bunu daha önce de sana söyledim,” diye yanıtladı berber. “Her gelişinde soruyorsun.”

Keçi sakallı azarlanmış bir çocuk gibi susmuş, bakışlarını resimden alıp aynaya dikmişti. Çırak, dükkânın perdeyle ayrılan bölümünden uzun saplı bir fırça getirip yerdeki kılları toplamaya başlamıştı.

“Bırak,” dedi keçi sakallı, “bırak!”

Çırak olduğu yerde kaldı; gözlerini açmış, koltuktan kalkan adama bakıyordu. Keçi sakallının kime seslendiği belirsizdi. Kapıya doğru yürüdü telaşla, şehrin kalabalığına karışmadan önce dönüp baktı.

“Para yok,” dedi berbere, “dışarısı iskelet dolu!”

Berber başını salladı. Sonra hüzünle baktı kaldırımda koşan keçi sakallıya; o, caddedeki otomobillerin arasından zikzak çize çize karşıya geçip köşeyi dönünceye dek gözlerini ayıramadı. Onun gidişiyle eksilmişti sanki.

“Kimdi o?” dedim çekinerek.

“Adı Nuri,” dedi, “nerelidir, necidir ben de bilmiyorum.”

6

Gömleğini yavaş yavaş düğmelerken pencereye yaklaşıp yorgun gözlerle baktı muhtar; köy, güneşin altında yaralı, beyaz bir hayvan gibi yatıyordu. Soluk alıp verişi durmak üzereydi sanki, ev ev, sokak sokak ürperiyordu. Derken, kağnı gıcırtıları geldi bir yerlerden; duttaki serçe sürüsü hışırtıyla havalandı. İkiye bölündü sonra; yarısı kim bilir kimin avlusuna yağmur hızıyla inerken ötekiler yukarıya, Cıngıl Nuri'nin evine doğru uçtu.

O zamanlar Nuri'nin evinde bir toplantı yapılmıştı. Akşamdı. Kocası daha kolay bulunsun diye midir nedir, odanın köşelerine iki kandil asmıştı kadın; isleri kıvrıla kıvrıla tavandaki mısır koçanlarına doğru yükseliyordu. Nuri'nin akrabaları sedirlere dizilmişti. Yaşlılar arada bir sıkıntıyla sakallarını sıvazlıyor, kimi kandile gözlerini dikip derin derin düşünüyor, kimi de taneleri ne denli şıklatırlarsa her şey o denli kolay çözülecekmiş gibi hızlı hızlı tespih çekiyordu. Kadına göre, artık muhtarın bu işi önemsediği yoktu; devlete haber vermekle yükü sırtından atmıştı. Şimdi merak edip yüzünü ilçeye bile çevirmiyordu. Hatta Nuri'den kalan berber dükkânını komşu köylerden bir berbere devretmek istediği bile söyleniyordu. Ne yapılacaksa kendileri yapmalıydı, bu yüzden her şey yeniden konuşulup doğru dürüst bir karara varmalıydı.

Oturanlar dalgın dalgın dinlemişlerdi kadını; başlarını sallamışlardı sonra, onlar kıpırdandıkça duvarlara vuran gölgeleri uzayıp uzayıp kısalmıştı. Gölgeler de kendi aralarında konuşmuştu sanki, ayrı bir dünyada başka bir Nuri'yi bulmak için çare aramıştı.

Toplantı horozlar ötene dek sürmüştü. Çocuklar duvar diplerine kıvrılıp uyuduğu sırada söz ak sakallı yaşlılardaydı. Önce içlerinden biri, geçmiş olaylardan örnekler verip kimsenin tanımadığı ölülerden söz etti. Birkaç kişi başını sallayarak onun dediklerini onayladı. Derken bir başkası, aynı

olayları ayrıntılarıyla anlatmaya koyuldu. Herkes gevrek bir sesin peşine düşüp yıllar öncesine gitti. Artık köyün gizli bir sayfasında, dedelerinin arasında yaşıyorlardı. Ne var ki uzun kalmadılar orada, gevrek ses hepsini toplayıp yeniden odaya getirdi. Üstleri başları kan içinde, birbirlerinin yüzüne bakıyorlardı. Herkes, Nuri'nin kayboluşunda ne denli gizler bulunabileceğini anlamış olmanın dehşetine kapılmıştı.

Şafak sökerken, sabah ezanından kopmuş heceler gibi yavaş yavaş dağılmıştı toplananlar; alacakaranlık sokakları geçip evlerine varmış ve kuş uykusuna yatmışlardı. Kuşluk vakti uyanmışlardı tabii; birer bardak dağ çayını ya içmiş ya içmemişler, heybelerine birkaç ekmek, peynir ve don koyarak Nuri'yi aramaya çıkmışlardı.

Muhtar sıkı sıkı uyarmıştı gidenleri; ilçeye yolları düşerse Nuri'yi devlet kapılarından hiçbirine sormayacaklardı. Bunun hem gereği yoktu, hem de görevlileri boş yere rahatsız etmek umulmadık sonuçlar verebilirdi. Devletti bu, usandırmaya gelmezdi; sonra devlet her zaman on beş yaşında olurdu, canını sıkıp da bir kere küstürdün mü artık dönüp yüzüne bakmazdı. Bu yüzden, sakın ha sakın devlet kapıları tıklatılmayacaktı. Zaten her yere şerh düşülmüş, her makamda tutanak tutulmuştu; merak etmesinlerdi. Nuri'yi halka sorsunlardı soracaklarsa, lokantalara, kahvelere, hanlara, hamamlara sorsunlardı. Bir de berberlere tabii, ne de olsa Nuri de bir berberdi, onlar birbirlerinin kokusunu alabilirlerdi. Üstelik berber milleti gevezeliği yürürlükte tutan bir milletti, her şeyi sezip her şeyi bilirdi. Sonra bir de şu nokta vardı; Nuri'yi sorarken, artık kaybolduğu günkü gibi tanımlamasınlardı. Aradan bunca yıl geçmişti, her şeyi değişmiş olabilirdi. Hiç kuşkusuz aynı gömleği giymiyordu artık; belki burnu, ağzı, sonra saçı sakalı, hatta bakışları bile aynı değildi. Belki de şimdiye dek bulunamamışsa bu yüzden bulunamamıştı.

Başlarını sallamıştı gidenler. Kimi atına, kimi eşeğine binmiş; yüzlerinde yarım yamalak bir umut, hepsi de ovanın ucundaki dağlara bakıyordu. Belki de bu yüzden, daha yola çıkmadan omuzlarına dönüşlerinin yorgunluğu çökmüştü.

Gidişlerinin üstünden haftalar geçmişti sonra, upuzun aylar, yıllar geçmişti. İlçenin postacıları iki üç ayda bir motosikletle gelerek onların çektiği telgrafları bırakıp gidiyorlardı. Geldiklerinde, kimsenin yüzüne bakmadan

köy meydanındaki çınarın çevresinde tur atıyorlardı önce, sonra havaya yükselen toz çemberinin içinden usanç dolu bir yüzle çıkıp muhtarı soruyorlardı. Bütün köy heyecanlanıyordu onları görünce; köy meydanı kısa sürede bayram yerine dönüyor, tarlada çalışanlar işi gücü bırakıp koşup geliyorlardı. Gene de postacılar pek oturmuyordu köyde, telgrafı verir vermez motosiklete atlıyor ve çınarın çevresinde bir tur daha atarak çekip gidiyorlardı. Nuri'nin başına gelenlerden sorumlu tutulmaktan korkuyormuş gibi, telgraflar okunup haber köye yayılmadan hızla kaçıyorlardı sanki; kaçarken, dönüp arkalarına bile bakmıyorlardı. Çocuklar olup biten her şeyden uzakta, aylarca köy meydanındaki tekerlek izleriyle oynuyorlardı sonra; motosiklet sesini taklit ederek çınarın çevresinde koşup duruyorlardı. Çoğu kez Cennet'in oğlu dağıtıyordu onları, çocukların arasına dev bir çocuk gibi dalıp herkesi evine dek kovalıyordu.

Muhtara göre, gönderilen telgrafların hepsi umutsuzdu. Aslında köylünün kafasını karıştırmaktansa, gönderilmeseler daha iyi olacaktı. Yeni gelen bir telgraf o güne dek gelenleri yalanlıyordu kimi zaman; kimi zaman da ilk sözcükle son sözcük arasında çelişip kendi anlamını bulandırıyordu. Köylüler hangisine İnanacaklarını şaşırmışlardı. Bu arada bekçi, telgraflar arasında ilinti kurmakta epeyce ustalaşmıştı. Çünkü yüzlerce kez okuyordu onları; Nuri'nin karısı her telgraf kocasından bir parçaymış gibi memelerinin arasında saklıyor, aklına estikçe de bekçiyi bulup okutuyordu.

Aradan üç yıl geçmişti belki; Nuri'yi aramaya çıkanlar, gittikleri günkü kendilerini kim bilir nerelere saçıp savurduktan sonra, çizgilenmiş alınları, çökmüş omuzları ve kurumuş umutlarıyla dönüp gelmişlerdi. Ağızlarını bıçak açmıyordu, onca yıl hiçbir yere gitmemiş ve hiçbir şey görmemişlerdi sanki; ya da gitmişlerdi gitmesine de, geriye başka birileri kılığında dönmüşlerdi. Belki de dönen adamlar, gidenlerin birer yanıydı yalnızca, sıkıntılı birer yanı. Nuri'nin karısı şaşkındı, hangisine ne soracağını bilemiyor, kapıdan kapıya üç civcivli bir tavuk gibi kanat çırpa çırpa koşuyordu.

Gene de, Nuri'ye ilişkin ilk haberi köye yeni gelen berber vermişti. Gıcır Hamza'nın burnuna nohut kaçtığı yıldı; köylüler hala nohudun ne denli şiştiğini, öteki delikten üfüre üfüre çıkarmaya çalışırken nohutla birlikte bir sinek ölüsünün de nasıl olup yere düştüğünü konuşuyorlardı. Muhtarın,

köyü evden yönetmekten vazgeçip köy meydanındaki bir samanlığı muhtarlık odasına dönüştürmeye çalıştığı günlerdi. Bayrak direği evin çatısından indirilip yeni muhtarlık odasının önüne dikilmişti. Bir yandan da, ovaya yapılacak sulama kanallarının yerini saptamak için köye milletvekillerinin geleceği söyleniyordu. Gerçi muhtara henüz bu konuda resmî bir yazı iletilmemişti. Zaten seçildi seçileli üst makamlardan hiçbir yazı almamıştı o, gene de milletvekillerinin pat diye gelebileceğini düşünerek hazırlık yaptırıyordu.

Bekçi muhtarlık odasının önünde, muhtarın kılı kırk yararak belirlediği "Köyümüz Size Minnettardır" sözünü beyaz bir beze yazmaya çalışıyordu. Elleri bileklerine kadar kırmızıya boyanmıştı; bu haliyle, muhtarlık odasının önünden ayrılamayan kanlı bir katile benziyordu.

İşte berber tam bu sırada gelmişti köye. Değirmenin yanındaki dereden çıktığında, sıcakta titreşen uzun boylu bulanık bir karaltıydı; ilk bakışta her şeye benzetilebilirdi belki, ama yaklaştıkça insan olduğu anlaşıldı ve çınarın gölgesindeki köylüler merakla bakmaya başladılar. Ama o, kendisine duyulan merakı uzaktan sezmiş gibi oldukça yavaş yürüyordu. Yerinde saydığı, durduğu ya da geri adımlarla uzaklaştığı bile söylenebilirdi. Öyle ki, köy meydanına gelene dek aradan saatler geçmişti. Bu yüzden köylüler beklemekten yorulup gizliden gizliye öfkelenmişlerdi. Oysa berber inanılmayacak kadar sakindi, bavulunu ayaklarının dibine koyup hemen oturmuştu. Yüzü yorgundu; hatta yüzünün bir karış önünde, toprakla yüzünün bileşiminden oluşmuş ikinci bir yüzü vardı sanki; kimi zaman zamana karışmış tozlu bir ayna gibi parlayıp sönüyordu.

Bekçi kıpkırmızı elleriyle, aklında beze yazdığı çarpık çurpuk harfler, mavzerini bacaklarının arasına sıkıştırıp berberin karşısına çökmüştü. Köye elinde bavulla ansızın çıkıp gelen bu adamda bir tuhaflık vardı ona göre; sorulara kısa kısa yanıtlar vererek kendini inatla kendinde gizliyordu. Birkaç gün sonra gelecek olan milletvekilleri bir öncü mü göndermişti acaba? O öncü çevreyi iğneden ipliğe gözden geçirip onlara rapor mu verecekti?

Gözlerini kısıp adama baktı. Bu köyde doğup büyümüştü sanki; çınarın hışırtısı kulaklarını, damların köy meydanına akan beyazlığı gözlerini, toprağın cayır cayır yanan soluğu tenini hiç etkilemiyordu. Belki de bu

yüzden, o gün bekçiden başka hiç kimse bir yabancıyla aynı yerde bulunmanın tedirginliğini duymamıştı kendinde. Herkes, konuşma hangi noktada kalmışsa oradan sürdürmeye başlamıştı. Gerçi konuşmayı nereden alıp nereye götüreceğini çok iyi bilen kimi yaşlılar, söz arasında birçok kapı açmışlardı yabancıya, susup beklemişlerdi. Ama adam ağzını açmamıştı. Havada uçuşan sorular çınarın dallarına doğru yükselip köylüleri bunaltmaya başladığında, kunduracı dayanamamıştı artık.

“Böyle nereden gelip nereye gidiyorsun?” diye sormuştu.

Adam yüzünü, yüzüyle toprak arasındaki ikinci yüzüne eğerek; “Ben berberim,” demişti. “Uzaklardan geliyorum. Nereye gittiğimse meçhul...”

Bu sözlerin ardından derin bir sessizlik çökmüştü köy meydanına. Az sonra da muhtar tespihini şıklata şıklata gelip berberin yanına oturmuş, ona çay ısmarlamış ve berberlerin her zaman birbirlerinin kokusunu alabileceklerini düşünerek Nuri’yi sormuştu.

“Nuri diye birini tanırdım,” demişti berber. “Saçı sakalı birbirine karışmış, ufak tefek bir adamdı, arada bir gelip tıraş olurdu.”

Köylüler bakakalmıştı bunu işitince, hiç kimse kirpiğini bile oynatamamıştı. Gene de Nuri’nin karısı evinde, olup biten her şeyi öğrenmişti. Köy meydanına koşup geldiğinde, berber hâlâ orada, muhtarın yanında oturuyordu. Göz göze geldiler bir an; kadın berbere, berber kadına baktı. Adamda gizli bir suçluluk vardı sanki; bekçi bunu, çömeldiği yerden sezmişti. Gözlerini kısmış ona bakıyordu gene, kuşkulanıp tedirgin oluyordu. Nuri'nin karısıysa kocasıyla yüz yüze gelmişçesine şaşkın ve ağlamaklıydı. Neredeyse adamın ayaklarına kapanacaktı ki, muhtar kollarından tutup onu bir sandalyeye oturttu.

“Nuri’nin karısı işte bu,” dedi berbere.

Berber kırk yıldır tanıyormuş gibi baktı kadına. Gözlerindeki cellat gözleri sessizce parlayıp söndü. Bu sırada kunduracı, berberin Nuri olup olmayacağını düşündü bir an; kendi kendine, “Nuri bildiğimiz yanlarını uzak bir yerlere bırakıp köye bu kılıkta dönmüş olamaz mı?” diye sordu.

Kadın, yaşlı gözlerini berberin yüzüne dikmiş, her şeyin yeniden anlatılmasını bekliyordu. Ama berber bir daha ağzını açmadı. Onun yerine muhtar yatıştırdı kadını, ortada isim benzerliği dışında elle tutulur bir

dayanak olmadığını söyledi. Kadının buna ne kadar inandığı belli değildi, durup durup berberin yüzüne bakıyordu. Aralarında, kunduracıdan başka kimsenin sezemediği gizli bir bağ kurulmuştu sanki, gitgide güçlenerek onları birbirine yaklaştırıyordu. Belki de bu nedenle, muhtar berbere köyde kalmasını önerdiğinde kadın hemen Nuri’nin dükkânından söz etmişti. Berber istiyorsa, Nuri dönüp gelene dek dükkânı kullanabilirdi.

“Tamam mı?” diye sormuştu muhtar.

Berber ağzını açmadan, tamam, demişti başını sallayarak

Şimdi çok iyi anımsıyordu muhtar; Nuri’ye ilişkin onca saçma sapan söylenti bu “tamam”dan sonra çıkmıştı. Hemen ertesi gün köyden geçen bir çerçi, Nuri’nin mavi bir kamyonda şoförlük yaptığını söylemişti. Bu inanılacak şey değildi. Hele Nuri’nin karısı, kırda bayırda eşeğinin yularını bile doğru dürüst tutamayan kocasının koskoca bir kamyonu sürebileceğini asla düşünemiyordu. Ne ki haberi duyar duymaz köy meydanına koşup geldiğinde çerçiyi bulup ona bunları anlatamamıştı. Aslında çerçinin köye ne zaman gelip gittiğini bilen yoktu. Bekçi, mavzerini koltuğunun altına alıp değirmene kadar koşmuştu ama, hiç kimseyi görememişti.

Muhtar, Nuri'nin karısı, kunduracı, bakkal Rıza ve daha birçok insan köy meydanındaydı o gün. Cennet’in oğlu, çerçiyi gördüğünü ileri sürüyor, inanmıyorlarsa Kuran'a el basabileceğini söylüyordu. Gıcır Hamza da aynı şeyleri tekrarladı sonra, istenirse Kuran’a o da el basacaktı; çerçiyi kuşluk vakti kahveye gelirken görmüştü, hatta durup konuşmuşlar, kahvenin önüne oturup birlikte çay içmişlerdi.

Bekçi bütün bu konuşmalara sırtını dönmüş, köye gelip giden çerçinin çerçi değil, olsa olsa milletvekillerince gönderilen bir öncü olabileceğini düşünüyordu. Kim bilir neler öğrenip gitmişti buradan, raporunda neler yazacaktı?

Belki de yalnızca Cıngıl Nuri'nin kamyon şoförü olduğunu haber vermek için gelmişti köye, tek görevi buydu. Öyle ki, aylardır bu görevi taşıyordu sırtında; yorulmuştu artık, öyle çok yorulmuştu ki, haberi köye bırakır bırakmaz bir civciv tüyü kadar hafifleyerek uçup gitmişti. Geriye kuyruklu bir yalan kalmıştı. Besbelli ki devlet, Nuri'yi yok ettiği için başvurmuştu böyle bir yalana; o yıllanmış bir ölüdür şimdi. Ama kayıtlara şoför diye

yazılmıştır ve şoförlüğünü orada sürdürüyordur. Yollardadır her gece, her gündüz yollardadır ve uykusuzdur yollar kadar, yorgundur. Şu âna, biraz sonraya ya da az önceye göre yolun hangi noktasında olduğu bile bilinmiyordur. Evi sırtındadır yani; nerede olursa olsun, nereye giderse gitsin yerindedir. Devlet ona bir meslek uydurmayı düşünürken şoförlüğü de bu yüzden seçmiştir. Ne de olsa adressiz bir meslek! Köylüler onu bulamasınlar, ama yaşadığına inansınlar istemiştir.

Peki ama, yok edilmeye değecek önemi nereden geliyordu Nuri'nin? İşte bunu bekçi bilemezdi; belki o, sonu sonsuza dayanan bir yok etme tasarısının ilk kurbanıydı. Her köyden birer kişiyi yok edelim bakalım, diyebilirdi devlet; ötekilerin yok olmaya ne denli hazır olduklarını anlamak için. Köyden hayalet hızıyla gelip geçen çerçi, yüzlerden bu hazırlığın ipuçlarını toplamıştı belki; şimdi dağların ardında bir yere oturmuş, topladığı yüzleri yazıyordu kâğıtlara. İşte diyordu halleri, işte gözleri, işte susuşları, sonra bakışları, evleri, köy meydanındaki çınarları, çınarın dibindeki muhtarları, işte bakkal Rıza, onun yanında Cennet'in oğlu, az ötede Reşit...

Ama berber yoktu kalabalığın içinde; dükkânın kapısına dikilmiş, köy meydanına bakıyordu. Kunduracıya göre, Nuri'nin mesleğini ve dükkânını ele geçirmiş sessiz bir canavardı o; ya da Nuri'nin bilinmeyen yanlarını kuşanıp gelmiş başka bir Nuri'ydi ve uzaktan uzağa herkese, hatta her şeye diş biliyordu. Hiç kuşkusuz o gün, köy meydanına gelen imama da aynı gözlerle bakmıştı.

İmamınsa kimseyi gördüğü yoktu, ikiye bükülmüş, burnunu yerde sürüye sürüye yürüyordu. Kalabalığın ortasına gelince durdu. Belini güçlükle doğrultup soran gözlerle muhtarın yüzüne baktı. Nuri'nin karısı ileri atılıp her şeyi anlatmaya niyetlendi ama, muhtar onu bir el hareketiyle susturdu.

“Zaten her şey arapsaçına döndü,” dedi öfkeyle. “Dur, ben anlatırım!”

Anlattı sonra; imam, o anlattıkça başını sallayıp belini biraz daha doğrulttu. Bir yandan da gözleriyle kalabalığı tarıyor, kimi zaman Cennet'in oğluna, kimi de Gıcır Hamza'ya kuşkulu bakışlar fırlatıyordu. Derken homurdanmaya başladı, ne dediği pek anlaşılmıyordu, ama öfkelendiği belliydi. Kaşları gözlerinin üstüne yığılmıştı.

“Deli misiniz siz,” diye bağırdı birden, “bu köye yıllardır çerçi uğramaz!”

Herkes bakakalmıştı. Çerçilerin peşinden koşan çocuklar bile şaşkındı. Sonra yere, göğe ve suya karıştı bu şaşkınlık, bütün köyü bir anda değiştirdi. Köylüler birbirleriyle karşılaştıklarında hayalet görmüş gibi ürperiyorlardı artık, adımlar düşteymişçesine atılıyor, sesler ikinci kez yinelenmedikçe işitilemiyordu. Sokaklar bile düğümlenmişti sanki, hepsi dönüp dolaşıp kendine çıkıyordu. Evlerin kapıları daralmıştı biraz, kuytular çoğalmış ve avlular sessizce genişlemişti. Her şey ikide bir kayboluyordu hatta, yerinde duran bir süpürge bile bulunamıyordu kimi zaman, avlunun köşesindeki bir kürek başını alıp öteki köşeye gidiyor, bulgur keseleri nohut çuvallarının arkasına saklanıyor ya da kaşık, tepsi ve çanak gibi şeyler kayboluşlarından aylar sonra komşu evlerde ortaya çıkıyordu. Tavukların tavuk oldukları bile kuşkuluydu neredeyse, ağaçlar hayvansı bir duruşun sınırlarına girmişti; çiçek açarken her an böğürüp meleyebilir ya da avlulardan fırlayıp sokaklarda salkım saçak koşabilirlerdi.

Köyde herhangi bir şeye en son şaşırması gerektiğini düşünen muhtar bile şaşkındı. Karısıyla sevişirken, tam da soyunup duman duman tüten kuytulara biraz daha sokulduğu sırada imamın sözlerini anımsıyordu. O andan sonra karısının öpüp okşamaları hiçbir işe yaramıyordu artık; keyfi kaçan muhtar, dalgın bir muhtar bedeninin içine büzülerek gözlerini tavana dikiyordu. Onun bu halini Ethem’in kızı Gülcan’a yoruyordu karısı; kocasının, kızı her görüşünde tepeden tırnağa ürperdiğini biliyordu. Bir yıldır sürüyordu bu ürpermeler, Gülcan’ın birer avuçluk memeleri bir yıldır muhtarın bakışlarını değiştirip adımlarını aksatıyordu.

Şükür ki kocası muhtardı; yani herkesle bağlantısı herkesten çoktu. Çekiniyordu tabii, ak sakallı yaşlılardan, gök boncuklu bebeklerden, konudan komşudan, kurttan kuştan ve ille de mührüyle koltuğunun geleceğinden çekiniyordu. Yoksa havadan peygamber yağsa kimse durduramazdı onu; birer avuçluk memelerle o daracık ağzın peşine düşüp ömrünün kalanını Gülcan’ın koynunda geçirirdi. Belki de son günlerdeki dalgınlığın birazı Nuri’den kaynaklanıyorsa birazı da bu sevda yüzündendi. Konuşurken tümceleri yarım bırakmaya başlamıştı. Çoğu kez de bir şey soruyor, ama yanıtını almadan çekip gidiyordu. Kendini orada burada

unuttuğu da oluyordu tabii; kimi zaman, onarımı biten muhtarlık odasında tek başına oturup sabahtan akşama dek duvarlara bakıyordu.

Nuri'nin kayboluşu, muhtar seçilir seçilmez onu gafil avlamıştı. Ne yapacağını, nasıl davranacağını bilemiyordu. Bir yanı Nuri'yi hangi cehenneme gittiyse gerçekten bulup çoluğuna çocuğuna teslim etmeyi istiyorsa, öteki yanı ne pahasına olursa olsun köylüleri sakinleştirmeyi düşünüyordu. Ama her şey yörüngesinden çıkmıştı artık; kimsenin ağzını açıp yeni bir yorum yapmasına fırsat kalmadan söylentilerin biri bitip biri başlıyordu. Geceleyin herkes uykuya dalmışken köye garip yaratıklar geliyordu sanki; avlu kapılarına, dut dallarına ya da horozların kuyruğuna binbir söylenti bırakıp gidiyorlardı. Söylentiler tıpkı bir sülük gibi, gecenin karanlığını eme eme büyüyordu sabaha dek; daha inanılası, daha görülesi oluyordu. Köy uykusundan sıyrılıp gözlerini açtığında, kendisinden önce, sokaklarda gezinmeye başlayan bu söylentilerle karşılaşıyordu. Onları kendi karanlığıyla beslememiş gibi şaşırıyordu tabii, inanmakla, "inanılmayacak şey yoktur"un arasında öylece kalakalıyordu.

Nuri'nin Almanya'ya gittiği duyulduğunda da öylece kalakalmıştı köy. Köpekler havlamamıştı bir süre, horozlar ötüp atlar kişnememişti. Herkes Nuri'nin sınır kapısından nasıl geçtiğini konuşuyordu bağda, bahçede; bavulunun şişmanlığından gömleğinin çizgilerine, ayakkabılarının parlaklığından yüzündeki gülümsemenin anlamına kadar bütün ayrıntılar biliniyordu. Bilinmeyen tek şey onu kimin gördüğüydü. Gene de bunu pek düşünen yoktu; öteki ayrıntılar o denli çoktu ve öylesine büyük bir mercek altındaydı ki, herkes her şeyi görmekten körleşmişti.

Sonra, Nuri'ye piyangodan büyük ikramiye çıktığı haberi geldi. Akrabalarından birkaçı onu yeniden aramaya niyetlendiyse de muhtar hepsini yatıştırdı. Hiç gereği yoktu; bulunmak istiyorsa kendisi çıkar gelirdi, istemiyorsa ne yapılsa boşunaydı artık, bulunamazdı. Üstelik, onu yeniden aramaya çıkmak kayboluşunu büsbütün derinleştirirdi.

Bu sözleri işitince Nuri'nin karısı muhtarın kafasından geçenleri doğrusu pek anlayamamıştı. Durup dinlenmeden, kocasının onca parayı başka kadınlarla yediğini düşünerek gözyaşı döküyordu. Kimi zaman eve toplanan komşu kadınlar da katılıyordu ona, hep birlikte dizlerini döve döve ağlıyorlardı. Bu ağlamalar yüzünden imam tahta minareye çıkıp sesini dört

yöne bölüştüre bölüştüre gönül rahatlığıyla ezan okuyamaz, köylüler yastığa başını koyamaz, kahvedekiler iki sözcüğü bir araya getirip konuşamaz olmuştu. Gene de kimse ağzını açıp Nuri'nin karısına bir şey diyemiyordu.

Köye gelecek milletvekillerinin aylar önce ilçeden dönüp gittikleri duyulduğunda kadının ağlaması birdenbire kesilmişti. Muhtar, bekçinin binbir emekle yazdığı pankartı kahvenin duvarından indirirken, kadının kendini eve hapsettiğini öğrenmişti. Karısını göndermişti hemen; gitsindi bakalım, baksındı kendini gerçekten hapsetmiş mi? Hapsetmişse nasıl hapsetmiş? Sonra, çocuklar nerede; onlara da hüküm giydirmiş mi giydirmemiş mi?

Karısı ateş almaya gitmiş gibi bir solukta geri dönmüştü. Sonuç tam anlamıyla bozgun; kadın eve kapanıp kapıyı pencereyi sımsıkı çivilemiş, ne amcasına açıyor ne babasına. O boynu bükük kuzular da içeride, melil melil meleşiyorlar. Analarınınsa gıkı çıkmıyor, yanlarında bir yudum suyla bir lokma ekmek var mı yok mu bilinmiyor.

Muhtar, "Bırakalım," demişti o zamanlar, "bırakalım bir de bunu denesin kadın, belki rahatlar."

Oysa kadının inadı muhtarın düşündüğünden uzun sürmüştü. Bekçi iki günde bir, gitgide mezar sessizliğine bürünen evin çevresinde nedenini bilmeden şöyle bir dolaşıyor, gözlerini pencerelere dikip uzun uzun bakıyordu.

"Bu eve bir Nuri gerek," diye mırıldanıyordu sonra ayet okur gibi.

Mavzerini omzundan indirip eline alıyordu hemen, kısa ve hızlı adımlarla muhtarlık odasına koşup durumu anlatıyordu.

Muhtarla imamın ısrarıyla tam üç hafta sonra açılmıştı Nuri'nin kapısı. Bütün köylü oradaydı o gün; dam başları, avlular, duvar dipleri salkım saçak insan doluydu. Köpekler bile gelmişti. Boyunları lastik sapanlı çocuklar, açılır açılmaz dışarı hışırtıyla bir serçe sürüsü çıkacakmış gibi kocaman gözlerle kapıya bakıyorlardı. Ağızlar kurumuştu. Kalabalığın içinde kimi kadınlar bir çocuk ölüsünden söz ediyorlardı. Bu fısıltı her yere yayılmış ve herkes yüzünü ölümün soğukluğuna hazırlamıştı. Muhtarla imam kapının önündeydi; kimi zaman yandaki pencereyi tıklatıp içeriye bir

şeyler söylüyor, sonra kalabalığa dönerek başlarını sallıyor, kimi zaman da kapıya umutla koşup bekliyorlardı. Onlar kapıya koştuğunda köylülerden çıt çıkmıyor, çocuk ölüsünden söz edenler bile gözleriyle konuşuyordu. Muhtar öfkesini gizliyordu içerideki kadından; ama kalabalık, sesten çekilen öfkenin muhtarın el kol hareketlerine yığıldığını görüyordu. Derken çocuklar havaya bakmaya başladılar. Uzaklardan, kabarıp kabarıp dağılan bulutların arasından bir uçak geçiyordu; ışıltılı, metal bir kuş... Sapan taşlarının erişemeyeceği kadar yüksekte. Ardında, Nuri'nin karısının inadı kadar uzun, upuzun bir duman şeridi.

Kapı yavaşça açıldı.

"Reşit çok sabırsız," dedi muhtarın karısı, "gelmiyor musun?"

Muhtar, çoraplarına uzanırken başını salladı. Sonra, burnundan sarkan anason kokusunu sıvazlayarak odadan çıktı. Reşit ellerini kucağına yığmış, bir mürit sessizliğiyle onu bekliyordu. Selamlaştılar önce. Muhtarın burnu tatsız kokular aldı o sırada; bir şey az sonra büyük bir gürültüyle devrilecekti sanki, şangırtıyla kırılacaktı, ya da yeşil kanatlı sineklerin vızıltısı ansızın artacak ve ortalık, insanı olduğu yere çivileyen amansız bir uğultuya boğulacaktı. Havada, her şeyi varoluşunun son çizgisine iten kalın, kalınlığı kadar da bükülmez binlerce telin gerginliği vardı. Avludaki kağnı tekerlekleri, sığırların bağlandığı demir halkalar, duvarlar, dut ağacının gölgesi ve gökyüzü, olası bir vınlamaya karşı hazır gibiydi.

Muhtar, bakışlarını avlu duvarının üstünden aşırıp gözleriyle köyün görüntüsüne tutunmuştu. Muhtarlığının ilk günlerinden korkuyordu çünkü. Bir keresinde, üçüncü kez seçilişinde miydi neydi, aynı gün üç kişi ölmüştü. Biri, kaya kovuğundan güvercin yumurtası almaya çalışırken düşüp parçalanan gencecik bir çobandı, çocuk bile denebilirdi. Kafası taşlara çarpa çarpa dağılmış, beyni yoğurt gibi oraya buraya saçılmıştı. Öteki, mantar yiyen dul bir erkek; kahvenin önünde, sapasağlamken. Birden baş dönmesi ve köpürüp inleyen kocaman bir ağız. Üçüncüsüyse görülmüş işitilmiş ölümlerden değil. On yedi yaşındaki bir kız, neresi ağrıyorduysa artık, iki şişe sülüğü bedenine yapıştırıp uykuya dalmış, yatağında, kan emmekten balonlaşmış sülük ölülerinin ortasında sapsarı bir et yığını olarak bulunmuştu.

"Evet," dedi muhtar, "derdin nedir Reşit?"

Reşit yutkundu. Şapkasını eline almış, dosdoğru muhtarın gözbebeklerine bakıyordu.

“Güvercin yok,” dedi derin bir uçurumun dibinden fısıltıyla; “yok, kayboldu.”

7

Sıra, elinde zindan karası tespih tutan adama gelmişti. Yerinden yavaşça kalkıp idama gidercesine koltuğa doğru yürüdü. Çırak, sarı çizgili beyaz bir havluyu iki ucundan tutmuş onu bekliyordu. Ama adam görmedi onu, görmek istemedi ve bu tutumuyla cellatlardan birini saf dışı bırakmış gibi geçip oturdu. Anlaşılan tıraş olmayı hiç mi hiç sevmiyordu.

Berber şofbenden gelen sıcak suyla fırçayı ıslatmış, öteki elindeki sabunun tepesinde çevire çevire köpürtmeye çalışıyordu. Gözlerimi ona dikmiş, soluk alıp vermeden bütün dikkatimle izliyordum. Elleri öyle hızlı hareket ediyordu ki, bir an, sabunun ve fırçanın hiç kıpırdamadığını düşündüm. Donup kalmışlardı sanki, belki berber de donmuştu onlarla, berberle birlikte çırak da, koltuktaki adam da, hatta ben de... Ola ki başka bir yerde yaşıyorduk o an, başka bir zamanda yaşıyor ve oradan burayı düşlüyorduk düşlediğimizin farkına bile varmadan. Derin derin iç geçiriyorduk. Belki de sonsuz bir uğraşa kaptırmıştık orada kendimizi, durup dinlenmeden bir şeylerle boğuşuyor, koşuyor, bağırıyor, coşuyor ve kan ter içinde kalıyorduk. Burada bu yüzden donmuştuk ola ki, hareket etmeye başladığımız an orada, uzaklarda donacaktık

Derken berberin elleri durdu; daha doğrusu yeniden hareket etmeye başladı. Bakışlarım çok uzakları ve burayı, yani durmakta olanla hareket edeni aynı anda algıladı sanki; iki görüntüyü üst üste çakıştırdı ve ayırdı.

“Usturaya jilet tak,” dedi berber.

Çırak, Nuri için seçilip ayrılan usturanın jiletini çıkarıp tezgâhın altındaki plastik kovaya fırlattı. Koltuktaki adamın yüzü bembeyaz köpüktü artık, berber fırçayı evire çevire sürekli sabunluyordu. Kendinden geçmişti sanki, sol elini adamın alnına mengene gibi yapıştırmıştı da sabunlamıyor,

dizginlenmeyen bir hırsla durup durup saldırıyordu. Adamın kulak memelerinden sarkan sabunlar birer küpeye benzemişti.

‘Jilet kalmamış usta,” dedi çırak.

Berber durdu. Gene de fırçayı koltuktakinin yüzünden çekmemişti

“Koş,” diye bağırdı, “en az beş kutu al; Perma-Sharp olsun!”

Çırak ansızın kayboldu.

8

Berber sandalyesini camın dibine çekmiş, hiç kıpırdamadan öylece oturuyordu. Perdenin arkasındaki çaydanlık kaynamamıştı henüz; gene de o, az sonra başlayacak fokurtuyu işittiğinden emindi. Dahası, kimi zaman bir yanını cam dibindeki sandalyede bırakarak yerinden kalkıp çayı demliyor, sonra kocaman bir bardakla geri dönerek, köy meydanına baka baka içmeye başlıyordu. Üstelik çay hiç de kötü değildi; buruk tadıyla aynalara yansıyan yüzünü geri veriyordu onun, aynaların ötesine dağılan sıkılmışlığım yüreğinden biraz daha uzaklaştırıyordu.

Elindeki bardağı yere bırakıp kalktı. Duvardaki divan sazını gördü o an; tellerinde iki sinek geziniyordu. Havaya çizecekleri vızıltıya değişik tatlar katabilmek için, şimdiye dek çalınan onca türkünün tellerde süren vınlayışını ezberliyorlardı sanki. Derken, çaydanlığın fokurtusu geldi perdenin arkasından; berber, sinek vızıltılarının neyi karşıladığını düşünerek suyu ateşten indirdi. Belleğinde uçup duran sinekleri kaynar suya düşürmekten korkuyordu. Çayı demlerken, divan sazını içindeki berberin eline verdi bu yüzden; sinekler, yeni çalınan türküye kondular. Kanatlarını titrete titrete belli bir noktaya tutunup yerlerini korumaya çalışıyorlardı. Ama berber sandalyesine dönerken duvardaki sazın varlığı içindekini susturdu nedense, sinekler türküden yere düştü ansızın ve yeniden havalanarak dükkânın içinde vızıldamaya başladılar.

O sırada berberin gözleri, köy meydanından geçen muhtara takıldı. Arkasından, eğri büğrü gölgesiyle Reşit yürüyordu, telaşlıydı ve toz toprak içinde yuvarlanan çaresiz bir böceğe benziyordu. Muhtarsa her zamankinden daha çok muhtardı; sakin ve kararlı adımlarından, köpüren bir öfkeyi gizlediği apaçık belliydi.

Olay yerine varıncaya dek ağzını açmadı muhtar; selam verip geçenleri, ayağına takılan kızılcık dallarını, yakaladıkları sıpaya binmeye çalışan dört çocuğu ve havada uçuşan pisipisi otlarını görmeden yürüdü. Reşit'in avlusuna girdiklerinde, bir general duruşuyla dikilerek uzun uzun havayı kokladı. Avludaki kağnıda, odun çuvallarında, kasnağı kopuk elekte, yan yatmış kazmalarda, hatta kürekte ve kümesin önünde gezinen tavukların kanat altında bir şey gizliydi sanki; her şey, giz taşıyan insanlar gibi kendine özgü durmaya çalışıyor ve hızla göz atıldığında adı neyse ona benziyordu.

"Hiçbir iz yok," dedi Reşit.

Muhtar, avluyu yeniden taradı gözleriyle. O her şeyin mutlaka bir iz bırakacağına inanıyordu, izsiz şey olamazdı; kuşların bile izi vardı gökyüzünde, sözcüklerin dişte, bakışların yüzde. Güvercin, tahta merdivenleri hiç çıkmamış, kümesin önünde yem tasını unutmamış, güneşli günlerde kağnı tekerleğine sırtını verip dantel işlememiş, pencere camına burnunu gömüp of çekmemiş ya da altın sarısı saçlarını sarkıtarak eğilip sokağa bakmamış gibi, ardındaki her şeyi silerek kaybolamazdı. Buralarda bir yerde izler olmalıydı, en azından onu iten ya da çekip götüren her neyse onun izleri... Farklı eksikliklerin içine gizlenmiş bir fazlalık belki, bir eksiklik. Bu, bir boşluk bile olabilirdi.

Reşit'in gözlerine baktı muhtar; onun bakışlarında, Güvercin'in kanat çırpa çırpa uçup gidebileceği bir boşluk aradı. Yoktu. Cıngıl Nuri'nin karısını düşünerek, demek ki yalnızca kadınların bakışında bulunuyor o boşluk, diye geçirdi içinden. Avlunun köşesine doğru yürüdü. Reşit, o nereye giderse peşindeydi, elinden geldiğince sessiz olmaya ve öne geçmemeye çalışıyordu. Ona göre, köydeki köpek havlamaları, uzak uzak uğuldayan çocuk sesleri ve kağnı gıcırtıları bir an kesiliverse Güvercin bulunacaktı belki; sessizliğin içinden, altın sarısı saçlarını savurtarak çıkıp gelecekti. Bu yüzden, muhtarın ardı sıra merdivenleri tırmanırken arada bir üst katın penceresine bakıp camın gerisinde ağlayan karısına göz belertiyordu. Karısı onları görmüyordu oysa; ıslak kirpiklerini indirmiş, yalnızca kayıplara karışan kızını düşünüyor, kimi zaman da dişlerini sıkıp acı acı hıçkırıyordu. Kızıyla birlikte biraz da o kaybolmuştu sanki, cam dibinde oturduğundan bile habersizdi.

Kapının açıldığını işitince dönüp baktı; kocasının yanında, çizgileri dağılmış, bulanık ve yaşlı bir adam duruyordu. Onu kimseye benzetemedi önce, sonra muhtar olduğunu anladı ve başını ellerinin arasına alıp hüngür hüngür ağlamaya başladı. Sesin yükselmesiyle birlikte muhtar, bir şey kapıdan hızla kaçıp gidecekmiş gibi aceleyle baktı odanın içine. Yere çömelip kilimlerin rengini inceledi ardından, perdedeki kıvrımların doğal olup olmadıklarını araştırdı, pencereye yaklaşıp bakışlarını aşağıya sarkıttı, yerle pencere arasındaki yüksekliği insan sıçrayışının inanılmaz sanılan en uç noktasıyla kıyasladı ve hiçbir şey bulamayışının kahrını çok şey bilmenin sinsi gülümseyişiyle örterek kapıya yürüdü.

“Çeyiz bohçası duruyor mu?” diye sordu.

‘Duruyor,” dedi Reşit.

“Peki, birini seviyor muydu, ya da biri onu?”

“Bilmiyorum.”

Avluya inmişlerdi, evin arkasındaki vişnelere doğru yürüdüler.

'Elbette sen bilmezsin, anasına sordun mu?”

“Sordum, bilmiyor.”

Gölgede dikiliyorlardı. Dönüp eve baktı muhtar, yükselen kerpiç duvarların içindeki alacakaranlık odaları, gıcırdayan çürük kapıları, is karası ocakları, üst üste yığılmış nohut çuvallarını ve Reşit'in karısının hıçkırıklarını düşündü. İçini çekti birden. Sonra, görünmez bir tehlikeden kaçarcasına hızla avludan çıkıp gözden kayboldu. Tek başına kalan Reşit ne yapacağını bilemedi bir an, eve girip karısına bağırıp çağırmakla muhtarın peşinden koşmak arasında bocaladı.

Berber camdan muhtarı gördü gene; bu kez, gizlediği telaş bedeninin dışına taşmıştı, şapkasının siperini havaya dikmiş, elinde kehribar tespih, boşluğu tekmeleye tekmeleye yürüyordu. O geçip gidince uzun süre boş kaldı dükkânın önü. Berber başını ellerinin arasına alıp gözlerindeki cellat gönderiyle köy meydanına baktı. Bir çift ayak gördü sonra, kendine doğru geliyordu; insan nasıl gelirse öyle ve insanın gelişini koşullayan ne varsa (gitme sevinci, hüzün, kendini taşımanın erinci, bir köşeyi geride

bırakmanın, bir taşı, bir böceği geçmenin gururu) onların ağırlığıyla koşullanarak

“Kunduracı bu,” diye düşündü.

Başını kaldırıp baktı; oydu. Elleri iki yanında öyle çaresiz sallanıyordu ki, içinden ağlamak geçti bir an. Ağlamadı ama, ona herkesten farklı görünmekten çekinerek herkesteki anlamsızlığa bürünüp bekledi. Kunduracı, gelişinin nedenini pençeli ayakkabılara benzeyen çok kullanılmış bir gülümseyişin ardına gizleyerek kapıdan girdi.

“Olanları duydun mu?” diye sordu otururken.

“Duydum,” dedi berber; “Güvercin kaybolmuş.”

Kunduracı şaşırmıştı.

“Kimden duydun hemen,” dedi merakla.

Berber yanıt vermedi. Gözlerini uzaklara dikmiş, bir taş gibi, öylece oturuyordu.

9

Bekçi soluk soluğa muhtarlık odasına koşup geldiğinde, muhtar masaya çuval gibi yığılmış, gözleri mühür kesesinde, üst üste sigara içiyordu. Kapı açılıp kapandı, ama o hiç kıpırdamadı. Ağzından saçılan dumanlar da olmasa, soluk alıp verdiği bile kuşkuluydu.

Bekçi, ayak değiştire değiştire saatlerce bekledi karşısında. Sessizlik uzadıkça, kendisine verilecek görevin çok zor olacağını düşündü. Bu yüzden bedenini daha dik tutmaya çalıştı; göğsünü gerip karnını çekti. Ardından, odadaki ıvır zıvıra dağılmasını önlemek için bakışlarını belli bir noktaya çiviledi ve ölüm kalım savaşına karar verecek kararsız bir komutana esin sağlayan meçhul asker heykeli gibi öylece kaldı.

Muhtar, mavinin tonlarını tekrarlaya tekrarlaya tüten sigara dumanlarının arkasından sessizce ona bakıyordu.

“Otur,” dedi birden.

Bekçi, mavzerini dizlerinin arasına alıp otururken, muhtarın kendisinden görev değil yardım beklediğini anlamıştı.

‘İyi düşün şimdi,” dedi muhtar yutkunarak.

Bekçi, neyi düşüneceğini düşündü hemen.

“Bu köyde kim kız kaçırabilir?”

Yere baktı bekçi, bir yandan da mavzeri bacaklarının arasında biraz daha sıktı. Sonra, kendini muhtarlık odasından çıkarken düşledi; köy meydanına doğru yürüyordu. Çınarın dibine varınca durup sağına soluna baktı. Berber, camın gerisinde tek başına oturmuş çay içiyordu. Kendi kendine, “Bir garip âdem o,” dedi bekçi; “nereden geldiği bile belli değil... Evli mi değil mi, o da meçhul... Hem ne olursa olsun, berber kız kaçıramaz; her şeyden önce

saklayacak yeri yok garibin, bütün yurdu üç beş metrekarelik yer. Onun da yarısı dükkân, yarısı ev... “

Muhtarın sorusuna yanıt bulabilmek için evlerin pencerelerine baktı sonra; kapılarına, bacalarına ve avlularına baktı. Nedense, yüzünü çevirdiği her noktada berberi görüyordu. Ona döndü yeniden. Berber, gözlerini çınarın solundaki sokağa dikmiş, durup dinlenmeden çay içiyordu. Bekçi, onun bakışlarını izleyerek sola saptı. Cennet’in oğlunu gördü birden; elindeki sicimi başının üstünde sallaya sallaya köyün yukarısına doğru yürüyordu. Bekçinin ardı sıra geldiğini fark edince öteki sokağa geçti hemen. Bir şeyden kaçıyordu sanki, tedirgindi; kimi zaman bu kaçışın heyecanıyla pire gibi zıplayıp gözden kayboluyordu. Boynunu uzatıp uzatıp avlulara bakıyordu sonra, gülüyordu ve güldükçe gri dumanlar saçılıyordu ağzından, dudağına yapışan sigara yarımı ikinci bir dil gibi titriyordu.

“Evet,” dedi muhtar.

Bekçi, yüzünü yerden kaldırmadan, “Düşünüyorum,” dedi yavaş sesle.

Muhtar öfkelenmişti, gene de sesini çıkarmadan bekledi. Bekçi kimin kız kaçırabileceğini bulmak için hâlâ düşünde dolaşıyordu. Köyün yukarısındaki Cıngıl Nuri’nin evine kadar yürümüştü artık; Cennet’in oğlu oralarda bir yerdeydi. Durup baktı bir süre, yarım adımlarla olduğu yerde küçük bir çember çizerek kırları, bağ evlerini, nohut harmanlarını ve hendekleri inceledi.

“Düşündün mü?” dedi muhtar yeniden.

“Düşündüm.”

“Kim geliyor aklına?”

“Cennet'in oğlu!”

Muhtar arkasına yaslanıp bekçinin yüzüne baktı. Sonra kalkıp odanın içinde, öfkeyle gezinmeye başladı.

“Onu gözetle,” dedi, “nereye giderse gitsin peşinden ayrılma!”

“Kimi kaçırmış ki?” diye sordu bekçi.

“Reşit’in kızını.”

“Güvercin’i mi?”

Başını salladı muhtar. Bekçi de başını salladı uzun uzun, bakışları gitgide değişiyordu.

“Şimdi git, önce Cennet’in oğluna bak; nerededir, ne yapar? Sonra Mustafa'yla Ramazan’ı çağır bana, tez gelsinler!”

Bekçi mavzerini omzuna takıp yürüdü.

“Atlarıyla gelsinler,” diye bağırdı muhtar.

Masaya çöktü sonra. Üstünde dayanılmaz bir ağırlık vardı, ayakta dursa yıkılacaktı sanki. Gene de, birkaç kez kalkıp pencereden köye baktı. Korkuyordu aslında. Güvercin'in ansızın kayboluşundan, ortaya çöken sessizlikten ve bu sessizliğin arkasından gelecek olan her şeyden korkuyordu. Köyde bir uğursuzluk dolaşıyordu ona göre, ama bunun ne olduğunu, nereden kaynaklandığını bir türlü anlayamıyordu. Ne görüyorsa ona engeldi bir bakıma, ne işitiyor, neye dokunuyor, neyi tadıyorsa hepsi birer engeldi. Uğursuzluk, uğursuzluğundan önce anlaşılmazlığıyla çıkıyordu karşısına; ne zaman muhtar seçilse yeni döneminin ilk günlerini karanlığa boğuyordu.

Nal seslerini işittiğinde masasına yeniden oturmuştu. Kesik kişnemelerle kapıda durdu adar.

Muhtar şapkasını çıkarıp masanın üstüne fırlattı.

“Güvercin kayıp,” dedi gelenlere, “başına ne gelmiştir bilmiyorum. Ola ki densizin biri şeytana uyup kaçırmıştır. Şimdi ikiniz de yola düşüp ayrı yönlere doğru gidin, atınızı hangi köye dek sürebilirseniz sürün... Yolda karşılaştığınız her canlıya sorun bakalım, iki karaltı görmüşler mi, ya da tek başına bir kız? Varacağınız köylerde de dün kimler muhtar seçildiyse, benim adıma bir bir kutlayıp başarı dileyin ve durumu yumuşak bir dille anlatın. Köylerinden yabancı biri gelip geçmiş mi, sorun. Sonra, çobanları unutmayın, onlara da sorun; bilgileri, sezgileri var mı, öğrenin.”

Mustafa’yla Ramazan dışarı çıktığında, hemen hemen bütün köylü muhtarlık odasının önündeydi. Erkeklerle çocuklar kapının dibine dek sokulmuş, merakla bakıyorlardı. Onların gerisinde kadınlar vardı; bir bölümü dantel ipine benzeyen incecik bir sesle yas tutmaya başlamıştı. Ne dedikleri pek anlaşılmıyordu gerçi, yalnızca uğultuları işitiliyordu.

Atlılar hareket edince kalabalık dalgalandı bir an, kadınlar duvar dibine doğru kaçıştılar.

“Onu bulmadan gelmeyin,” dedi biri.

Ramazan dizginleri asılıp döndü; konuşan Güvercin’in anasıydı, Reşit’in yanında yere çökmüş, bir yandan ağlıyor bir yandan da başını öne arkaya doğru sallayarak dizlerini dövüyordu.

Muhtar dışarı çıkmamıştı; pencerenin birkaç adım gerisinde durmuş, gitgide büyüyen kalabalığa bakıyordu.

10

Kolluktaki adam, jilet almaya giden çırağın arkasından bir süre baktıktan sonra gözlerini yeniden kapamıştı. Yüzünün sabunlu kalması onu başka birine dönüştürmüştü sanki, oraya ilk oturduğu andaki kadar huzursuz değildi.

Gene de; “Yüzünü yıkayalım mı?” diye sordu berber.

Adam yanıt vermedi. Saatler, belki de günler önce uyumuş gibi, yüzü gitgide uzaklaşıyordu. Ondaki sessizliği tıraşın aksamasından doğan bir sitem sayan berber, elindeki fırçayı lavabonun kenarına bırakıp caddeye bakmaya başlamıştı.

“Bıktım bu çıraktan,” dedi sonra, “giderek maymun akıllı oluyor.”

Koltuktaki ağzını açmadı gene, hatta hiç kıpırdamadı.

Ben bir sigara yaktım, aynanın üstündeki güvercin resmine bakıyordum. Tuhaf bir denge vardı resimde, yarı açık kanatlarıyla güvercin bir yere mi konuyor yoksa uçmaya mı hazırlanıyor belli değildi. Gagasının eğimine bakılırsa biraz sonra havalanacak gibiydi. Oysa bu bir yanılsama da olabilirdi; pençelerinin duruşunda yorgunluk vardı çünkü, başının, kanatlarının ve göğsünün ağırlığını aşağıya doğru çeken gözle görülebilir bir yorgunluk vardı.

Dükkânı daraltan sıkıntıda biraz da benim payım varmış gibi havayı yumuşatmak için, “Bu güvercin resmini sen mi yaptın?” dedim berbere.

“Ben yaptım,” dedi soğuk bir sesle; “ama sen bunu daha önce de sormuştun.”

“Hiç anımsamıyorum,” dedim; “demek ki unutmuşum.”

“Yine unutacaksın kuşkusuz, belki bir kez daha soracaksın.”

“Desene yaşam tekrarlardan oluşuyor...”

Yanıma oturmuş, gözlerindeki cellat gözleriyle gözlerimin içine bakıyordu.

“Tekrarlardan değil,” dedi; “tekrarların tekrarından.”

11

Muhtar kapıdan girdiğinde, Cıngıl Nuri kahvenin dip köşesinde, keklik kafesinin yanında oturuyordu. Öteki masalarda birkaç ihtiyar vardı; asalarını çenelerinin altına dayamışlar, ikide bir ellerini kulaklarına atarak karşılarındakinin söylediklerini işitmeye çalışıyor, kimi zaman da ansızın susup gözlerini yere çivileyerek derin derin düşünüyorlardı.

Muhtar, Nuri’nin solundaki masaya oturunca başlarını çevirip baktılar.

“Reşit'in kızını kaçırmışlar doğru mu?” diye sordu içlerinden biri.

“Doğru,” dedi muhtar.

İhtiyarın sinsi sinsi gülümsediğini görmemişti. Önüne bırakılan çay bardağını avuçlarının arasında tuttu bir süre, sıcaklığın yavaşça tenine dağılışını dinledi. Güvercin’in kaçırılmış denmesine sevinmişti aslında; bu, kaybolmasından iyiydi. Kayıplardan korkuyordu çünkü; her yana dağılıveren bir belirsizlikti onlar, görülüp denetlenmesi, hatta düşünülmesi bile zordu. Nuri kaybolduğunda elinden ne gelmişti? Hiç! Nuri’nin yokluğu kadar kocaman bir hiç!

Başını çevirip yan masada oturan Nuri’ye baktı. Bedenini anlaşılmaz bir telaş sarmıştı, çayını alıp peş peşe yudumladı. Bitirir bitirmez geçmişe, onun kaybolduğu yıllara gidecekti sanki, Güvercin’e çıkan yolun başlangıcını oralarda arayacaktı.

Daha iki yıl öncesine dek yoktu Nuri, ama onun yokluğu çocuklarının büyümesini durduramamıştı. Babalarının boyuna başkaldıran boyları, serviler gibi uzundu. Nuri’nin boyu da onlarınkine eklenmişti belki, kendilerini taşırken babalarını da taşıyorlardı. Bu yüzden Nuri kim bilir köyü kaç kez dolaşmıştı yokluğunda, kaç kez kahvede çay, çeşmede su içmiş ve kaç kez kimlerle konuşmuştu? Ola ki karısının, çocuk diye eve

hapsettiği de oydu. Belki sarılmıştı da ona çocuk kılığında, öpmüştü de. Zaten bir ara çocuk delisi olmuştu kadın, oğullarının gitgide kalınlaşan seslerinde, öksürüklerinde ya da belli bir kalıba giren yürüyüşlerinde kocasını buluyor ve ikide bir onlara sarılıp sarılıp öpüyordu. Bu öpmelerle yaşıyordu bir anlamda, açlığını ve susuzluğunu bu öpmelerle gideriyordu.

Geçmiş yıllarda imama birkaç kez yıldız falı açtırıp muska yazdırmışsa da bu gibi işlerden elini eteğini çekmişti artık. Bunca zamandır çırpınmasına, ağlaya ağlaya gözpınarlarını kurutmasına ve kendi ellerine sarılıp yattığı binlerce gece boyunca erkeğini geri istemesine karşın, onu göndermemekte direnen Tanrı'ya gücenmişti. İmamın gizli gizli öfkelenmesine yol açan bu güceniklik günden güne öylesine büyümüştü ki, kadın ezan sesini işitir işitmez var gücüyle türkü söylemeye, bağırıp çağırmaya, kimi zaman da eline bir teneke parçası alıp gürültüyle çalmaya başlıyordu. Kimi de sokağa fırlayıp bir yandan köçekler gibi göbek atıyor, bir yandan da çevresine toplanan çocuklara göz belerterek onları korkutmaya çalışıyordu.

Onun bu densizlikleri yüzünden köyde, Tanrı'nın Nuri'yi belki bir kuş, belki bir kertenkele, belki de bir av köpeğine dönüştürmüş olabileceği söylentisi çıkmıştı. Fısıltılarla büyüyen bu söylenti, masal tozuna bulanmış upuzun kuyruğuyla kapıya dayandığında kadın donmuş kalmış, çapaklı gözlerini gökyüzüne dikip hiç kıpırdamadan uzun süre bakmıştı. Sonra, yaptıklarına bin pişman olduğunu herkese yüzlerce kez tekrarlamıştı. Tanrı'ya duyurabilmek için, avluları tek tek dolaşıp saatlerce dil dökmüştü. Havadaki kuşlarla da konuşmuştu hatta, kırlardaki otlarla, böceklerle, seke seke koşan kuzularla, dağlarla ve beşikte yatan gök boncuklu bebeklerle de konuşmuştu. Gün geçtikçe pişmanlığı her şeye sinip her yere ulaşmıştı.

Gene de o, bu uğurdaki çabalarını yetersiz bularak imama koşup kendisine hangi tövbe kapısını göstereceğini sormuş, önünde diz çöküp hüngür hüngür ağlamıştı. İmam sabırla dinlemişti onu; duvardaki Hazreti Ali resmine, çividen üzüm salkımı gibi sarkan üç devirlik zindan karası tespihe ya da merteklere bağlanmış kekik dallarına gözlerini dikip yavaş yavaş başını sallamıştı. Sonra elini kadının dizlerine koyarak sessizce okşamış ve insanın yüreğini serinleten misk kokulu tatlı sözler söylemişti. Kadın, dizlerinden kalçalarına doğru tırmanan okşayışlara aldırmamıştı hiç; bu yüzden imam teselli cüppesine biraz daha bürünmüştü o sırada, kadının

aldırmazlığıyla beslenen cesaretin peşine düşerek tövbe kapısı arayan dişinin dişiliğine birkaç parmak daha sokulmuştu. Kadın ertesi gün gene gelmişti. Gözyaşları bir gün öncekinden daha hızlı akıyordu. İmam da ağlamaklıydı sanki, gözleri ışıl ışıl parlarken kirpik uçlarında kimi zaman yaşlar beliriyordu. Kadın onun bu halini görünce rahatlamıştı, artık hıçkırıkları biraz daha özgürdü ve oturdukları oda kerpiç duvarlardan değil, upuzun bir ağlayıştandı. Erik dallarından süzülen güneşin pencere camını benek benek ışıldattığı bir ikindiüstü, sedirdeydiler. İmam, zindan karası tespihini minderin üstüne yavaşça bırakıp kadını kucağına almıştı. Odayı dolduran hıçkırıkların yalan olduğunu bile bile hala teselli edici sözler geveliyor, bir yandan da elini sokmuş memelerini okşuyordu. Duvardaki Hazreti Ali gözlerini kapamıştı. Kadın, bedeninde dolaşan eller çoğalıp hızlandıkça daha yüksek sesle ağlıyordu ve günlerce süren sevişmeleri boyunca hep ağlamıştı. Artık biliyordu ki, Tanrı kocasını kertenkeleye, kuşa ya da av köpeğine dönüştürmemiş bile olsa geri göndermezdi. Gönderse de, imamın okuduğu ezanlar daha köyün girişinde geri çevirirdi onu. Kuş kılığına bürünürdü Nuri olmaktansa, kanat çırpa çırpa uçar giderdi uzaklara... Belki Tanrı, anılardan da silecekti onu; böceklerin köyü cırıltıya boğduğu bir gecede yaratıklarını göndererek unutuş tozu serptirecekti damların üstüne, avlulara, sokaklara... Ertesi gün kimse anımsamayacaktı onu.

Nuri çıkıp geldiğinde, gerçekten de kimse anımsayamamıştı. Kırçıl keçi sakalı toz toprak içindeydi, saçları ensesine yığılıp kulaklarını örterek çenesine doğru püskül püskül sarkmıştı. Kimsesiz bir korkuluğa benziyordu. İki adımda bir küçük teneke kapaklarla, ışıltılı kâğıtlar dökülüyordu üstünden. Ta değirmenin orada peşine takılan çocuklar, yerde yuvarlanan teneke kapaklarla uçuşan kâğıtları birbirlerinden önce kapmaya çalışırken kimi zaman kavgaya tutuşup üst üste yıkılıyorlardı. Nuri keçi sakalını titrete titrete iki büklüm yürüyor, bir yandan da kendi kendine anlaşılmaz sözler mırıldanıyordu. Adımlarını onun adımlarına uyduran çocuklar, elindeki çuvala köyden hangi çocuğu koyup gideceğini sora sora çınarın dibine kadar yürümüşlerdi. Nuri kimi zaman kovmuştu onları, ansızın yerden bir taş kaparak fırlatır gibi yapmıştı. Çocuklar korkmuştu ilk keresinde, tilki görmüş civciv sürüsünü andırarak sağa sola dağılmışlardı. Ama düşsel taş fırlatmalar birkaç kez tekrarlanınca artık korkmaz

olmuşlardı. Gene de oyunu sürdürüp sanki her keresinde daha çok korkuyormuş gibi kaçmışlar, sonra avlu duvarlarının arkasından çıkıp Nuri'nin peşine tekrar düşmüşlerdi. Sonunda onları, çınarın gölgesindeki köylüler kovmuştu.

Nuri arkasından fırlatılacak taşlardan sakınırcasına arada bir dönüp bakarak köylülerin yanına gelip bir sandalyeye oturmuştu. Yaşamlarındaki bu küçük değişikliğin (biraz da Nuri'deki aykırılığın) büyüsüne kapılan köylüler, gözlerinde kocaman soru işaretleriyle yönlerini ona çevirmişlerdi hemen. Kunduracı, berberin duruşuna benzetmişti onun çöplerle, uzak yol tozları ve yorgun gizlerle dolu duruşunu. Bekçiyse, kahverengi üniformanın kendisini ele verişine kahırlanarak, kimliğini gizleyememenin sıkıntısıyla kaş altından izlemişti olup bitenleri; leş gibi kokan bu keçi sakallının köye gelişini muhtara hemen bildirmekle bildirmemek arasında kilitlenip kalmıştı. Tam o sırada, herkes bir sözün eşiğindeyken, çayını yudumlayıp sigarasını ateşleyen Nuri; "Bizim çocuklar nasıl Baki?" demişti bekçiye.

Herkes şaşırmıştı tabii, birbirlerine bakmışlardı gözlerini tepsiler gibi ışıldatarak. Korkuluk kıkır kıkır gülmüştü, belki inat edip susmuştu da. Uzayıp giden sessizliğin içinde, gözlerini köylülerin yüzlerinde gezdirmiş, meraktan biraz daha ölsünler diye konuşmamıştı. Sonra yıllar önce bırakıp gittiği berber dükkânını göstererek; "Beni tanımadınız mı yahu," demişti, "Nuri'yim ben Nuri!"

Oturanlar donmuştu o an; Nuri'nin yüzüne bakarken öylece, taş gibi kalakalmışlardı. Onun o olduğuna inanan yoktu içlerinde, herkes yutkunuyordu. Bekçi onları orada bırakıp muhtara koşmuştu hemen, koltuğunda mavzeriyle yel gibi geçmişti sokaklardan, duvar diplerinden yılan gibi akmış ve soluk soluğa muhtarın avlusuna dalmıştı. Mavzerden fırlamış kurşundu sanki, ya da menemen tavasının başına çöken muhtar bir an öyle görmüştü onu. Sonra tavayı elinin tersiyle itip ağzında yarı diri lokmayla o da koşmuştu köy meydanına, soluk soluğa.

Oysa Nuri, muhtar gelene dek başından geçenlerin yarısını anlatmıştı köylülere.

"Baştan anlat baştan," demişti muhtar.

Omuzlarından tutup kuşkuyla bakmıştı ona.

Nuri, bunca yıldır neredeydin sorusunu, bilmiyorum diye yanıtlamıştı o gün. Sonra, köylülerin meraklı bakışlarıyla ikindi güneşinin altında, yavaş yavaş anlatmaya başlamıştı.

Ruhu daralmış bir akşam. Birdenbire derisi dar gelmiş bedenine; elleri kollarına, ayakları bacaklarına uymaz ve gözleri görmesine yetmez olmuş. Gözlerini zorlayıp büyütebilse, kayalıkların ötesini bile görebileceğini biliyormuş; belki o anda görüyormuş da, ama bunu anlayamıyormuş. Sonra, kulakları düğün kepçesi gibi büyümüş birden; köşedeki sandığın sesini işitmiş, kazma saplarınınkini de hatta, toprak testilerinkini ve süpürgeninkini de. Her şeyin, ama her şeyin bir sesi varmış artık, kimi inliyor, kimi kendi kendine bir şeyler mırıldanıyor, kimi de ağlıyormuş. Belki gülenler de varmış aralarında, olabilirmiş. Derken yağmur yağıyor sanarak camdan birkaç kez bakmış Nuri, dönüp dönüp ısrarla bakmış... Oysa dışarıda hiçbir şey yokmuş, yani yağmurlar hâlâ mevsimlerin ötesindeymiş. Toprağın sesi bu, demiş pencerenin dibinden, ağaçların sesi, taşların, kuşların. Her şeyi işitebiliyorum Tanrım, kulaklarım delindi benim!

Avuçlarını duvara dayamış sonra. Duvar ince ince titriyor. Sesi de var. Aman Tanrım, yaşıyor bu duvar; insanlar, hayvanlar, bitkiler gibi yaşıyor... Ellerini çekmiş duvardan; kulağındaki, tenindeki ve içindeki sesler akşam karanlığıyla birlikte hızla çoğalıyormuş. Nuri belki sedirde sessiz sedasız oturuyor, ama içi dışı uğultu. Bu uğultu, tuhaf bir dille onu bir yerlere çağırıyormuş sanki. Evin içindeki her şeye bakmış tek tek. Eşyaların belleğinde kendisinin nasıl bir yer tuttuğunu düşünmüş; çekip gitseymiş hangi çizgileri, hangi sesi ve hangi duruşuyla anımsarlarmış onu? Bakalım anımsarlar mıymış sonra? Derken, kendisi eşya olsaymış (bir kandil sözgelimi, bir süpürge ya da tütün kesesi), bir insanı (diyelim karısını) belleğinde neleriyle gizleyebileceğini sormuş kendine. Ruhu daha da daralmış o sırada. Acılı tarhana çorbası pişiren karısını, üç çocuğunu ve şapkasını bırakarak evden çıkmış.

Saatlerce yürümüş daha sonra; gidemem sandığı, ölürüm dediği ve üşüyüp ısındığı ve acıkıp doyduğu köyden uzaklaştıkça uzaklaşmış. İçinde uğuldayan sesler onu itiyormuş çünkü, ya da uzaklardan uzanan bir şey kulağından tutup çekiyormuş. Bir yanı şaşırmışmış, bir yanı seviniyormuş. Nasıl sevinmesinmiş, içinde biriken uzaklara gidiyormuş işte; hem de istese

de istemese de gidiyormuş. Attığı her adımda küçülüyormuş bir de, damla damla eriyormuş. Kelebekler uçuşuyormuş gözlerinin önünde karanlığı kanatlarıyla karartan, sessiz ve küçük yaratıklar. Hepsi kayıp birer pul... Hepsi yüzsüz birer göz... Hepsi başka yönü gösteren birer parmak ucu... Sonra ışıkları görmüş uzakta, göz kırpa kırpa yaklaşıyorlar. Bütün gizler orada işte demiş, beni çağıran her şey onların ardında. Gel gör ki ışıklar, burnundan ateş püskürten boğalara dönüşmüş sonra, sırtında boncuklu beşik taşıyan develere, terli atlara, keçi sürüsüne ya da ayna yüklü kuşlara dönüşmüş. Boğalardan korkmuş önce; dikenli bir düzlükte, arkasına baka baka kaçmış. Adımları ayna yüklü kuşlarmış o sırada, yüreği uzaklarda gümleyen ayna yüklü kuşların yürek toplamı. Derken, boğaların aslında birer at olduğunu anlamış ve kaçmaktan vazgeçmiş. Kaçtığı da iyi olmuş bir bakıma, bacakları kendilerinin dışına çıkmış biraz; hani koşarken bacağımızın önünde bir bacak daha görürüz ya, az ötede bir bacak daha, az ötede bir... Sanki bacağımız görünmeyen bir bacağı itiyordur sürekli, onun bıraktığı silik bir görüntüyü tamamlıyordur; ya da, kendini düşlüyordur önünde, düşüne erişir erişmez yeniden düşlüyordur ve yeniden...

Durup soluklanmış Nuri. Atlara binesi gelmiş birden, binip dağlara doğru kaçası... Ama bir el tutmuş onu. Kimin elidir, bilmiyor. Hangi akla hizmetle tuttuğu da bir giz. Gene de o elin kimin eli olduğunu yıllar sonra çözmüş o; kendininmiş. Hiçbir zaman kıpırdatamadığı eli; iki elinin dışında. Oysa o an anlayamamış onu, el el miydi o bile belli değilmiş.

Atlara binmemiş tabii, yürümüş. Köy uzaklarda kalmış artık, kandillerin titrek ışıkları seçilmez olmuş. Toprak hızla kayıyormuş ayaklarının altında, hızla. Sonunda öyle hızlı kaymış ki, kendini ovada bulmuş hangi ovaysa... Orada sessizlik karanlık kadar koyuymuş. Oturup davul gibi gümbürdeyen yürek atışlarını dinlemiş bir süre. O sırada bir yıldız düşmüş, kim bilir nereye? Oturduğu yerden kalkmış Nuri, pamuk fısıltısı yumuşaklığında birkaç adım atmış gecenin kalbine doğru. O zaman anlamış bütün gerçeği; ne yürüyormuş, ne duruyor. Yürüyorum dediği, durmanın ta kendisiymiş. Düş gibi bir şey yani... Koşarsın koşarsın da varamazsın hani; içindeki umut, varamadığın kadar büyür. Sen bakarsın ışıltıyla. İleriye uzanırsın (uzanmak istiyorsun yalnızca), uzandıkça da kolların uzar babam uzar... Gene de boşluğu avuçlarsın hep; düşünü düş yapan boşluğu...

Nuri gitgide kaybolmuş karanlıkta; az önce gördüm sandığı, hani o ata, deveye ya da ayna yüklü kuşlara dönüşen ışıklarsa hâlâ uzaktaymış. Şimdi, soluk alıp veren, ama gözle görülmeyen yaratıklar varmış çevresinde; zillerini şıkırdatarak durup dinlenmeden dönüyorlarmış. Onu bir şeye inandırmak için yavaş yavaş yumuşatıyorlarmış sanki, yavaş yavaş ruhuna girip gözlerini, ayaklarını ve ellerini ele geçiriyorlarmış. Sonra Nuri'yi aralarına alıp kıvrılan kumaş hışırtıları, davul gümbürtüleri ve anlaşılmaz haykırışlarla yürümeye başlamışlar. Artık durduğu anlarda bile gidiyormuş Nuri, o gittikçe kalabalığın sevinç çığlıkları artıyor, gece kocaman bir esneyişle onları yutuyormuş. Belki de, artık ölmüşmüş Nuri; cehennem çalgıcılarının arasındaymış. Kim bilir nereye götürüyorlarmış onu; hangi eşyanın belleğinde hangi izleri bırakacakmış bakalım? Küreğin ucuna göre kürek sapının sapı mı olacakmış kolları, bedeni köy tarihinden yontulmuş bir kıpırtı mı toprağın geleceğinde, bilmiyormuş...

Bir yerden sonra nereye götürüldüğünü de bilememiş. Sapsarı bir deniz anımsıyormuş, içine evler kurulmuş, çöplü, yağlı, balık ve insan iskeletleriyle dolu, güllersiz, gülüşlersiz, karadıkça kararan, kokan, durup dinlenmeden kokan ve ısrar sarısı, üstelik kanlı mı kanlı bir deniz... O denizi geçmişler hep birlikte; ama kaç yılda bilinmiyor ve neyle? Çölde, bir berberin gölgeliğine ulaşmışlar sonra. Orada, tıraş olmak için bekleyen iki adam varmış; biri zindan karası tespih çekermiş, onun yanındaki kısa boylu, çelimsiz ve dalgınmış. Hatta yok gibi bir şeymiş ikinci adam; belki de gerçekten yokmuş da, orada, tespih çekenin yanında, insana benzeyen tuhaf bir boşluk varmış. Nuri, berberin bakışları altında o boşluğa oturmuş işte, sessizce beklemeye başlamış... Bu arada, doldurduğu boşluğun (artık kim biçmişse) tam da bedenine uyduğunu düşünüyormuş.

Sonra uzun boylu bir adam daha gelmiş gölgeliğe, berber, elindeki makasın ucunu bir an için havaya dikip boşluğun karnını deşercesine kaldırarak, “Hoş geldin beyim,” demiş ona. Hatta beş on dakika geçince de, “Hâlâ roman yazıyor musun?” diye sormuş. “Yazıyorum,” demiş öteki. Bir daha da konuşmamış, öylece oturup aynanın üstündeki güvercin resmine bakmış. Gel gör ki, o adam resme baktıkça Nuri'nin saçı sakalı uzamaya başlamış. Bu yüzden midir nedir, berber onu zindan karası tespih çeken adamdan önce çağırmış tıraşa. Nuri, aynaların içine kurulup oturmuş hemen. Berber günlerce makas şıklatmış saçlarında, çırakla birlikte çevresinde dönmüş

durmuş. Davul gümbürtüleri uzaklarda yankılanırmış bu sırada, kumaş hışırtıları ayaklarının dibine yığılırmış. Sıcakmış üstelik, güneş daha yakındaymış sanki ve kuşsuzmuş gökyüzü, yani mavisi eksikmiş kuşlar kadar. Hani yaşayan birkaç kişi başını kaldırıp arada bir gökyüzüne bakmasa mavi diye bir şey kalmayacak, her yer zifiri karanlığa batacakmış.

Zaman kim bilir ne zamanmış; artık berber yorulmuş. Çünkü Nuri'nin saçları kesildikçe uzarmış. Aslında o da yorulmuş şıkırtıları dinleye dinleye ve bakmış olacağı yok, koltuktan ansızın kalkıp aynadan çıkmış.

Denizdeymiş gene; o sarı denizde. Deniz çölün düşüymüş belki, ya da çöl denizin; bilmiyor. Yürüyormuş tabii; çünkü uzaktaki ışıklar (yani o ayna yüklü kuşlar) hala çağırıyormuş onu göz kırpa kırpa. Sular çenesine doğru yükseliyormuş bir yandan da, dalgalanıyormuş. Bu sırada, deniz evlerinin pencerelerinden insanlar bakıyormuş; susa susa ağızları yüzlerinden silinmiş ve yalnızca göz biçimine dönüşmüş kapkara ve uzak insanlar. Nuri'yse kanlı dalgaların arasında; üstelik yüzme bilmiyor. Denizin yutma tutkusuyla boğuşuyor sürekli, yani kendi bedeninin ağırlığıyla. Derken, akşammış; sulu bir akşam ve ay ışığı incecik bir gümüş yağmuru, çisil çisil... Denizdeki kan artık kokusuyla tanımlıyor kendini, su derinliği ve serinliğiyle. Her şey sudaki görüntüsüyle yaşıyor bir bakıma, ağaçlar suda, dağlar, çalılıklar suda ve gökyüzü yıldızlarıyla... Nuri de suda. Yorgun. Sürükleniyor öylece. Sonra sakız kıvamında ve uzun bir uyku çöküyor üstüne; nice masal varsa onlardaki uyku toplamı kadar derin ve ölüme yakın bir uyku...

Ne zaman uyandığını anımsamıyor Nuri; gözlerini açtığında kendini mermer kaplı kocaman bir binanın içinde bulmuş. Tavanda ışıklar yanıyormuş renk renk, gene de mumlar varmış duvar diplerinde, kandiller varmış. Ama birer süsmüş onlar, saçtıkları ışıkla değil yalnızca görüntüleriyle işe yarıyorlarmış. Bir dönemin anısına yakılmışlar sanki, ya da geçmişten kopulmadığını geleceğe göstermek için. Nuri'yse ortada, sürekli oynuyormuş. Parmaklarında ziller... Ondan başka kimse yok binada, gene de kumaş hışırtıları dolaşıyor çevrede, görünmeyen yaratıkların soluk alıp verişleri duyuluyor. Nuri, onların kendini izlediklerini biliyor, çünkü arada bir o kalçalarını kıvırıp zillerini şıklattıkça alkışlıyorlar.

O sırada, durup dinlenmeden nasıl oynayabildiğini düşünüyormuş Nuri; oyun bilmezmiş ki o. Kendi düğününde bile gözlerini zurnacının baygın gözlerine yalvarırcasına dikip ellerini şöyle bir şıklatmış, o kadar. Belki de, demiş bunları düşününce, beni izleyen bu görünmez yaratıklar hiç oyun bilmiyor da benim her hareketimi bir oyun sanıyorlar.

Derken anlamış, evet anlamış; aslında oyun oynuyorum diye harman savuruyormuş o, ekin biçiyormuş tırpanla, eşeğe biniyormuş, odun kesiyormuş, ya da toprağa oturup güneşe bakıyormuş... Köyü anımsamış o sırada; demek, demiş, yaşadıklarımın hepsi bir oyundu. Demek, insan ne yapsa bir oyunun içinde... Demek, ben köyde de oyun oynamışım; çocuklarımı döverek hem de, karımı severek, hasta koyunları keserek, meyveleri devşirerek, doğanımı yaşatıp ölenimi gömerek, toprağı sürerek sonra, kuşlara bakarak, köylüleri tıraş ederek ya da, merhaba diyerek muhtara, oy vererek, kahvede oturarak...

Gün gelmiş, mermer kaplı kocaman binadaki ışıklar sönmüş tek tek; geride, pır pır titreyen mumlarla ölü kandillerden ve Nuri'nin zil şıkırtılarından başka bir şey kalmamış... Düşünmüş işte o an... Dursam, demiş; şık diye son vuruşunu yapsam zillerin, ne olur? Görünmeyen seyircilerim görünmeye mi başlar gözüme, her şeyin ötesini mi görürüm birden, ne olurum, ölür müyüm? Düşünce insanın içine düşünce, yolun yarısı tamam. Yani varılır bir yere, önceki noktada değilsindir artık ve dönemezsin. Dönsen de, eksik.

Zilleri, kesilmiş tırnak gibi fırlatıp atmış parmaklarından. Pencerelere koşmuş hemen, dışarıdaki kavurucu güneşi görmüş. Sonra, evleri... Sokaklar insan ve hayvan iskeletleriyle doluymuş; evlerin kapılarında, pencerelerinde örümcek ağları. Çatılarsa silme kuş kemiği; rüzgâr estikçe savruluyor kimi zaman, havada kemik tozları uçuşuyor... Sokaklar ıpıssız; soluk alıp veren bir tek canlı yok ve kokular, birbirine karışan akıl almaz kokular, sıcağın etkisiyle duman duman tütüyor.

Dışarı çıkmış Nuri. Erimiş naylon yığınlarının ve tespih sellerinin arasında yürüye yürüye sokaklarda dolaşmış bir süre. Keçi ayakları takılmış ayağına, tavşan kuyrukları, fesler ve kedi iskeletleri. Orada, o insanın insan için ilaç diye arandığı yerde, o kokuşmuş çöplük deryasında, o insana ürpertilerden ürperti veren ölü karmaşada ne kadar yürüdüğünü bilmiyor Nuri; hiç

bilememiş de zaten. Ama hep yürümüş... Ufukta ayna yüklü kuşları görüyormuş çünkü, onlara ulaştığında kendini bulacağına ve kurtulacağına inanıyormuş. Kuşlarsa, aynalarında binbir görüntüyle kanat çırpa çırpa uzaklara doğru uçuyorlarmış. Kuş aklı işte, oysa varmaya çalıştıkları bütün uzaklar o anda aynalarındaymış...

Daha sonra Nuri, uçsuz bucaksız bir bozkırda görmüş kendini. Derken bir ormana girmiş; kendi kendini çoğaltan yemyeşil bir dev'e. Çamların içi birbirine dolanan yılan ıslıklarıyla doluymuş, karanlıklar tuhaf seslerle ve gözün erişemediği her yer kıpırtılarla. Nuri hangi yöne gideceğini, bu yeşil kâbustan nasıl kurtulacağını bilemiyormuş. O sırada bir adam görmüş; karanlığın çamları yuttuğu yerde. Adam yorgun mu yorgun, bir çuvala sırtını dayamış, burnunun ucunda yaşlı bir hırıltı bulutu, öylece oturuyor. Toprağa bakıyor sürekli ve baktıkça yüzü yüzünden kopup toprağa doğru akıyor sanki; yerden bir karış havada ikinci bir yüz oluşuyor.

“Çayın soğudu muhtar,” dedi Nuri.

Ürperdi muhtar, başını hızla çevirip sağında oturan Nuri'ye baktı. Nuri yüzünü elleriyle kapamış, kıkır kıkır gülüyordu. Muhtar, onun neden güldüğünü anlayamamıştı; biraz acı biraz öfkeli, gözlerini kırpmadan dimdik bakıyordu. Sonra bakmaktan vazgeçip önüne döndü ve bir kez daha ürperdi.

Çay bardağı yoktu.

12

Aradan uzunca bir süre geçmesine karşın, jilet almaya giden çırak hala dönmemişti. Koltuktaki adam sabırsızlanmaya başlamıştı artık, ikide bir sabunlu yüzünü çevirip caddeye bakıyordu. Oysa orada, homurtuyla gelip geçen rengârenk otomobil sürüsünden başka görebileceği bir şey yoktu. Nedense kaldırımları dolduran insanlar gitgide azalmış, sonrada hep birlikte gözden kaybolmuşlardı.

“Eskiden usturaya jilet takılmazdı,” dedi; “masatta bilenirdi.”

Berber yanıt vermedi. Yanımdaki sandalyede dükkâna yeni gelmiş bir müşteri gibi oturuyor, ara sıra gözlerini kaydırıp aynaya bakıyordu. İnanılmayacak kadar sakindi; jilet almaya giden çırağı bile unutmuştu sanki, sorsam kesinlikle anımsamayacaktı.

“Ya da,” dedi koltuktaki adam, “tezgâhın bir köşesine çivilenmiş kalınca bir kayış olur, ustura onda bilenirdi ıhlaya ıhlaya...”

Berber gene sustu. Öyle derin sustu ki, adam bir daha ağzını açamadı. Caddeye birkaç kez baktı belki, birkaç kez oflayıp pufladı. Sonra bir ağırlık çöktü üstüne, başını koltuğun arkasına yasladı ve zindan karası tespihini yavaş yavaş çekmeye başladı. Ne var ki pek uzun sürmedi bu, şıkırtılar giderek seyreldi, aksadı ve sustu.

Berberle göz göze gelmiştik. Bir an, ikimizin içinden de aynı şeylerin geçtiğini düşündüm.

“Uyudu mu,” dedim fısıltıyla.

“Sanırım uyudu,” dedi berber, “artık burada değil.”

13

Dede Musa, tahta bacağını yorgun bir kağnı oku gibi uzatmış, önünde bir kucak sakalla alacakaranlıkta oturuyordu. Muhtar onun sesini işitene dek eşiğin arkasında, mısır koçanlarının yanında bekledi. Sonra buğday çuvallarına tutuna tutuna karanlığa doğru yürüdü. Dede, yüzüyle onu izliyordu.

“Olup bitenleri duydun mu,” dedi muhtar.

“Duydum,” dedi Dede yutkunarak, “Güvercin kaybolmuş.”

Muhtar ellerini dizlerinin üstüne koymuş, Dede'nin kararmış göz çukurlarına bakıyordu.

“Akıl danışmaya geldim ben,” dedi eriyen sesiyle.

“Doksanlık bir körden mi?”

“Evet.”

“Demek bu kadar çaresizsin?”

Muhtar ellerini açtı.

“Çaresizim,” dedi, “hem de çok çaresizim.”

Dede homurdandı, ama ne dediği pek anlaşılmadı. Muhtarın çaresizliği sakalına bulaşmış gibi ikide bir sıvazlıyordu.

“Sence Güvercin'e n’oldu?”

“Bilemiyorum,” dedi muhtar, “ya başını alıp gitti ya da kaçırıldı. Mustafa'yla Ramazan’ı çevre köylere saldım gerçi, sorup soruşturuyorlar.”

Dede gülümsedi. Muhtarı yıkan bir gülümseyişti bu, ne anlama geldiği belirsizdi.

“Sen Aynalı Fatma’yı bilir misin?”

“Adını bilirim,” diye yanıtladı muhtar, “çocukluğumda duymuştum.”

Dede durgunlaştı birden, yüzü yavaş yavaş karardı.

“Aynalı Fatma aynalı bir kuştur,” dedi giderek uzaklaşan sesiyle; “ola ki Güvercin onun aynasındadır...”

Muhtar şaşırmıştı. Gözlerini Dede'nin yüzüne dikmiş, onun bunayıp bunamadığını düşünüyor, ama bir türlü karar veremiyordu.

“Aynalı Fatma aynalı bir kuştur,” diye tekrarladı Dede; “ben de bilmem onu... Hiç görmemişimdir. Gene de gözleri iki tas pekmez gibi hep aklımdadır. Zaten geride bir gözlerini bırakmıştır, bir de bağ evini. Şimdilerde yıkılmış mıdır bilmem, yukarıda, kayalıkların dibindeydi. Kimse girmezdi oraya, giremezdi. Lanetli mi sanılırdı, yoksa kutsal mı bilemiyorum. Belki bu nedenlerin ikisi de vardı... Çünkü, söylendiğine göre Aynalı Fatma hem orospu hem de evliyaymış. Kurtuluş yıllarında asker kaçakları taburlar halinde geçermiş bacaklarının arasından; birliğinden firar eden, birliğine dönen, ya da çetelere katılmak için soğuk gecelerde dağlara doğru giden her asker ellerini onun memelerinde ısıtırmış. Anasıymış onların, karısı, bacısı, sırdaşıymış. Kaçanla birlikte firarı verilirmiş çünkü, yakalananla götürülür, ölenle ölürmüş... Hele altın dişli Asker Hamdi'yi o bağ evine bir kapatışı varmış ki, dillere destan... Asker Hamdi dedikleri tek başına bir bölük asker; ayağına çarık dikmek için bir öküzün derisi ya yeter ya yetmez. Onun gittiği düğünlerde aşçılar perişan... Hamdi önüne yığılan pilav dağına çift elle saldırıyor çünkü, hoşafları tasla içiyor. Karnı sokaklarda yuvarlanan kocaman bir davul... Ne var ki Fatma'nın dişiliği Hamdi'nin iriliğinden daha hızlı yayılıyor köylere. Hamdi bir konuşuluyorsa Fatma bin konuşuluyor. Bu yüzden bir kıskançlık doğuyor aralarında, biraz da bilir bilmezlerce alttan alta kışkırtılıyor. Artık birbirlerini kolluyorlar; ayrı ayrı yerlerde, gün gelecek diyorlar, el mi yaman bey mi anlaşılacak Sonunda beklenen gün geliyor; belki bir tenhada, belki de bir kalabalıkta karşılaşıyorlar. Aynalı Fatma kısrakça bakıyor bakmaz gibi... Asker Hamdi de bıyık burup gülüyor, ama gülüşü ipek bir hançer... Derken, kim kimi götürdüyse artık, o bağ evine kapanıyorlar. Köye, uzun ve meraklı bir bekleyiş çöküyor. İçeride olup bitenler bir sır; sevişiyorlar mı dövüşüyorlar mı bilinmiyor. Çığlıklar işitiliyor arada bir, yalvarışlar sızıyor duvarlardan,

kahkahalar taşıyor. Gene de kimse bağ evinin kapısına dokunamıyor. Çünkü Hamdi denen herif belanın püsküllüsü; adamın kolunu kanadını budayıverir. Ondan sonra bir köşeye büzülüp ölümü mü beklersin, yoksa kapı kapı dolaşıp ekmek mi dilenirsin bilinmez. Derken bir gün, Fatma'yı bağların arasında görmüşler; kan ter içinde, düşe kalka kayalıklara doğru yürüyormuş. Adımları gevşekmiş, kalçaları dağınık. Gidiş o gidiş, bir daha da gören olmamış Fatma'yı. Kimine göre muhacir köylerinden birine yerleşip eli tespihli, dizi seccadeli bir tövbekâr olmuş; kimine göreyse Kurtuluş yıllarında askerlere yaptığı hizmetten dolayı meleklerce götürülmüş. Belki de Tanrı katında, yeşil bir sedirde oturuyormuş... Olur mu olur; onca asker yaşama sevincini onun kasıklarında buldu ne de olsa, bacaklarının arasından geçenler cephede daha istekli savaştılar geride kalan vatanın güzelliğini ve sıcaklığını düşünerek. Asker Hamdi'yi de çobanlar bulmuş bağ evinde. Kaputunun üstünde yatıyormuş. Postalları hâlâ ayağında... Yüzü şehvetin ışıltısına boğulmuşken donuvermiş... Sırtlayıp getirmişler köye, dokuz karısıyla bir bölük çocuğunun önüne kaskatı uzatmışlar. O sırada iki asker gelmiş nereden geldiyse, Hamdi'yi istemişler köylüden, saklamayın, demişler. Oysa Hamdi, avlunun ortasında upuzun yatıyor; ölü. Ölü, ama gene de kaçak işte, aranıyor. Zamanın muhtarı bir at arabası hazırlamış askerlere; Hamdi'yi yüklemişler. Aynalı Fatma'nın kısraklığına benzeyen iki at çekmiş arabayı... Aradan birkaç ay ya geçmiş ya geçmemiş, muhtara, Asker Hamdi'nin cephede vuruşurken şehit düştüğünü bildiren bir yazı gelmiş. Herkes şaşırmış tabii, kafalarda bir Hamdi bulanıklığı başlamış. Şimdi o bulanıklık bende sürüyor... Cephede şehit düşen Hamdi Hamdi'yse, Fatma'nın dişiliğini sünger gibi emip bitiren Hamdi kimdi diyorum... Yoksa o Hamdi, cephedeki Hamdi'nin Fatma'nın aynasına vuran görüntüsü müydü? Fatma nereye gitti peki, nerede yaşlandı, nerede öldü? Gel gör ki bu soruların hiçbirine yanıt bulamıyorum muhtar... Yıllardır bulamıyorum. İstersen sana başka bir soru sorayım. Dokuz karısından bir avlu dolusu çocuğu varmış Hamdi'nin... Sence kim onlar?"

Muhtar yavaşça kalkıp Dede Musa'ya yanıt vermeden yürüdü. Avluya çıktığında titriyordu.

"Lanet olsun," diye homurdandı, "lânet olsun!"

14

Muhtarın karısı ayak seslerini işitince başını kaldırıp baktı.

“Sen misin,” dedi o olduğunu bile bile, “ölümden geliyor gibisin... Hiç haber yok mu Güvercin’den?”

Avlu kapısı gıcırdadı bu sırada, dönüp baktılar; bekçiydi. Soluk soluğa muhtara doğru koştu.

“Ne var ne yok,” dedi muhtar.

“O, köyde.”

“Kim, Güvercin mi?” diye sordu kadın.

“Karışma sen,” dedi muhtar, “gir içeri!”

Avlu kapısına yürüdü. Bekçi de arkasından.

“Nerde şimdi?”

“Evde, pencerenin dibinde oturuyor”

“Ne yaptı bugün, izledin mi?”

“Hep oturdu.”

“İnsan otururken bir şey yapamaz mı?”

“Elinde kâğıtlar vardı.”

“Nasıl kâğıtlar?”

Bekçi, elinin birini boşluğa uzattı. Kâğıtları tanımlayacaktı, ama şaşırdı, nasıl tanımlanabilir diye düşündü sonra ve havaya tuhaf şeyler çizdi.

“Kâğıtlar,” dedi yutkunarak.

“Kâğıtları unutma,” dedi muhtar, “aklının bir köşesine yaz!”

Bekçi başını salladı.

Yavaş yavaş çöken akşam karanlığında, köy meydanına doğru yürüyorlardı. Sokakları kayalıklardan inip gelen çan sesleri doldurmuştu, sürülerin dönmesini bekleyen kadınlar avlu kapılarının önüne çıkmış kendi aralarında konuşuyorlardı. Muhtarla bekçi geçerken susuyorlardı nedense, birbirlerini unutup kayalıklara bakıyorlardı.

Muhtarlık odasının önüne vardıklarında muhtarın yüzü karmakarışıktı.

“Biliyor musun?” diye mırıldandı birden.

“Bilmiyorum,” dedi bekçi.

‘‘Bu köylüyü sayarak teslim etmediler bize!”

Bekçi şaşırmıştı. Muhtarın ne demek istediğini anlamadan, dalgın dalgın köy meydanına baktı. Birbirine karışan koyun sürüleri ortalığı toza dumana boğmuştu. Birkaç çocuk ince çığlıklar atarak koyunlara binmeye çalışıyordu.

“Asker Hamdi’yi bilir misin sen,” dedi muhtar.

“Adını duymuşum.”

“Nasıl biri?”

“Burma bıyıklı.”

Güldü muhtar; gülesi değildi, ama kendini tutamadı. Her sorunun yanıtı yıllar önce hazırlanıp insan aklının bir köşesinde bekletiliyormuş gibi geldi ona.

“Demek burma bıyıklı?”

Bekçi başını salladı. Muhtar, hâlâ gülümseyen gözleriyle onun bıyıksız yüzüne bakıyordu.

“Peki,” dedi, “sana bir soru sorayım öyleyse. Hiç düşündün mü, o koskoca Asker Hamdi’nin, yani dokuz karısının koynunu bir gece bile boş bırakmayan o burma bıyıklı herifin çocukları kimdir bu köyde?”

Bekçi şaşırarak baktı muhtara. Şimdiye dek hiç düşünmemişti bunu. Bir süre öylece, hiç kıpırdamadan durdu. Sonra, karanlıkta eriyen evlere çevirdi yüzünü, kapıları, pencereleri tek tek süzdü.

“Geldiler,” dedi muhtar.

Köy meydanına iki atlı girmişti. Karanlıkta beyaz kelebek gibi uçuşan birkaç topuk aceleyle yaklaşırken nal sesleri rüzgâra kapılıp arada bir uzaklaşıyordu. Yaklaşan görüntüyle uzaklaşan ses arasında sıkışıp kalmış iki atlı hayaletiydiler sanki, hiç gelmeyecek, orada, ilk görüldükleri noktada koşup duracaklardı. Gene de, belki saatler sonra, muhtarlık odasının önüne gelip durdular.

“Konuşun,” dedi muhtar.

“Her yere baktık,” diye soludu atın üstündeki karaltılar.

“Evet?”

“Ne gören var, ne bilen.”

Muhtar, defolun anlamında elini salladı. Atlılar havaya sıcak bir ter kokusu saçarak geri döndü hemen, pencerelerden sızan kandil ışıklarını kıra döke karanlığa karıştılar. Muhtar hâlâ onların geldiğine ve böyle bir haber verip gittiklerine inanamıyordu. Düş gibi, diyordu içinden, gelmediler sanki. Belki de gerçekten gelmediler; ben düşündüm onları, düşledim. Ne biri Ramazan’dı, ne öteki Mustafa...

Bekçi dikildiği yerde hiç kıpırdamadan karanlığa bakıyordu. Derken, muhtarın beklemediği bir anda; “Güvercin de kayboldu,” dedi içini çekerek, “Asker Hamdi’nin çocukları gibi...”

“Kapa çeneni,” diye homurdadı muhtar, “kayboldu deme bana! Hem, Asker Hamdi’nin kendisi var mıydı bakalım?”

Sustular. Bekçinin kafası karışmak üzereydi.

“Belki sen bile yoksun,” dedi muhtar daha da öfkelenerek.

Bekçi sarsıldı. Artık kafası karışmıştı. Sağ elinin ayasıyla mavzere dokundu yavaşça; serindi. Derin bir soluk aldı. Kendi varlığından kuşku duyması gücüne gitmişti aslında, biraz da komik bulmuştu ki belli belirsiz gülümsüyordu. Oysa bu durum muhtarın hiç hoşuna gitmemişti.

“Yok olmaktan zevk alırmış gibi sırıtma karşımda,” diye çıkıştı ona; “git Cennet’in oğlunu gözetle! Bak bakalım karanlığı fırsat bilip evden çıkacak mı, çıkacaksa nereye gidecek?”

Bekçi yürüdü.

Birkaç saat sonra karanlık bir saçak altına dikilmiş, Cennet'in oğlunu gözetliyordu. Soluk alıp verişlerini ertelemişti kimi zaman, yalnızca göz kesilmişti; şimdi gene öyle, kirpiklerini kırpmadan sinsi sinsi bakıyordu. Cennet'in oğlu üst kattaki odaların birindeydi, kandili pencerenin önüne koymuş olmalıydı ki, kendisi görünmese de gölgesi gerideki duvara vuruyordu. Eğilip doğruluyordu arada bir, devleşip tavana doğru uzuyordu. Birkaç kez, kaşla göz arasında kayboldu sonra, duvar uzun süre, toprak bir ayna gibi boş kaldı. Derken, kucağında bir deste kâğıtla geldi Cennet'in oğlu, pencerenin dibine oturup yazmaya başladı. O yazdıkça uzadı gece, büsbütün koyulaştı. İkide bir başını kaldırıp dışarıdaki karanlığa bakıyordu. Saçak altında dikilen bekçiyi görmüştü sanki; onun duvara yaslanışını, gizli gizli sigara içişini, kimi zaman da yüzünü çevirip sağa sola bakışını izliyordu.

Bekçi ayak değiştirdi. Büyüyen bir tedirginlik vardı içinde; gözetlerken gözetlenmenin tedirginliği... Bunu düşünür düşünmez yorulmuştu, mavzeri duvara dayayıp usulca çöktü. O sırada köy derin bir sessizliğe gömüldü nedense, yok gibi. Tüketilmiş gibi ya da, yaşana yaşana. Bekçi kimseyi düşünmüyordu artık, ansızın, ucu dibi bilinmez bir boşluğa kaymıştı. Her şeyi bırakıp gidiyordu sanki buralardan, dönmeyecekti. Elleri yoktu. Ayakları sonra, burnu. Rüzgâr hafif hafif esmese belki teni de olmayacaktı. Belki de uçuyordu şimdi, az sonra bir yere düşüp orada kalacak ve derin bir uykuya dalacaktı. Gözlerini ne zaman açacaktı kim bilir, açtığında mermer kaplı kocaman bir binada mı bulacaktı kendini, parmağında zillerle? Çevresinde fısıltılı bir kalabalık... Cıngıl Nuri'yle beslenmiş bir karınca sürüsü izi gibi silik, uğultulu ve karanlık. İçlerinde kimler yok ki? En önde muhtar; sağında Ramazan, solunda Mustafa. Ramazan Ramazan değil Ferik Eşkıya belki de, Mustafa Mustafa değil Asker Hamdi gözlerindeki Fatma'yla... Derken bir bağ evi, Fatma'nın duruşuna yıkılmış... Asker kaçaklarının eli mavzerli, yorgun korkuları... Ama Hamdi'nin dokuz karısıyla bir avlu dolusu çocuğu ortada yok.

“Ne var ne yok?”

İrkildi bekçi, muhtarın nereden çıktığını anlayamamıştı.

“Bir şey yok,” dedi.

“Cennet’in oğlu?”

“Dışarı çıkmadı, evinde.”

Başını salladı muhtar. Sonra ansızın Cennet’in evine doğru yürüdü. Bekçi bu ani davranış karşısında ne yapacağını şaşırmış, bir yandan muhtarı izliyor, bir yandan da onun gerçek muhtar olup olmadığını düşünüyordu. Çünkü ona göre, olup bitenler hiç de mantıklı şeyler değildi. Bunlar bir deli düşüne benziyordu daha çok, bir oyuna, belki de bir çılgınlığa dönüşüyordu. Öyle ki, mavzeri nasıl tutması gerektiğini bile kestiremiyordu bekçi, kimi zaman omzuna asıyor, kimi de eline alıyordu. Kapıya varıp dayandıklarında, gece damları sürükleye sürükleye arkalarından gelmişti sanki; karanlığa batmış bir köyle kapı arasında sıkışıp kalmışlardı. Artık öyle bir noktaya gelmişlerdi ki, dönmek şöyle dursun, bunu düşünmek bile mümkün değildi.

Bu yüzden muhtar, istemeye istemeye yumrukladı kapıyı; gümbürtüler köyün öteki ucuna dek yayıldı ve bekçiye öyle geldi ki, köy karanlığın içinden doğrulup her şeyiyle onlara baktı. Minderlerinde uyuklayan ihtiyarlar ürperdi belki, çocuklar sıçradı ya da bütün bunlar olmadıysa bile kimi hayvanlar ahırlarda kulaklarını dikip tepiştiler. Sonra tıkırtılar geldi içeriden, yaşlı bir kandil Cennet’in gölgesini duvarlara çarpa çarpa yaklaştı.

“Kim o?”

“Benim, aç!”

Usulca açıldı kapı; Cennet, başörtüsünden taşan bembeyaz: saçlarıyla eşikte dikiliyordu.

“Ne var?”

Muhtar susup Cennet’in çıplak ayaklarına baktı bir süre.

‘‘Kız nerde?”

“Kim?”

‘Kız!”

Cennet’in yüzü uzaklardan, karanlıkta parlayan mavzeri süzüyordu. Ama muhtarın sabrı tükenmişti, onu kenara itip içeri daldı. Bekçi de arkasından.

Alacakaranlık merdivenleri birlikte çıktılar. Cennet'in oğlu odanın kapısına çıkmış onları bekliyordu.

“Güvercin nerde,” diye bağırdı muhtar.

Delikanlı öylece baktı.

'‘Söyle, nereye kaçırdın?”

‘‘Kimseyi kaçırmadım ben.”

'Muhtar odaya dalıp sedirdeki kâğıtlara doğru yürüdü. Tek tek baktı hepsine, altüst etti, kimisini kandilin ışığına tutup uzun uzun inceledi.

“Bunlar ne,” diye sordu sonra.

“Mektup,” dedi Cennet'in oğlu.

Muhtar onu işitmemişti sanki, elinde kâğıtlarla tıpkı bir uyurgezer gibi odanın içinde o köşeden o köşeye gidip geliyordu. Bekçi kararsızdı, onun peşinden yürümüyordu, ama dikildiği noktada durduğu da söylenemezdi. Yarım adımlarla yavaş yavaş bir daire çizmeye başlamıştı. Odanın ortasında yalnızca onun görebildiği tuhaf bir nesne vardı da çevresinde dolaşıyordu sanki. Cennet'in oğlu sırtını kapı pervazına dayamış, olup bitenleri izliyordu. Bu haliyle oyuna katılmak için sıra bekleyen uysal bir oyuncuya benziyordu.

Derken muhtar, hızlı adımlarla kapıdan çıkıp öteki odalara daldı; nemli karanlıklara, nohut çuvallarının arkasına, merdiven altına, ambara, tahta dolapların içine tek tek baktı.

“Onu muhtarlık odasına götür,” dedi bekçiye.

Cennet'in oğlu sessizce mavzerin önünden yürüdü. Anası titreyen bacaklarıyla merdiveni çıkmış, onlara bakıyordu. Başörtüsü elindeydi ve eteğiyle birlikte uçuşan saçlarıyla Cennet'ten çok bir meleğe benziyordu o anda. Bu yüzden susuyordu belki de, ağzını açıp tek hece konuşamıyordu.

“Bana bak Cennet kadın,” dedi muhtar merdivenin başında birdenbire durarak; “bir bildiğin varsa şimdi söyle derim ben. Çünkü sabaha geç kalabilirsin. Şunu da unutma ki, yeryüzünde gecikmişliğin ilacı yoktur.”

“Ne bildiğim olacak,” dedi kadın.

“Vardır vardır, hele sen düşün. Bildiğin yoksa sezdiğin vardır elbet, anasın.”

“Yok,” dedi Cennet, “sezdiğim de yok; bırak oğlumun yakasını!”

Muhtar basamakları inmeye başlamıştı. Cennet elindeki kandili yere bırakıp oracığa oturmuş, merdivenden aşağıya bakıyordu.

“Çaresizlik gözlerini kör etmiş senin,” diye mırıldandı.

Kalktı sonra, titreye titreye tahta döşemeleri yürüyüp çardağa çıktı. Karanlıkta köy meydanını aradı gözleriyle, köyü aradı ev ev, sokak sokak ve her yeri görüp dokunmak, hatta kucaklamak istedi. Ama yeryüzünde zifiri karanlıktan başka bir şey görünmüyordu. Ellerini boşluğa uzatıp birkaç adım daha attı.

“Belki de,” dedi kendi kendine, “köy hâlâ yerinde de ben yerimde değilim artık.”

15

Berber, gözlerini dikmiş koltuktaki adama bakıyordu.

“Kim bilir kaçıncı uykusunda,” dedi fısıltıyla.

Yanıt vermedim. Birinin uykuya dalması dükkândaki sessizliği derinleştirmişti; makaslardan usturalara, pudra ve parfüm kutularına, kolonya şişelerine, fırçalardan havlulara, duvarlara, hatta şofbendeki suya kadar her şey öyle ya da böyle biraz uykuluydu.

“Belki rüya da görüyor,” dedi berber.

Kısa bir sessizlik oldu sonra. Hangimizden doğduğu bilinmeyen bir şey, dükkânı içindekilerle birlikte avuçlarına hapsedip bıraktı. Soluk soluğa kalmış, göz ucuyla yanımda oturan berbere bakıyordum.

“Belki rüya da görüyor,” dedi berber.

Bunu ikinci kez söyleyip söylemediğinden emin değildim, zaman ikimizi ayrı ayrı kuşatıyordu sanki.

“Evet,” dedim gene de, “belki rüya görüyor. Ama uyandığında anımsayabilecek mi bakalım?”

16

Kapı açılır açılmaz bekçi ayağa kalkmıştı, ama Cennet’in oğlu duvar dibindeki sandalyede, içeriye dolan öfkeyi umursamadan öylece oturuyordu.

“Kalk lan!” diye kükredi bekçi.

Cennet’in oğlu kalkarken muhtar oturdu. Arkasına yaslanıp sustu bir süre. Sessizliğinin odayı doldurup karşısında dikilen delikanlının yüreğine dek dayanmasını istiyordu. Mektuplar masanın üstünde, dirseğinin hemen birkaç parmak ötesindeydi. Birer delildi onlar; gerçi neyin delili olduklarını bilmiyordu henüz, hele bir okusun, öğrenecekti.

Ne yaptığının farkına varamadan bir sigara yakıp ilk nefesi çekmişti ki, kalın kalın öksürdü. Önce, yarattığı sessizliği böyle hesapsızca bozduğu için öfkelendi kendine, sonra vazgeçti; olsundu, belki öksürmesi de gerekiyordu sessizliğin kendinden yayıldığını kanıtlamak için. Hem, bekçiyle birlikte Cennet’in oğlu da gözlerini ona dikmişti öksürürken; bir şey söylenecek mi diye beklemiş, ardından da, hiçbir şey işitememenin sıkıntısına düşmüştü. Bir bakıma, çizgileri silinmiş daracık bir boşluktu o sıkıntı, insanı büsbütün boğmasa da geçici olarak afallatabilirdi.

Muhtar, sessizlikten yontulmuş bir Tanrı heykeli gibi masada hiç kıpırdamadan otururken, bekçi gitgide acımasız bir bekçiye dönüşmüştü. Orada, Cennet’in oğlunun bir adım gerisinde dikilmek onu pişiriyordu sanki, bedeni zamanın en küçük diliminden en küçük dilimine akarken yavaş yavaş katılaşıyordu. Değişik giysilerle, değişik muhtarlar ve değişik adlarla binlerce yıldan bu yana aynı noktada dikiliyordu belki de, artık o noktanın çocuğuydu ve taşlaşmıştı.

Sonunda, muhtar yutkunarak Cennet'in oğluna döndü.

“Kızı ne yaptın,” dedi son kez sorarcasına.

Cennet’in oğlu, “Deli misiniz nesiniz,” diye mırıldandı, “benim onunla hiçbir ilgim yok!”

Muhtar sinsi sinsi güldü, daha doğrusu güldüğünü düşündü, içinde kabaran vurup kırma isteğini böylece gizlediğini... Oysa yüzü az önceki kadar kıpırtısız ve asıktı. Bir süre sonra bunun ayrımına vardığında, parmağıyla yanına çağırdı Cennet’in oğlunu; masanın üstündeki mektupları bir yerden bir yere aktararak tek tek gösterdi.

“Bunlar ne?”

“Mektup.”

“Onu ben de biliyorum, kime?”

“Hiç kimseye!”

Yüzü kıpkırmızı kesildi muhtarın, bir an ne yapacağını bilemeden sağına soluna baktı, titreyen ellerini yeleğinin cebine sokup çıkardı. Sonra alt dudağını dişleyerek başını salladı ve önündeki mektuplardan birini okumaya başladı. Ardından bir başkasına geçti, derken bir başkasına... Bütün mektupların kenarı çiçeklerle süslenmişti; dallar, tıpkı bir yılan gibi kıvrıla kıvrıla köşelere doğru akıyordu. Kimi mektupların sonunda da gagasına zarf tutuşturulmuş kuş resimleri vardı. Her seferinde kuşların uçuş yönleri değişiyordu, birbirlerine aynaydılar sanki. Ama muhtar onların ters görüntüsünü henüz fark etmemişti, aklı fikri kargacık burgacık yazılardaydı. Sayfalarda, aşk yüklü iki hamaldan söz ediliyordu sürekli, aşkın saksısından, gölgesinden, kır çiçeklerinin nereye yürüdüğünden, aşkların ölümü ölümlerinden çok sonra kabullenişinden ve bu nedenle insanların ölü aşk hamalı olduğundan söz ediliyordu. Ama onca sevince, onca kedere ve kaygıya karşın cümlelerin hiçbirinde kızın adı geçmiyordu.

Muhtarın kafası karmakarışık olmuştu.

“Sen mi yazdın bunları?”

“Ben yazdım,” dedi Cennet’in oğlu.

“Bok sen yazdın!” diye bağırdı muhtar, “bunca sözü düzecek kafa sende ne arar? Kime yazıldılar sen onu söyle bana!”

“Hiç kimseye!”

Muhtar yerinden kalkıp pencereye yürüdü. Mektupları tiksintiyle masanın üstünde bırakmıştı. Ardına bile bakmadan, onlardan sessizce uzaklaşıyor, hatta kaçıyor gibiydi. Hiçbir şeye yaklaşmak istemiyordu artık, hiçbir şeyi görmek ve dokunmak istemiyordu. Oysa pencereye çoktan yaklaşıp perdeyi aralamıştı. “Hiç kimseye,” diye düşündü karanlığa bakarken, “hiç kimseye...” Belleğinde yarım yamalak da olsa, tanımadığı, görmediği birini canlandırmaya çalıştı. Ama ne yaparsa yapsın, yaratacağı kişinin yüz çizgilerini netleştiremiyordu.

“Bana bak,” dedi hızla geri dönerek, “gençliğin ne demek olduğunu bilirim ben... Anamın karnından sakallı çıkmadım herhalde, değil mi? Bir insan sevmek istemese de, gençliği sever. Sen de sevmişsindir belki, sevme demiyorum, demiyorum ama adabıyla yapın şu işi! Çamur gibi yüzünüze gözünüze bulaştırmayın! O donu boklu ananı Reşit’e kaç kez gönderdin de kızını vermedi sana? Bir kerecik olsun gönderdin mi ha, söyle? Diyelim göndermedin, diyelim cenk heveslisi bir hödük seni bir köşeye çekip kulağına gâvurluk üfledi ve sen tutup kızı kaçırdın. Gençlik bu dedik ya, her şey olur! Ama şimdi olan oldu, ölen öldü... Kızın yerini söyle bana, söyle ki babasıyla konuşup işi tatlıya bağlayalım. Nerde kız?”

Susuyordu Cennet’in oğlu. Öyle derin susuyordu ki, sessizliği muhtarlık odasının duvarlarından sızıp dışarı taşıyor, köy meydanında gündüzden kalan ne kadar ses varsa hepsini silip geçiyordu. Muhtar sırtını duvara dayamış onun ellerine bakıyordu dik dik; apayrı birer yaratıktılar sanki, soluk alıp veriyor, belki de bir şeyler gizliyor ya da korkuyorlardı.

Derken, ne olduğunu kimse anlayamadı; muhtar danalar gibi böğürmeye başladığında kimse yerinde değildi zaten, kandil önce pır pır titremiş, sonra da sönmüştü. Karanlıktı artık ve karanlık öfkeyle savrulan yumruklardandı, tekmelerden, haykırışlardan ve birbirine karışan sövgülerdendi. Bekçinin şapkası vardı içinde, yuvarlanıyor, kimi zaman bir el tarafından yakalanıyor, sonra yeniden kaçırılıyor ve çiğneniyordu. Onun hemen yanında Cennet’in oğlu emeklemeye çalışıyordu, hıçkıra hıçkıra. O da yakalanıyordu şapka gibi, o da çiğneniyordu. Bu kargaşanın ne kadar sürdüğünü kimse bilemedi. Bekçi titreyen elleriyle kandili yeniden yaktığında, Cennet’in oğlu yerde acı acı kıvranıyordu. Şakağına inen dipçik darbesi yüzünü kana boyamıştı.

Gözlerini güçlükle açıp bekçiye baktı bir ara, olup bitenlerin sonuna nokta koyarcasına üst üste yutkundu. Devrilen sandalyeleri düzelten bekçi onunla göz göze gelmemeye çalışıyordu. Daracık bir mekânda bunu başarabilmek oldukça zordu oysa, nereye bakarsa baksın kanlı bir yüzle karşılaşıyor, yarı ölü bir çift gözün görüm alanından kutulamıyordu. Belki de bu yüzden sandalyelerin yerini birkaç kez değiştirip onları duvarın dibine yeniden dizdi. Şapkasını aradı sonra, sonunda kendine ait bir ayrıntıya dönebildiği için birazcık rahatlamıştı. Ne var ki bu pek uzun sürmedi; şapka, Cennet'in oğlunun altındaydı. Onu almakla almamak arasında bocaladı bir süre; elini atıp başını kaşıdı, yutkundu, içinden binlerce şey geçirdi ve parmağını bile oynatamadan öylece kaldı.

Muhtar bitkindi; başını ellerinin arasına almış, durup dinlenmeden Cennet'in oğlu tarafından yaratılan hiç kimseyi düşünüyordu. Mektupların adı sanı bilinmeyen, hatta bedeni bile olmayan bir insana yazıldığını kabul etmek olacak iş değildi. Üstelik köyde, akılları bulandırmak için yeterince yok vardı; Asker Hamdi bunların başında geliyordu kuşkusuz, sonra onun bir avlu dolusu çocuğu, sonra Aynalı Fatma, hayalet gibi gelip geçen o çerçi, ardından Güvercin... Şimdi de bu mektuplardaki yok çıkmıştı ortaya; hem bu yok, yok oğlu yoktu! Ötekiler gibi ne ismi biliniyordu, ne cismi!

Arkasına yaslandı muhtar; gözleri yerdeki kan lekesinde, yoksa bu köyde herkesin bir yoku mu var, diye geçirdi içinden. Böyle bir yargıya çok daha önce varamadığı için hayıflanmıştı. Belki de doğru düşünüyordu; herkesin bir yoku vardı köyde, herkes kadar bir yoklar sürüsü vardı da evlere girip çıkıyorlardı insanlar gibi, kahveye oturup çay içiyor, tarlada çalışıyor, çınarın gölgesinde toplanıyor ve ölümlerde ağlayıp düğünlerde oynuyorlardı. Muhtarın haberi yoktu bunlardan, hiçbiriyle karşılaşmamıştı. Ola ki köylüler büyük bir titizlikle gizliyordu yoklar sürüsünü, herkes kendi yokunu sessizce besliyordu. Bu konuda her insanın kendine özgü bir yöntemi vardı belki; sözgelimi, kimi geceler boyu düş yedirirken kimi ninni içiriyordu yokuna, kimi türkülerle masallarla besliyordu, kimi sessizliğiyle büyütüp sesiyle uyutuyordu, kimi de kendini yediriyordu yiyecek diye, giyecek diye kendini giydiriyordu. Cennet'in oğlu da mektuplarla besliyordu işte; hiç kimse dediği yokunu sözcük sözcük büyütüyordu gizlice, çiçek desenleriyle kokulandırıp kuş resimleriyle dillendiriyordu. Kaşlar yaratıyordu harflerden, dudaklar, gözler, saçlar... Anasına

sezdirmeden yürüyüşler de yaratıyordu belki harflerle, adı sanı bilinmeyen bir yok, Cennet'in evinde odadan odaya geziyordu böylece, merdiven basamaklarını tırmanıyordu harflerden bir tırmanışla, sofraya oturuyor, Cennet'le birlikte çorba pişiriyor, tuzuna bakıyor, su içiyor ve Cennet'e baka baka giderek Cennet'in kendisi ya da düşleri oluyordu. Hiç kuşkusuz bu durumda Cennet, düş diye bir başkasının gerçeğini yaşıyordu; bir yokun yaşamını...

"Zavallı Cennet," diye mırıldandı muhtar.

Cennet'in oğlu uzandığı yerden başını kaldırmış ona bakıyordu.

Gece yarısı sorgu yeniden başladığında, muhtarlık odasının önünde karaltılar birikmişti. Akşamdan bu yana avlulardan tek tek çıkıp geliyorlardı. Olup bitenler hakkında henüz kimse kimseyle konuşmamıştı, söz birliği edilmişçesine herkes susuyordu. Gene de, nereden doğduğu ve ne dediği anlaşılamayan fısıltılar yükseliyordu karanlık sokak aralarından; kalın bir uğultu, duvarları, bacaları ve ağaçları aşarak köy meydanına doğru akıyordu. Her karaltı yalnızdı ilk bakışta, yapayalnızdı; ama birlikteydiler. Taşa, toprağa ve karanlığa sıvaşan yapışkan bir endişenin içinde, kendilerini kendilerine birbirlerinin görüntüsünden yansıtan kırık birer aynaydılar sanki, sır gibi büyüyorlardı. Çocuklarıyla karılarını evde bırakanlar, yüzlerinde taşıdıkları birkaç kişilik endişeyle olduklarından çok daha iriydiler ve her adımda bir adım da evde kalanlar için atıyorlardı. Muhtarlık odasının önündeydiler şimdi, sessizce kapıya bakıyorlardı. Çınarın gerisinden hâlâ tek tük de olsa gelenler vardı. Onlar da oturdular sonra, bedenlerini kalabalığın sessizliğine bağladılar. İçlerinden biri ağlamaya başlasa ötekiler de ağlayacaktı, ya da kalkıp yürüse yürüyecekler... Ama, kararsızdılar; muhtarlık odasından gelen haykırışlara, sövgülere ve çırpınışlara karşı ne yapacaklarını bilemiyorlardı ve taşıdıkları endişe, kendi sessizlikleriyle içerideki gürültünün birleştiği noktada öyle hızlı büyümüştü ki köy meydanını dolduran karaltıları gitgide zift gibi koyulaşmıştı. Artık gecenin içinde bekleyen bir geceydiler.

Muhtar, öfkesinde boğulmak üzereydi o sırada; bir yandan Cennet'in oğlunu tekmeleyip tokatlarken bir yandan da kulağını vermiş kapıyı dinliyordu. Dışarıda birilerinin soluk alıp verdiğini duyuyordu sanki; yoklar sürüsü, diyordu içinden, işte geldiler. O böyle der demez, inanılmaz bir

sessizlik çöküyordu kapının dışına, bir bakıma dışarısı da yoklara karışıp bir yok oluyordu.

Durdu muhtar... Göz ucuyla bekçiye baktı. Bekçi, onun bakışlarındaki kaygıyı da yüklenerek yavaş yavaş yüzünü kapıya çevirdi. O anda dışarıda yüzlerce el kıpırdandı sanki, yüzlerce tırnak büyük bir sabırsızlıkla kapıyı tırmalamaya başladı. Bekçi şaşırmıştı. Muhtarsa olup bitenlerin bir yanılsama olduğunu düşünüyordu. Bir sigara yaktı sonra, üst üste emerek kapıya doğru yürüdü. Dumandan bir zırhın içinde, adımlarını korkusuzca atıyordu.

Kandilin ışığı ondan önce çıktı dışarıya; bekleşen köylülerin yüzlerini, omuzlarını, şapkalarını ve ellerini yalayarak çınarın yanına kadar uzandı. Kalabalık kıpırdandı usulca; görmeyen, duymayan ve konuşmayan etten kemikten bir boncuk harmanı gibi birbirlerine biraz daha sokulup üst üste yığıldılar. Yüzlerini kaldırıp baktılar sonra, köy meydanı birdenbire ışıldayan gözlerle doldu. Hiç ummadığı böylesine bir görüntü karşısında hafifçe ürperen muhtar, orada bekleyenlerin yüzü kadar yüzü olsun istedi o anda, kuşkusuz hepsine yüzlerce gözle ezerek bakacaktı. Kalabalığı bir köpek sürüsü gibi çivileyecekti ki bir daha toplanmasınlar böyle, bir daha var olduklarından şüphe edip ikide bir yok yaratmasınlar!

Bekçi eşiğe çıkmış, muhtarın tepesinden uykulu uykulu köy meydanına bakıyordu. Eli mavzerli bir bekçi gölgesi, eşikten aşarak kalabalığın üstüne doğru uzanmıştı.

“Ne istiyorsunuz,” diye bağırdı muhtar.

Kimseden çıt çıkmadı. Her şey, eli mavzerli bekçi gölgesiyle muhtar sesinin altına büzülmüş birbirine bakıyordu. Köylüler, sırtları çınara dönük olmasına karşın çınarı gördüler sonra, hışırtısını işittiler ve onun altından geçip yürüdüler belki, evlerine varıp kapıları açtılar, bildik kokular duyup bildik eşyalara dokundular, çocuklarının saçlarını okşadılar şekerlenen yastıklarda, karılarına göz attılar ve geri döndüler sonra, avlulardan tek tek çıkıp köy meydanında yeniden toplandılar ve aynı gözlerle kapıya bakmaya başladılar. Muhtar hâlâ orada, eşikteydi. Zaman, elinde tüten sigaranın ucuna arada bir dokunup dokunup geçiyordu. O kırmızı nokta ışıdıkça can alıyordu kalabalıktan, söndükçe can veriyordu. Zaman, muhtarın sigarasından sekip köylülerin arasına karıştı sonra, gezine gezine adı Cennet

olan karaltıyı bulup avuçlarına doldu. Terleyen bir çift el, serin bir dizin üstünde kararsızca birbirini ovdu bir süre. Bu sessiz hareketleriyle bir şeyin vaktini olgunlaştırıyorlardı sanki ve karanlıkta kanatlarını titreten iki kör serçeye benziyorlardı.

Muhtar, sigarasını ayaklarının dibine fırlatıp ezdi. Soluk alıp vermekten başka hiçbir ses çıkarmayan bu kalabalığın köylülerden oluşmadığını düşündü bir an. Yalnızca bakıyorlardı ona; kulakları bile gözdü sanki, elleri, ağızları gözdü. Kim bilir kim, kim bilir neyle, getirip getirip yüzlerce göz dökmüştü muhtarlık odasının önüne; insan kılığında yüzlerce göz... Yoklar sürüsü önce gözleriyle gelmişti belki. Ne de olsa göz her zaman öncüdür. Daha sonra, belki gene böyle bir gecede, ya da köylülerden birinin daha kayıplara karıştığı berbat bir akşam ayaklarıyla geleceklerdir. Göz ayağa muhtaçtır çünkü, öncülük görevini çoğu zaman ayakların öncülüğüyle yerine getirir. Ardından, yokların kulakları yağacaktır köy meydanına; kepçe kepçe, kepçeleri varlıklarından kuşkulandıran kulaklar...

Bekçi öksürdü muhtarın arkasında. Kalabalık bu fırsatı bekliyormuş gibi, öksürüğe tutunarak bir adım ilerledi. Çarpık çurpuk gölgeleri çınara doğru biraz daha uzamıştı.

“Beni dinle muhtar...”

Bekçi telaşla sesi aradı.

“Cennet’im ben Cennet,” dedi aynı ses, “oğlumu geri isterim!”

Muhtar yutkundu. Sonra, kapıyı gürültüyle kapattı köylülerin suratına.

17

Çırak hâlâ dönmemişti.

Sabrı tükenen berber, onun gitgide maymun akıllı olduğunu söyleyerek ikide bir kapıya çıkıp yola bakıyordu. Yanımdaki sandalyeyle kapı arasında yuvarlanıp duran bir öfke topuydu sanki, sesi hızla uzaklaşıp hızla yakınlaşıyordu. Artık hem kapının önünde, hem de içerideydi. Kapıdaki cadde boyunca öfkeyle koşup gitmeye, içerideki tedirgin duruşuyla kapıya yeniden çıkmaya her an hazırdı. Benimse, iki berbere aynı gözlerle bakmaktan başım dönmüştü.

“Şimdi gelir nasıl olsa,” dedim yatıştırmak için, “boşuna öfkeleniyorsun.”

“Yani bu kadar olmaz,” diye homurdandı. “Jilet dediğin şey Fizan’da satılmıyor ki, caddede yüzlerce market var. Şu halime bak!”

Elini uzatmış, koltukta uyuyan yüzü sabunlu adamı gösteriyordu. Düştüğü duruma bakılırsa yerden göğe kadar haklıydı, ama bunu fısıltıyla da olsa ona söylemek istemiyordum. Böyle bir şey çırağın aleyhine olurdu ki, zavallı çocuğun, elinde jilet kutusuyla daha kapıdan girer girmez tıpkı Cennet’in oğlu gibi itilip kakılmasına dayanamazdım. Ne var ki o sırada berbere, haklısın demekten daha beter bir şey söyledim.

“Belki de çırak dönmeyecek,” deyiverdim durup dururken.

Gözlerindeki cellat gözlerini çevirip hışımla yüzüme baktı. Oturduğum yerde ansızın ağır bir tokat yemiş gibi sarsılmıştım. Bir yandan da ağzımdan çıkan sözün anlamını çarpıtacak yeni düşünceler arıyordum. Oysa ne yapsam boşunaydı artık, berber yerinden fırlayıp dükkânın içinde o köşeden o köşeye gidip gelmeye başlamıştı. Çırağının dönmeme olasılığı onu öyle çok öfkelendirmişti ki, dişlerinin gıcırtısını bile duyuyordum. Hiç kuşkusuz, ağzına düşsel bir çırak almış, hırsla geveliyordu.

Sonra birdenbire durdu.

“Ben,” dedi uçurumları öfke dolu bir sesle, “çırağı aramaya gidiyorum, kusura bakma.”

18

Cennet’in oğlu, ertesi gün öğleye doğru muhtarlık odasından çıktığında iki büklümdü. Sendeleye sendeleye, burnunun doğrultusunda yürüyordu. Köy meydanının ortasına ulaşınca, artık o noktada toparlanıp kendine çekidüzen vermesi gerekirmiş gibi belini birazcık doğrulttu.

Bekçi beş on adım gerisindeydi; muhtara göre bundan böyle gölgesiydi onun, nereye giderse gidecekti. Belki gide gide günün birinde Güvercin’e varabilirdi. Varılmalıydı da zaten, gecenin bir yarısında köylüler muhtarlık odasının önünde toplanıp gözlerini kapıya pul pul dikebilmişlerse başka çareleri yoktu. Üstelik, Cıngıl Nuri’nin kayıplara karışmasıyla Güvercin’inki bir tutulamazdı; arada dağlar kadar fark vardı. Her şeyden önce Güvercin, henüz muradına erememiş körpecik bir fidandı, namusu yediden yetmişe bütün köylüden sorulurdu. Köylülerin başında da muhtar geliyordu tabii, bekçi bunun farkındaydı. Hatta ondan sonra sorumlu tutulacak kişinin kendisi olduğunu da biliyordu ama, artık Güvercin’i şu önünde yürüyen çelimsiz çocuğun kaçırdığına da inanmıyordu. Ne var ki bu yanılgısını onca olup bitenden sonra muhtara söyleyemezdi. Her şey için geçti bundan böyle; ok yaydan fırlamıştı!

Duraksadı Cennet’in oğlu.

Onunla birlikte, bekçi de.

Köylüler kapıya pencereye üşüşmüş, onlara bakıyorlardı. Avlu duvarlarının, bacaların, nohut harmanlarının ve helaların arkasında bir görünüp bir kaybolan yüzler vardı. Duvar diplerinde gün boyu pinekleyen ak sakallı yaşlılar, Cennet’in oğlu binlerce kilometre uzaktan geçiyormuş gibi ellerini güneşe siper edip gözlerini büsbütün kısmışlardı. Belki de hepsi birer Cennet’in oğluydu şimdi; bitkin adımlarla Kurtuluş yıllarının içinde yürüyorlardı. Üstleri başları kana bulanmıştı üstelik, aç ve susuzdular...

Gene de, baharlarını bıraktıkları bir cepheden başka cephelere doğru gidiyorlardı.

Bir ara Cennet'in oğlu yavaşça dönüp baktı bekçiye. Sonra ansızın güldü. Bu, nereden çıkıp nereye gideceği ve neye yorulacağı bilinmeyen öyle gülünç bir gülüştü ki, bekçi ne yapacağını şaşırmıştı.

Bunca dayaktan sonra gülmek de neyin nesi, diye geçirdi içinden; yoksa bu gavat, kızı gerçekten kaçırdı da benimle alay mı ediyor?

Farkında olmadan durmuş, sigara yakıyordu. Cennet'in oğlu avlu kapılarından içeri girmek üzereydi. İki büklümdü gene, kendisini karşılamaya çıkan anasına doğru sendeleye sendeleye ilerliyordu.

"İnine koşan ayı yavrusu gibi," dedi bekçi.

Sonra, acaba yeniden gülecek mi, diye merakla bekledi. Ama gülmedi Cennet'in oğlu, hatta arkasına bile bakmadı, doğruca anasının kollarına atıldı. Bekçi onları sarmaş dolaş görünce bir tuhaf oldu nedense, mavzeri omzuna asıp hızla köy meydanına yürüdü. Kahvenin önünden geçerken, gözleri tozlu camların arkasında dikilen kahveciye takıldı, omzuna buharlı bir havlu atmış, ağzında tel tel tüten sigara, dışarıyı seyrediyordu.

"Çayın var mı?" diye bağırdı.

Kahveci, çenesini havaya dikerek yok işareti yaptı.

Oysa dip masaların birinde berber çay içiyordu. Nereden bulduysa, son günlerde kulaklarına dek inen bir şapka geçirmişti başına. Şimdi o şapkanın siperini hafifçe yukarı kaldırmış, keklik kafesinin yanında duran radyoyu dinliyordu. Yurttan Sesler Korosu'nun ardından oyun havaları başlamıştı; şimşir kaşık şıkırtılarıyla kahveyi genişlete genişlete kocaman bir harman yerine dönüştüren oyun havaları... Sazlar tam ağıda duracak ya da bozlaklara yönelecekmişçesine yavaşlayıp zamanı ağdalandırmışken, ansızın kıvrak dilli bir kaval sürüsünü peşlerine takıp mendil bahçesi gibi dalgalanıyorlardı.

"Bir çay daha vereyim," dedi kahveci.

"Yok yok," diyerek kalktı berber, "işim var; kunduracı bekliyor."

Kahveciyi oyun havalarının ortasında tek başına bırakıp kunduracının dükkânına doğru yürüdü. Kapıdaki köpek hırladı onu görünce; kirli sarı, ufacık bir şeydi ve dişleri, ağzının karanlığında kefen giyip yan yana sıralanmış insanlara benziyordu. Belki de bu yüzden, onun görüntüsünde uzak da olsa insanı aradı. Onca kirin, sarı tüy, nasırlaşmış pati ve savrulup duran kuyruğun herhangi bir yerinde insana özgü küçücük bir çizgi yakalayabileceğinden pek emin değildi. Gene de köpeğe bakarken kendinde bir değişiklik hissetmişti; biten bir hırlamanın titreşimleri vardı ciğerlerinde, duyuyordu. Üstelik ağzı, uzun bir havlayışa hazırlanırcasına belli belirsiz aralanmıştı.

Tam o sırada kunduracının kafası göründü içeriden, elini iki kez kısa kısa sallayarak, "Gel gel," dedi. Berber gülümsedi birden, yüzündeki havlama çizgileri gülümsemenin altında kayboldu.

Dükkân, kösele kokusundan nefes alamıyordu. Duvardaki çivilere birer ikişer deri parçası asılmıştı, alacakaranlık bir köşede ömrü tükenmiş naylon ayakkabılarla ağaçtan yontulmuş topuklar vardı ve kunduracı hemen girişte, tepesinden örümcek ağları sarkan tozlu bir minderin üstüne oturmuş, ateşte kızaran demir çubuklara kulağı kopan terlikleri yapıştırıyordu.

"Duydun mu?" dedi selamlaştıktan sonra.

"Duymayan var mı ki," dedi berber.

Bakıştılar.

"Sence kim kaçırır Güvercin'i?"

"Bilemiyorum," dedi kunduracı. "Bence Cennet'in oğlunu boşuna dövüyorlar, o çocukta kız kaçıracak göz yok!"

"Tuhaf biri ama."

"Orası öyle... Gene de kimseye zarar gelmez ondan. Tuhafsa tuhaflığı kendine yani."

İkisi de susmuştu.

"Bu köyden kimse kaçırmamıştır Güvercin'i," dedi bir süre sonra kunduracı, "çünkü delikanlıların hepsi köyde. Hatta erkeklerin hepsi burada, bir bahaneyle de olsa köyün dışına çıkan yok."

“Kızı kaçıran kimse, köyde saklıyor olamaz mı?”

Kunduracı güldü. Her yöne yorulabilecek dağınık bir gülüştü bu.

“Bazı şeyleri gözden kaçırıyorsun,” dedi gözlerini berberin yüzüne dikerek. “Köyü karış karış aradılar.”

“Ne zaman?”

“Zamanı yok... Belli zamanda, belli kişilerce yapılan arama arama sayılır mı hiç? Muhtar kimseye duyurmadan yaptı bu işi. Birileri birilerine tuz istemeye gitti sözgelimi, birileri zift aramaya çıktı ev ev, birileri kapı kapı dolaşıp ebegümeci topladı. Daha buna benzer bir sürü bahane işte... Yani her yer arandı senin anlayacağın, herkes birbirini yokladı ve her taşın altına bakıldı.”

“Benim dükkâna da mı?” diye sordu berber.

“Elbette...”

“Ama perdenin arkasına bakılmadı tabii, yattığım yere?” “Sen öyle san,” dedi kunduracı, “çay demleyip içtiğimizde, bardakları perdenin arkasından ben getirmedim mi?” Berber şaşırmıştı. Köyde olup biten her şeyi en ince ayrıntısına dek bildiğini düşünüyordu.

“Demek sendin?”

“Bendim ya...”

Kunduracı kalkıp çay bardaklarını almaya gitmişti. Berber, gözlerini nar gibi kızaran demir çubuklara dikip soluklandı. Belleğinin bir köşesinde, muhtarlık odasından çıkıp köy meydanına doğru yürüyen Cennet’in oğlu vardı. İki büklümdü gene, cansız adımlarla yavaş yavaş ilerliyordu. Beş on adım gerisinden gelen bekçi kararsızdı, onunla birlikte durup onunla birlikte yürürken mavzerini nasıl tutacağını kestiremiyordu. Duvar diplerinde pinekleyen ak sakallı yaşlılarsa kısık gözlerle onlara bakıyorlardı hâlâ... Derken köylüler çıktı ortaya, tek tek fırlayıp büyükçe bir çember oluşturdular. Cennet’in oğlu çemberin içinde kalmıştı. “Daldın,” dedi kunduracı.

Berber ürperdi.

“Seni neden çağırdığımı sormayacak mısın?”

“Neden çağırdın?”

“Sana bir çırak buldum,” dedi kunduracı bardağı uzatırken. “Artık Cıngıl Nuri mesleği unuttu biliyorsun... Eline bir daha makas alacağını hiç sanmıyorum. Kısacası, senden başka bu işi bilen yok köyde. Peki senden sonra ne olacak? Bir çırak yetiştirmek gerekmez mi?”

“Gerekmesine gerekir de,” dedi berber, “durup dururken çırağı nerden buldun?”

“Doğrusu kendi ayağıyla geldi. Bizim evde şimdi, uyuyor... Günlerdir yoldaymış garibim, sabah ezanı okunurken kapıyı çaldığında yorgunluktan ölüyordu. Aslında benim uzaktan uzağa akrabam sayılır, dağların ardında bir köyde oturuyor. Babası önce kentteki bir berbere vermiş bunu, orada şöyle böyle bir yıl kadar çalışmış. Elleri hamlıktan kurtulmuş yani, oturup kalkması bir kalıba girmiş. Orada, dükkânda yatıp kalkıyormuş. Derken bir gün, ustası onu jilet almaya mı göndermiş ne yapmış, çocuk bir daha geri dönmemiş. Artık kaç gün kaç gece yürüdüyse, dosdoğru köyüne gelmiş. Babası bu densizlik karşısında öfkelenmiş tabii, madem berberliği teptin hiç olmazsa kunduracılığı öğren demiş. Bana bu niyetle göndermişler. Ama çocuğun eli berberliğe yatkın... Ben derim ki bizim evde yesin içsin, bizim evde yatsın ve senin yanında eski zanaatına devam etsin?”

“Bence sakıncası yok,” dedi berber.

Gözlerindeki ışıltının rengi değişmişti.

19

Berberin gidişiyle dükkân büsbütün sessizliğe gömülmüştü.

Saatlerdir caddeden akan gürültü bile kesilmişti sanki, hareket halindeki otomobillerin hepsi durmuş, işyerleri kapanmış, insanlar parmak uçlarına basa basa sessizce yürüyüp bir yerlere gitmiş ve ben ölü bir kentin ortasında, koltukta uyuyan adamla yapayalnız kalmıştım.

Bir ara, ıssızlığı ve düzensizliğiyle, hatta para ödeyeceği yerde abuk sabuk sözler ederek çekip giden ya da yüzünün sabunuyla uyuyup kalan garip müşterileriyle hiç de gerçek bir berber dükkânına benzemeyen bu yerden kalkıp gitmeyi düşündüm. Ne var ki asla böyle bir şeyi yapamayacağımı anlamam pek uzun sürmedi. Ne olursa olsun, çırak ya da berber dönene dek dükkânda beklemek zorundaydım. Gerçi jilet almaya giden çırağın artık geri gelmeyeceğini biliyordum. Ama berber, onu caddelerde boş yere arayıp birkaç kişiye sorduktan sonra, oflaya puflaya dönecekti. Kapıdan girer girmez de dükkânı bana teslim edip gitmiş gibi gözlerimi arayacaktı kuşkusuz; bakışlarını bakışlarıma daldırıp her şeyi devralacaktı. Makaslar aktarılacaktı bakıştan bakışa, pudra kutuları, parfüm şişeleri, fırçalar, pamuklar, aynalar aktarılacaktı.

Uyuyan adamınsa hiçbir şeyden haberi yoktu henüz; gözlerini kapamadan önce neredeyse orada, yani çırağın jilet alıp gelmesini bekleyen bir berberin dükkânındaydı. Gözlerini açmadığı sürece ben ona göre berberle yan yana oturuyordum hâlâ, yalnız kalmamış ve kalkıp gitmeyi de düşünmemiştim. Ola ki, karmakarışık bir yüzle henüz adını koymadığım o romanı tasarlıyordum. Uzaklardaydım yani, sözcükler ya da sayfalarca uzaklardaydım. Orada, henüz doğmaması gereken, çocukluğumdan yontulmuş kepçe kulaklı bir çocukla karşılaşmıştım. Ben böylesi bir erken karşılaşmanın telaşıyla boğuşurken, o rastgele bir bölüme dalarak birkaç

sayfayı çoktan işgal etmişti. İstesem onu ilk düşündüğüm gibi romanın son sayfasından sonraki yere kolayca atabilirdim belki, ama içimdeki bir nokta buna elvermiyordu. O noktayı oluşturan dağ kokuları yığılıyordu önüme ansızın, ardıçlı tepeler, çıplak yamaçlar, sise gömülmüş ormanlar ve kayıp vadiler yığılıyordu.

Bu durumda, hiç kuşkusuz o çocuk romanın sonuna dek doğmadan yaşayacaktı.

20

Cennet’in oğlu haftalar sonra berber dükkânına geldiğinde tir tir titriyordu. Dalgalanan sesiyle Cıngıl Nuri’yi sordu önce; soluk soluğa, ona saçlarını kestirmek istediğini söyledi.

“Biliyorsun Nuri bu işi bıraktı,” dedi berber.

Ama o inanmadı; bir yandan işaretparmağını uzatarak her köşede Nuri’yi arıyor, bir yandan da bazen yükselip bazen alçalan bulanık kahkahalarla sürekli gülüyordu. Kepçe kulaklı çırak oturduğu yerden fırlayıp tezgâhın dibine geçmişti. İşaretparmağı döne dolaşa gelip onun korku saçan bakışlarına takılınca durdu Cennet’in oğlu; sessiz, bir o kadar da isteksiz adımlarla koltuğa doğru yürüdü.

“Daha dün görmüştüm Nuri’yi,” dedi otururken.

Berber çekmeceden çıkardığı beyaz önlüğü boynuna dolamış, iğneyle tutturmaya çalışıyordu.

“Nerde gördün?”

“İşte şurada, senin dikildiğin yerde. Kuşluk vakti Rıza’yı tıraş ediyordu.”

“O bendim,” dedi berber.

“Sen değildin,” diye diretti Cennet’in oğlu, “asla sen değildin... Nuri’ydi, konuştum onunla.”

Berber ne diyeceğini şaşırmıştı.

Koltuğun çevresinde yarım adımlarla dönen çırağın kafası da allak bullaktı aslında, gözlerini ustasına dikmiş merakla ağzından çıkacak sözleri bekliyordu. Ne var ki berber, tıraş bitene dek bir daha konuşmadı; neyi hangi dille söylerse söylesin bir yere varamayacağını anlamıştı. Belki de bu yüzden tıraşı tahmininden erken bitirdi.

Cennet'in oğlu sessizce kalkmış kapıya doğru yürüyordu ki birden durdu. Sivri ve ıssız bir armuda dönüşen kafasını sağa sola sallayarak; "O halde Nuri sensin," dedi.

Berber gönülsüzce gülümsedi.

Cennet'in oğlu hızla çıktı sonra, köy meydanına doğru koştu. Kollarını köyü kucaklamak istercesine iki yana açmış olanca sesiyle bağırıyordu.

"Kaar nedeen yağaar, kaaarrr?"

Uzaktan geçenler yavaşlamıştı. O sırada, birkaç kapı açılıp kapandı gürültüyle. Duvar dibinde pinekleyen ak sakallı yaşlılar gözlerini kısıp baktılar gene, birbirlerine usulca sokulup fısıldaştılar. Her gün aynı noktada oturan, kimsenin fark etmediği gizli birer yargıçtılar sanki, olup bitenleri oradan anında görüp kendi aralarında uzun uzun tartışıyor ve bir karara varıyorlardı. Ama bu kez varacakları karar oldukça uzaktaydı; gözlerinin önünde devinen yaşam, beklenmedik anda yeni olaylar doğuruyordu çünkü, konuşmaları gereken şeyleri sürekli artırıyordu. Çınarın gölgesindeki köylüler birdenbire ayağa kalkınışlardı sözgelimi, yavaş yavaş Cennet'in oğluna doğru yürüyorlardı. Avlu duvarlarının üstünde yüzler belirmişti gene, evlerin köşelerinden, nohut harmanlarının ve bacaların arkasından ansızın çocuklar fırlamıştı. Herkes sakınımlı adımlarla köy meydanına ilerliyordu. Derken, durdular... Eğri büğrü, büyük bir çember oluşturmuşlardı.

Cennet'in oğlu o çemberin içinde dolaşarak herkese tek tek sordu.

"Kaar nedeen yağaar, kaarr?"

Kimse yanıt vermedi. Kimi boynunu bükmüş susuyor, kimi de acıyarak bakıyordu. Sonra nereden haber aldıysa, saçlarını savurta savurta Cennet koştu geldi. Onun gelişiyle her şey yoluna girecek sanıldı önce. Doğrusu belirtiler de öyleydi; Cennet'in oğlu, ne yapacağını bilemeyen darmadağınık bir anayla karşılaşınca duraksamıştı. Ama bu pek uzun sürmedi, çevresini kuşatan çemberi ansızın yarıp çınara doğru fırladı. Kalabalık, gizli iplerle ona bağlanmışçasına dalgalandı bir an; Cennet'i de aralarına alıp koşmaya başladılar.

Rıza bakkal dükkânının önüne çıkmış, hiç heyecan duymadan, olup bitenleri merak etmeden, hatta kılını bile kıpırdatmadan öylece bakıyordu.

Cennet'in oğlu çınarın gövdesine sarılmıştı şimdi, bir yandan "Kar neden yağar kar" diye haykırıyor, bir yandan da kendisini tutmak için yanına yaklaşanları tekmeyle uzaklaştırmaya çalışıyordu. Sonra peş peşe tükürdü köylülerin suratına, bir ara güldü, ardından anlaşılmaz şeyler homurdanıp yeniden tükürmeye başladı. Cennet çaresizdi; kurumuş ellerini boşluğa uzatarak yalvarıp yakarıyor, kimi zaman da yardım dilenircesine dönüp arkasındaki köylülere bakıyordu. Tam o sırada muhtar çıktı geldi nereden geldiyse, gözlerini kötü kötü belerterek çınara doğru yürüdü.

"Sen söyle, kar neden yağar?" dedi Cennet'in oğlu.

Muhtar sustu. Birden döndü sonra, köy meydanındakilerin şaşkın bakışları altında muhtarlık odasına girdi. Masaya çöktüğünde bitkindi. İçinde bir yerde, yenilmişlikle birlikte belli belirsiz bir suçluluk duygusu geziniyordu.

Peşinden gelen bekçiye; "Artık üstüne gitme o çocuğun," dedi bu yüzden. "Deli milletine katıldı o; ne ne yapacağı bilinir, ne ne söyleyeceği..."

Bekçi başını salladı yalnızca; duvarın dibindeki sandalyeye çökmüş, kapkara bir yüzle yere bakıyordu.

"Aslında şu anda ben de Cennet'in oğlu olmak isterdim," diye mırıldandı muhtar.

Neden böyle dediğini kendisi de anlayamamıştı. Hatta söylediklerini doğru dürüst düşünmemişti bile, durup dururken birdenbire ağzından çıkıvermişti. Ardından da, bunca yıldan beri hep akıllı davranmanın yorgunluğu çökmüştü omuzlarına; ölçülü olmanın, başarmaya çalışmanın ve içinde köpüren binlerce arzuyu bütün bunların gerisine atmanın yıllanmış bıkkınlığı gelip yüz çizgilerine oturmuştu. O anda kendi ağırlığıyla ezilen yorgun bir böcekti sanki; hiç kıpırdamadığı halde, görünmeyen bacakları ve kollarıyla çaresizlik içinde tepinip duruyordu. Hareketlerinin hepsi masanın gerisinde duran hareketsizliğindeydi. Derken bu durum, aklına yepyeni bir şeyi düşürdü. Emin olmak için pencereye yaklaşıp köy meydanına baktı.

Cennet'in oğlu çınarın dibindeydi hâlâ, elini kolunu sallayarak anasına bir şeyler anlatıyordu. Bağırıyordu belki de, ağzından tükürük saça saça, karın neden yağdığını soruyordu. Meydana toplanan köylüler dağılmıştı artık, Rıza'nın dışında herkes işine gücüne dönmüştü. O, Cennet'in oğluna

köylüler adına bakmakla görevlendirilmiş gibi bakkal dükkânının önünde hiç kıpırdamadan öylece duruyordu.

Muhtar pencereye eğilip bakarken hareketsiz kalmıştı gene, görünmeyen kollarını sağa sola savurarak bu konumundan kurtulmaya çalışıyordu. Ama ne yaparsa yapsın ağırlığını bir kenara itip hafif adımlarla masaya dönebilmesi pek mümkün değildi. Pencerenin önüne yüzyıllar önce çakılmış paslı bir çiviydi sanki, için için vınlıyor, uğulduyor, ama kendi dışında kalan kendini bir türlü yerinden oynatamıyordu.

“İşte tıpkı böyle,” diye mırıldandı bir ara.

Bekçi hiçbir şey anlamadan ona bakıyordu. Bakışları gene de işe yaramıştı; muhtarın dışındaki muhtar, başkasına ait gözlerle görülünce yavaş yavaş güçlenmiş ve içindekiyle birlikte masaya kadar yürüyüp yerine oturmuştu.

“İşte tıpkı böyle,” dedi yeniden, “sırrını çözdüm hergelenin!”

Bekçi, soran bakışlarla sözün gerisini bekliyordu.

Muhtar susmuştu oysa; gözlerini masadaki mühür kesesine dikmiş, Cennet’in oğlunu düşünüyordu. Artık ona göre o da bir yok’tu; hem de yok olma yöntemi şimdiye kadarkilerden oldukça farklıydı. O ne Asker Hamdi ve ailesi gibi ansızın kaybolmuş, ne çerçi gibi gelip geçmiş, ne Aynalı Fatma gibi dağlara yürüyüp gitmiş, ne de Güvercin gibi uçmuştu... Hatta Cıngıl Nuri gibi ruhum sıkılıyor diyerek yılların arkasına da kaçmamıştı. Göz göre göre yok olmuştu o; kendi görünürlüğünün derinliklerine çekilmişti. Her gün her yerde karşılaşılacaktı eskisi gibi, sesi işitilip kokusu duyulacak, ama asla ona ulaşılamayacaktı. Herhalde kendi varlığına karışarak yok olmak en akıllıca yöntemdi. Belki de bu yüzden delirmişti Cennet’in oğlu; kendini kendine gömebilmesi için delirmesi, delirmesi için de herkesten akıllı davranması gerekmişti.

Eliyle kapıyı göstererek, “Git şu Cennet’i çağır bana,” dedi muhtar.

Sesine, yavaş yavaş çöken akşam karanlığı karışmıştı.

Bekçi gönülsüz adımlarla gidip Cennet’i buldu, ama kadın onun dediklerine pek kulak asmadı. Hâlâ çınarın gövdesinden ayrılmayan oğlunu ikna edip eve götürmeye çalışıyordu. Bunu başarabilmek için kimi zaman diz çöküp yalvarmaktan, kimi de oğlunun tekmelerinden kaçayım diye sağa sola

koşuşturmaktan yorulmuştu aslında, neredeyse oracığa yığılıp kalacaktı. Bekçi onunla birlikte çınarın çevresinde birkaç kez döndükten sonra, muhtarın çağrısını yeniden iletti. Cennet durmuş, soluk soluğa ona bakıyordu. Derken, peş peşe tükürdü. Bu kadarını hiç beklemeyen bekçi şaşırmıştı. Havayı yumuşatmak için alçak sesle bir şeyler mırıldanacaktı belki, ama Cennet buna fırsat vermedi; ellerini öfkeyle sallayarak bağırıp çağırmaya başladı. Ne dediği anlaşılmıyordu, gene de uzak bir köpek havlamasını andıran sesi bekçiyi birkaç adım geriletmişti. Bu, Cennet'i daha da cesaretlendirdi. Bekçi bir yandan yüzüne gözüne sıçrayan tükürük damlacıklarını eliyle siliyor, bir yandan da geri adımlarla köy meydanının ortasına doğru çekiliyordu.

Sonunda, muhtarlık odasının önüne kadar geldiler. Bekçi hâlâ ağzını açıp tek sözcük konuşmamıştı, gitgide büyüyen gözleriyle öylece bakıyordu. Cennet'in karaltısıyla birbirlerine bağlanmış gibiydiler, aralarındaki mesafe çınarın yanında neyse şimdi de oydu. Ama, artık bu tatsız oyunu bitirme zamanı gelmişti. Bu düşünceyle bekçi ansızın fırlayıp muhtarlık odasına attı kendini.

Cennet, beş on adım ötede taş kesilip baktı bir süre. Sonra kapıya bir avuç dolusu tükürük fırlattı.

"İkisi de delirmiş bunların," dedi bekçi.

Kibriti çakmış, muhtarın başucunda asılı duran kandili yakmaya çalışıyordu. Muhtar masanın arkasında karanlığı büsbütün koyulaştıran kocaman sessizliğiyle hiç kıpırdamadan oturuyordu. İlk bakışta uyuyup kaldığı, hatta öldüğü bile söylenebilirdi; çünkü oda aydınlandığında gözleri hâlâ kapalıydı. O sırada pencere tık tık vuruldu. Muhtar, Atatürk'le Mareşal Fevzi Çakmak'ın soluk portreleriyle karşılaştı önce, sonra kapının ardındaki besmeleyi okudu ve yüzünü tıkırtının geldiği yöne doğru çevirdi. Bekçi mavzeri kaptığı gibi pencereye koşmayı düşünmüş, ama bir adım bile atamadan olduğu yere çivilenip kalmıştı. Camın gerisinde beliren bulanık bir yüz, gitgide onlara doğru yaklaşıyordu.

"Cennet'in oğlu bu," diye fısıldadı bekçi.

Penceredeki yüz rüzgâra kapılmışçasına dalgalandı birden.

"Kaar nedeeen yağaaar, kaarrr?"

Bekçi ürperdi.

“Bırak,” dedi muhtar oturduğu yerden, “istediği kadar bağırsın!”

“Kaaar nedeeen yağaaar, kaaarrr?”

Bekçi bir sandalye bulup oturmuştu, ama camdaki yüzden bir an olsun gözlerini ayıramıyordu. Muhtar da aynı noktaya bakıyordu aslında, hatta bakmasa bile dişlerini cama geçirmiş o yassı burunlu yüzü görüyordu. Belki saatler sonra, hiçbir şey göremez oldular baka baka; ya da yüz kendiliğinden kayboldu. Gene de onlar, boşalan pencereye gözlerini dikip bir süre daha baktılar.

Ayağa kalktıklarında, Cennet’in oğlu uzaklardaydı.

“Kaar nedeen yağaar, kaarrr?”

Bekçi, evine giden muhtarın arkasından uzun uzun baktıktan sonra köy meydanının öteki ucuna doğru yürüdü. Hışırdayan çınarın altından geçerken yavaşladı nedense, başını çevirip Rıza’nın dükkânını süzdü. O saatte pencerede hâlâ ölgün bir ışık vardı. Soluğunu tutarak ayaklarının ucuna basa basa usulca yaklaştı. Rıza, iki arkadaşıyla tezgâhın arkasında oturuyordu. Önlerindeki tepside bir büyük rakı, üç bardak, bir kalıp peynir ve turşu duruyordu. Şişe boğazına kadar doluydu henüz, ama sohbet koyulaşmıştı anlaşılan, el kol hareketleri hızlıydı ve bıyığa boğulmuş üç ağız sigara dumanı saça saça sürekli açılıp kapanıyordu. Derken Rıza ansızın durdu; sigarasından çıkan duman bile havada upuzun asılı kalmıştı.

“N’oldu?” diye sordu ötekiler.

“Camda bulanık bir yüz gördüm sanki,” dedi Rıza, “eğilmiş bize bakıyordu.”

Üçü de gözlerini cama dikmişti.

“Kaar nedeen yağaaar, kaarrr?”

“Ses uzaklardan geliyor baksana,” dedi biri, “Cennet’in oğlu olamaz.”

“Zaten o değildir,” diye homurdandı Rıza, “hem yeğenimi kaçıracak hem de buraya mı gelecek?”

“Belki de hayal gördün... insan cama uzun süre bakınca hep böyle olur, mutlaka bir yüz görür. Daha doğrusu herkesin, asla göremeyeceği halde

görmek istediği kayıp bir yüzü vardır.”

“Boş verin artık,” dedi öteki, “nerde kalmıştık?”

“İki kardeşte.”

“Kaar nedeen yağaaar, kaaarrr?”

Rıza peyniri ince ince dilimlemeye başlamıştı.

“Eee?”

“Dediğim gibi, Gülbahar iki kardeşin ikisine de vurulmuş... Orospu gönlü bu, töre mi dinler? Artık kardeşlerin biri gelip biri gider olmuş. İkisi de birbirlerinden haberliymiş aslında, haberli olmamaları mümkün değil zaten, köyde ne gizlenebilir? Hem gizlense bile nereye gizlenir? Neyse... Şimdi kardeşler öğrendiler ya aynı tasa işediklerini, birbirleriyle yarışa başlamışlar. Kim daha tatlı çerez getirecek, kim daha güzel çorap, kim daha çok basma derken yarış iyice kızışmış... Getirilen hediyeleri gördükçe Gülbahar’ın da gülleri açılırmış tabii, hangisini giyip hangisini çıkaracağını bilemezmiş. Kardeşlerin karşısına da kim ne verdiyse onunla çıkarmış ki, herhangi bir terslik olmasın.”

Rıza, peynir tabağının kenarındaki küçük bir dilime dikmişti gözlerini, anlatılanları dinlemiyordu. Güvercin’i düşünüyordu şimdi, binbir umutla onun yüzünü gözlerinin önünde canlandırmaya çalışıyor, ama bir türlü başaramıyordu. Öyle bir kız hiç yaşamamıştı sanki, onu bu köyde hiç görmemişti. Adını biliyordu yalnızca, Güvercin’di; elsiz ayaksız, dilsiz dudaksız, hatta gölgesiz bir güvercin...

“Kaar nedeen yağaaar, kaaarrr?”

“Sonra?”

“Sonra Gülbahar bir gece, evine kardeşlerin ikisini de davet etmiş. Belki yanlışlıkla yaptı diyorlar, ama bana kalırsa bu düpedüz orospu kurnazlığı! Olur ya, ikisinden de usanmıştır haspa; her gün aynı renk gözler, aynı eğri burun, aynı kıvırcık saç, aynı gülüş... Demiştir, şunları bir karşı karşıya getireyim de görsünler! Yani Gülbahar’ınki oyun oyunu, kim maşadır kim ateş belli değil. Ama şurası kesin ki, herhalde bu kancık, güllerini iki kardeşe aynı anda devşirtmeyi düşünmemiştir.”

Rıza'nın gözleri hâlâ küçük peynir dilimindeydi. Öyle dikkatli bakıyordu ki, bütün gücünü harcayarak bakışlarını sivri bir çatala dönüştürüp ona sapladığı söylenebilirdi. Dükkânın bereketi, oğlu Ramazan’ın geleceği, Güvercin’in kayıplara karışan yüzü ve daha birçok şey o peynire bağlıydı sanki; karşısında oturanlardan birine kaptırırsa dünyası ansızın yıkılacaktı. Bunu önlemek için onu tabaktan alıp bir köşeye koyabilirdi gerçi, ya da bir hamlede ağzına atıp rahatlayabilirdi. Ama böyle bir çözüm istemiyordu; peynir orada, gözünün önünde durmalı ve hiç kimse dokunmamalıydı. Ne var ki gönlünden geçen bu dilek bir anda suya düştü. Peynir yerinden birdenbire havalandı ve onun bakışlarını peşinden sürükleyerek sonuna dek açılmış karanlık bir ağızda kayboldu. Rıza gözlerini yummuş, bir yandan peyniri düşünüyor, bir yandan da ulan bırakın artık şu Gülbahar faslını demek istiyordu ama bir türlü konuşamıyordu.

“Niye daldın?” diye sordu peyniri yiyen.

Bu sırada bekçi, kim bilir kaç sokak ötede başını kaldırdı yavaşça; avlu duvarına sırtını dayamış uyukluyordu. Yorgundu; gene de kerpiç duvarların arkasındaki öksürükleri, horlamaları, bebek ağlamalarını ya da atlarla ineklerin geniş ve sıcak soluklarını işitebiliyordu. Belki ondan başka kimse yoktu şu anda sokaklarda, herkes kandilini üfleyip uykuya dalmıştı. Uyumamışsa birkaç yatalak ihtiyar uyumamıştır belki; onlar da, kendi soluk alıp verişlerini beklediklerini kendilerinden bile gizleyerek geceyi bekliyorlardı sözde. Onlar gözlerini tavana dikip duvarların uğultusunu dinledikçe gece uzuyordu kuşkusuz, köy gitgide daha karanlık bir sessizliğe gömülüyordu.

Bekçi eskiden beri severdi böyle anları; köydeki evler, avlular ve ahırlar içindekilerle birlikte kendininmiş gibi gururlanırdı. Her şeye sahip olduğunu düşündükçe kafasından tuhaf düşünceler geçmeye başlardı sonra, sözgelimi birkaç kişiyi gidip yatağında uyurken kurşunlamayı isterdi. Bunların başında Rıza geliyordu tabii, ardından Cennet’in oğlu, avlu komşusu Vehbi ve daha başkaları... Kimse gıkını çıkaramazdı nasıl olsa; gecenin en sessiz anında, kayıp bir saman çöpünden yeni doğacak çocuğa kadar köydeki her şey onundu. Bunları düşünürken bir sigara yakardı çoğu kez; mavzeri koltuğunun altına sıkıştırıp uzun boylu bir Azrail gibi Rıza’nın kapısına dikerdi gözlerini. Artık sabaha kadar Azrail kalacağını ve ne

yaparsa yapsın asla bekçi olamayacağını anlayınca, namluyu tâ dip odada yatan Rıza'nın kıllı göğsüne doğrultarak yürümeye başlardı. Yürüdükçe artardı öfkesi, kocaman bir halat gibi onu Rıza'ya doğru çekerdi. Derken, düşmemiş bir tetiğin şıkırtısı bulaşırdı ellerine, kulakları patlamamış bir mavzer sesiyle çınlar ve gözlerinin önünde, vurulmamış bir Rıza, ağzını kuş yavrusu gibi açar açar kapatırdı.

"Kaar nedeen yağaaar, kaaarrr?"

Yavaşça kalktı yerinden. Bu deli sabaha kadar susmayacak, diye düşündü. Rıza'nın avlu kapısında durmuş, karanlıkta uyuyan kapılara ve pencerelere bakıyordu. Hiç ses yoktu köyde, ot bile çıtırdamıyordu. Kapıyı ayağının ucuyla usulca iterek avluya süzüldü. Karanlık orada biraz daha koyulaşmıştı, ama samanlık kapısının nereye düştüğünü biliyordu. Parmaklarının ucuna basa basa oraya doğru yürüdü. "Nerde kaldın?" diye fısıldadı Hacer.

Bekçi her şeye hazırlıklı olmasına karşın ürpermişti. "Geldim ya..."

"O nerde?"

"Dükkânda, içiyor."

Samanlığa girmişlerdi.

"Köyde olup bitenleri bilmiyorsun sanki," diye sitem etti bekçi.

"Bilmez miyim," dedi Hacer, "ama sen de çoktan beri gelmedin."

"Ramazan uyuyor mu?"

"Uyuyor."

"Büyüdü değil mi?"

"Büyüdü de söz mü, koskoca adam oldu."

Bekçi mavzerini omzundan indirip ulaşabileceği bir uzaklığa koydu. Hacer samanların üstüne çökmüş soluk soluğa onu bekliyor, bir yandan da yıllardır yenemediği yakalanma korkusuyla ikide bir çevresine bakıyordu. Bekçi tam karşısına çömelip ellerini tutunca her şeyi unuttu sonra, uysal bir kedi gibi yavaşça uzandı. Köy bütün sessizliği, bütün gürültüsü, evleri, avlular ve bütün takım taklavatıyla uzaklarda kalmıştı artık; yoktu. Varsa yalnızca bekçi vardı yeryüzünde, bir de Hacer tabii ve ikisi, dilsiz bir

gürültünün iki yamacından hızla, kimsenin inip göremeyeceği karanlık bir kuyunun dibine doğru yuvarlanıyorlardı. Derken, Hacer eteğini beline toplayıp bekçiyi kayıp bir vadinin içine asıldı. Dizlerinin üstünde ilerleyerek pantolonunu sıyırmaya çalışan bekçi o anda bekçi değildi oysa; gözlerinde ışıldayan cellat gözleriyle uzun boylu bir Azrail’di. Hacer'in bacaklarını okşarken ansızın koparırcasına sıkıyor, kıpırdadıkça samanlıktaki karanlığı dalgalandıran iri kalçalarına tırnaklarını gömüyor, meme uçlarını hırsla dişliyor ve acıyla kıvranan kadının çığlıklarını işittikçe hazdan kuduruyordu. Kuduran yalnızca o değildi gerçi, altta kıvranan Hacer de kendinden geçip öfkeli bir köpek gibi saldırmaya başlamıştı. Öyle ki, ciğerinden kopan hırıltılar ağzını yakıp kavururken dudakları petek petek kabarmıştı. Sonra, tam da birbirlerine karışıp yok olacakları çizgide birdenbire durdular. Bekçi, mavzer çıvlaması işitmişçesine bedenini yana atmıştı. Bir süre, iki büklüm kaldı orada; karanlıkta yavaş yavaş kıpırdandı.

Pantolonunu alıp kalktığında uzun boylu bir Azrail değil, bekçiydi artık; bembeyaz dişleriyle hafifçe gülümsüyordu.

“Gene gel.”

“Gelmiyor muyum?”

“Daha sık.”

“Olur, hele başımızdaki belalardan bir kurtulalım.”

“Ne belası?”

“Ne belasıymış! Kör müsün kız, köyde herkes kaybolmaya başladı.”

Hacer susmuştu. El yordamıyla mavzeri bulup bekçiye uzattı.

“Sen Asker Hamdi’yi bilir misin?”

“Adını duymuşum, hani şu dokuz karılı herif mi?”

“İşte o! Hani nerde onun çocukları söyle bakalım, nerde onca karıdan doğan bir avlu dolusu çocuk?”

“Ne bilirim ben?” dedi Hacer bıkkın bir sesle, “nerdeyse nerde!”

“Ya,” diye hayıflandı bekçi, “ya... İşte böyle, insanlar burnumuzun dibinde doğuyor, burnumuzun dibinde yaşıyor, sonra birdenbire yoklara karışıyor da biz fark edemiyoruz.”

Samanlık kapısına doğru yan yana yürüyorlardı. Eşiğe geldiklerinde bekçi düşünceliydi. Hacer'e, "Bütün bunları fark edemediğimize göre yoksa biz de mi yokuz?" diyecekti, ama yanağına kondurulan sıcak veda öpücüğü dilinin ucundaki sözcükleri geri itti.

"Gene gel," dedi Hacer.

Yanıt vermedi. Avlu kapısından sessizce süzülmüş, karmakarışık duygularla, nereye gittiğini düşünmeden acele acele yürüyordu. Derken ansızın bir karaltı dikildi karşısına; sokağın ortasında durmuş, bütün heybeti ve sabırsızlığıyla ona bakıyordu. Bekçi aldırmadan geçip gitmeyi tasarladı önce, sakınımlı adımlarla duvarın dibine doğru kaymıştı. Ama karaltı ani bir sıçrayışla yolu kapattı.

"Kaar nedeen yağaaar, kaarrr?"

"Git başımdan," dedi bekçi.

Cennet'in oğlu, eğri büğrü bir hale girip karanlıkta zikzak çizdi bir süre, yuvarlandı ya da, yolun o kenarından bu kenarına hırçın bir cıva damlası gibi aktı. Bir yandan da, gitgide berbatlaşan sesiyle kahkahalar atıyordu.

Ne yapacağını kestiremeyen bekçi, kıstırılmışlık duygusunun öfkeyle buluştuğu noktadan ona bakıyordu hâlâ. Artık geçip gidemeyeceğini anlamıştı.

Yavaş yavaş omzundaki mavzeri indirdi sonra, kahkahaların ortasına nişan aldı.

21

Koltukta uyuyan adam gözlerini açmış, dalgın dalgın aynaya bakıyordu. Anlaşılan yüzünün sabunlu kaldığını unutmuş, kendini bir başkası kılığında ansızın karşısında görünce de şaşırmıştı.

Onun tam olarak ne zaman uyandığını bilmiyordum. Aynaya baktığını fark ettiğim sırada hâlâ uyuyor gibi, soluk alıp verişi, duruşu, hatta yüzünün rengi uzaklardaydı. Belki aynada gördüklerini gerçek bir dünya sanmıştı da, bakışlarıyla orada dolaşıp bir yerlere tutunmaya çalışıyordu. Bu durum bütün sessizliği ve uzaklığıyla ne zamana dek sürdü kestiremiyorum. Adamın gözleri uykuyla uyanıklık arasındaki o ince perdeyi açıp da aynada beni bulduğunda, dükkânda tuhaf bir titreme oldu. Her şey bulunduğu halden çıkıp başka bir hale girdi sanki, biraz kaydı yerinden her şey, biraz oynadı. Öyle ki, tezgâhın üstündeki makas ışıltılarının birbirleriyle çarpıştığını, fırça kıllarının havada uçuştuğunu ve pudra kutularıyla parfümlerin ince ince tıkırdadığını gördüm.

Bütün bu olup bitenden sonra, berberin gidişiyle derinleşen sessizlik bozulmuştu artık; dükkânın önünden homurdayan otomobillerle irili ufaklı insanlar gelip geçmeye başlamıştı. Derken koltuktaki adam; “Beni ne zaman tıraş edeceksin,” dedi birden.

Başını çevirmiş, yüzüme bakıyordu. Şaşırmıştım tabii, şaşırmış ve susakalmıştım.

“Biliyorsunuz,” dedim nice sonra, “berber ben değilim.”

Sözlerime inanmamıştı, bunu yüz çizgilerinden okuyabiliyordum. Hatta gözlerinde yanıp sönen ışıltının şiddetine bakılırsa bana karşı belli belirsiz bir öfke duyuyordu.

“Şaka yapma,” dedi bu kez, “benim işim çok acele. Motosiklete atlayıp hemen yola çıkmam gerekiyor.”

“Şaka yapmıyorum ki, berber ben değilim diyorum. Ben bu dükkâna sizden sonra gelen bir müşteriyim. Bunu bildiğiniz halde sanırım siz şaka yapıyorsunuz.”

“Nasıl olur,” dedi hayretle; “birkaç dakika uyumakla aklımı kaçırmadım ya...”

“Birkaç dakika değil ki, siz en az bir ya da bir buçuk saatten bu yana uyuyordunuz.”

Yanıt vermedi. Başını koltuğa yaslamış, kısık gözlerle aynadan bana bakıyordu. Ne kadar güçlü görünmeye çalışsa da son sözlerimle sarsıldığını hissetmiştim.

“İsterseniz dükkâna gelişinizi ve burada olup bitenleri baştan anlatın,” dedim bir süre sonra, “belki bazı şeylere böylece açıklık getirebiliriz.”

Uyku âlemine tekrar geçmiş gibi dalgın ve uzaktı.

“Buraya motosikletle geldim,” diye mırıldandı. “Köy yoluna düşmeden önce tıraş olmak istiyordum. Bundan yarım saat önce kapıdan girdiğimde, sen saçı sakalı birbirine karışmış ufak tefek bir adamın bıyıklarını makasla kesiyordun. Selam verdim tabii... Sonra, şimdi senin oturduğun sandalyede bir süre bekledim. Derken ufak tefek adam koltuktan ansızın kalkıp gitti... Sanıyorum para falan da vermedi. Hatta, dışarıda iskelet var gibi bir şeyler geveledi çıkarken. Ben boşalan koltuğa geçip oturmuştum ki, birazcık dalmışım işte...”

“Peki çırak?”

“Ne çırağı?”

“Dükkânda çırak yok muydu? Hani ustası müşterileri tıraş ederken, koltuğun çevresinde yarım adımlarla dönüp duran kepçe kulaklı bir çocuk?”

“Yoktu,” dedi içini çekerek, “ben çırak mırak görmedim.” Susmuş, onun duruşunda soluk alıp veren ve gitgide devleşerek dükkânın havasını ele geçirmeye çalışan korkuyu izliyordum. “Hadi diyelim çırağı fark etmedin,

ama senden sonra buraya benim geldiğimi de mi görmedin?" diye sormama gerek yoktu.

“Bence anlattıklarınız bir rüya,” dedim kendimden emin bir tavırla. “Herhalde uykudayken rüya gördünüz.” Koltukta, hakarete uğramışçasına kıpırdandı.

“Bakın size açıklayayım,” diye sürdürdüm konuşmamı. “Bir kere, anlattıklarınız eksik; üstelik olup bitenlerin yarım saat önce gerçekleştiğini iddia ediyorsunuz. Oysa siz en az bir ya da bir buçuk saatten bu yana uykudasınız. Asıl önemlisi, benim berber olduğumu sanmakla hem berberi hem de çırağını benim varlığımda birleştiriyorsunuz. Bu gülünç bir şey elbette, böyle gülünçlükler de olsa olsa bir rüyada olur. Bence siz yaşadıklarınızdan yola çıkarak bir rüya gördünüz ve herkes gibi rüyanızı biraz unuttunuz.” Gözlerini dikmiş, kayıp bir şey ararcasına dikkatle yüzüme bakıyordu. Onun artık her şeyi kabullendiğini düşünüyordum. Belki de başka seçeneği yoktu, susacak ve başını koltuğa yaslayıp berberin dönüşünü bekleyecekti. Ama öyle olmadı; hiç ummadığım bir anda, yüzünü yeniden çevirdi.

“Sence,” dedi, “bu konuştuklarımız rüya olamaz mı?”

22

Muhtar masaya kurulmuş, elinde titrek dumanlı bir sigara, hâlâ duvar dibindeki kan izlerine bakıyordu. Onlar orada durdukça Cennet'in oğlu da muhtarlık odasındaydı sanki, bir yerlere sinmiş sessizce oturuyor, belki de arada bir yüzünü çevirip muhtarı süzüyordu. Bakışları tülden inceydi gerçi, gene de tanımı güç bir ağırlık masanın üstüne doğru yığılmıştı ve muhtar, bu ağırlığın altından hiç kıpırdamadığı halde kurtulmaya çalışıyordu. Şakaklarıyla birlikte alnı, hatta avuçlarıyla koltukları yavaş yavaş terlemeye başlamıştı. Bu yüzden, kapının vurulduğunu bile duymadı; görünmeyen ellerini görünmeyen bir yere dayamış, kilitlenip kaldığı konumun karanlığında umutsuzca tepiniyordu.

Kapı yeniden vuruldu. Sonra tekmelendi öfkeyle, üst üste tekmelendi ve açıldı.

“Oğlumu ver,” dedi Cennet.

Muhtar masanın üstündeki kehribar tespihi avuçlamış, donuk gözlerle ona bakıyordu.

“Nerde ki oğlun?”

“Onu sen bileceksin! Üç gündür eve dama gelmedi, de hele ne yaptın ona?”

Gerisini işitemedi muhtar, birkaç kez yutkunduktan sonra arkasına yaslanıp kaldı. Karşısındaki kadının bir şeyler söylediği belliydi, sürekli ağzını açıp kapatıyor, elleriyle kimi zaman tavanı kimi zaman kapıyı gösteriyor, ardından susup yanıt bekliyor, gözlerini dikip bakıyor ve elini kolunu sallayarak yeniden bağırmaya başlıyordu. Muhtar onu görüyordu görmesine, sesini duymasa da görüyordu ama bundan bir türlü emin olamıyordu. Cennet'in oğlu kendini kendi varlığında yok etmişken, gerçekten kadının dediği gibi bir kez daha yok olmuşsa durum kötüydü. Bu

işin sonu yavaş yavaş köyün tamamen yok olmasına dek gidebilirdi. Belki köy zaten yoktu da bunu kimse anlayamıyordu henüz; köylülerin hepsi alışmıştı yokun varlığına... Onunla yaşaya yaşaya o olmuşlardı ya da, ona tenlerinin rengini, seslerini, kokularını vermişlerdi. Böylece nefeslerini bile günden güne yoka ayarladıklarını hiç kuşkusuz fark edememişlerdi. Ola ki, birbirlerinin yok olduklarını da bilmiyorlardı. Muhtara göre, artık ne yapılırsa yapılsın bir işe yaramayacaktı. Her şey için çok geç kalınmıştı... Köy tamamen yok olmadan sezilip bilinebilseydi, bazı çareler aranabilir, belki de bulunabilirdi. Oysa şimdi çoluk çocukla birlikte toprak damlar, hayvanlar, avlular, ağaçlar, hatta ses gibi, koku, gülüş ya da acı gibi şeyler de büyük bir yokun içindeydi. Üstelik bütün bunlar kendi yokluklarının içinde, yıllardan beri yok olduklarından habersizdiler...

Cennet masaya biraz daha yaklaşmış, aynı el kol hareketleriyle hâlâ bağırıp çağırıyordu. Söylediklerinin anlaşılıp anlaşılmadığı umurunda değildi. Sonra birdenbire sustu. Yorulmuştu besbelli, oraya yığılıp kalacakmışçasına güçlükle soluyordu. Derken hızla döndü ve muhtarlık odasına hiç girmemiş gibi çıkıp gitti.

Muhtar yerinden kıpırdamamıştı. Ayağa kalksa bile ne yapacağını, kime nasıl davranıp ne diyeceğini bilemiyordu. Köyün üstüne bir uğursuzluk çökmüştü ona göre, her şey üst üste geliyordu. Gerçi Cennet'in oğlu deli milletine karışınca, köylüler onun ipe sapa gelmez hareketlerini konuşmaktan Güvercin'i biraz unutmuşlardı. Gene de Reşit iki günde bir muhtarlık odasına gelip kızını soruyor, dişe dokunur bir haber alamayınca da boynunu büküp sulu sulu ağlıyordu. Öyle ki, çoğu kez evine Rıza götürüyordu onu; koltuğunun altına girip köy meydanından çuval gibi sürükleye sürükleye, bir yandan da sağa sola ana avrat söverek yatağına kadar taşıyordu. Onlar avlu kapısından girince, anason kokulu binlerce sövgü kalıyordu geride... Aslında köylüler sokaklarda dolaşıp duran bu sövgülerden bıkıp usanmışlardı, ama kimse ağzını açıp bir şey diyemiyordu. Duvar dibinde pinekleyen ak sakallı yaşlılara göre, Rıza yeğenini kaçıranı alnından kurşunlayacağına böyle sövsün dursundu; nasıl olsa günün birinde yorulurdu.

Muhtar, ne yapacağına karar vermiş gibi ansızın kalktı yerinden. Kapıdan, aceleyle çıkıp berber dükkânına doğru yürüdü. Çınar dibinde oturan

köylüler hep birlikte ona bakıyorlardı sanki, köy meydanından geçen birkaç adıyla bir çürük kağnı da belli belirsiz yavaşlamıştı. Bu yüzden muhtar berber dükkânının kapısına vardığında, arkasına dönüp kendini izleyen herkese bakmayı, onlara gözleriyle de olsa bir yanıt vermeyi düşündü. Ne var ki kapıdaki çocuğu görünce dönemedi.

“Sen de kimsin,” dedi ölü bir sesle.

“Çırak,” diye yanıtladı çocuk.

Bu sırada berber perdenin arkasından çıkmış, onlara bakıyordu.

“Çırak aldığını bilmiyordum,” dedi muhtar, “kimin oğlu bu?”

Berber, gözlerinde gitgide büyüyen tuhaf bir ışıltıyla gelip karşısında durmuştu.

“Yeni değil,” diye yanıtladı onu, “alalı epeyce oldu.”

“Ne kadar epeyce?”

“Neredeyse dört beş ay oldu, görmüş olman gerekirdi.”

“Ama önceki gelişlerimde yoktu?”

“Vardı,” dedi berber.

Bunu öyle emin bir sesle söyledi ki, muhtar neredeyse yıkılacaktı. Çırağın kimin oğlu olduğunu yeniden sorabilecek gücü yoktu. Kendini aynanın önündeki koltuğa doğru çekmiş, tökezleye tökezleye oturmaya çalışıyordu. İyice yerleşip sırtını yaslayınca bir süre baktı aynanın içinden, çırağı bakışlarıyla kucaklayıp bıraktı.

“Vardıysa vardı,” dedi sonra bitkin bir sesle.

Onun çırağın kim olduğunu tekrar sormasından korkan berber, konuyu değiştirmek için ne yapması gerektiğini düşünüyor, bir yandan da boş yere çekmeceleri açıp kapatıyordu.

“Saçlarımı epeyce kısalt,” dedi muhtar. “Sakalımı da al, ama temiz bir tıraş olsun.”

Berber başını sallayarak makası kaptı hemen, yavaş yavaş şıklatmaya başladı. O sırada çırak ustasının ellerine gözünü dikmiş, yarım adımlarla gene koltuğun bir sağına bir soluna zıplayıp duruyordu.

“Yolculuk mu var yoksa,” diye sordu berber.

Muhtar gözkapaklarım indirip kaldırdı.

“Nereye?”

“İlçeye.”

Berber sustu. Neden gideceğini sormasına gerek yoktu. Tıraş bitinceye kadar muhtar da konuşmadı zaten; asık bir suratla, öylece aynaya baktı durdu. Havlu boynundan çözülüp alınınca, öne eğilerek yüzünü inceledi. Sonra arkasını dönüp ense tıraşına baktı, eliyle yokladı birkaç kez, sıvazladı. Derken parmak uçlarını diliyle ıslatıp kaşlarını düzeltmeye başladı. Berber, şimdiye dek onun hiç bu kadar titizlendiğini görmemişti. Belki de bu yüzden, şapkasını verirken uzun uzun süzdü. Muhtar onu şaşırttığının farkında değildi oysa, bir düğüne hazırlanırcasına durup dinlenmeden aynaya bakıp şapkasından taşan saçları düzeltiyordu.

Sonra tek sözcük konuşmadan, tıpkı bir uyurgezer gibi kalkıp köy meydanına yürüdü. Çınarın dibinde oturanlar ona bakıyordu gene, bazıları yanındakilerin kulağına eğilip bir şeyler söylüyordu. Rıza da aralarındaydı kuşkusuz; sandalyesini herkesin uzağına çekmiş, tek başına kahve içiyordu. Ama muhtar bu kez onların hiçbirini görmemişti. Kimsenin ayak basmadığı başka bir yerde yürüyordu sanki ve gitgide uzaklaşan bedeniyle başka bir zamana karışıyordu. Duvar dibindeki yaşlılara göre, başını ne denli dik tutarsa tutsun kendi içine yıkıldığı belliydi...

Köyü adım adım dolaşmıştı o gün; hemen hemen girmediği sokak, geçmediği avlu, dönmediği köşe, hatta uğramadığı çeşme kalmamıştı. Öyle ki, köylülerin hepsi her yerde onu görmeye başlamışlardı. Dahası onunla birkaç kez karşılaşanlar olduğu gibi, aynı saatte ayrı ayrı noktalarda selamlaşıp konuşanlar da vardı. Berbere göre o inanılmaz bir hızla çoğalıyordu kuşkusuz, sokaklarda cirit atan yüzlerce muhtarın kararlılığına bakılırsa daha da çoğalacaktı. Ne var ki muhtarların hepsi aynı değildi; biri karşılaştığı köylülere hafifçe gülümseyip selam veriyorsa, öteki hiç konuşmadan geçip gidiyordu.

Akşam karanlığı çöktüğünde, hiç konuşmayan muhtarlardan biri Reşit’in avlu kapısındaydı; soluk alıp vermeden, giderek koyulaşan bir sessizlikle öylece bakıyordu. Sonra yavaşça içeri girip parmak uçlarına basa basa

birkaç adım yürüdü. Aylar önce göremediği bir ipucunu şimdi bulabilecekmiş gibi çevresine dikkatle göz atabilirdi belki, ama bunu yapmadı; hatta böyle bir şeyin çok saçma olacağını düşündü. Çünkü avluda herhangi bir değişiklik yoktu; bu, daha eşikte duyulan bayatlamış kokudan, karanlığın biçiminden ya da kerpiç duvarların duruşundan kolayca okunabiliyordu. Kaldı ki, Güvercin'den bir iz vardıysa bile artık zamanın altında kalmıştı.

Bir at, sağındaki ahır kapısının aralığından gözlerini kalaylı iki tas gibi ışıldatarak kişnedi bu sırada. Muhtar, farkına varmadan durmuş ona bakıyordu. Bir an, kendini ikinci kez yok eden Cennet'in oğlunun orada olabileceğini düşündü. Gene de ahır kapısına yaklaşırken aklından geçen bu olasılığa pek güvenmek istemiyordu; Cennet'in oğlu, artık bunca olup bitenden sonra Reşit'in evine yaklaşamazdı. Kapıyı usulca aralayıp başını uzatmış, atın soluğunun yüzüne çarpmasına aldırmadan dipteki saman yığınına, üst üste istiflenmiş kozalak çuvallarına ve direklerden sarkan yem torbalarına bakıyordu. Oysa içeride, ikide bir kulaklarını dikerek yeryüzünü dinleyen atın dışında hiç kıpırtı yoktu.

Derken, avlunun karanlığını ikiye bölen beyaz iç donuyla Reşit indi geldi merdivenlerden; ahırdaki direklerin duruşunu tekrarlayan eğri büğrü bir duruşla, hiç konuşmadan muhtarın karşısına dikildi. İkisi, belki saatler sonra, evin ardındaki vişnelere doğru yürüdüler. Birbirine yapıştırılmış yorgun iki kukla gibi aynı noktaya aynı anda bakıyorlardı. Öyle ki, biri ansızın dursa hiç vakit kaybetmeden öteki de duruyor, dalsa öteki de dalıyordu. Tadına vişne kokuları düşmüş kopkoyu bir karanlığın ortasına gelip durduklarında, muhtar fısıl fısıl konuşmaya başladı. Reşit başını donunun ağartısına doğru eğmiş, onun dediklerini anlamaya çalışıyordu.

O sırada, öteki muhtarlardan biri muhtarlık odasındaydı gene; kandili yakıp masasına kurulmuş, bir yandan duvar dibindeki kan izlerine bakıyor, bir yandan da atı almaya giden bekçinin dönmesini bekliyordu. Aslında sessiz sedasız oturuyor görünse de, az önce gidip bekçinin getireceği atı kendi elleriyle hazırlamıştı. Karısı bir süre onunla birlikte ahıra girip çıkmış, heybesine yiyecek bir şeyler koymuş, sonra da eşiğe oturup hüzünle bakmaya başlamıştı. Muhtar, onun açıklama bekleyen bakışlarını hiç

görmüyordu oysa; yavaş hareketlerle üzengileri düzeltiyor, atın yelesini topluyor ya da ikide bir eyeri kaldırıp yeniden yerleştiriyordu.

Gözlerini duvar dibindeki kan izlerinden güçlükle ayırıp karşısındaki Atatürk portresine dikti. Hiç konuşmadan bakıştılar bir süre... O sırada zamanın durduğunu düşündü muhtar; bunu hiç istemiyordu, ama düşündü. Sonra, zamanı tekrar canlandıracağını aklına getirmeden elini yelek cebine attı ve mühür kesesini herhangi bir iç organıymış gibi çıkarıp masanın üstüne koydu. Atatürk, ağzını açıp tek söz etmeden hâlâ ona bakıyordu.

“Atı getirdim,” dedi bekçi.

Yavaşça yerinden kalkıp odaya sıkıntılı gözlerle bir kez daha baktıktan sonra kandili üfledi. En az onun kadar sıkıntılı olan başka bir muhtar, kapıyı çoktan kilitleyip bayrak direğinin dibindeki ata doğru yürümeye başlamıştı. Olup bitenlerin birdenbireliği karşısında eli ayağına dolanan bekçi peşindeydi.

“Gidiyor musun?” diye sordu.

Muhtar atın yularını çözüp avuçlarına hapsetmişti.

“Başka çare yok,” dedi.

Bekçinin yüzüne, muhtarlık odasının kapısına, atın topuklarına ya da karanlıkta uyuyan köye değil de uzaklara bakıyordu nedense, uzakların da ötesindeki çok uzaklara bakıp bütün ruhuyla oralarda geziniyordu.

“Bayrağı direkten indirme,” diyen sesi de uzaklardan geldi sonra; “ben gelene dek dalgalansın!”

Bekçi başını salladı. Muhtar, sabırsızlanan atın dizginlerini asılıp belini hafifçe eğmişti.

“Muhtarlık odasını da açmaya falan kalkma sakın, kapıyı kilitledim.”

“Anahtarı götürüyor musun?”

“Götürüyorum!”

“Peki,” diye mırıldandı bekçi.

Muhtar atını mahmuzlayıp karanlığa doğru fırladı. Tam gözden silinmek üzereydi ki durdu birden, at başını havaya dikerek hafifçe şahlandı. Muhtar

geriye kaykılmış, dizginlere asılmaya çalışıyordu. Bekçi, onun bir şey unuttuğunu düşünerek mavzeri omzundan indirip koşmaya başlamıştı. Ama o yaklaştıkça at yankılanan nal sesleriyle birlikte gitgide uzaklaşıyordu. Gerçi muhtar hâlâ sırtındaydı, konuşmaya hazır bir yüzle geri dönmüş bekçiye bakıyordu. İndi inecekti sanki, karanlığa bata çıka muhtarlık odasına doğru ilerleyecekti. Derken ansızın, başka bir at belirdi bekçinin arkasında; sırtında ötekinden farklı dimdik bir muhtar duruyordu.

“Sahi,” dedi bekçiye, “kar neden yağar?”

23

Koltuktaki adam hâlâ rüya görüyormuş gibi yavaş yavaş aynanın içine gömülüp hareketsiz kalmıştı. Haline bakılırsa üstüne çöken yorgunluk gitgide ağırlaşıyordu. Hani gözleri aynadaki görüntüsüne takılmasa belki yeniden uyuyacaktı. Hem de bu kez motosiklete binecekti rüyasında; pat pat sesleriyle dağları aşıp ovaları geçecek ve bir yerlerde, unutulmuş köylere ulaşacaktı. Ola ki oralarda bekleyenler vardı onu, yolunu gözleyenler, yüzünü düşleyenler ya da daha önceki gelip gidişlerini anımsayarak birbirlerine fısıltıyla anlatanlar vardı.

“Benim gitmem gerek,” dedi bir ara.

Gene de ben, bunu gerçekten söyleyip söylemediğinden pek emin değildim. İşittiğim ses, uzaklara ait cılız bir sessizlikti çünkü; bulanık bir tümce okumuştum ya da, hayal meyal silik birkaç sözcük görmüştüm. Belki de koltuktaki adam benim işittim sandığım şeyi yalnızca düşünmüştü de henüz söylememişti. Artık soluğumu tutmuş, aynı sözü yeniden duyabilme beklentisiyle yüzüne bakıyordum.

“Benim gitmem gerek,” dedi tekrar.

“Nereye?” diye sordum hemen.

Aynadan uykulu gözlerle yüzüme baktı.

“Ne nereye?”

“Gitmem gerek dedin ya?”

Gülümsedi birden. Henüz fark edemediğim bir durumla alay ediyor gibiydi.

“Ben,” dedi, “öyle bir şey demedim.”

Şaşırmıştım. Birkaç dakika önce rüya gördüğünü iddia etmem onu öfkelendirmişti herhalde; şimdi aynı yolla benden intikam alıyordu. Çünkü

işittiğim şeyden emin olamadığımı görünce gözlerinden belli belirsiz bir sevinç ışıltısı geçmişti.

“Sen gitmem gerek demedin mi?” dedim tekrar.

“Hayır,” dedi, “demedim.”

“Peki, bana son kez ne söyledin?”

“Belki de şu anda konuştuklarımız bir rüyadır dedim.”

Susmuş, ne yapacağımı bilemeden aynaya bakıyordum. Oysa o, sabunu pul pul dökülmeye başlayan yüzüyle hâlâ gülümsüyordu. Anlaşılan, intikamını aldığından emindi.

“Üzülme,” dedi sonra bir çocuğu yatıştırır gibi, “sana gitmem gerek demedim, ama gideceğim. Berberi daha fazla bekleyecek zamanım yok.”

Dönüp dolaşıp aynı olayları yaşadığımız hissine kapılacağımı bile bile, ona nereye gideceğini bir kez daha sormayı düşündüm. Ne var ki sözcükler bir türlü ağzımdan çıkmıyordu. Gene de o benim konuşamadıklarımı işitmiş gibi, bir yandan lavaboya eğilip yüzünü yıkarken bir yandan da ıslak ıslak gülümsüyordu. Aramızda, ikimizin de adlandırmaktan çekindiği gizli bir düşmanlık vardı sanki; birbirimizi sürekli kolluyor, yokluyor, oyalıyor ya da herhangi bir konunun peşine düşerek karmaşık oyunlar kuruyorduk.

Koltuktan kalkıp boynundaki havluyla yüzünü kurulamaya başlamıştı.

“Ne iş yapıyorsunuz?” diye sordum usulca.

“Postacıyım,” dedi kapının önündeki motosikleti göstererek, “aslında zerre kadar sevmem bu sözcüğü... Haberciyi severim daha çok... Bir de motosikletimi tabii.”

Havluyu koltuğun kenarına bırakmış, saatine bakarak kapıya doğru yürüyordu.

“Gidiyor musunuz?”

“Evet.”

“Nasıl olsa geç kaldınız,” dedim yalvarır gibi, “gitmeseniz de olur artık.”

Başını hafifçe eğip gözlerini motosiklete dikmişti.

“Geç kaldığımı nereden biliyorsun,” dedi inatçı bir sesle, “benim gitmem gerek.”

24

Muhtarın ilçeye gidişinden birkaç gün sonra, Cennet’in oğlu hiç kaybolmamış gibi kucağında kapkara bir yılanla kayalıklardan inip geldi. Saçı sakalı birbirine karışmış titrek bir hayalete benziyordu. Daha köye girer girmez peşine takılan çocuklarla pek ilgilendiği yoktu, olanca dikkatini kucağındaki yılana vermişti. Kimi zaman kimsenin anlayamayacağı bazı sözler fısıldayıp yavaş yavaş okşuyordu onu, kimi de ansızın irkilip kayalıklara bakıyordu. Kayıplara karıştığı günden bu yana dağlarda yılanlarla boğuşmuştu sanki, şimdi peşinde öç seline kapılmış kalabalık bir yılan sülalesi vardı da ikide bir dönüp onları kolluyordu.

Çevresine toplanan çocuklar epeyce büyük bir kalabalık oluşturmuş, onunla birlikte hâlâ yürüyorlardı. Duvar dibinde pinekleyen ak sakallı yaşlılara göre, Cıngıl Nuri’nin yıllar önce köye gelişiyle Cennet’in oğlununkinin hiç farkı yoktu; tekrarların tekrarıyla sürüp giden yaşam, zamanları ve bedenleri değiştirerek kendini bir kez daha sergiliyordu onlara... Şimdi, sağa sola saçılan gazoz kapaklarıyla havada uçuşan parıltılı kâğıt parçalarının yerini kapkara bir yılan, Nuri’nin bedenini de Cennet'in oğlu almıştı. Şamatayla yürüyen çocuklarsa, kendilerinden dört beş yaş büyük olanların anılarını yaşıyorlardı kuşkusuz; aynı merakla şaşırıp aynı sarhoşlukla ürperiyorlardı. Onların hareketlerinden Cennet’in oğlunun saçına sakalına kadar her şey yıllar öncekine o denli benziyordu ki, kimi yaşlılara göre Cıngıl Nuri istiyorsa evinden çıkıp bir zamanlar köye nasıl girdiğini kendi gözleriyle izleyebilirdi.

Gerçi çocuklardan kimseye fırsat düşmüyordu; Cennet’in oğlunu sımsıkı kuşatmış, giderek büyüyen bir uğultuyla sokak sokak dolaşıyorlardı. Sonunda köy meydanını paspal bir ordu düzeniyle geçip kahvenin önüne geldiler. Cennet’in oğlu duraksamıştı. Derken elinin birini havaya kaldırarak dur emri verdi. Çocuklar, bir milim bile ileri gitmeden rap diye

durdular. Ardından, onunla birlikte yavaşça yere çöküp geniş bir çember oluşturdular. Artık sesleri solukları kesilmişti. Hatta, elinin tersiyle sümüğünü silen birkaç kişinin dışında hepsi kıpırtısızdı ve merakla Cennet'in oğluna bakıyorlardı. O da onlara baktı bir süre, kayıp bir şey ararcasına tek tek süzdü. Sonra, çocukların şaşkınlıktan açılakalmış ağızları ve giderek büyüyen gözleri önünde, kucağındaki yılanı tıpkı bir atkı gibi uzatıp boynuna dolayıverdi. Yılan, başını havaya kaldırmış dilini titrete titrete çırpınıyordu. Çocuklardan biri dayanamadı bu sırada.

"Aaboooouuuv," diye haykırdı.

Ötekiler uzun süredir onu bekliyormuş gibi ansızın çığlık atıp tepinmeye başladılar. Kopardıkları gürültü öyle güçlüydü ki, ta Cıngıl Nuri'nin evinden, değirmenin oralardan, hatta mezarlığın ötesinden bile duyuluyordu. Meydana koşup gelen köylüler önce hiçbir şey anlamadan yükselen toz bulutuna bakıyor, ardından da çocukların arasına karışıp Cennet'in oğlunu seyre dalıyorlardı. Olup bitenleri duvar dibinden izleyen yaşlılar bile yürüyen birer kemik ağacı gibi takırdaya takırdaya kalabalığa doğru sokulmuşlardı. Gene de heyecanla devinen insan selinin ortasında, kendilerine özgü apayrı bir öbektiler ve herkes Cennet'in oğlunun yaptıklarına gülmekten kırılıp kasığını tutarken onlar yalnızca bakıp bakıp susuyorlardı.

Derken Cennet'in oğlu, başını sağa sola eğerek boynundaki yılanı çözdü. Herkes soluğunu tutmuş, onun göstereceği yeni bir hüneri bekliyordu. Öyle ki, kimileri gülme anlarının ortasında iki büklüm kalakalmıştı. Kahveden çıkanlarda tarlalardan koşup gelenler daha geride, birbirlerinin omzuna yığılmış, neyi kaçırıp neyi kaçırmadıklarını anlamadan merakla bakıyorlardı.

İşte o sırada ansızın pat pat sesleri duyuldu. Başta bekçi olmak üzere köylüler Cennet'in oğlunu unutup yüzlerini değirmene doğru çeviriyordu ki, hızla yaklaşan sarı bir motosiklet çınarın çevresinde geniş bir tur atarak kalabalığın ortasında durdu. Saçı sakalı birbirine karışmış asık suratlı postacı, bir ayağını yere basıp tıpkı yıllar önceki gibi muhtarı sordu gene.

"O ilçeye gitti," dedi bekçi, "ne getirdiysen bana ver."

Postacı, motosikletin orasına burasına dokunmaya niyetlenen çocukları kollayarak selesindeki heybeden tozlu bir kâğıt çıkardı. Herkes yeni gelen haberin merakı içinde onun hareketlerini izliyordu. Hatta yeğeni kaçırılalıdan bu yana içip içip köylünün anasına avradına söven Rıza bile, Güvercin'den haber geldi umuduyla kalabalığı yarıp postacının burnuna dek sokulmuştu.

"De hele oku," dedi sabırsız ve anason kokulu bir sesle.

Bekçi sesini çıkarmadı; kâğıdı ikiye katlayarak cebine koyup çınara doğru yürüdü. Sonra aklına bir şey takılmış gibi dönüp postacıya baktı. O hâlâ ayağını yere dayamış, motosikletin üstündeydi. Bekçinin her kirpik kırpışında köye yeniden geliyordu sanki; çınarın çevresinde düş hızıyla bir tur atıp aynı noktada duruyor ve ayağının tekini yere yeniden basıyordu.

"İnmeyecek misin beyim," dedi "in hele in, bir çayımızı iç!"

Postacı bir süre sakalını kaşıyarak çevresinde toplanan çocuklara baktı. Motosikleti onların eline bırakıp bir köşede çay içmeyi göze alamıyordu.

"Yok," dedi, "benim gitmem gerek!"

Birkaç kişi daha ısrar etti, ama postacı fikrini değiştirmedi. Pedala üst üste basıp motosikleti çalıştırmıştı. Derken, başını geriye yıkarak ileriye doğru fırladı ve çınarın çevresinde peşindeki çocuklarla birlikte bir tur daha atarak hızla uzaklaştı. Köylüler, uzayıp giden toz bulutu değirmenin yanında kayboluncaya dek ellerini gözlerine siper edip uzun uzun baktılar.

Cennet'in oğlu kahvenin önünde, insanlardan oluşmuş düşsel bir çemberin ortasında yılanıyla yapayalnız kalmıştı. Ortalıkta savrulup duran çocuklar motosiklet izleriyle uğraşmaktan vazgeçip ona doğru yaklaştılar sonra, gene çevresini kuşatıp izlemeye başladılar. Köylülerse çınarın dibindeki sandalyelere oturmuş, merakla bekçiye bakıyorlardı.

"De hele oku şunu," dedi Rıza.

Bekçi elindeki kâğıdı muhtarın göndermiş olabileceğini düşünerek yavaş yavaş açtı. Ağzını sımsıkı kapatıp içinden okudu önce, gözlerini bomboş dikerek dalgın dalgın baktı. Ardından, omuzlarını titreterek gülmeye başladı. Oturanlar hiçbir şey anlamadan birbirlerine bakıyordu.

“Al şunu al,” dedi bekçi Cıngıl Nuri’ye; “bak bu telgraf senden söz ediyor. Akrabaların yıllar önce köye döndü, ama telgrafları yeni geliyor maşallah! Hem de seni hâlâ bulamadıklarını yazıyorlar!”

Köylüler hep birlikte, eğile büküle güldüler. Nuri telgrafı almış, ne yapacağım kestiremeden, yarın yamalak bir tebessümle bekçinin yüzüne bakıyordu.

“Şu güzel Allah’ımın işine bakın,” dedi imam, “acı bir haberi nasıl da kahkaha kaynağına dönüştürüveriyor...” Köylüler başlarını salladılar. Nuri telgrafı kendisine törenle sunulmuş bir yokluk belgesiymiş gibi özene bezene katlayıp cebine koymuş, yüzünde hâlâ aynı tebessüm, öylece oturuyordu.

“Kalk,” dedi bekçi bacak bacak üstüne atarken, “kalk bir tepsi çay getir kahveden; bunun üstüne birer çay içilir!”

“Ben daha bulunmadım ki,” diye sırıttı Nuri, “yokum ben! İstiyorsan belgesini göstereyim.”

“İstemez istemez, kalk çay getir!”

Nuri sırıtarak kalktı.

“Beni sayma,” diye mırıldandı imam.

Kalkmış, tespihini şıklata şıklata berber dükkânına doğru yürüyordu. Gölgesi, toprağın yüzüne göre biçimlenmiş kapkara bir yaratık gibi önündeydi. İmam bir an asıl yürüyenin o, kendisinin de gökyüzüne yansımış bir gölge olabileceğini düşündü. Sonra ürktü bu düşünceden, hatta kendi varlığından korktu ve içinden rastgele bir dua okudu.

Kapıdan girdiğinde berber tıpkı benim gibi, kulağı çoktan silinip giden pat pat seslerinde, tek başına oturuyordu.

25

İmam köydeki berber dükkânına değil de kenttekine gelmiş gibi, oturduğum yerde ürpermişim. O şimdi, teninde uğuldayan köy meydanıyla birlikte duvar dibindeki sandalyedeydi sanki; ellerini dizlerinin üstüne özenle koymuş, arada bir boş gözlerle bana bakıp yavaş yavaş tespih çekiyordu. Derken, yüzü yüzümde kalakaldı... Artık kendinden ve bulunduğu mekândan öyle uzaklaşmıştı ki, ağzımı açıp bir şey sormaya, elimi kıpırdatmaya ya da kirpiklerimi kırpmaya çekiniyordum. Yalnızlığımı paylaşan yapayalnız bir canlıydı o çünkü; ulaştığı ufka gölge düşürmeden sessizce beklemeliydim.

Bekledim de gerçi; aynadan ve caddeden geçen otomobillerin, insan suretlerinin, birbiriyle çarpışıp duran makas ışıltılarının, musluk duruşlarının, bütün bunları silip silip geçen buğulu düşlerin ve imamın varlığının ortasında hiç kıpırdamadan belki saatlerce oturdum. Öyle ki, biraz imamdım artık; berber dükkânından sıkıntılı bir yüzle çıkmış, köy meydanına doğru yürüyordum.

Gölgem bu kez ardımdaydı tabii, toprağın yüzünü alan eğri büğrü biçimiyle tıpkı bir ayı ölüsü gibi sürüklenip geliyordu. Doğrusu, peşimdeki bu yükle hangi yöne gideceğimi pek bilemiyordum. Gene de, çınarın altında oturan köylüleri, başına toplanan çocuklara hâlâ gösteri yapan Cennet’in oğlunu ve nohut yüklü birkaç kağnıyla duvar dibinde pinekleyen ak sakallı yaşlıları geçerek yavaş yavaş bakkal dükkânına doğru yürüdüm.

Rıza içeride dirseklerini tezgâha dayamış, ellerinin arasında bitti bitecek bir rakı kadehi, oğlu Ramazan'la konuşuyordu.

“Gördün işte,” dedi postacının gittiği yönü göstererek, “Güvercin’den gene haber yok!”

Ramazan başını salladı. Bu hareketle, peşi sıra babasını da sürükleyerek dükkânın alacakaranlığına biraz daha gömülmüştü. Artık ikisi de sabun ve yağ kokularının ortasında, belki farkına bile varmadan yavaş yavaş birbirlerine sokuluyorlardı. Bense kapıda duraksamış, duruşuma yansımayan derin bir dikkatle onları dinliyordum.

“Reşit enişten dangalağın teki! Aylardır, imama gidelim diye yalvara yalvara dilimde tüy bitti ama, söz dinletemedim! Keçi gibi diretiyor herif... Neymiş efendim, imam bu konuda bir halt yiyemezmiş; yiyebilseymiş, yıllar önce Cıngıl Nuri’yi bulurmuş. Fakat bulamamış işte, Nuri’nin köye kendiliğinden dönüp geldiğini herkes biliyormuş... Az önce gene kavga ettik bu yüzden; Allah yarattı demedim doğrusu, halanın hatırını falan bir yana bırakıp ağzıma geleni söyledim! Biraz da halan verdi veriştirdi ardım sıra, uyuz köpekler gibi evle muhtarlık odası arasında dolaşıp durmakla kızımız bulunmaz, gel şu imamın kapısına bir kerecik olsun gidelim,” dedi.

“Eee, eniştem ne dedi?”

“Ne diyecek, olmaz damarı kabarmış bir kere!”

Ramazan yağ tenekelerinin üstünde, gözlerini tavandaki merteklere dikmiş düşünüyordu.

“O halde biz gidelim baba.”

“Nereye?”

“İmama.”

Rıza, iki üzüm tanesi gibi kızaran gözlerini yana devirip derin derin soludu.

“Olmaz,” diyerek rakıdan iri bir yudum aldı sonra; “anlamıyor musun, kaybolan her neyse onun sahipleri gidecek imama. Babası gidecek yani, hatta anası da... İmamın tasa doldurduğu o mübarek suyun aynasına ikisi aynı anda bakacak ki, Güvercin’in hangi kovukta saklı olduğu görülebilsin... İş senin sandığın kadar basit olsa ben şimdiye dek durur muydum hiç?”

“Eee, şimdi n’olacak,” dedi Ramazan alt dudağını dişleyerek

Rıza bir yudum daha aldı rakıdan.

“Reşit enişteni bu işe inandırmaktan başka çare yok,” diye homurdadı ağzını elinin tersiyle silerken, “bunu kendine de söyledim zaten. İmamın gücünü önünde sonunda sana ispat edeceğim dedim.”

“Nasıl olacak bu?”

Rıza, tezgâhın üstüne büsbütün abanarak oğluna biraz daha sokuldu.

“Bunu eniştenle birlikte kararlaştırdık,” dedi sesini alçaltarak; “düşündük taşındık, bir oyun hazırladık Şimdi beni iyi dinle, biraz sonra kalkıp eniştene gideceksin. O sana, bir tutam saç verecek. Sonra sen o saçı aldığın gibi, dosdoğru imamın kapısına koşacaksın. Sözümona sevdalanmışsın tamam mı, durduğun yerde duramıyorsun... Hatta yemeden içmeden de kesilmişsin, varsa yoksa o kızı düşünüyorsun. Yani bunları ballandıra ballandıra bir güzel anlatacaksın imama; düşlerini, hayallerini, yangınlarını bir bir sıralayacaksın... Sakın ola ki onunla konuşurken her şeyin bir oyun olduğunu düşünüp de ciddiyetini bozma, yoksa pirelenir. Kaş yapacağım derken göz çıkarmayalım! Sen yalnızca elini öp ve derdini dök...”

“Peki sonra?”

“Sonra imam senden hangi kıza vurulmuşsan onun saçını isteyecektir.”

“Nerden biliyorsun?”

“Biliyorum, çünkü bu işin usulü öyledir.”

“Eee?”

“E'si, o saça okuyup üfleyecek işte! Saçın sahibi de sana sevdalanacak Hem öyle bir sevdalanacak ki, evimizin önüne dikilip melil melil meleyecek. Reşit enişten de imamın neler yapabildiğini işte o zaman görecek!”

Ramazan'ın yüzü buruk bir hal almıştı.

“İyi hoş da,” dedi tedirgin bir sesle, “kız kim?”

Rıza ters ters baktı oğluna; rakıyı bir dikişte bitirip bardağı tezgâha sertçe bıraktı.

“A benim salak koçum,” dedi, “kızın kim olduğunu biz bilirsek Reşit enişten bu işi imamın yaptığına inanır mı?” Ramazan boynunu çaresizlik içinde büküp susmuştu. Dükkân sessizdi şimdi, sabun ve yağ kokularından oluşmuş alacakaranlık bir kederin ortasında baba oğul, cellatla kurban gibi

karşılıklı oturuyorlardı. Derken, Rıza ayağa kalkıp tezgâhın arkasında bir sağa bir sola yürümeye başladı. Arada bir durup kuşkulu gözlerle oğlunu süzüyordu.

Bense hâlâ kapının önünde, bir omzumu pervaza dayamış, öylece dikiliyordum. Artık orada beklemenin anlamsız olduğunu düşünerek usulca içeri girdim sonra; gazyağı tenekelerinin, sabun torbalarının, çivilerden sallanan yemyeşil cam kandillerin ve daha bir yığın ıvır zıvırın arasından geçerek tezgâha doğru yürüdüm.

“Bak berber geliyor,” dedi Rıza oğluna, “kalk bir çay söyle!”

26

Uykuya dalıp dalıp çıkan imamın elleri önce yerden sedire, oradan da dizlerine zıplamış kocaman iki kurbağaya benziyordu. Kapı vurulunca kıpırdadılar; üstlerine düşen gölge sağa sola kayarak biçim değiştirdi. İmam peş peşe besmele çekerek kalkıp düşen çoraplarını düzelte düzelte kapıya koştu. Mandala basarken, Tanrı öncekileri işitmemiş gibi uzun bir besmele daha çekti.

Eşikte dikilen Ramazan, yüzünde dallanıp budaklanan tuhaf bir endişeyle ona bakıyordu.

İkisi, tavanından kekik demetleri sarkan alacakaranlık odalardan geçtiler sonra; nem kokulu loş bir köşede, sedire oturdular. Karşı duvarda, yüzünü çevreleyen cennet yeşili harmanisiyle çöl güneşi gibi parlayan Hazreti Ali'nin resmi asılıydı. Ramazan’ın gözleri sırtını hasır yastığa verir vermez ona takılmıştı nedense, Zülfikâr’ın savrulan ışıltısı alnına vurup vurup geçiyordu.

“Hoş geldin,” dedi imam.

Ramazan el öpüp yeniden oturdu. Ellerini birbirine kenetlemiş, kurban edildiği oyundan kurtulabilmek için yardım istercesine Hazreti Ali’ye bakıyordu. Ne var ki kendini bu denli çaresiz hissetmesi oyunun bir adım daha gelişmesinden başka bir işe yaramıyordu. Sedire oturdukları ilk dakikadan beri onun hareketlerini izleyen imam;

“Bir derdin var senin,” dedi.

“Var,” diye yanıtladı Ramazan.

Bunu derken, gözlerini Hazreti Ali'den indirip derin bir iç çekinişti. Bir yandan da, hiç de yapmacık olmayan bu iç çekişin bile, istemeden katıldığı

oyunu biraz daha gerçek kıldığını düşünüyordu. Artık öyle bir noktaya gelmişti ki, ne kadar içten davranırsa oyuna o denli katkıda bulunacaktı.

“Eee,” diye mırıldandı imam, “derdini dökmeyecek misin?”

“Ben birine sevdalandım emmi, bütün derdim bu...”

İmam çenesini göğsüne yaslamış, onun söylediklerini işitmemiş gibi, dalgın dalgın tespih çekiyordu. Öyle kayıtsız görünüyordu ki, Ramazan bir an, onun her şeyi sezip anladığını düşünerek korktu. Buna korku denemezdi aslında, çekirdeğinde babasıyla eniştesinin başının altından çıkan lânet oyunun bozulacağına dair garip bir sevinç vardı.

“Sevmek insanın erişebileceği en yüksek mertebedir,” dedi imam birden, “ne mutlu sana ki oraya ulaşabilmişsin...”

“Ama kız beni sevmiyor.”

İmam tatlı ve yumuşak bir gülümseyişle yüzünü kaldırmış, pencereden uzaklara bakıyordu.

“Onun da çaresi var,” dedi tevekkül dolu bir sesle, “hele sen kızın saçından birkaç tel getir, gerisi kolay!”

Ramazan yutkundu.

“Hazırlıklı gelmiştim zaten,” dedi kekeleyerek, “saçlar yanımda.”

İmam tespihini bırakarak, odada kaçıp gitmekte olan bir şey varmış da onu kıskıvrak yakalamak istermiş gibi;

“Ver hele o halde,” diyerek elini salladı, “ver ver!”

Ramazan mendile sarıp cebine koyduğu saçları çıkarırken Hazreti Ali'ye baktı gene. Nedense, odada üç kişilermiş gibi gereksiz bir tedirginliğe kapılmıştı.

“Çok da kısaymışlar,” diye mırıldandı imam mendili açınca.

Ramazan çaresizce boynunu büktü. Bu sırada imam, sağ avucunun ortasında duran saç tellerinden gözlerini hiç ayırmadan yavaş yavaş sırtını dönüp ikiye bükülmüştü. Avucunda bir tutam siyah saç değil de, derin bir kuyu vardı sanki; gitgide irileşen gözlerini dikmiş, onun karanlığına bakıyordu. Dudaklarından dökülüp yavaş yavaş uzak bir ıslık izine dönüşen

mırıltılar da o karanlığı aydınlatmak içindi kuşkusuz. Hatta, sonsuza dek uzayacak gibi birbirine eklene eklene süren bu mırıltıları gördükçe Ramazan'a öyle geliyordu ki, imam bir süre sonra kendini duaya dönüştürerek yok olup gidecekti.

Gitmemişti oysa, aradan sıkıntı dolu saatler geçmesine karşın hâlâ aynı noktaya bakarak dua okuyordu.

Sonunda durdu...

"Şimdi her şey tamam," dedi yorgun bir sesle, "bu saçları hep cebinde taşıyacaksın. O kız da seni sevecek bundan böyle, birbirinize toprakla su kadar yakın olacaksınız."

"Bu iş ne zamana dek olur," diye sordu Ramazan.

"Orası Allah'a kalmış evladım, kesin bir vakit söyleyemem. Kul gözünde kesin olan bir şey varsa, o da şu andan itibaren kızın yüreğine ateş düştüğüdür... Biz Allah'ın izniyle kıvılcımı attık onun içine, bakarsın bir ay sonra parlar ateş, bakarsın sen daha şu kapıdan adımını atmadan parlar..."

Ramazan mendili özenle katlayıp cebine yerleştirdi. Yüreğinde hiç beklemediği, tuhaf bir ürperti geziniyordu. İçinde bir yerde küçücük bir kibrit çakılmıştı sanki; imamın yüzüne, o minik alevden kaynaklanan belli belirsiz bir acıyla baktı. Sonra aklına geldi birden, uzanıp minnet dolu bir ifadeyle tekrar el öptü.

"Hiç tasa etme," diye mırıldandı imam.

Sedirden inmiş, peş peşe, kekik kokan alacakaranlık odalardan geçiyorlardı gene. İmam ikide bir eğilip düşen çoraplarını çekiyordu. Derken eşiklerin birinde, kapı aralığından bakan kapkara bir kedi gördü Ramazan; gözleri kor gibi parıl parıl yanıyordu. Eşiği aşıp ona yaklaşma arzusu duydu birden. Ne var ki, önü sıra yürüyen imamdan ayrılıp başka bir odaya sapması imkânsızdı.

Gene de, imamın evinden ayrılıp köy meydanına geldiğinde, kedinin gözleri belleğinin karanlık bir köşesinde hâlâ aynı şiddetiyle parıl parıl yanıyordu. Belki bu yüzden, ta dibinden geçtiği halde, başına toplanan çocukları yılanıyla yaptığı marifetlerle gülmekten kırıp geçiren Cennet'in oğlunu bile görmemişti.

Bakkal dükkânına girdiğinde, babası hâlâ tezgâhın arkasında rakı içiyordu.

“Tamam mı?” diye sordu heyecanla.

“Tamam,” dedi Ramazan.

Rıza, sırtını kirden kapkara kesilmiş eğri büğrü tahta raflara verip derin bir oh çekti.

“İşte bu kadar,” dedi çatallanmış sesiyle, “şimdi git de Reşit eniştene haber ver!”

Ramazan, dilsiz bir kuzu gibi usulca dönüp dükkândan çıktı. Dosdoğru Reşit eniştesinin evine gittiğini bilmesine karşın, gerçekten o yöne yürüyüp yürümediğinden pek emin değildi. Durup dururken, bir kaç saat içinde birkaç yıl yaşlanmıştı sanki; her adımda onun olmaktan çıkan ayakları, gevşeye gevşeye, başına buyruk apayrı bir çizgiye doğru kayıyordu. Nereye uzandığı kestirilemeyen bu bulanık çizgiyi izleyerek köy meydanını bir baştan bir başa tam iki kez geçti Ramazan; ikisinde de Cennet’in oğlunu gene görmedi. Çünkü bir yandan ayaklarının peşi sıra sürüklenirken, bir yandan da cebindeki saçın köydeki kızlardan hangisine ait olabileceğini düşünüyordu. Gerçi yeryüzünde bunu Reşit eniştesinden başka bilen yoktu, ama gene de köyün kızlarını yan yana sıralayıp gözlerinin önünden geçirmek hoşuna gidiyordu. Hatta içlerinden siyah saçlı olanların kimini bırakmıyordu hemen, karşısında uzun süre tutup hayran hayran bakıyordu.

Derken, berber dükkânının on beş yirmi adım ötesinde, upuzun boyuyla camın arkasına dikilip köy meydanını seyreden berbere bakarken buldu kendini. Berber de ona baktı bir an; ne var ki bu bakış pek uzun sürmemiş, cama vuran güneşin göz kamaştıran parıltısıyla silinip gitmişti. Hatta aynı parıltı, berberin görüntüsünü de yutmuştu hızla; dükkânı, köy meydanına doğru akan kıpkırmızı bir ışık seline dönüştürmüştü. İşte tam o sırada, çevresindeki parıltının etkisiyle kararan kapının eşiğinde, gözleri bir çift kor gibi uzak uzak yanan o kediyi gördü Ramazan; arka ayaklarının üstüne çökmüş, şaşılası bir dikkatle onu izliyordu. Adımlarını sayıyordu sanki, sivri uçlarıyla boşluğu çizen kulakları belli belirsiz oynarken, başı yavaş yavaş sağa doğru dönüyordu. İçini kaplayan sıkıntıyla birlikte sokağın sonuna vardığında, dönüp yeniden baktı; kedinin gözleri hâlâ peşindeydi. Epeyce uzakta kalmış da olsa ışıl ışıldılar gene; toprağa, gübre kokulu

havaya, kırlangıçların uçuşuna ve ikindi güneşine karışarak sessizce yaklaşıyorlardı.

Köşeyi telaşla dönüp hızlı hızlı yürümeye başladığında, Ramazan, artık çok gerilerde kalan kedinin onca kerpiç duvarı aşarak kendini görüp göremediğini düşündü. Ne var ki bunu düşünmesiyle birlikte adımları biraz daha hızlanmıştı, ne denli yavaşlamaya çalışsa da onları durduramıyordu. İkide bir aniden karşısına dikilen, gücünü ve amacını bilmediği tuhaf bir kedinin oyununa düşmüştü sanki; tıpkı babasıyla eniştesinin oyunundaki gibi, kurtulmak için çaba gösterdikçe batıyordu. Öyle ki, Reşit'in avlu kapısına geldiğinde heyecandan soluk soluğa kalmıştı. Orada birazcık sakinleşip kendini toparlayabilse, düş mü yoksa gerçek mi olduğu kestirilemeyen bu anlamsız kovalamaca sona erecekti belki; her şey eski yerine dönerken olup bitenler tatlı bir tebessümün altında kalacaktı. Ama bu imkânsızdı; soluk alıp verişi tıpkı az önceki adımları gibi, yavaşlatmak istedikçe inanılmaz bir biçimde sıklaşıyordu. Üstelik bağrından, tam da cebine yerleştirdiği saçın altından garip hırıltılar gelmeye başlamıştı.

Derken, kısa, ama keskin bir at kişnemesi duydu. Soluğunu güçlükle tutup kulak kabarttı; çevrede, havada uçuşan birkaç eşekarısının vızıltısıyla oradan oraya konan kuş cıvıltılarından başka ses yoktu.

Avlu kapısını yavaşça itip içeri süzüldü. Geriye düşen tahta mandalı yerine oturturken girdiğine pişman oldu; henüz bunun nedenini bilmiyordu, ama pişmandı ve bu duygu gitgide bütün bedenini sarıp onu bir mengene gibi sıkıyordu. Köşedeki merdivene doğru birkaç adım daha atmıştı ki, at kişnemesini yeniden duydu. Bu kez oldukça yakınından gelmişti. Yönünü sağdaki ahır kapısına çevirip çekine çekine yaklaştı. Atın, tahtaların arasından kalaylanmış bir çift tas gibi ışıldayan gözlerini gördü birden; dışarıya sızan geniş bir soluğun kokusunu ve sıcaklığını yüzünde hissetti. Tepinip duran at, onun eğilip kendisine baktığını anlamıştı sanki; karanlıkta, bir şey söylemek istercesine kesik kesik kişniyordu. Ramazan'sa gözleri hâlâ tasların ışıltısında, kapının önüne çakılıp kalmıştı.

Derken kapı büyük bir çatırtıyla dışarıya doğru devrildi ve ok hızıyla fırlayan at avluda kısa bir tur attıktan sonra kulaklarını dikip şahlanmaya başladı.

Ne yapacağını şaşıran Ramazan önce koşup yakalamayı düşündü onu, belki de bu amaçla kollarını yana açarak bir kaç savruk adım attı. Ama at, topuklarının dibinde ciyak ciyak öten sarı bir civcivi çiğneyerek ona doğru şahlandı. Kör adımlarla geri çekilen Ramazan, sırtını avlu kapısına dayayarak havada dönüp duran bir çift nalla sarı dişli kocaman ağza korkuyla baktı bir süre... Artık onu yakalamaktansa ayak altından kaçıp kurtulmayı düşünüyordu. Ne var ki merdiven avlunun dip köşesinde kalmıştı, ona ulaşıp yukarıya tırmanmak için vakit yoktu. Aslında, tepesinde eşinip duran atın hırçınlığına bakılırsa hiçbir şeye fırsat bulamayacak gibiydi. Sonra birden, sırtını dayadığı kapı geldi aklına; ne zamandır aradığı kaçış yolunun bu kadar yakınında olduğuna şaşamadan, hızla açıp dışarı fırladı.

Aşağıdaki gürültüyü işiten Reşit, belini bir eliyle tutarak merdiveni homurdana homurdana indi ama, atın avlu duvarını aşmasını önleyemedi. Savrulup giden kapkara bir kuyruğun ucunu görebildi yalnızca. Ortalıkta can havliyle uçuşan tavuk gıdaklamalarına bata çıka kapıya kadar koştu gene de, boynunu uzatıp hiçbir şey anlamadan boş boş baktı.

Ramazan'sa nal şakırtılarının önünde, hâlâ kaçıyordu. At kapkara bir rüzgâra dönüşmüş, inanılmaz kişneyişlerle sokakları birbirine katıp ardında neredeyse kuyruğunun savruluşuna benzeyen kocaman bir toz bulutu bırakarak soluk soluğa kudurmuşçasına koşuyordu. Sokakta ne kadar çocuk varsa duvar dibindeki yaşlıların gölgesine sığınmıştı artık; orada, sessizce koşup gelen Ramazan'la peşindeki atın henüz anlaşılmayan bir oyun oynadığını düşünerek kıkır kıkır gülüyorlardı. Oysa ak sakallı yaşlılarla bazı avlu duvarlarının üstünden bakanlar oldukça endişeliydi. Gerçi Ramazan hiçbirini görmüyordu bunların, yalnızca koşuyor, fırsat buldukça da başını çevirip çevirip yaklaşan toz bulutuna bakıyordu.

O sırada Cennet’in oğlu köy meydanına oturmuş, çevresini saran çocuklarla birkaç köylünün yıpranan ilgisini canlandırabilmek için, yılanı boynuna bir atkı gibi dolamanın, onunla öpüşmenin ya da pantolon paçasından salarak kemerinden çıkarmanın dışında yeni çareler arıyordu. Önce Ramazan’ın, ardından da kapkara bir atın yaklaştığını görünce bir an duraksadı. Yılanın, ellerinin arasından akıp toprağın üstünde başını kanırta kanırta kaydığını henüz fark etmemişti. Oysa yılan göz açıp kapayana dek çoktan birkaç adım

uzaklaşmış, tıslaya tıslaya çocuklara doğru gidiyordu. Kalabalık bir anda çığlıklar atarak sağa sola kaçmaya başlamıştı. Cennet'in oğlu şaşırmıştı artık; gözlerini telaşla koşup gelen Ramazan'la peşindeki ata mı, ortalığı toza dumana katarak dağılan kalabalığa mı, yoksa bu kargaşada akıp giden yılana mı çevireceğini kestiremeden öylece bakıyordu. Neredeyse yılanı yakalayıp yeni marifetler göstermekten, yiyip içmekten, karın neden yağdığını sorup durmaktan, hatta soluk alıp vermekten vazgeçmiş gibiydi.

Derken kahvede oturanlar da fırladı yerinden, birbirlerinin omzundan atlayarak kapıdan geçip dışarı çıktılar.

"Neler oluyor?" diye bağırdı biri.

Parmağını uzatmış, panik içinde savrulan kalabalığın üstünden bir noktayı gösteriyordu.

Herkes durup baktı.

Ramazan atın önünde iki büklüm, hâlâ koşuyordu. Gökyüzüne yükselen nal şakırtıları, nereden estiği bilinmeyen uzun bir rüzgâra kapılmış gibi kimi zaman uzaklaşıp kimi zaman yakınlaşmaya başlamıştı. Köy meydanını çevreleyen evlerin duvarlarına çarpa çarpa yankılanan kişnemelerinse ardı arkası kesilecek gibi değildi. Köylülerin hiçbiri yerinden kıpırdamıyordu o sırada, birbirinin yüzüne bakamıyor ve ağzını açıp olup bitenler hakkında tek söz edemiyordu. O an için ölüydüler sanki; dokunsalar dokunamaz, koşsalar koşamaz, bağırsalar bağıramazlardı.

Gene de, yalnızca görme duyusuyla donatılmış gibi, her şeyi her yönüyle değilse de hareket eden yanlarıyla görüyorlardı: işte, Ramazan dizlerinin üstüne çökmüştü şimdi, emekleye sürüne, kollarını ileriye uzatıp elleriyle görünmez bir şeye tutunarak telaş içinde kaçmaya çalışıyordu. Oysa at çoktan dikilmişti tepesine; şahlanıp şahlanıp ön ayaklarını Ramazan'ın üstüne indiriyor ve bundan insanların anlayamayacağı hayvansı bir tat alırcasına (belki de şehvetle) uzun uzun kişniyordu. Köy meydanı kemik çatırtılarıyla dolmuştu. Öyle ki, havaya saçılan bu kanlı çatırtıların üstlerine dökülmeye başladığını gören çocuklar avlu kapılarına doğru kaçmışlardı. Atın ayakları altında yuvarlanan Ramazan'sa hiçbir yere kaçamıyordu artık... Hatta bağıramıyordu bile; ya da öyle inanılmaz bir şiddetle bağırıyordu ki, kimse işitemiyordu...

Sonunda at, kim bilir ne kadar süre sonra, durdu.

On beş yirmi adımlık bir alan gelincik yapraklarına benzeyen kan lekeleriyle dolmuştu. At o lekelere bir süre baktıktan sonra, köy meydanına birdenbire çöken sessizliğin içinde kulaklarını yavaş yavaş oynatarak, yerde yatan kemik ve et yığınının çevresinde gezinmeye başladı. Bir yandan da, arada bir durarak Ramazan'ın kan kokusunu içercesine burnunu uzatıp kokluyordu.

Donup kalan köylüler kıpırdandı bu sırada; daha önce söz birliği etmiş gibi, atı yakalamak için geniş bir yay oluşturarak, ayaklarının ucuna basa basa sessizce yaklaştılar. Ama at onları görür görmez aniden şaha kalktı; arka ayaklarının üstünde birkaç kez döndü ve ok hızıyla ileriye fırladı.

Herkes bakakalmıştı...

Rıza, rakı kadehini alelacele bırakarak dükkândan koşup geldiğinde bembeyazdı; ortalığa saçılan kanı görünce duraksadı bir an, korkuyla bir yerdeki oğluna bir çevresine baktı ve ellerini yüzüne kapatarak oracığa çöktü.

Hacer'se Ramazan'ın göğsünden fırlayan kaburga kemiklerini, yanağından görünen dişlerini ve pıhtılaşmaya başlayan kan gölünün üstündeki sinek sürüsünü görmeden, haberi duyar duymaz avlu kapısının dibinde bayılmıştı.

27

Berber dükkânının için için uğuldayan sessizliğinde, tek başımaydım gene; artık berberle çıraktan umudumu kesmiş, cam dibine çektiğim sandalyeden hem otomobillerin gelip geçtiği caddeyi seyrediyor, hem de çok uzaklardaki o köyü düşünüyordum.

Orayı düşünmemek elimde değildi zaten; henüz nereye kaybolduğu anlaşılamayan Güvercin'den aklını yitirerek karın neden yağdığını sorup duran Cennet'in oğluna, bekçiye, Rıza'ya, hangi kızın saçına okuyup üflediğini bilmeyen imama, hâlâ ilçeden dönemeyen muhtara, hatta yıllar önce nereye gidip yıllar sonra nereden geldiği bir türlü çözülemeyen Cıngıl Nuri'den eviyle muhtarlık arasında iskelet eskisi gibi dolaşıp duran Reşit'e, tenindeki yangınla samanlığı ateşe veren Hacer'e ve atın ayakları altında ezilen Ramazan'a kadar herkes içimdeydi. Bir anlamda bu, benim de onların içinde olmam demekti aslında; ola ki, Reşit'in bir tutam saç istediği o kızdım şimdi; adım Güldeben'di ve pencerenin önündeki sedire oturmuş, gözlerim damların üstünden yükselen tahta minarede, içimden bir gün önceki akşamı geçiriyordum. Hüzün karası saçlarımı kesip Reşit emininin avuçlarına bıraktığım akşamı...

Gerçi imamın, saçlarıma okuyup üfleyerek beni kime yakacağını bilmiyordum o sırada; Reşit emmi, hele sen birkaç tel ver de gerisine karışma, demişti. Avlu kapısının dibinde, akşam karanlığının ortasındaydık; o yere çömelmiş, neredeyse kuruyup giden küçücük gözleriyle yüzüme bakıyordu. Doğrusu, kayıplara karışan Güvercin'in derdiyle yanıp kavrulacakken, benim gibi evde kalmış bahtı kara bir kızla neden uğraştığını pek anlayabilmiş değildim. Herhalde içindeki acıyı unutmak için iş arıyor kendine, diyordum. Bir yandan da bu işin öteki ucunda duran erkeğin kim olduğunu bilmediğimden bakışlarım bulanmıştı tabii; ya körse, ya yatalaksa, ya topalsa, ya kambursa, ya dedem yaşındaki bir dulsa, diye

kaygılanıyordum. Oysa kaygılarım boşunaymış, dediğine göre Reşit emmiyi babam bilip güvenmeliymişim; ateşine düşeceğim erkek bin yıl düşünsem aklıma gelmeyecek, oldukça yakışıklı, eli yüzü düzgün ve altın kalpli bir delikanlıymış... Onun adı şimdi açıklanırsa olmazmış; zaten Reşit emininin yaptığı, göle maya çalmak gibi bir şeymiş. Tutmayabilirmiş yani, ya da tutup tutmayacağı Allah'a kalmışmış... Her şey düşünüldüğü gibi yolunda giderse, elbette erkeğin kim olduğunu ben kendi kendime bulacakmışım. Bulurmuşum da zaten, içimdeki yangın beni günden güne ona doğru kovalarmış. Hatta, belki de varıp onun kapısına dikilirmişim kalbimdeki korla, melil melil bakarmışım. Bütün bunlar erkek için de geçerliymiş tabii... Bende tutuşacak ateşin dumanı ondan, ondakininki benden tütmezse hiçbir sonuç alınamazmış bu işten; o durumda, ateşi kim taşıyorsa helak olurmuş... Sözgelimi, o bensem, çöllere düşermişim Mecnun gibi; öyle kumdan çöllere değil elbette, içimdeki ateşin yakıp kavurduğu çöllere...

İçimden geçen dün akşamın karanlığında, kuruyup giden küçücük gözlerini yüzüme dikerek hâlâ bunları anlatıyordu Reşit emmi ve ben hâlâ Güldeben'dim; pencerenin önündeki sedire oturmuş, o erkeği düşünüyordum. Hiç kuşkusuz Reşit emmi, olup biten bunca şeyden sonra onun adını söylemeyecekti bana, artık istese de cesaret edip söyleyemezdi.

Gene de ben, bir ölüye sevdalanacağımı biliyordum.

28

Ramazan'ı o gün, ikindi namazından sonra gömdüler.

Aylar önce geldiği bu köyde ilk kez birinin ölümüyle karşılaşan berber, törenin başından sonuna dek hiç konuşmadı; herkesle birlikte yürüyor, üzülüyor, tabuta omuz vermek için koşuyor, mezara toprak atıyor ya da elden ele geçen maşrapayı alıp su serpiyordu. Onun sessizliğinin hemen kıyısında, en az onun kadar sessiz olan Reşit vardı; ağlamaktan halsiz düşen Rıza'nın koluna girmiş, gözleri hep yerde, yutkuna yutkuna yürüyordu. Öyle dalgındı ki, sağ omzuna yıkılan Rıza'nın rakı kokulu hıçkırıklarını bile duyduğu yoktu.

Beti benzi birdenbire solan bekçiyse herkesin gerisinde, tek başınaydı. Kendi tabutunun peşinden gidiyordu sanki; gözlerini yavaş yavaş ilerleyen kalabalığın üstünden aşırıp karşı dağlara çivilemiş, arada bir sendeleyerek son yolculuğunu tamamlamak üzere olan Ramazan'a yetişmeye çalışıyordu. Bunu başarsa bile, tabuta ağzını yaslayıp ona hıçkıra hıçkıra yıllardır içinde taşıdığı sırrı açacak değildi kuşkusuz; artık bunun için çok geçti. Ramazan, varlığına ilişkin bir yalanı gerçek bilerek ölmüştü ve öyle gömülecekti.

Gene de her şey bir an önce sona ersin istiyordu bekçi; şu yavaş yavaş yürümeler olmasındı sözgelimi, tabutu sırayla taşımalar, toprak atmalar, hep birlikte dua okuyup su serpmeler ve susup kalmalar olmasındı. Oysa imam, daha kuşluk vakti evine konuk ettiği gencin şu anda ölü olduğuna bir türlü kanamadığından mıdır nedir, hayli yavaş hareket edip arada bir durgunlaşıyordu. O haliyle neredeyse okuyacağı dualardan, mezarın başına toplananlardan, bademliğin ötesinde ölüm sessizliğiyle yatan köyden, hatta oradaki evinden ve geleceğinden gitgide uzaklaşıyor gibiydi. Reşit, hiç beklenmedik bir anda Rıza'nın kolunu bırakıp onca zamandır boğazında düğümlenen hıçkırıklarla birdenbire mezarın üstüne kapanmasa, belki her

şeyden biraz daha kopup biraz daha uzaklaşacaktı imam; ama bunu yapamazdı artık, cüppesini savura savura koşup Reşit'i kaldırmış, kulağına teselli edici sözler fısıldayarak kalabalıkla birlikte mezarlığın çıkışma doğru ilerliyordu.

Akşam karanlığı çökerken köye döndüklerinde, kandiller tek tük yanmaya başlamıştı. Aralarında herhangi bir karara varmadıkları halde, köylüler çınarın altında topluca durup bir süre hiç konuşmadan, köy meydanındaki sessizliği dinlediler. Yüreklerine inen ölümün ikindi vakti orada nasıl biçimlendiğini görenler, atın kişnemelerini yeniden işitmiş gibi Ramazan'ın can verdiği noktaya dehşetle bakıyorlardı. Hâlâ yerde, tozlar içinde yuvarlanan biri vardı sanki; havaya fırlayan kanlı kemik çatırtıları, o saatte çoktan uyumuş olan çocukların düşüne girip bir ikindi vakti bularak ortalığa yeniden saçılıyordu.

Derken, imamın arkasından herkes Rıza'ya başsağlığı dikmek için sıraya geçti. Bu, bekçi için törenin en zor anıydı; sırası gelene dek gözlerini Rıza'ya dikip bedenindeki titremeyi durdurmaya çalıştı. Ne var ki titreme yalnızca bedenini değil, geleceğini de sarmıştı ve neredeyse fark edilebilecek bir şiddetle sürüp gidiyordu. Cıngıl Nuri'nin peşinden Rıza'ya, onu değil de kendini kucaklarcasına sarılıp birkaç dakika öylece, gözleri kapalı hıçkırdı. İkisinin hıçkırığı birbirine karıştı bir süre, yalnızca bir insanın ağzından çıkıyormuş gibi aynı anda aynı irilikle, ıslak ıslak, karanlığa döküldüler. Sonra bekçi, ikiye bölünmüşlük duygusu içinde Rıza'dan ayrılıp omzundan kayan mavzeri düzeltti.

Karanlık, çınarın yapraklarını birbirine ulayıp onu henüz patlamamış dev bir hıçkırığa dönüştürürken birer ikişer dağıldılar.

“Adım atacak mecalim yok,” diye fısıldadı Reşit bekçiye, “Rıza'yı evine sen götürüver.”

Bekçi başını salladı.

“Şimdi orası ana baba yeridir,” dedi Reşit yeniden, “gidersem daha beter olurum. Hele Hacer'e ne derim bilemiyorum.”

Bekçi, Rıza'nın koluna girip yürümeye başlamıştı. Hacer'e o da ne diyeceğini bilemiyordu aslında, hatta yıllardır samanlıkta buluşup tenini teninde yüzlerce kez dinlendirdiği halde, şimdi onunla karşılaşmaktan

korkuyordu. Gidebileceği bir yer olsa, yalnızca Hacer'le yüz yüze gelmemek için bu köyden çekip gidecekti belki de; üstelik Cıngıl Nuri gibi yıllar sonra dönüp gelmeyi aklından bile geçirmeyecekti. Gene de, karanlıkta ikide bir hıçkırıp derin derin of çeken Rıza'yla birlikte Hacer'e doğru yürürken, bunları hiçbir zaman gerçekleştiremeyeceğini düşündü. Sonra Reşit'e, daha olayın üstünden bir gün bile geçmeden kendisini Hacer'le karşılaşmak zorunda bıraktığı için öfkelendi.

O sırada Reşit, adım atacak mecalim yok demesine karşın evine çoktan ulaşmış, giderek büyüyen bir öfkeyle acele acele merdivenleri tırmanıyordu. Belki bir ara eşiklerden birine ya da merdiven başına dikilip evde kimse yok mu diye çatallanmış sesiyle bağırmıştı. Sesi daha da çatallanarak boş odalarda yankılanmıştı tabii, karanlıkta dal dal kırılıp ufalanmıştı. Sonra, içinde hâlâ büyüyen o öfkeyle dip odaya koşmuştu Reşit; sedirin üstüne çıkıp Kurtuluş yıllarından kalan mavzeri duvardan indirmiş ve aynı hızla merdivene doğru yürümüştü. Panik içindeydi sanki, gecikmiş bir şeye alelacele yetişmeye çalışıyordu. Ne var ki merdivenin başına geldiğinde bu kez gerçekten mecali kalmamıştı, mavzeri dizlerine yatırıp usulca çöktü.

Soluklanır soluklanmaz atı vurmaktan başka çaresi yoktu; onun önüne asla bir avuç yem koyamazdı artık, bir yudum su veremez, yelesini okşayıp sağrısına şaplak atamazdı. Hatta bundan böyle ona gözlerini çevirip doğru dürüst bakabileceğini bile sanmıyordu. Ne zaman baksa, topuklarının dibinde debelenen Ramazan'ı görecekti kuşkusuz, yüreği onun acısıyla bir kez daha dağlanacaktı. Sonra Ramazan, çatırdayan onca kemikle saçılan kan kendinin değilmiş gibi, yavaş yavaş doğrulacaktı atın altından; belki ayağa kalkıp Reşit'e doğru yürümeyecekti ama, suçlayan gözlerle uzun uzun bakacaktı...

Kalkmıştı Reşit; mavzere kurşun süre süre basamakları inmişti, yuvasından fırlayan küçücük gözlerini nereye çevireceğini bilemeden avlunun ortasında dönüp duruyordu. Saatler sonra karısı, dövünüp ağlamaktan bitkin düşen Hacer'i yatağına yatırıp eve geldiğinde, hâlâ öyle, avlunun bir köşesinden bir köşesine koşuştururken buldu onu.

“Atı gördün mü?” diye atıldı Reşit hemen.

Kadın bir onun elindeki mavzere, bir ahıra baktı.

“Yok mu?”

“Yok!”

“Cehennemin dibine gitsin!”

”Eve döndüğünü görmedin mi?”

“Görmedim,” dedi kadın merdiveni çıkarken, “bunca tasanın arasında ben evde miydim, haberi duyar duymaz koştum!”

Reşit aşağıda, avlunun ortasına dikilmiş, homurdanıyordu. Bir süre sonra, karısının merdivenden indiğini görünce sustu.

“Ben abimlere gidiyorum,” dedi kadın, “bu gece orada kalırım belki.”

“Git,” diye homurdandı Reşit.

Ama kendisi hiçbir yere gitmedi o gece; hatta eve girip bir lokma ekmek bile atmadı ağzına, bir yudum su bile koymadı; hep orada, avlunun karanlığında dolaştı durdu. Atın eninde sonunda, yıllardır yaşadığı ahıra dönüp geleceğini umuyordu. Aslında bu, umuttan çok bir istekti.

Hatta sabaha doğru uzaktan uzağa horoz sesleri duyulduğunda, istek olmaktan çıkıp cılız bir hayale dönüşmüştü. Gene de Reşit güneş doğana dek, o hayali tekrarlaya tekrarlaya yarattığı başka bir umudun avuntusuyla avlu kapısının dibine oturup beklemişti.

Ardından, elinde uykusuz bir mavzerle sokaklara vurmuştu kendini; kapı kapı dolaşarak köylülere atı görüp görmediklerini sormuştu. Ne var ki onu, Ramazan'ı köy meydanında üzüm gibi ezdikten sonra bir daha gören yoktu. Ama herkes, kapılarına dikilen Reşit'i boş çevirmemek için midir nedir, az ya da çok bir şeyler söylemeye çalışıyordu. Bunların birçoğu, gözlerini iri iri açarak köy meydanında tanık oldukları tüyler ürpertici olayı anlatıyordu kuşkusuz; at tıpkı bir gün önceki gibi yeniden çıldırıyordu dillerinde, sözcükleri birbirine katarak kişneye kişneye Ramazan'ın peşine düşüyor ve onu meydanda yakalayıp köylülerin gözü önünde yeniden eziyordu. Üstelik anlatanların dilindeki at, bu kez Reşit’in bile tanımakta güçlük çektiği, ejderhaya benzeyen kapkara bir rüzgârdı ve sözcüklerin arasında koştukça hızla büyüyordu.

Onun Ramazan'ı ezdiği saatlerde meydanda bulunmayan köylülerse nal seslerinden söz ediyorlardı Reşit'e; dediklerine bakılırsa şakırtılar Cıngıl Nuri'nin evinin yanından geçip kayalıklara doğru uzaklaşmıştı. İkindi güneşiyle kekik kokulu kayalıklar arasında bir süre kanlı kanlı yankılanmıştı hatta, yankılar neredeyse havada acı bir kişnemeye dönüşerek saatlerce çınlamıştı. At oralarda bir yerde ya bir kaya gölgesinde, ya yar başında ya da karanlık bir vadinin derinliklerinde olabilirdi. Nasılsa kan tutardı onu; gözlerinin ışıltısına yerleşen köyü, tenindeki ahır kokusunu ve köy meydanında yaptıklarını kolay kolay sırtından atıp hiçbir yere kaçamazdı. Belki de hicabından ardıç kümelerinin içine saklanmıştı bir insan gibi; şimdi o yeşil karanlığın ortasında, iri gözleri ıslak ıslak, iç çekip ağlıyordu...

Nal seslerini işitenlerin bazısı da, şakırtıların bir süre köy içinde çalkalandıktan sonra ovaya aktığını söylemişti nedense; üstelik gözlerini bir çizgi halinde kısıp parmaklarını uzatarak, ovanın yüzünde kıvrıla kıvrıla giden düşsel bir yol çiziyorlardı. Artık Reşit kime inanacağını şaşırmıştı; bütün gece avluda yaptığı gibi, şimdi de aynı bulanık kafayla köyün içinde dönüp duruyordu. Derken, onun atı vurmak için her yeri karış karış aradığını duyan Rıza da takıldı peşine; birinin elinde mavzer birinin elinde çakaralmaz bir tabanca, kayalıklara tırmandılar.

Reşit bu durumdan hiç hoşnut değildi aslında, ne pahasına olursa olsun atı tek başına bulup tek başına kurşunlamak istiyordu.

29

Hala pencerenin önündeki sandalyede, tek başımaydım.

Caddeden gelip geçen otomobilleri göremiyordum artık; saatlerdir gözümün önünde sürekli hareket halinde olduklarından, inanılmaz derecede eskiyip sağa sola dağılmaya başlamışlardı. Hatta, yaklaşan akşam karanlığıyla birlikte yavaş yavaş artan hızları, giderek renk ve biçimlerini de silmişti gözden; onları, berber dükkanının çevresinde vızıldayıp duran hayali bir sinek sürüsüne dönüştürmüştü.

Bir ölüye sevdalanacağı günü korkuyla bekleyen içimdeki Güldeben'le birlikte pencereden bakarken, otomobillerin büsbütün yok olduğunu düşünmüyordum tabii; olsa olsa kendilerini kuşatan şeylere karışmış olabilirler, diyordum. Bu yüzden, caddenin iki yanındaki apartmanlar biraz otomobildi zaten, çanak antenler, iş hanlarının girişi, balkonlar, kaldırıma dökülen insanlar, özellikle de yaya geçitlerinden telaşla yürüyenler biraz otomobildi... Her şeyin bu denli birbirine karışıp birbirinde yaşadığı bir sırada, camlarından akan bulanık kent görüntüleriyle otomobiller de yalnızca otomobil değildi elbette; onları seyrederken hiç ummadığım anda bir apartmanla karşılaşıyordum sözgelimi; ya da arkasında mı yoksa önünde mi bulunduğumu tam olarak kestiremediğim, rengi renklerde yankılanan uzak bir pencere görüyordum. Camları tozluydu belki, zaman cam kenarlarına kapkara bir egzoz kiri olarak birikmişti, ama bir yerlerden vuran akşam güneşiyle arada bir parlayıp sönüyordu. O anda bir kent yıkılıyordu pencerede, cama yansımış ne kadar apartman görüntüsü varsa birbirine çarpa çarpa, içlerinde yaşayan çoluk çocukla birlikte yerle bir oluyordu. Olup bitenleri berber dükkânından izlerken ürperiyordum tabii, çöken bir kentin ortasında yapayalnız kalmışım da kendimden başka tutunacak dalım yokmuş gibi dehşete düşüyordum.

Kent üst üste yüzlerce kez kurulup yüzlerce kez yıkıldıktan sonra, penceredeki insanın varlığını fark ettim birden; upuzun boyuyla, neredeyse kenara toplanan bir perde duruşunun içine dikilmiş, berber dükkânına bakıyordu. Belki de, ben dükkâna tıraş olmaya geldiğimden beri oradaydı ve gözlerinde cellat gözleri varsa, onları aramızdaki uzaklıkla örtmüştü. Bu konuda hiç kuşkum yoktu, çünkü hemen caddenin karşısındaki apartmanın üçüncü katında olmasına karşın öyle uzak bakıyordu ki, bedenini boşlukta yüzen bir pencerede bırakarak bu kentten çekip gittiği sanılabilirdi. Ona göre içeride mi yoksa dışarıda mı oturduğumu hâlâ bilemediğimden şaşkındım tabii; bakışın da içerdeni, dışardanı olduğunu düşünerek gözlerimi yere indirmiştim.

Belki de iki yüzlü bir pencereydi benim gördüğüm; ondan geçen bakışın hangi taraftan geldiği hem görenin hem de görülenin yaşadığı duygulara bağlıydı. Üstelik ona ille içeriden ya da dışarıdan bakılacak diye kesin bir kural da yoktu, göz yetiyorsa aynı anda iki taraftan da bakılabilirdi. Hiç kuşkusuz bu durumda kendisiyle karşılaşırdı insan; görse görse, bir pencereden eğilip bakan kendisini görürdü düş kadar yakın bir uzaklıktan... Ola ki şaşırırdı önce; bir yanıyla, yüz yüze geldiği insanın kendisi olduğuna inanmak istemezdi.

Peki, ya pencerenin karşı tarafındaki; o inanır mıydı aslında kendisinin öteki olduğuna!

30

Gece yarısı dükkânın kapısı vurulduğunda, akşamdan beri sedirde uyuyan berber bunu bir düş sandı önce; yüzünü yastığa büsbütün gömerek ters döndü. Ama kapı o uykuya dalar dalmaz inatla yeniden vuruldu. Güçlükle doğruldu berber, kibriti el yordamıyla bulup başucundaki kandili yaktı. Bir yandan da bu saatte kapıya gelenin kim olabileceğini düşünüyordu. Sedirin altına savrulan terlikleri alelacele ayağına geçirip dükkânı ikiye bölen dallı güllü perdenin arkasından çıkmıştı. O sırada, terlik şıpırtılarının içeride değil de kapının dışında yankılandığını fark etti birden; durmuş, uykulu gözlerle cama bakıyordu. Kapıyı çalan gölge de ona baktı bir süre.

“Kim o,” diye seslendi berber.

Gölge hızla dönüp karanlığa karıştı. Berber, elindeki kandili cama yaklaştırıp onun kim olduğunu anlamaya çalıştıysa da, camın üstünde eğilerek dışarıya bakan bir berberden başka kimseyi göremedi. Canı fena halde sıkılmıştı; sırtına geçirdiği gömleği farkına varmadan düğmeleyip ayakkabılarını giymiş ve üç beş adımlık dükkânda, bitip tükenmeyecek uzun bir yolculuğa çıkmış gibi yavaş yavaş yürümeye başlamıştı. Köye geldiği ilk günlerdeydi sanki, tazecik bir hasretle gene o uzak kenti düşleyerek, işlek bir caddede dükkânı olup olmadığını anımsamaya çalışıyordu. Gerçi belleğinin köşesinde küçük kıpırtılarla bir belirip bir kaybolan kent görüntüleri eskisi kadar canlı olmadığı gibi düzenli de değildi artık; apartmanlar uçsuz bucaksız bir denizin azgın dalgalarına bırakılmışçasına sürekli birbirleriyle çarpışıp yıkılırken, caddedeki otomobiller onların pencerelerinden gelip geçmeye başlamıştı. Bütün bunlar, zamanın kemire kemire eksilttiği tozlu birer anıdan çok, toprağını bulup yeşerememiş çürük bir umuda ya da düşe benziyordu. Gene de berber, içinde filizlenen başka yerde olma isteğinin verdiği güçle, düşsel bir kente doğru saatlerce yürüdü o gece...

Sonunda, yolculuğunun kim bilir kaçıncı kilometresindeyken, yoruldu; köyün öteki ucunda bir horoz, ibiğini kanata kanata öterken sedire çöküp sırtını duvara dayadı. İçinden, sesini işitebilecek birine, yoruldum demek geçiyordu, ama çevresinde kimse yoktu. Koskoca dükkân, kapıya yüklenen zifiri karanlıkla birlikte derin bir sessizliğe gömülmüştü. Hatta sessizlik, dükkânın içinde ne varsa geveleye geveleye giderek büyüyordu sanki, giderek tanımı güç bir şeye dönüşüp sessizlik diye geride yalnızca berberi bırakıyordu.

Oysa berber, buna karşı çıkarcasına bir sigara yakmıştı az önce; derin bir nefes çekerek bir süre çevresine bakmış, sonra da kendi kendine, bir oturuş biçiminin içinde aynı anda kaç kişi oturur, diye sormuştu. O saatte aklını böyle bir soruya takmasını saçma bulmuştu gerçi, gene de aynı duruşun içinde duran binlerce insanı düşünmekten kendini alamıyordu. Ona göre binlerce kişi, ayrı ayrı yerlerde birbirinden habersiz binlerce duruşu tekrarlıyordu böyle, binlerce duruşu bedenlerini köprü kılarak geleceğe taşıyordu. Aynı yolda yürümekten başka çaresi olmayan tuhaf birer yaratıktı insanlar; tekrarın tekrarlananın örtüsü olduğunu anlayamadan, aynı el sallayışların, aynı gülüşlerin, aynı yürüyüşlerin ya da aynı oturuşların içinden geçe geçe damaklarına bulaşan uzak bir serüven tadıyla dönüp dolaşıp aynı noktada yaşıyorlardı.

Berber, sigarasından derin bir nefes çekti yeniden; gözlerini hafifçe kapamış, o anda o andaki oturuş biçiminin içinde kimlerin bulunduğunu düşünüyordu.

Onlardan biri bekçiydi kuşkusuz; yürüye yürüye köyün dışına çıkmış, bir zamanlar Aynalı Fatma'yla Asker Hamdi'nin hesaplaştığı bağ evinin dibinde tıpkı berber gibi oturuyordu. O da yorgundu aslında, Ramazan'ın toprağa verildiği günden bu yana doğru dürüst uyuyamamıştı. Elinde değildi zaten, nereye baksa kapkara bir yelenin savruluşuyla karşılaşıp ürperiyordu. Atın kendisi değilse bile hayali hep çevresinde dolaşıyordu sanki; onun içindeki sırla alay edercesine karanlığın içinden kuyruğunu savurta savurta çıkıp geliyordu bazen, karşısında duruyor, belki birkaç tur alıyor, derken ansızın kayboluyordu. Bekçi, köy meydanında olup bitenlerden sonra birkaç gün, geceleri sokaklarda ya da kırlarda gezerken ona rastlayabileceğini sanmıştı. Hatta böyle bir karşılaşma için her an hazır

tutmuştu kendini; önce hiç kıpırdamadan görüntüsüne alışsın diye ata birkaç dakika fırsat verecek, sonra parmaklarının ucuna basa basa yaklaşıp burnunu okşayacak ve çenesinin altına namluyu sokup birdenbire ateşleyecekti. At, beynine saplanan kurşunla birlikte şahlanacaktı tabii, ardından, karanlığa fışkıran kanını bile göremeden yere devrilecekti. Belki kuyruğunu birkaç kez sallayacaktı o sırada, yekinmek için bacaklarını birkaç kez hareket ettirecekti ama kesinlikle kasılıp kalacak ve ölecekti. Dahası, böyle bir durumda leşi ortada bırakıp, kayalıkların üstünde dönüp duran akbabalara şöyle dört başı mamur bir ziyafet çekmek istiyordu bekçi; gelip gelip yesindi fukara kuşlar yiyip yiyip Ramazan'ın ruhuna dua etsindi...

Ne var ki, aradan günler geçmesine karşın hâlâ atı gören yoktu. Reşit elinde mavzer sabahtan akşama dek dere tepe demeden dolaşıyor, hatta kimi zaman dağlardaki keçi çobanlarıyla yatıp aramayı ertesi gün oradan sürdürüyordu ama bir türlü bulamıyordu. Beline soktuğu çakar almaz tabancayla onun peşine takılan Rıza'ysa birkaç günde yorulmuştu sanki; soranlara, yüreğindeki acı yüzünden bir süre parmağını bile oynatamayacağını söylüyordu. Oysa kendine haber vermeden atı aramaya çıktığı için Reşit'e sitem ettiği belliydi. Üstelik söze dökemediği bu sitem, Ramazan'ın acısıyla birleşerek onu rakıya biraz daha yaklaştırmıştı şimdi; gönlümü oyalıyorum bahanesiyle dükkânı erkenden açıp gece yansına kadar sünger gibi horul horul içiyordu.

Bunu bilmesine karşın, Ramazan öldü öleli Hacer'le hiç buluşmamıştı bekçi; yolu karanlıkta ne zaman Rıza'nın evine çıksa, hemen geri dönüp kaçarcasına uzaklaşıyordu. Artık bir daha buluşup o samanlığa girebileceklerini de sanmıyordu zaten, birbirlerini unutmaktan başka çareleri yoktu.

Bir sigara yaktı bekçi, derin bir nefes çekerek tıpkı berber gibi gözlerini hafifçe kapadı. Sonra bu duruşun içinden çıktı nedense, mavzerini kuşanıp mezarlığa doğru yürüdü. Taş yığınlarından atladı atladığını bilmeden, diz boyu dikenlerin, oraya buraya fırlatılmış şilte parçalarının, koyun yünlerinin, uçurtma ölülerinin, hurdaya ayrılmış teneke sobaların ve hangi canlı türüne ait olduğu bilinmeyen kemiklerin arasından geçti. Toprağa kapanmış küçücük çocuklara benzeyen mezarların ortasında dolaşa dolaşa

Ramazan’ınkini bulup yanına sessizce çöktüğünde güneş doğmak üzereydi. Oraya gelmekle neyi amaçladığını bilmiyordu aslında, mavzeri dizlerinin dibine koymuş, toprak altında Ramazan’ı kemiren solucan sürüsü birdenbire dışarı fırlayacakmış gibi ürkek ürkek mezara dokunmaya çalışıyordu. Derken, kim bilir ne kadar süre sonra, ölüm kokusuyla mayalanmış ağır bir uyku çöktü üstüne; artık Reşit’in atı gelip karşısında dursa bile mavzeri yerden alıp doğrultacak gücü yoktu. Çevresine şöyle bir göz atarak oracığa, Ramazan’ın yanına uzanıp gözlerini kapadı.

Daldığı uyku öyle derindi ki, ancak öğleye yakın, terden sırılsıklam olduğunda uyanabilmişti. Ayağa kalktığında kuş kadar hafif hissetmişti kendini ve kuş kadar hafif adımlarla, yavaş yavaş, ölülerle beslenen kapkara bir toprağa değil de bulutlara basıyormuş gibi mezarlığın çıkışına yürümüştü. Hâlâ uykudaydı sanki ve düşünde uyanmış, kim bilir hangi nedenle, giderek köyün ilk evlerine doğru yaklaşıyordu. Değirmenden dönen çürük sesli kağnılar geçiyordu yanından eciş bücüş öküzlerle, at arabaları, hayalet eşekler, gözleri göl göl çalkalanan uçan sıpalar ve uzak uzak insanlar geçiyordu ama o onların hiçbirini görmüyordu. Her şey bir düş perdesinin arkasında devinen binlerce düşün gerisindeydi. Sonra yaklaştı her şey, yaklaştı ve bekçi, titreşen çizgileriyle muhtarlık odasını gördü birden; Cennet’in oğlu elindeki yılanla kapıya dikilmiş, durup dinlenmeden yumrukluyordu.

“Kimse yok ordaa,” diye bağırdı.

Cennet’in oğlu dönüp baktı.

“Vardır,” dedi gözlerini belerterek.

“Boşuna yumruklama kapıyı,” dedi bekçi yeniden, “muhtar ilçeye giderken kilitledi orayı, anahtarı da yanında götürdü!”

Cennet’in oğlu boynunu büküp geri çekilmişti.

“Sen bilirsin,” diye mırıldanıyordu, “sen bilirsin bekçi dayı... Bence orda biri var, inanmazsan inanma... Ama hiç değilse şunu bil; bu köy meydanı kokuyor!”

Bekçi bir onun elindeki yılana, bir yüzüne bakıp gülümsedi. Ama sonunu getiremedi gülümsemenin, ağzı çarpık bir çizgi halinde, kalakaldı. Sözü

edilen kokuyu o da duymuştu sanki, dikildiği yerde yarım adımlarla küçük bir daire çizerek hangi taraftan geldiğini bulmaya çalışıyordu.

Derken Reşit geldi nereden geldiyse, mavzeri kucağına yatırmış, uykulu gözlerle bekçinin hareketlerini izliyordu. Uzak bir rastlantının yüzünde buluşmuş bir oyuncuyla bir seyirci gibiydiler o anda; biri olanca dikkatiyle baktıkça öteki sürekli dönüyordu.

“Burnuna garip bir koku geliyor mu?” diye sordu bekçi.

Reşit küçücük gözleriyle çevresine bakındı.

“Ne bileyim,” dedi oyuna katılmaktan kaçınırcasına, “koku var gibi sanki, ama ne kokusu?”

Cennet’in oğlu yere oturup bacaklarını iki yana açmış, kucağındaki yılanı toprağa akıtmaya çalışıyordu bu sırada; bir yandan da, oyuncuyla seyirciyi izleyen başka bir seyirci gizliliği içinde arada bir göz ucuyla onlara bakıyordu.

“Reşit,” diye bağırdı birden, “hişt Reşit!”

Reşit, içinden fırlayıp gitmek isteyen ikinci bir Reşit’i sımsıkı tutuyormuş gibi kıpkırmızı bir yüzle dönüp baktı.

“Kızını ben kaçırmadım,” dedi Cennet’in oğlu.

Sustular. “Yılanım da kaçırmadı ha, bilesin!”

Yürüdü Reşit; Cennet’in oğlunu, bekçiyi, muhtarlık odasını, köy meydanını ve bütün bunları sarıp sarmalayan o garip kokuyu geride bırakarak sokaklar geçti nereye gittiğini bilmeden, avlu kapıları, nohut harmanları, kağnılar, atlar, arabalar ve çocuklar geçti... Gözlerinden yaşlar dökülüyordu yürüdükçe, içi bebek avucu kadar daralıyor ve dizlerinin bağı her adımda çözülürken kucağındaki mavzer giderek ağırlaşıyordu. Gene de yürüyordu Reşit; Güvercin’le Ramazan’ın acılarından oluşmuş daracık bir sokakta, bir at hayalinin peşi sıra yavaş yavaş ilerliyordu. Belki köyden çıkmıştı artık, Aynalı Fatma’yla Asker Hamdi’nin hesaplaştığı bağ evine doğru yaklaşıyordu. Ama herkesin harap bildiği bağ evinin bir avlusu vardı nedense, avlusunda dut ağaçları, dut ağaçlarında kuşları vardı. Hatta duvarlarıyla kapısı onarılmış ve pencerelerine çiçek işlemeli perdeler takılmıştı. Çiçekler, açık kanattan giren rüzgârla serin serin, dallarını eğerek

uçuşuyordu. Reşit, omcaların arasından sendeleye sendeleye oraya varıp soluklandı bir süre; ne şaşırmış ne de inanmış gözlerle, neredeyse bağ evindeki her değişikliği kendi elleriyle gerçekleştirmiş gibi öylece baktı. Sonra bir kıpırtı gördü pencerenin gerisinde, daha doğrusu hissetti nasıl hissettiyse, ya da sezdi... Avlu duvarına abanarak yüzünü biraz daha yaklaştırdı içeri; düş güzeli bir kız sedire oturmuş, dut ağaçlarının arasından köye, belki de tahta minareye bakıyordu. Dalgındı, sular gibi... Benziyordu, tıpkı Aynalı Fatma'nın dillerdeki güzelliğine... Yorgundu bir de, bir şeyi hiç çaba göstermeden beklemeye mahkûm edilmişçesine...

“Bak hele kızım,” dedi Reşit.

Kız, güzelliğinden uyanıp ayağa kalktı.

Yemyeşil bir servi gibi, neredeyse körpe yapraklarını pul pul ışıldatarak pencereye abanıp Reşit’e baktı. Karşılıklı, aynı abanışın içinde öylece kaldılar bir süre. Reşit, gümüşi fısıltılarla akan sonsuz bir suyun serinliğine gömülmüşçesine yorgunluğunu unutmuştu.

“Bir tas su,” dedi

Gözleri uçuşan çiçek işlemeli perdelerde, bekliyordu. Kapının gıcırtısını duydu sonra, avluyu geçen ayak seslerini, birkaç arı vızıltısını ve köyden gelen köpek havlamalarını duydu. Duyduğu her sesin kendisini bir kat daha örttüğünü düşünüp onların altında kıpırdamaya çalışıyordu. Avlu duvarının dibine çökmüştü bu yüzden, kulağı kapıda, derin derin soluklanıyordu.

“Adın ne senin?” dedi gelip karşısında duran kıza.

“Güldeben,” dedi kız, “beni tanıyamadın mı Reşit emmi?”

Reşit boş boş baktı.

“Ölmüşlerin ruhuna değsin,” diye mırıldandı tası geri verirken.

Kız gülümsedi hafifçe, sonra süzüle süzüle avluya girip gözden kayboldu. Ama beline dek inen simsiyah saçları Reşit’in belleğinde hâlâ bir at yelesi gibi savruluyordu.

“Keşke,” dedi Reşit içini çekerek, “keşke...”

31

Artık iyiden iyiye çöken akşam karanlığıyla birlikte caddenin ışıkları yanmıştı. Otomobillerin homurtusunu çizen kepenk gürültüleri geliyordu dışarıdan... Peş peşe inen kepenk sesleri birbirlerini örte örte öyle uzun yankılanıyordu ki, kent yaşama kapatılıyor gibiydi. Belki de bu yüzden kapının önüne çıkmış, sıkıntılı bir yürekle, gırtlağına dek karanlığa batan yeryüzüne bakıyordum.

Seyyar satıcıların boğuk sesleri yükseliyordu caddenin öteki ucundan; elektrik direklerinin dibine çekilen eciş bücüş arabalardan ortalığı kasıp kavuran köfte ve kokoreç kokuları yayılıyordu. Derken, tek tük karaltılar geçti karşı kaldırımdan ellerinde paketler ve naylon torbalarla, caddeye sarkan balkonlarda birkaç kıpırtı yanıp söndü. Sonra karaltılardan biri, omzunda bir uzayıp bir kısalan parıltılı bir çubukla, otomobillerin arasından korka korka geçip dükkâna yaklaştı.

“Berber dükkânı kapanmıştır diye düşünüp boş yere tasalanmışım,” dedi soluk soluğa, “şükür ki hâlâ açıkmış.”

Küçücük gözlerini kapıya dikmiş, içeriyi görmeye çalışıyordu.

“Berber yok mu?”

“Yok.”

“Nerde peki?”

“Söylesem inanmazsın,” dedim usulca.

Meraklanmıştı.

“Söyle hele.”

“Kuşluk vakti çırağı jilet almaya göndermişti.”

“Eee?”

“Çırak dönmedi, epeyce bekledik, ama dönmedi.”

“Eee?”

“Sonra berber dayanamadı ve onu aramaya çıktı. Nedense o da dönmedi hâlâ.”

Öfkelenmişti, bunu kısılan gözlerinden, yüzüme dik dik bakışından ve olduğu yerde hafifçe kıpırdanışından anlayabiliyordum.

“Yani kayıplara mı karıştı?” dedi korku yüklü bir sesle.

“Bilmiyorum,” diye yanıtladım.

Sonra sustuk... Giderek ağırlaşan köfte ve kokoreç kokularının ortasında, olanca yalnızlığımızla öylece kalakalmıştık.

“Benim gitmem gerek,” dedi karaltı, “şayet berber dönerse selam söyleyin.”

“Kim diyeyim?”

Caddenin karşısına geçmiş, kaçarcasına uzaklaşıyordu.

“Reşit dersiniz,” dedi karanlığın içinden, “aynı köydeniz zaten, o anlar!”

32

Bekçi son kez berberle konuşmuştu.

Birkaç hafta önce, bir ikindiüstü tıraş olurken, “Senin bir sıkıntın var,” demişti berber onun içini görmüş gibi; o da, muhtarın geciktiğini söylemişti boynundaki havluyu sıyırıp atarken. Berbere göre bu gecikme dert edilecek bir şey değildi, elbette haklı bir nedeni vardı. Ola ki muhtar, henüz ilçedeki işlerini bitirememişti. Bakarsın hiç beklenmedik bir anda çıkar gelirdi.

Bu sözler bekçiye hiç de inandırıcı görünmemişti tabii; aynaya gözlerini dikip dalgın dalgın bakmış, sonra hiçbir şey demeden dükkândan çıkıp gitmişti.

O günden bu yana kimseyle konuşmuyordu. Gitgide sararıp solan yaralı bir yaprak gibi savrulup duruyordu sokaklarda, kırlara çıkıp dikenlerin arasında yürüyordu kimi zaman, buğday tarlalarının ortasına yatıp saatlerce gökyüzüne bakıyordu. Kuşlarla kuş oluyordu böyle anlarda, bulutlarla bulut oluyor ve uçsuz bucaksız bir mavilikte, aklından küçücük bir şey bile geçirmeden, belki aylar, yıllar ya da asırlarca dolaşıyordu. Onun, bağların arasında bir yere dizüstü çöküp gözlerini karıncalara çivileyerek, sabahtan akşama dek hiç kıpırdamadan durduğunu görenler de vardı. Ama o, kimseye selam vermediği gibi kimseninkini de almıyordu.

Değirmene yürüyordu kimi zaman; söğütlere tırmanıp bir dalın üstüne kuş gibi tünüyor ve durup dinlenmeden, kıvrıla kıvrıla kayalıklara doğru giden yolun ağartısına bakıyordu. Uzaklarda kuş gözü kadar bir karaltı görse muhtarın döndüğünü düşünerek seviniyordu tabii, gözlerinin içi gülüyordu. Ne var ki karaltılar odun yüklü bir eşeğe dönüşüyordu yaklaştıkça, kulaklarını oynatıp kuyruklarını sallayarak geçip gidiyorlardı. Birkaç yeşil sinek kalıyordu geride, bir de oduncuların omzunda parlayıp sönen uzak balta ışıltıları... Gene de bekçi söğütlerin arasında, susineklerinin bitip

tükenmez saldırıları karşısında kılını bile kıpırdatmadan, gözleri hep yolda, yüreği hep yorgun, günlerce oturmuştu; günlerce, içinde gezinip duran bin türlü kuşkuyla muhtarı beklemişti.

Sonra bir gün, muhtarın yıllar önce verdiği asker kaputuna bürünüp birliğini kaybetmiş perişan bir er gibi, kayalıklara yürümüştü. Aynalı Fatma'nın bağ evinden geçerek; orayı kızgın bir öğle vakti aşıp daha ötelere, belki de kayıp vadilere, kayıp köylere ve kentlere kadar gitmişti. Birkaç gün sonra keçi sürülerinin peşinden inip geldiğinde elleri boştu gene de, yüzü boştu, sessizliği, hatta gözlerinin içi ve yüreği boştu... Belki de bu yüzden, boş bir çuvala benziyordu sokaklarda yürürken, boş bir çuval gibi duvar diplerine yığılıp yığılıp kalıyordu. Giderek azalıyordu sanki, giderek yollara, kırlara, kayalıklara ve gecelere bölünüp ufalanıyordu...

Oysa içinde, omzu mavzerli yüzlerce bekçi vardı bekçinin; üstelik hiçbiri ötekine benzemiyordu. Biri muhtarı aramaya hevesleniyordu zaman zaman, biri berberle konuşup ona içini dökmeyi tasarlıyor, biri her şeyi köyde bırakarak başını alıp gitmeyi düşünüyor, biri oturup hüngür hüngür ağlıyor, biri ne yapacağını bilemeden köy meydanındaki o garip kokunun içinde dönüp duruyor, biri de yanlış olduğunu bile bile arada bir Hacer'i hayal ediyordu. Bekçi bunlardan en çok hangisini sevdiğini ya da en çok hangisini yaşadığını kestiremiyordu. Gene de, günün birinde, berberle konuşup ona içini dökmeyi tasarlayanın peşine takılıp gideceğini düşünüyordu. Kimi zaman gidiyordu da; içindeki bekçi önde, kendisi arkada, geceleyin çınarın altından sessizce geçip berber dükkânında ışıyan kandile doğru yürüyorlardı. Her şey susuyordu onlar yürürken; gece, bütün karanlığıyla her şeyi yerinde tutuyordu. Köpekler daha derin uyuyordu sözgelimi, tavuklar daha derin, kuşlar, çocuklar, sonra ak sakallı yaşlılar, kapılar ve pencereler daha derin...

Çınarı geçene dek kararlı ve hızlı yürüyordu öndeki bekçi, sonra arkasına dönüp dönüp kuşkuyla bekçinin yüzüne bakmaya başlıyordu. Onun hâlâ yürüyüp geldiğini görünce seviniyordu; öyle ki, bu sevinç gözlerinden akıp adımlarına iniyordu birden ve basıp geçtiği yerleri bembeyaz aydınlatıyordu. Bekçi o aydınlığı izleye izleye, çaresiz, ilerliyordu. Böylece berberin kapısına doğru yaklaşıyorlardı. Tam da o sırada, gecenin elinden kurtulmuş ya bir köpek havlaması, ya da bir öksürük işitiyorlardı. İkisi de

geri dönüyordu hemen (yalnızca bir kez kapıya dek ulaşıp camı tıklatabilmişlerdi); bekçi önde, içindeki arkada, sokakları geçip eve geliyorlardı.

Avlu kapısından, hangi bekçi olduğu bilmeyen bir bekçi giriyordu içeri; pencerede saatlerdir yolunu gözleyen karısını görmeden, deli danalar gibi dönmeye başlıyordu. Karısı anlayamıyordu onu; gece boyunca avluda oturup karanlıkta ikide bir kibrit çakışının sırrını çözemiyor ve ne yapıp ne etse ağzından bir çift söz alamıyordu. Bekçi bekçi değildi artık, boğazına kadar sessizlik dolu kayıp bir sır küpüydü. Köylülerden birkaçı, karısının el altından yalvarıp yakarmasıyla, ona yaklaşıp dilini açmaya çalışmıştı, ama başaramamıştı. Bekçi, şapkasının siperini kaşlarının üstüne indirip kapkara bir suratla uzak uzak bakınıştı konuşanlara, uzak uzak susmuştu sonra; kahvede oturup dururken dağlara çekilmişti sözgelimi, köy meydanında dikilirken, avlu kapısından bakarken ya da duvar dibinde çökerken dağlara çekilmişti. Derken, inip gelmişti dağlardan yıkılmış bir dağ gibi... İçindeki kederin içine dalmıştı yavaşça ve söğüt dalına tüneyerek yol gözlemekten vazgeçip muhtarlık odasının önüne yürümüştü.

Artık her gün oraya gelip bayrak direğine sırtını vererek bomboş gözlerle köy meydanına bakıyordu. Asker kaputu sırtındaydı gene, kimi zaman çıkarıp dizlerinin dibine seriyor, mavzeri de uykuya dalmış bir bebek gibi üstüne yatırıyordu. Meydandan el ayak çekildiğinde, çoğunlukla öğle sıcağında, tepesinde dalgalanan bayrağa dikiyordu gözlerini; onun sessizliğinde muhtarın yokluğunu arıyor, sonra o yokluğun içinde at sırtında ağır ağır yaklaşan muhtarı görüyor ve sevinçle haykırarak köy meydanına doğru fırlıyordu. Ne dediğini henüz kimse anlayabilmiş değildi, herkes bu haykırışın ne anlama geldiğini birbirine sorup uzun uzun tartışıyordu. Birçok kişi neredeyse pusuya yatmıştı; bakkal dükkânında Rıza'nın, kahvede kahvecinin, daha ötede kunduracının kulakları kirişteydi. Ne var ki, muhtarlık odasının önünde gün boyu oturan bekçinin ne zaman haykıracağı hiç belli olmuyordu. Bazen bir kere bile haykırmadan akşam karanlığı çökene dek öylece bekliyor, sonra ya kalkıp gidiyor, ya da yıllardır kimseye sezdirmeden içinde uyuz bir köpek besliyormuş da şimdi ona dönüşmüş gibi kapının önüne kıvrılıp uyuyakalıyordu.

Bir gün, köylülerden birkaçı, çekine çekine gelip yanına oturdu. Onun selam alıp vermediğini bildiklerinden ağızlarını açmamışlardı; hiçbir şey demeden, hatta içlerinden demeyi bile geçirmeden, muhtarlık odasının duvarına yaslanmış, köy meydanına bakıyorlardı. Derken, duvar dibinde pinekleyen ak sakallı yaşlılar da kalktılar ayağa, asalarını tıkırdata tıkırdata gelip bekçinin iki yanına sıralandılar. Onların arkasından, bıyığı yeni bitmiş üç beş genç geldi. Herkes muhtarı bekliyordu sanki; herkes ölü evinin önüne toplanmış gibi susuyor, durup durup yavaşça iç çekiyor ya da kapkara bir kederle hiçbir şeyi görmeden boş boş köy meydanına bakıyordu.

Sonra, yaşlılar oturdukları yerde, nereden yayıldığı bilinmeyen o garip kokunun peşine düştüler. Dizlerinin üstünde sürünerek birbirlerine sokulup apayrı bir grup oluşturmuşlardı gene, sakallarını sıvazlaya sıvazlaya kendi aralarında fısıltıyla konuşurken, bir yandan da yüz çizgilerinin ortasında kaybolup giden uzak gözleriyle çevreyi tarıyorlardı. Bu halleriyle bir kez daha, kimsenin bilmediği gizli bir mahkeme heyetine benzemişlerdi. Herkes söze karışmadan onları dinliyordu artık, onlar da durup dinlenmeden köyü saran kokuyu yorumluyordu.

Sonunda bekçi dayanamadı, kaputunu alıp bir daha oraya hiç dönmeyecekmiş gibi öfkeyle uzaklaştı.

33

Gece, başka bir gecedeydi sanki; uzaklaşan seslerle birlikte görüntüler de silinmişti. Her yer derinliği bilinmeyen bir boşluktu artık, her şey sonsuz bir karanlıktı...

Gene de ben, gözlerimi açık tutmakla kapamak arasında hiç fark kalmadığı halde, tuhaf bir dürtüyle, oturduğum yerden çevremi görmeye çalışıyordum. Bulanık da olsa, seçebildiğim küçücük bir nesne bile yoktu tabii; nereye baksam o noktaya doğru yuvarlanıyormuşum hissine kapılıp ürperiyordum. Bir ara, yuvarlanışlarımı destek yapa yapa bir dengeye ulaşabileceğimi düşündüm. Belki de bu yüzden, karanlığa daha sık bakmaya başlamıştım. Hatta saatlerce aynı yerde oturmaktan uyuşan bacağıma aldırmadan ayağa kalktım bir an, herhangi bir şeye çarpmamak için ellerimi öne uzatmış, topallaya topallaya yürüyordum. Aslında, ellerimin bir başına her şeyi görüp ayaklarıma kılavuzluk edebileceğini sanmakla yanılmıştım; gide gide, bir duvara çarpmıştım az sonra; tıpkı bir kör gibi, önümdeki engelin boyutlarını ellerimle görebilmek için sakınımlı adımlarla bir sağa bir sola kayıyor, ama hiçbir şey anlayamıyordum. Duvar olmasına duvardı dokunduğum yer, gene de hiç köşesi yoktu; istense, belki de aylarca yürünebilirdi dibinde, haftalarca koşulabilirdi. Ola ki benim içimden de böyle bir şey geçiyordu o sırada, duvarın nerede sona ereceğini düşünmeden, yalnızca yürümek istiyordum yürümenin tadına basa basa...

Ne var ki bu pek mümkün değildi, topal değilken topal, kör değilken kör olmuş ve birkaç adım sonra, üst üste yığılan çuvallara toslamıştım. Herhalde nohut vardı içlerinde, belki de buğdaydı da ben ayıramıyordum. Onların yanından uzaklaşıp geri döndüm sonra, yukarıdan sarkan mısır koçanlarının arasından geçerek yerime oturdum.

Hâlâ uyuşukluğu geçmeyen bacağımı kaldırıp kağnı oku gibi uzatmış, bütün dikkatimle için için uğuldayan karanlığı dinliyordum.

Aşağıda, oldukça derin bir yerde kıpırtılar vardı sanki; kararsızlığını ayak sesleriyle örtmek isteyen biri, yavaş yavaş yukarıya doğru tırmanıyordu. Soluk alıp verişini duyuyordum onun, belki istesem ayak sesleriyle soluğunun ritmine bakıp yüzünü de görebilecektim, ama bunu istemedim.

Birkaç dakika geçince, “Sen misin?” diye seslendim karanlığa.

“Benim,” dedi bekçi.

Çuvalların orada, yukarıdan sarkan mısır koçanlarının altında olmalıydı.

“Günlerdir birisiyle konuşmayı arzuluyordum,” diye söze girdi hemen, “sonunda sana geldim...”

“İyi ettin,” dedim. “n’oldu ki?”

“Neler olmadı ki emmi,” diye yakındı, “şu kapının dışında neler olmuyor ki...”

“Eh,” dedim, “az çok biliyorum olanları.”

“Ben bilemiyorum,” dedi güçlükle, “daha doğrusu bir türlü akıl erdirip içinden çıkamıyorum. Çıkılacak gibi de değil zaten, her şey gitgide karmakarışık bir hal alıyor köyde, her şey gitgide tuhaflaşıyor... Üstümüze bir uğursuzluk çöktü sanki, nereye baksam ya da olup bitenlerden hangisini anlamaya çalışsam bunalıyorum. Hem öyle bir bunalıyorum ki, çekip gitmek geliyor İçimden; çekip gitmek ve bir daha hiç mi hiç dönmemek...”

“Tasalanma bu kadar, hepsi düzelir.”

“Nasıl tasalanmam emmi? Biliyorsun, muhtar hâlâ dönmedi. Oysa şimdiye dek Güvercin’in kaybolduğunu kime bildirecekse bildirip çoktan gelmiş olmalıydı.”

“Koskoca muhtar,” dedim onu yatıştırmak için, “elbette haklı bir nedeni vardır. Ola ki ilçedeki işlerini bitirememiştir henüz, bakarsın hiç beklenmedik bir anda çıkar gelir.”

“Geldiğinde şaşıracak ama,” diye içini çekti bekçi, “hem de çok şaşıracak... Daha Ramazan’ın öldüğünü bile bilmiyor o. Bu yüzden Ramazan onun gözünde hâlâ yaşıyor... Hâlâ ata biniyor yani, hâlâ yiyip içiyor, yürüyor,

koşuyor, gülüyor, ya da ne bileyim, düğünlerde keşkek dövüp halay çekiyor... Kimi zaman bunu düşündükçe, artık muhtar dönmese, diyorum içimden; dönmese de Ramazan hiç değilse onun gözünde yaşayıp dursa... Halay çekiyorsa çekse hani muhtar ölene dek, keşkek dövüyorsa dövse, gülüyorsa gülse... Sonra da üzülüyorum tabii böyle düşündüğüm için, en azından muhtara karşı haksızlık ediyorum, diyorum. Oysa biliyorum ki onun dönmesi gerek; dönüp Güvercin'den bir haber getirmesi, Cennet'in oğlunun günden güne zıvanadan çıktığını görmesi ve atın hâlâ bulunamadığını bilmesi gerek. Ama dönmüyor işte... Bunca yükü benim sırtıma yıkıyor! Reşit yaralı bir kuş gibi her gün çırpınıp duruyor gözlerimin önünde, her sabah kayıp bir at hayalinin peşine takılıp her akşam köye elleri boş dönüyor. Cennet'in oğluysa başka bir âlem; kucağında yılanıyla sokak sokak dolaşıp çocuklara gösteri yapıyor hâlâ ve hâlâ aklına estikçe karın neden yağdığını soruyor. Bir yanda da Rıza var tabii... O, vurgun yemiş bir alkol küpü gibi dükkânında öylece oturuyor; ne ne zaman yıkılacağı belli, ne ne zaman patlayacağı... Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, üstüne üstlük bir de şu koku çıktı başıma..."

"Ne kokusu?"

"Orasını bilen yok emmi... Köy meydanında fark edildi önce, sonra günden güne ağırlaşıp her yere yayıldı. Oldukça garip bir koku bu, her şeye benziyor sanki; en çok da leş kokusunu andırıyor. Ama bunu kimseye söylemedim daha, söylemeyi de düşünmüyorum. Korkuyorum çünkü, densizin biri çıkar da, bu koku Ramazan'ın öldüğü noktadan yayılıyor der diye ödüm kopuyor. Böyle bir söylenti yaratılırsa Rıza kudurur herhalde, belki de tabancasını çekip ilkin bu lafı edeni vurur! Yeni bir felaket doğar yani... Hele Hacer hiç dayanamaz böyle bir söylenti karşısında, gelip gelip köy meydanını koklar oğlum diye... Figan eder orada, yer bitirir kendini..."

Susmuştu bekçi, oraya, çuvalların dibine çökmüş olmalıydı.

"Kimi zaman da muhtarın neden dönmediğini düşünüp türlü türlü yorum yapıyorum," dedi daha alçak bir sesle, "aklımdan çok tuhaf bir şey geçiyor."

"Nedir o?"

“Muhtar bunca zamandır dönmediyse diyorum, dönmeyecektir artık... Güvercin de hâlâ bulunamadığına göre, onu muhtar kaçırmış olamaz mı?”

“Saçma!”

“Neden saçma olsun? Ola ki gözü vardı kızda, fırsat kolluyordu. Sonra bir gece buldu bu fırsatı, kızı atın terkisine atıp uzak bir köye, ya da ne bileyim, bir yaylaya bıraktı geldi. Hiç haberi yokmuş gibi telaşlandı ardından, her yeri aradı, arattırdı, hüzünlendi... Şimdi de, ben gidip ilçeye haber vereyim diye kızın koynuna döndü... Olamaz mı?”

“Bırak bu lafları,” dedim sesimi yükselterek, “sağda solda konuşayım da deme sakın! Sen ne dediğini bilmiyorsun!”

“Bilmiyorum,” diye mırıldandı karanlığın içinden, “ah bir bilebilsem...” işittiğim kıpırtılara bakılırsa ayağa kalkmış olmalıydı.

“Gidiyor musun yoksa?”

“Gidiyorum,” dedi, “hoşça kal.”

Birkaç adım yürümüştü ki, durdu. Kaputunun hışırtısından anladığıma göre, mısır koçanlarının altındaydı. Belki de yüzünü çevirmiş, ağlamaklı gözlerle bana bakıyordu.

“Nedense ayaklarım geri gidiyor,” diye mırıldandı.

“O halde diyeceklerin bitmedi,” dedim yavaşça, “belki de seni buraya getiren asıl şeyi söylemedin?”

“Haklısın, söylemedim.”

İkimiz de susmuştuk. Her şey susmuştu hatta, karanlığın içinde yüzen her şey sessizliğimize karışıp merak dolu binlerce soruya dönüşmüştü. Sonra mısır koçanları ufalanmıştı tane tane ve taneler inanılmaz bir hızla, neredeyse birer altın damlası gibi karanlığa saçılmıştı... Ya da bana öyle görünmüştü görmediğim için... Bense bu sırada, sağ elimle uyuşukluğu geçmek üzere olan bacağımı kavramış, bekçinin söyleyeceklerini bekliyordum. Ama o konuşamıyordu bir türlü, hangi konumdaysa oraya kilitlenip kalmıştı sanki; tıpkı bir zamanlar pencereden köy meydanına bakarken muhtarın yaptığı gibi, belki de kurtulmaya çalışıyordu duruşunun

duvarları arasından; görünmeyen elleri ve bacaklarıyla umutsuzca çırpınıyordu.

“Orda mısın?” diye seslendim bir ara.

“Burdayım,” dedi.

“Konuşmayacak mısın?”

Susuyordu.

“İçim yanıyor Musa emmi,” dedi saatler sonra, “Ramazan benim oğlumdu!”

34

Bekçi muhtarlık odasının önünde bekleyen köylülerin başına dikilmiş, bir yandan onları bakışlarının içinde tutmaya çalışıyor, bir yandan da kimseye sezdirmeden değirmene uzanan yola bakıyordu arada bir. Artık her gün bayrak direğinin çevresine toplanan bu insanların tam olarak neyi amaçladıklarını anlayabilmiş değildi. Ak sakallı yaşlıların burun buruna verip alçak sesle konuşmalarına bakılırsa, köy meydanındaki koku yüzünden orada gibiydiler. Belki de onun kaynağını merak ediyorlardı günlerdir, öğrenebilmek için de, işlerini güçlerini bırakarak o garip kokunun ortasına gelip oturuyorlardı. Bir yandan da bekçi, onların birbirlerinden habersiz hep birlikte muhtarı beklediklerini düşünüyordu. Dönse dönse ancak bu durumda dönecekti sanki muhtar; kağnılardan dökülen buğday saplarıyla altunî bir renge bürünen değirmen yolundan atını süre süre çıkıp gelecekti. Bu kadar geciktiğine göre terkisinde Güvercin de olacaktı tabii; upuzun saçları, sarsıldıkça belini dövecekti...

“O da ne!” diye haykırdı bekçi.

Köylüler onun sesini duyar duymaz hep birlikte ayağa fırladılar. Ellerini gözlerine siper ederek değirmene doğru baktılar. Uzakta, altunî parıltıların sonunda eciş bücüş bir karaltı vardı. Karaltı suda kayarcasına yer değiştirdi sonra, güneşin altında titreşe titreşe dereye indi. Çıktığında, irileşmişti. Yavaşlığına bakılırsa yorgundu üstelik, arada bir sendeliyordu.

“Kim acaba?” dedi Nuri.

“Yürüyüşünden tanınmıyor,” diye mırıldandı bekçi, “sırtında yükü var!”

“Reşit olabilir mi?” dedi biri.

“Yok,” dedi bir başkası, “O az önce döndü köye.”

Bekçi öfkelenmişti.

“Susun ulan,” diye bağırdı.

Sustular... Köy meydanındaki o garip kokunun boyutlarını aşan derin mi derin bir sessizliğin içinden öylece bakıyorlardı. İrileşen karaltı artık epeyce yaklaşmıştı. Her adımda, uçacakmış ya da dalı kolu gitgide çoğalıyormuş gibi karmaşık bir görünüme bürünüyordu. Derken, altunî parıltılardan sıyrılarak yavaş yavaş Cennet'in oğluna benzedi. Sırtında kocaman bir çuval vardı sanki, ıkına sıkma, güçlükle yürüyordu.

“Bu deli dağlarda ne kadar yılan varsa toplayıp geliyor herhalde,” diye homurdandı Nuri.

Kalabalık, bu sözlerden sonra biraz gevşemişti. Hatta kimileri elini gözlerinin üstünden indirip oturmaya niyetleniyordu ki, bekçi ansızın kaputunu savurta savurta koşmaya başladı. Neler olup bittiği anlaşılamadı önce, oturmaya niyetlenenler alelacele kalkarken, birkaç kişi bekçinin peşinden koştu. Cennet’in oğlu, kendisine doğru gelenleri görünce durmuştu. Pis pis sırıttı ona.

“Güvercin’i bulduuum,” diye bağırdı, “buldum Güvercin’iii! “

Bekçi birdenbire durup mavzerini doğrulttu hemen.

“Seni köpek seniii,” dedi dişlerinin arasından.

Cennet’in oğlu şaşırmış, destek ararcasına, bekçinin arkasında duran köylülere bakıyordu. Sonra, sırtındaki kızı yavaşça bıraktı yere, birkaç adım uzaklaşıp çevresine telaşla göz gezdirdi.

“Kaçma,” diye bağırdı bekçi, “kaçarsan vururum!”

Kaçmadı Cennet’in oğlu, yüzünde gitgide korkunun rengini alan kekre bir gülümseyişle bekledi. Elleri o anda nereden getirildiği anlaşılamayan boklu bir urganla birbirine sımsıkı bağlanıp yüzüne avuç avuç tükürülürken hiç konuşmadı. Bekçi, urganın öteki ucunu bileğine dolamış, kalabalığın önü sıra asılıyordu. Kimi zaman yıkılıyordu Cennet’in oğlu, kimi de dizlerinin üstünde ilerlemeye çalışırken toz duman içinde savrulup giden asker kaputuna gözlerini dikip tuhaf tuhaf gülümsüyordu. Olup bitenlerle uzaktan uzağa alay ediyordu sanki, yüzünü yırtıp geçen taşlara, kulaklarının içine dolan tozlara ve iki yanından akıp geçen ayaklara aldırdığı yoktu. Gene de bir ara başını yerden kaldırıp Güvercin'i aradı gözleriyle; geride,

köylülerden birinin sırtındaydı; boşlukta iğde dalı gibi sallanan incecik kolları arada bir gözden kaybolup yeniden görünüyordu.

Köy meydanına girdiklerinde, bekçi, urganın ucunu muhtarlık odasına doğru çekti. Kalabalık büyümüştü birden; avlu duvarlarından başını uzatıp bakan kadınlar, dam başlarındaki köylüler, ahırdakiler, harmandakiler ve çocuklar, ardından da köpekler muhtarlık odasının önüne toplanmıştı. Kadınlar, çocukları ite kaka öne geçtiler sonra, yere bırakılan Güvercin'in çevresini sardılar. Biri belinden peştamalını çözüp onun çıplak omuzlarına, biri alnındaki çatkıyı saçlarına örttü hemen; biri de eteğinin uçlarım düzeltip yer yer kuru kan lekeleriyle dolu küçücük ayaklarını avuçlarının içine aldı. Yüreklerinde ne denli şefkat varsa bir anda hepsini sunmaya çalışıyorlardı ama Güvercin'den bir tepki gelmiyordu; kendisine uzanan ellerin sıcaklığını, kulağının dibinde dolaşan sözcüklerin yumuşaklığını, yüzünde toplanan bakışların kederini hiç görmüyordu sanki, ürkütülmüş bir kirpi gibi tortop olmuştu.

Reşit karısıyla birlikte koşup geldiğinde, bekçi urganın ucunu bayrak direğine bağlamış, ne yapacağını kestiremeden Cennet'in oğluna bakıyordu. Reşit, dövüne dövüne ağlayarak köy meydanını birbirine katan karısını tutmaktan kızını göremedi önce; yuvarlanıp giden şapkasını başına gelişigüzel kondurmuş, kadınların uğultusuna doğru sürükleniyordu. Derken, kadınlar elinden aldı karısını; kollarına girip yavaş yavaş Güvercin'in yanına götürdüler. Ana kız, kocaman bir ağıt çemberinin ortasında birbirine sarıldı sonra, uzun süre öylece hareketsiz kalıp gözyaşı döktüler... Ana, bir ara kızına başından neler geçtiğini sordu, ama Güvercin ağzını açıp tek söz etmedi. Ağlamayı da kesti hatta, onca feryadın, onca figanın ve hıçkırığın arasında derin bir sessizliğe gömüldü.

Cennet'in oğluysa bayrak direğinin dibinde, ağulanmış köpek gibi mızıklıyordu bu sırada. Olup bitenleri anlayamıyordu bir türlü, zaten baştan beri anlayamamıştı; gene de birileri anlar diye Güvercin'i nerede bulduğunu peltek bir dille anlatmaya çalışıyordu. Oysa kimse işitmiyordu onu; herkes yanından geçiyor, çevresinde dolaşıyor, karşısında duruyor, ama bir kere bile olsun dönüp yüzüne bakmıyordu. Artık her gün sokaklarda gösteri yaptığı çocuklar da uzaktı ona, giderek azalan ilgileriyle kalabalığın

arkasında kalmışlardı. Belki de az sonra her şeyi büyüklere bırakıp kendi dünyalarına çekip gideceklerdi.

Derken Rıza koştu geldi (nerede kaldıysa); kalabalık onun anason kokulu sesini işitir işitmez endişeyle dalgalandı. Bekçi, ne olur ne olmaz gelip ümüğüne çöker korkusuyla Cennet'in oğluna biraz daha yaklaşmıştı. Ama Rıza önce Güvercin'e koştu, homurdana homurdana çocukları geçip kadınların arasına dalmış, balon gibi şişen gözlerini nereye çevireceğini bilemeden telaşla ilerliyordu. Güvercin'in önünde diz çöktü sonra, onu kimin kaçırdığını sordu, nereye kaçırdığını, neler yaptığını. Ama kız gene konuşmadı, gözlerini toprağa dikmiş, soluk bile alıp vermeden öylece oturuyordu. Rıza da oturdu bir süre. Sonra bir süre daha oturdu aynı şeyleri bakışlarıyla sorarak... Belki bir süre daha oturacaktı, ama artık dayanamadı, Güvercin'in sessizliğini ikiye bölen bir hızla tabancasını çekip ayağa kalktı. Köy meydanı uğuldadı bir an, kalabalık olduğu yerde korkuyla fokur fokur kaynadı. Kadınlar Güvercin'in üstüne atılmıştı hemen, onu aralarına alıp inanılmaz bir beceriyle gözden silmişlerdi. Oysa Rıza, kendisini durdurmaya çalışan birkaç yaşlının elinden sıyrılmış, kalabalıktan yükselen yakarışlara aldırmadan bayrak direğine doğru yürüyordu.

“Gelme,” diye bağırdı bekçi, “bir adım daha atarsan vururum!”

Rıza durmuştu. Gözlerini bekçinin gözlerine dikip üst üste yutkundu.

“Ver şu deyyusu bana,” dedi öfkeden titreyen sesiyle, “onun kanını içmek farz oldu!”

Bekçi hiç istifini bozmadı. Aslında, Ramazan'ı bunca yıldır besleyip büyüten Rıza'yı vurabileceğinden pek emin değildi. Zaten mavzeri doğrultur doğrultmaz elleri titremeye başlamıştı.

“Git başımdan,” dedi daha yumuşak bir sesle, “muhtar dönene kadar Cennet'in oğlu benden sorulur; kimseye vermem!”

Rıza gitmedi tabii, çevresine toplanan ak sakallı yaşlıların söylediklerine kulak asmadan, orada, elinde tabanca bir inat keçisi gibi bekledi. Güvercin'le Rıza arasında bölünen Reşit ne yapacağım şaşırmış, ortalığı yatıştırmak için midir nedir, kendi kendine bir şeyler mırıldanarak kimi zaman bekçiye doğru yaklaşıyor, kimi de alelacele koşup yaşlıların arasına karışıyordu. Sonunda imam ikna etti Rıza'yı, elindeki tabancayı beline

sokturdu. Gene de Rıza koluna girenlerin ortasında, dünyanın bütün içkilerini içip tüketmiş gibi sürüklenip giderken, ikide bir havaya zıplayarak, önünde sonunda Cennet'in oğlunu kurşun yağmuruna tutacağım söyledi. Bekçi onun savurduğu tehditlere karşılık vermedi nedense, hatta ettiği küfürlerle yeminleri de duymazlıktan gelip yalnızca baktı arkasından; o, lastik top gibi zıplaya zıplaya gözden silinene dek baktı.

"Dağılın," dedi sonra kalabalığa, "hadi herkes evine!"

Önce kadınlar düştü yola, Güvercin'i aralarına alıp kırılacak bir eşya gibi kollaya kollaya uğultuyla yürüdüler. Ardından erkekler sökün etti, üçer beşer kişilik gruplar halinde köy meydanını geçip kısa sürede uzak birer karaltıya dönüştüler.

İmam, kimsenin namaza gelmeyeceğini bile bile tahta minareye çıkıp akşam ezanım okumaya başladığında, muhtarlık odasının önü boşalmıştı.

"Sen niye bekliyorsun?" dedi bekçi.

Reşit omuzlarını çekti, yarım adımlarla dikildiği yerde bir sağa bir sola gidip geliyordu. Bekçi kadar tedirgindi aslında, bekçi kadar çaresizdi ve söze nereden başlayacağını bilemeden arada bir göz ucuyla bayrak direğinin dibine bakıyordu. Bekçi bir süre, Rıza gibi öfkelenip Cennet'in oğluna saldıracak mı diye bekledi onu; sonra anladı ki böyle bir niyeti yok, gidip eşiğe oturdu.

"N'olacak şimdi," dedi yavaşça.

"Bilsem," diyerek omuzlarını çekti Reşit, "ah bir bilsem..."

Bekçi sigara yakmıştı, karanlıkta yüzü parlayıp söndü bir an; gözlerinin ışıltısı kaldı geride, oralarda bir yerde, bir çift kayıp yıldız kırıntısı gibi uzun süre titreştiler. Sonra Reşit yaklaştı onlara, yere çöküp sırtını duvara dayadı. Hiç konuşmadan saatlerce oturdular daha sonra, çaresizlik içinde, köy meydanındaki çınarın hışırtısını dinlediler.

"Gel bunları evlendirelim," diye fısıldadı bekçi, "yediği haltı paklasın hergele, ne dersin?"

"Bilmem ki," dedi Reşit.

Bekçi, olmaz diye kestirip atmadığına sevinmişti onun; bilmem ki'den aldığı umut ışığıyla yerinden kalkarak Cennet'in oğluna yaklaştı.

"Sen ne dersin?"

Cennet'in oğlu başını kaldırmış, boş boş bakıyordu.

"Neden evlenecekmişim," dedi birden, "onu ben kaçırmadım ki!"

"Sus ulan hergele," diye bağırdı bekçi, "yalan söyleme!"

"Kaçırmadım," dedi Cennet'in oğlu, "yılanımın teyzesini arıyordum ben dağlarda... Baktım ki Güvercin bir ardıç kümesinin içinde ağlıyor, aldım getirdim."

"Doğru söyle, yoksa tetiğe basarım!"

"Doğru söylüyorum ben, orda, ardıç kümesinin içindeydi işte! Hıçkırıyordu... Gözlerinden iri iri yaşlar akıyordu ardıçların karanlığına... Sırtlayıp getirmese miydim yani, kalsa mıydı dağlarda?"

Şaşırmıştı bekçi, farkında olmadan yüzünü değirmene uzanan yola çevirdi, ama muhtar atıyla çıkıp geliyor mu diye düşünmedi, hatta bakmadı bile, zaten baksa da zifiri karanlıktan başka bir şey göremeyecekti. Gene de, Reşit'i gönderdikten sonra eşiğe yeniden oturduğunda, muhtarı düşündü. Onun, kapıyı kilitleyip anahtarı yanında götürmesine giderek öfkelenmeye başlamıştı. Götürmemiş olsaydı muhtarlık odasını açıp Cennet'in oğlunu oraya tıkardı şimdi, anahtarı da cebine koyup Rıza'dan çekinmeden rahat rahat evine gider, gece boyunca soğukta böyle it gibi titremezdi.

"Keşke dönmüş olsaydın," diye mırıldandı bir ara. Gözlerini hafifçe kapamış, arkasındaki kapının arkasını düşlüyordu.

Muhtar çoktan dönmüştü sanki, içerideydi; elinde tel tel tüten sigarasıyla masaya kurulmuş, bekçiye, Cennet'in oğluna diş bileyen Rıza'dan nasıl kurtulabileceklerini anlatıyordu. Hepi topu bir avuç yerde yaşıyoruz diyordu umutsuzluktan harf harf dökülen bir sesle, bu durumda Rıza'nın gözünden Cennet'in oğlunu kaçırabilmek epeyce güç! Gene de yeni bir felaket doğmadan bu konuda bir şeyler yapmalı... Bekçi, masaya dirseğinin tekini dayamış, muhtarın gözlerine bakıyordu. Belki Rıza'yı da kapatmalı bir yere, diyordu muhtar Cennet'in oğlunun hâlâ dışarda, bayrak direğinin dibinde olduğunu unutarak Bekçi onun bu unutkanlığını ilçeden yeni

dönmüş olmasına yoruyordu. Ola ki yorgundu muhtar; günlerce at sürmenin sarsıntısı vardı hâlâ sesinde, gözlerinde dağları vardı uzakların, ovaları, yaylaları ve yeşil bir karanlığın dibinde yüzen vadileri vardı...

Gözlerini açtı bekçi, muhtarın içeride oluşuna gereğinden fazla inandığını düşündü. Gene de tutamadı kendini, kulağını usulca yaklaştırıp kapıyı dinledi. Yaşlı bir körüğü andıran soluk alıp verişlerini duyuyordu işte, muhtar oradaydı! Biraz daha sokuldu kapıya, kulağını iyice yapıştırarak gözlerini kapadı tekrar... Muhtar, öfkelenmiş gibiydi içeride, soluk alıp verişlerine yansıyan yüzü kapkara kesilmişti. Bağırmasa da bağırıyordu artık anlaşılmaz sözlerle, ellerini arkasına kavuşturup o köşeden o köşeye yürümese de yürüyordu. Yokluğunda olup bitenler yüzünden bekçinin beceriksizliğine kızmıştı kuşkusuz. Köylüleri toplayarak, dal gibi gencimizi yiyen o atı aramaya neden çıkmadın diye köpürüyordu sözgelimi, neden köy meydanındaki kokunun kökünü araştırmadın diyordu sonra; hadi bunlar boyunu aştı diyelim, en azından Cennet’in oğlunu neden zamanında hizaya sokmadın da bunca derdi saldın başıma?

Hızla kalktı bekçi, muhtarlık odasından çıkmış gibi, mavzeri koltuğuna kıstırıp bayrak direğinin dibine doğru yürüdü.

“Elimden çekeceğin var köpeek,” diye bağırdı sesini biraz da içerideki muhtara duyurmak istercesine, “Rıza'dan önce ben vuracağım seni!”

Cennet'in oğlu ses vermedi.

“Duyuyor musun,” dedi bekçi yeniden, “Güvercin’le evlenip bu işi düzeltmezsen Rıza'dan önce ben vuracağım seni!”

Gene susuyordu Cennet'in oğlu, başucunda gezinen ayak seslerine dönüp bakmamıştı bile, öylece, gecenin ortasında upuzun yatıyordu.

Bekçi, çekine çekine eğilip baktı; karanlıkta büsbütün uzayan kirpikleri, kapanmış gözleri ve silinen çizgileriyle yüzü bir bebeğinki kadar huzurluydu.

“Hayret,” dedi kendi kendine, “çoktan uyumuş bu...”

35

Gecenin ilerleyen bir saatinde, berber dükkânında bekleyip durmamın aptalca olduğunu düşünerek yerimden kalktım. Bacağımın uyuşukluğu geçmişti artık, ama tıpkı Dede Musa gibi, gene ellerimi herhangi bir şeye çarpmamak için öne uzatmış, karanlıkta yavaş yavaş yürüyordum. Kapıyı kilitleyemeyeceğime göre, elektrik düğmesini bulup dükkânın ışığını yakacak, sonra da çekip gidecektim.

Herhalde gecenin bu saatinde eve dönmeden önce, bir yerlere uğrayıp ya bol limonlu bir işkembe çorbası, ya da birkaç bardak çay içerdim. Adamakıllı acıkmıştım yani, çorba bulamazsam çayla birlikte, hiç sevmediğim halde bir simit de yiyebilirdim. Susamlarını ayıklaya ayıklaya tabii, uzun çiğneyişlerle... Belki küçücük sevimli bir sabahçı kahvesi olurdu gideceğim yer; bahçesi olurdu kenarları çiçekli bir mendil gibi, bahçesinde bebek düşü kadar bir havuzu, havuzunda fıskiyesi olurdu. Orada, mavi kareli muşambayla kaplı bir masanın serinliğine otururdum hemen, peş peşe çay ister, çayları yıldızların altında sıcak sıcak yudumlar, ardından da bir sigara içerdim. Adamlar gelirdi o sırada düşte gezer gibi, her biri ayrı bir masaya oturup uyuklamaya başlardı.

Duvarları elimle yoklaya yoklaya elektrik düğmesini bulmuştum. Işığı açmakla açmamak arasında bocaladım önce; içimde, ortalık aydınlanır aydınlanmaz kendimi başka bir yerde bulacakmışım gibi bir his vardı. Sonunda düğmeyi açtım tabii, aydınlıkta, berber dükkânına uzun uzun baktım. Her şey yerli yerindeydi, o kadar ki, berber dönüp geldiğinde herhangi bir şeyi eksik bulabilir diye korkuya kapıldım birden, çayı ya da çorbayı içtikten sonra şöyle bir uğrayıp dükkâna bir kez daha göz atmayı düşündüm.

Bir yandan da, kendi halinde bir müşteriyken oranın koruyucusu konumuna düştüğüm için canım sıkılmıştı. Gerçi, aslında dükkânı değil de kendimi koruduğumun farkındaydım. Üstelik, her ay tıraş olduğum berbere karşı yapıyordum bunu... Saatlerce dükkânı bekliyorum diye kendimi bekliyordum başucuma dikilerek…

Hiç kuşkusuz bu durumda, birkaç saat sonra gelip kendime bir kez daha göz atacaktım; dükkâna değil...

36

Ertesi sabah köylüler, çifti çubuğu bırakıp erkenden çınarın altında toplanmıştı. Muhtarlık odasının önünden bakıldığında, birbirlerine sokulmuş çekingen birer karaltıydılar önce, epeyce uzaktılar ve giderek genişleyen tuhaf bir kararsızlığın içinde dönüp duruyorlardı. Sakaldılar biraz, oraya buraya savrulmuş şapka, uçuşan başörtüsü, yana bırakılmış el ve çökük omuzdular. Gözdüler bir de, en çok gözdüler... Sonra, koyu bir kalabalık halinde, yalnızca gözleriyle konuşup ellerini ve ayaklarını oynatmadan, yavaş yavaş muhtarlık odasına doğru yaklaştılar.

Bekçi, onların hiç kıpırdamadan ilerlediklerini görünce ürkmüştü. Bir an, kucağında uyuyan mavzerin akıp gelen bunca insana yetip yetmeyeceğini düşündü. Bir yandan da, gece boyunca oturduğu yerden kalkıp Cennet'in oğluna yaklaşmıştı. Cennet'in oğlu da urganın elverdiğince ona doğru sokulmuştu zaten, iri iri açılan korku dolu gözleriyle yardım istercesine yüzüne bakıyordu. Tehlikeyi sezmişti kuşkusuz, dizlerinin üstünde derlenip toparlanmış, sessizce bekliyordu. Bekçi, onun başucuna gelip ayaklarını açtı sonra, çarpışmaya hazır, kararlı bir komutan gibi dimdik durdu.

Köylüler, giderek kararan yüzleriyle muhtarlık odasının on on beş adım ötesine kadar gelmişlerdi. Derken, rap diye durdular... Bekçi, bakışlarıyla uzanıp önlerine kalın bir çizgi çekmişti sanki; geçemiyorlardı. Gene de gözleri, bayrak direğinin dibinde oturan Cennet'in oğlundaydı. Cennet'in oğlu onların gözlerindeydi ya da; yüzlerceydi yani, yüzlerce gözbebeğinin içinden başını kaldırmış, bayrak direğinin dibindeki kendine bakıyordu, korkarak... Aynı korku onda da vardı tabii, o da korkuyla bakıyordu köylülerin gözlerinden bakan kendine... Belki ne o onları, ne de onlar onu görüyordu. Görebildikleri yalnızca korkuydu; elleri urganla bağlanmış, Cennet'in oğlu kılığında, uçsuz bucaksız bir korku...

Bekçi, kendini kendinde yankılaya yankılaya gitgide genişleyip her yere bulaşan bu garip korkunun ortasında, dimdik durmasına karşın perişandı aslında. Henüz ne yapacağına karar verememişti. Ona öyle geliyordu ki, şu kalabalığı biraz daha oyalayabilirse her şey düzelecekti. Belki o zamana kadar, nal şakırtılarını döke saça muhtar da dönüp gelecekti köye; bakacaktı ki köylüler zıvanadan çıktı çıkıyor, hemen dikilecekti karşılarına; sonra, tıpkı Cennet'in oğlunu dövdükleri geceki gibi sert sert bakarak ne istediklerini soracaktı. Köylüler ağızlarını açamayacaktı tabii, sessizce dağılıp evlerine gideceklerdi. Oysa oradaydılar şimdi, erkekleriyle, ak sakallı yaşlıları, kadınlar ve sıpagöz çocuklarıyla oradaydılar. Üstelik, aralarında gezinen sessizliğe bakılırsa hiç de dönüp gideceğe benzemiyorlardı. Hatta birkaç adım daha yürümüşlerdi belki, bekçi fark etmeden, gizlice yaklaşıyorlardı.

"Kimse kıpırdamasın," diye bağırdı, "hiç acımam vururum!"

Kalabalık korkuyla geriledi. Bekçi kendini tanıyamadı bir an, içinde muhtar vardı sanki, o bağırmıştı.

"Güvercin'in hamile olduğunu biliyor musun?" dedi biri.

Ses, gerideki kadınların arasından geliyordu.

"Bilmiyorum," dedi bekçi.

''Bil öyleyse, kızcağız hamile!"

Telaşlandı bekçi, duruşunu hiç bozmadan yerinde sıçradı sanki, ya da ellerini ayaklarını hareket ettirmeden bir sağa bir sola koştu, mavzeri bir elinden ötekine devretti ve yorulup terledi. Sonra aynı noktada aynı biçimde durup öfkeyle Cennet'in oğluna baktı. Artık onu, böyle herkesin ulaşabileceği bir yerde tutmanın sakıncalı olduğunu düşünüyordu. Yeğeninin hamile bırakıldığını öğrenen Rıza, az sonra koşa koşa gelip tabancasını çekebilirdi gene; üstelik bu kez kimse çıkıp engel olmazdı ona, herkes yerden göğe kadar haklı olduğuna karar verirdi. Ola ki Rıza, kendine hak veren köylülerin bakışlarına sırtını dayayarak, Cennet'in oğlu diye biraz da Ramazan'ı öldüren atı kurşunlardı gözlerini belerte belerte... Ardından, sessizce dükkânına dönerdi herhalde, tezgâhın arkasına geçip rakının başına çökerdi.

Bekçi, kalabalığı gözden kaçırmamaya çalışarak muhtarlık odasının kapısına baktı göz ucuyla; ilçeye giderken orayı kilitleyip anahtarı cebinde götürdüğü için bir kez daha öfkelendi muhtara, hatta içinden peş peşe sövdü. Kapının kilidini kırıp Cennet'in oğlunu oraya tıkmaktan başka çaresi yoktu. Ama bunu yaparken birinin çıkıp köylüleri tutması gerekiyordu, fırsatı ganimet bilerek hep birlikte bayrak direğinin dibine saldırabilirlerdi. Geride duran çocuklardan herhangi biri bile başlatabilirdi bu saldırıyı, küçücük bir çakıl fırlatsa tamamdı işte, gerisi kendiliğinden gelir ve kalabalık, salya saçan bir köpek sürüsü gibi ileriye atılırdı... Kaçamazdı da Cennet'in oğlu, bileklerindeki urganı çözmeye fırsat bulamadan kanlar içinde kalırdı.

Gözlerini kısarak kalabalığı kuşkuyla süzdü bekçi; şimdilik kıpırtısızdılar, yüzlerine ya da ellerine konan sinekleri bile kovmuyorlardı. Soluk alıp vermekten de vazgeçmişlerdi sanki, inanılmaz bir düşün en karmaşık noktasına varmışlar da gördüklerinin etkisiyle akıllarını yitirmişler gibi, gitgide Cennet'in oğlununkine benzeyen yüzleriyle sessizce bakıyorlardı. Gene de güvenemedi bu duruma bekçi, kapının kilidini kırarken, bir çift gözle namlunun ille de onlara dönük olması gerektiğini düşündü. Önce, Cennet'in oğlunu çözüp mavzeri ona vermeyi geçirdi kafasından. Sonra caydı hemen, deliyle işbirliği yapmak gibi bir densizliği nasıl düşünebildiğine şaştı.

"En iyisi köylülerden birini bulmak," dedi içinden, "ama kimi?"

Tek tek bakıyordu şimdi, kendine güven verebilecek bir çift sakin göz arıyordu. Berberi gördü birden, çocukların arasına dikilmiş, öfkeden ve korkudan uzak bir yüzle olup bitenleri seyrediyordu.

"Gel," dedi bekçi, "kır şu kilidi!"

Berber duraksamıştı, herkes aynı anda dönüp yüzüne baksa yerinden kıpırdamayacaktı belki, donup kalacaktı.

"Sallanma hadi, bir taş al da kır şu kilidi!"

Berber, gözlerinde ışıldayan cellat gözleriyle, yavaş yavaş çıktı çocukların içinden; uçuşan başörtülerini, titreşen sakalları, elleri, ayakları ve şapkaları geçti sonra; kaygıları, korkuları ve öfkeleri aştı. Yumruk iriliğinde bir taş bulup kapıya yürüdü. Bu işin önünde sonunda kendisine verileceğini çoktan

beri biliyormuş gibi dizlerinin üstüne çöküp kilidi dövmeye başladı. Her vuruşta gözlerindeki ışıltı biraz daha artıyordu. Sonunda kilit, seken bir tınlamayla yere düştü. Kalabalık uğuldadı bu sırada, kopkoyu bir bulut halinde, için için kıpırdadı.

Bekçi, Cennet'in oğlunu bayrak direğinden çözüp telaşla kapıya doğru sürükledi. Köylüler de urganın ucuna bağlıymış gibi birkaç adım ilerlemişti.

“Kimse yerinden kıpırdamasın,” diye haykırdı bekçi.

Eşikte durmuş, urganı ağır ağır asılıyordu. Cennet’in oğlu oltaya takılmış ölü bir balıktı sanki, hiç karşı koymaksızın takır takır sürüklenip gidiyordu. Onu ayaklarının dibine kadar çeken bekçi, kapıyı dirseğiyle itti sonra; menteşeler, gıcırtıyla gerneştiler. Ardından, leş gibi bir koku yayıldı ortalığa... Muhtarlık odasına doğru ilerleyen ne varsa duraksadı o an; yaşlılar, gençler, çocuklar, hatta çınardan dökülüp gelen serinlik, serinliği didikleyen kırlangıç sesleri ve bunca şeyi kucaklayan gökyüzü duraksadı. Bekçinin elindeki urgan yere düşerken Cennet’in oğlu hayretle başını kaldırıp baktı; muhtar içerdeydi.

37

Dükkândan çıkmış, henüz nerede olduğunu bilmediğim o sabahçı kahvesine doğru yürüyordum.

Akşamdan bu yana ışıklarını seyrettiğim cadde, kendi sessizliğine bırakılmış ölü bir yılandı artık; kepenkleri indirilmiş yüzlerce kapının, perdesi çekik pencerelerin ve karanlığa sarkan balkonların önünde öylece uzanıyordu. Kayıp bir kentten getirilmişti sanki yüzyıllar sonra, her ne kadar buranın gürültüsüne alışmışsa da, arada bir böyle susup geçmişi anımsıyordu. Bir bakıma bu, ayrı düştüğü kentle hâlâ ilişkisini sürdürmesiydi onun, hâlâ gizli gizli orayı hayal edip özlemesiydi.

Durdum, birden; kim bilir hangi sokağın yalnızlığına sapacakken durdum ve kendi kendime, kayıp bir kentten getirilmiş cadde, diye mırıldandım. Aklımca, berber dükkânıyla cadde arasında bir bağ kurmaya çalışıyordum. Gördüğüm müşterilerin tuhaf davranışlarına, jilet almaya giden çırağın ortadan kayboluşuna ve berberin hâlâ dönmeyişine bakılırsa, olup bitenler bir rastlantı değildi; bütün bunların, caddenin geçmişiyle bir ilgisi vardı. Belki ben, kayıp bir kentten getirilen o caddedeki berber dükkânında, büyük bir anımsayışın parçalarına tanık olmuştum yalnızca; çırağın hareketlerini izler, berberle konuşur, yüzü sabunlu adamın düşünü tartışır ya da aynanın üstündeki güvercin resmine bakarken hiç farkında olmadan o parçaların arasında dolanıp durmuştum. Dükkândan çıkan herkesin kayboluşuna da boş yere şaşırmıştım tabii, dönüp gelmelerini boş yere bekleyip boş yere meraklanmıştım. Ola ki cadde, anımsayış anlarında burada değildi, ya da olup bitenlerin hepsi berber dükkânıyla birlikte bir anımsayış anıydı da, ona dalıp çıkmıştım ben... Daha bugün gördüğüm ve ayda bir beni tıraş ettiğini düşündüğüm berber, şimdi çırağıyla yan yana geçmişin derinliklerinde savruluyordu. Müşteriler de öyleydi kuşkusuz, fırçalar, makaslar, parfüm şişeleri, şofben ve ayna da öyleydi... Uyuyup uyandıktan sonra, gördüğü

düşle yaşadığı gerçeği birbirine karıştırıp benimle tartışmaya girdiğine göre, belki yüzü sabunlu adam ötekilerle aynı zamanda gelmemişti berber dükkânına... Her müşteri ayrı günlerin, ya da saatlerin müşterisiydi. Ama berber caddenin anımsayışının içinde, bir arada anımsıyordu onları, belli bir sıraya sokup tek tek tıraş ediyordu.

Dikildiğim sokağın başında, neden olmasın, diye geçirdim içimden. Sonra, kafamda beliren binlerce kaygıyla yeniden yürümeye başladım. Karanlıkta, başka bir sokağa saptım sokak bitince, oradan da bir caddeye geçtim. Uzakta, inleye inleye bidonları dolaşan yaşlı bir çöp kamyonu, yanında da eğilip doğrulan birkaç işçi vardı. Derken hiç beklemediğim bir anda, tam da ben yaklaşmak üzereyken kayboldular. Bu beni şaşırtmadı tabii, geceleri sokakta dolaşan çöp kamyonlarının birer hayalet gemisine benzediklerini biliyordum. Karadüş Caddesi’ndeki apartmanın üçüncü katındaki evimden çoğu kez görürdüm onları, elimdeki kalemi bırakıp pencereden saatlerce seyrederdim. Karanlıkta zıplarlardı sanki, gürültüleri bir sokağa girerken görüntüleri başka bir sokaktan çıkar gelirdi.

Kamyonun kaybolduğu noktaya ulaştığımda, ortalığı köy meydanındakine benzer bir koku kaplamıştı. Burnumun direğini kıran o kokunun içinden geçerken, tıpkı o çöp kamyonu gibi belki bu gece ben de kaybolacağım, diye düşündüm.

Ya da, çoktan kaybolmuştum.

38

Muhtar ipin ucundan berber indirmişti.

Onun incelmiş boynunu, göbeğine doğru sarkan dilini ve belermiş gözlerini görür görmez kapının önüne çöküp kalan bekçi hiç kıpırdamıyor, konuşmuyor, hatta yüzünü çevirip bakmaya bile cesaret edemiyordu. Sonunda, kim aldıysa aldı onu ayakaltından, kollarına girip bayrak direğinin yanına götürdüler.

Bu sırada muhtar, berberin, Cıngıl Nuri’nin ve Reşit’in ayaklarının dibinde upuzun yatıyordu. Onun ne zamandan beri muhtarlık odasında olduğunu bilen yoktu. Çenesinin altına sıyrılmış boyun derisine, dışarı sarkan diline ve kütük gibi şişen bedenine bakılırsa ipi boğazına takışının üstünden uzunca bir süre geçmiş olmalıydı. Ama bunu berberden başka kimse düşünmüyordu o anda, herkes itişe kakışa içeri dolmuş, sessizce bakıyordu. Dışarıda kalan köylüler de kapıya, pencereye üşüşmüştü tabii... Hepsi, Cennet’in oğluna duydukları öfkeyi unutmuşlardı sanki, kapının sağında hâlâ bilekleri bağlı oturmasına karşın hiç kimse onu görmüyordu.

Gene de bekçi, köylüler muhtarı bir kilimin üstüne uzatıp götürdükten sonra, Cennet’in oğlunu muhtarlık odasına sokup kapıyı kilitlemeyi ihmal etmemişti. Bunu yapması gerekir miydi bilmiyordu, daha doğrusu ne yaptığının farkında bile değildi; tıpkı bir uyurgezer gibi ayakları kendiliğinden bir yere sürüklüyordu onu, elleri kendiliğinden hareket edip bedeni kendiliğinden eğiliyor ya da eğileceğim derken doğrularak başka bir yöne doğru kayıyordu. Sonunda bekçi, köy meydanını acele acele geçiyor gördü kendini, avlu kapılarını ve duvarları iki yanından akıyor gördü. Muhtarın evine geldiğinde, bütün köylü oradaydı. Avluyu ağzına dek tıka basa doldurdukları gibi, bazısı da komşu damların tepesine çıkmıştı. Köpekler bile gelmişti hatta, dillerini titrete titrete kalabalığın içinde

gezinip arada bir durarak sessizliği dinliyorlardı. Ortalık pek de sessiz sayılmazdı gerçi, avludaki uğultu muhtarın bedeninden yayılan kokuyla birlikte ince ince tüterken, evden yeri göğü yıkan acı çığlıklar yükseliyordu. Muhtarın karısı içerideydi; kocasını görmemesini söylemişlerse de inat edip bakmış, kocası yerine kurtçukların yuvalandığı mor bir et yığınıyla karşılaşınca da hemen bayılmıştı. Yüzüne testiler dolusu su serpiyorlardı şimdi, birbirine kenetlenen dişlerini tahta kaşıkların sapıyla açıp burnunun dibinde sarımsak eziyor ya da ıslak yanaklarını hafif hafif tokatlıyorlardı.

Derken, kendine gelip gözlerini açtı kadın; ama imamın kocasını yıkamak istemediğini duyunca, muhtar ikinci kez ölmüş gibi yeniden bayıldı. O sırada imam hâlâ diretiyordu avluda, kalabalığın ortasına dikilmiş, bağışlanmayı dileyen ılık bir sesle, intihar eden kişinin asla yıkanamayacağını, dinin buna cevaz vermediğini söylüyordu. Ona göre, muhtarın yurdu cehennemdi artık; sevabı ne denli çok olursa olsun, kendi canına kıydığı için oraya gitmekten kurtulamayacaktı.

Öğleye doğru tabuta konulmuştu muhtar. O kocaman bedenini daracık yere sığdırabilmek hiç de kolay olmamıştı. Hâlâ her şeyi duyup işitiyordu sanki, bunca yıldır yaşayıp yönettiği köyden ayrılmamak için midir nedir, diriler gibi direniyordu. Gene de, bedeninden çok diliyle uğraşıldı. Göbeğine dek sarkan o upuzun kamış yaprağı bir türlü derlenip toparlanıp ağzının içine sokulamıyor, tam işte oldu derken, mor bir yılan gibi dışarı fırlıyordu. Kim ne yaparsa yapsın yararı yoktu. Sonunda muhtar galip çıktı bu didişmeden; toprağa, geride bıraktığı herkese dil çıkara çıkara gitti.

Onun bu hali, sonraki günlerde epeyce tartışıldı köyde; türlü türlü hikâyeler uyduruldu. Kimilerine göre, hem yıkamayıp hem de cenaze namazını kıldırmadığı için imama dil çıkarmıştı muhtar, onunla düpedüz alay etmişti. Kimine göreyse, bu iddia oldukça saçmaydı; muhtar, giderayak böyle bir densizlik yapmazdı. O kadar tın tın kafalı değildi o, ölse bile nasıl davranacağını bilirdi. İlle de dilini çıkarması gerektiğine karar vermişse, bunun bir nedeni olmalıydı. Bu hiç anlaşılamayacaktı belki... Gene de bir neden aranacaksa, muhtarın ilçede yaşadıklarında aranmalıydı.

Bekçi de aynı şeyleri düşünüyordu o günlerde; Cennet’in oğlunu muhtarlık odasına kapattığını unutmuş, gene gece gündüz dervişler gibi dolaşıyor, bir yandan da muhtarın sırrını çözmeye çalışıyordu. Ona göre muhtar dönse

dönse, Reşit'in atı vurmak için deli divane olduğu sırada dönmüştü köye. Geceymiştir belki; muhtar, hâlâ kemik çıtırtılarıyla çınlayan köy meydanından, atsız geçmiştir parmaklarının ucuna basa basa... Kimseye görünmeden, tıpkı bir kedi gibi muhtarlık odasına süzülmüştür. Kandili yakmamıştır tabii, hatta döndüğü anlaşılmasın diye perdenin kıvrımlarına bile dokunmamıştır. Bir sigara yakmıştır sonra, sonra bir sigara daha yakmıştır pencereye doğru kayan merakını dizginleyebilmek için... Gene de o gece, boğazına ipi geçirmeden önce, kendini tutamayıp pencereye yaklaşmış ve köye bakmıştır herhalde... İç çekmiştir derin derin... Kendini ölümün eşiğine dek sürükleyip getiren şeyleri düşünmüştür ardından da...

Onlar neler olabilirdi bilemiyordu bekçi; ola ki, diyordu sonra, muhtar hakarete uğradı ilçede. Devlet kapıları yüzüne tek tek kapandı. Güveni susuz toprak gibi çatladı kapılar kapandıkça, inancı mısır koçanı gibi ufalandı. Ama ilçedekiler görmediler onun içini, günlerce eşiklerde beklettiler; dediklerini dinlemedi, dinlediklerini anlamadılar... Derken bir gün, dikilip durmasından usanıp içeri aldılar onu; upuzun koridorlardan geçirerek, köy genişliğindeki bir odaya soktular. "Güvercin dediğin de ne senin," dediler, "kuş mu?" "Yok yok," dedi muhtar, "Güvercin köyümüzün en güzel kızı." "Hıımmm," dedi adamlar, "dur öyleyse sana o kızın devlet gözündeki yerini gösterelim!" Kocaman raflardan kocaman kitaplar indirdiler sonra, toza belenmiş defterler indirdiler ve sayfaları bir bir karıştırmaya başladılar. Baktılar ki Güvercin'in yerini bulmak aylar sürecek, hemen koşup öteki görevlileri de çağırdılar. Sivri yüzlü yüzlerce adam, ışıldayan gözlük camları parmak kalınlığında bir tozla kaplanana dek kitap karıştırdı sonra durup dinlenmeden, defter devirdi. Hepsi bunca zahmete soktuğu için, için için kızıyordu aslında muhtara; ikide bir gözlerini kaldırıp sertçe bakıyorlardı, ama saatler alan bu çabanın daha büyük bir çabaya girmemek için gösterildiğini düşündüklerinden, yeniden işlerine dönüp sayfaları sabırla çevirmeyi sürdürüyorlardı. Sonunda Güvercin'in yerini buldular tabii, üç dört kişi defteri kucaklayıp muhtarın önüne getirdi. "Bak", dediler, "işte!" Muhtar baktı; gördüğü şey, Güvercin'in yokluğuna benzeyen küçücük, belli belirsiz bir işaretti. Nokta bile değildi hatta, sayfayı dolduran binlerce tuhaf çizginin arasında, pire gözü gibi daracık bir boşluktu. Herhalde o boşluğa, kaybolup gitme korkusuyla bakakalmıştı muhtar, sonra toparlanmış ve devletin gözünde

kendisinin ne kadar yer tuttuğunu anlamak için gözlerini raflarda gezdirmişti. “Demek,” demişti şaşırarak, “köyümüzün en güzel kızının devlet gözündeki yeri bu?” Adamlar kaşlarını çatmışlardı hemen; “Güzel çirkin yok,” demişlerdi, “devlet insan mı ki güzeli çirkini ayırsın?”

“Doğru,” diye düşünmüştü muhtar, “devlet insan mı ki?” Sonra kollarından tutup dışarı atmışlardı onu, sürükleye sürükleye kapının önüne getirip kendi şaşırmışlığının ortasına eski püskü bir çuval gibi bırakıvermişlerdi...

Kimi zaman da, belki bunları ben uyduruyorum diyordu bekçi, belki olup bitenler hiç de böyle değildir... Muhtar, yorgun bir atla, ter içinde varmıştır kocaman, kemerli, pirinç halkalı demir kapıların gölgesine... Derin derin soluklanmıştır önce. Sonra köyün, değirmen yolunun, kekik kokulu kayalıkların, yol boyunca gelip geçtiği öteki köylerin, çiğnediği ovaların, aştığı dağların, kendi karanlıklarında kayıp vadilerin, yaylalarda otlayan sürülerin, ak kepenekli çobanların ve onların dağı taşı melil melil bakıştıran kaval seslerinin devlet kapısına duydukları güveni heybesinden çıkarıp harman etmiştir oracığa... Devlet, adamlarının gözünü kullanarak şöyle yan yan bakmıştır dev gibi yükselen harmana. Muhtarın onu büyük bir ihtişamla ortaya çıkarıp sergileyişine kıs kıs gülmüştür sonra, gene adamlarının bıyık altını kullanarak... Bu gülüş, Cennet’in oğlu yedi ceddine sövmüş gibi içine işlemiştir muhtarın; ne yapacağını bilememiştir. Bilememiştir, çünkü tespihine el atamıyordur. Ne de olsa devlet vardır karşısında. Bu yüzden sigara da tellendirememiştir tabii, çaresizlik içinde, o gülüşün yarasıyla kıvranıp kalmıştır. Derken, bedenini orada öylece dimdik bırakarak yavaş yavaş geri çekilmeye başlamıştır. Bu sırada devlet, yanağına fiske vursan kan damlayacak kalın enseli adamlar halinde çevresini kuşatmıştır hemen. Adamların boşa geçen her dakikaya yandığı, aptallıklarla karşılaşmaktan midelerinin bulandığı, bakışlarından bellidir. Bu yüzden sinirlidirler herhalde, sinirlidirler ve muhtarın çevresinde dönüp duruyorlardır. Sonra, sen demişlerdir ona, bir kızın kayboluşunun devlet işlerinde kaçıncı sırada yer aldığını bilmeyecek ve bu bilgisizliği yüzünden devletin bayrak dalgalandırdığı bir köyü şu kadar gün muhtarsız bırakacak kadar aptalsan, nasıl muhtar olabildin ki? Muhtar bu sözleri duyunca bakakalmıştır tabii... Susuyordur. Hatta adamların, defol git başımızdan demelerine karşın, inatla susuyordur. Ola ki beti benzi atmıştır. Atma binmiştir hemen, sapsarı bir keder halinde binip mahmuzlamıştır. At, keder taşımaktan kederli, yavaş

yavaş yola koyulmuştur. Kocaman devlet kapıları güneşte parlayıp sönen pirinç halkaları, bulutlara tırmanan dev kemerleri ve hiç silinmeyecekmiş gibi toprağa yayılan geniş gölgeleriyle geride kalmıştır bir süre sonra... Atın üstünde, kafasını sallaya sallaya gidiyordur muhtar... Nereye gittiğini bilmiyordur; ölünecek bir yer olsun da, neresi olursa olsundur. Gerçi her yerde ölünebilir, bunu biliyordur. Gene de kafasında daha güzel bir yer vardır, ölüm ölünen yerle güzelleşirmiş gibi...

“Demek,” diyordu bekçi, “anahtarı cebine koyup gitmesinin nedeni vardı. Cesedi bulunmasın istiyordu bir süre, öldüğü bilinmesin.”

“Yoksa,” diye düşünüyordu sonra, “Güvercin’i kaçıran o muydu?”

39

Sabahçı kahvesini bulmuştum, ama hiç de düşlerimdekine benzemiyordu. Vitrini sigara paketleriyle dolu köhne bir bakkalla bir madeni yağ dükkânının arasında, hayal meyal, daracık bir yerdi.

Açılmadı sanmıştım önce, neredeyse dönecektim ki, mavi çerçeveli ocağın içinde oturan kahvecinin başını gördüm. Kim bilir hangi uykunun sularına eğilmişse eğilmiş, arada bir yavaş yavaş aşağıya inip kayboluyor, artık yok dediğim bir sırada da hızla doğruluyordu. Gene de kapıdan girdiğimde dönüp baktı bana, önünden bir düş gibi geçip köşedeki masaya oturana dek sayarcasına adımlarımı izledi.

Bense oturur oturmaz sigara yakmış, bir yandan buhar püskürüp duran kazana baktıkça içeceğim çayları hayal ediyor, bir yandan da ıslak toz kokusunun içinde yüzen masaları süzüyordum. Üstlerinde, yıkanıp ters kapatılmış birer kül tablası olmasa, yüze yüze kapıdan çıkıp gideceklerdi sanki; kentin karanlık sokaklarında gezinmeye başlayacaklardı.

“Çay mı?” dedi kahveci. Başımı salladım.

Yerinden uykulu uykulu kalkıp radyoyu açtı önce, bir süre oyalandı onun başında, o istasyondan ötekine sürekli gitti geldi. Sonunda bir yerde karar kıldı, ama görünüşe göre bundan memnun değildi. Belki de bu yüzden masama ekşi bir suratla bıraktı çayı, artık tekrarlaya tekrarlaya tekrar olduğunu unuttuğu bayat bir hareketle çevresine şöyle bir bakıp yeniden ocağa girdi.

Onun aynı biçimde oturup uyuklamaya başladığını görünce, bir daha çay isteyemeyeceğimi anlamıştım. Ben, değil böyle uzakta uyuklayan bir adamı, en işlek yerde vızır vızır koşuşturan garsonları bile çağıramazdım çünkü; iş bana düşmüşse elim ayağıma dolanırdı hemen, ıkınır sıkınır, sonra da garson milletinin eğitilmemişliğinden dem vurarak, onların müşterinin

ne istediğini küçük bir kıpırdanışından şıp diye anlamaları gerektiğini ileri sürerdim. Gene de bir yolunu bulup onları çağırmaya çalışırdım tabii, ama ben ne zaman elimi havaya kaldırsam birdenbire ortalıktan yok olurlardı.

Olmamışlarsa bile görmezlerdi beni, sanki yokmuşum gibi yanımdan geçip giderlerdi.

40

Reşit mavzeri dizlerinin üstüne yatırmış, avlu kapısının önünde oturuyordu. Yere göğe sığmayan kederinin içindeydi aslında, içindeki öfkeyle, yıkılmışlığının ortasındaydı. Bir dağ kadar yorgun olmasına karşın, gene de arada bir gözlerini kaldırıp olanca gücüyle, avluda gezinen Rıza'ya bakıyordu.

Rıza, öfkeli olmaktan çok sabırsızdı; avluyu bir baştan bir başa geçiyor, homurdanarak geri dönüp Reşit'in karşısına dikiliyor, belki ona bir şeyler soruyor, sonra hızla uzaklaşarak yeniden yürüyordu. Günlerdir böyle gide gele adımları devleşmişti artık, gide gele gözündeki avlu daraldıkça daralmıştı. Öyle ki, sığamaz olmuştu oraya; zaman zaman bir yanıyla sokaklara taşıp giderek köpüren bir küfür seli gibi akmaya, hatta köy meydanına dek gidip muhtarlık odasının duvarlarına çarpmaya başlamıştı. Ona göre, ahır kapısının dibine oturup böyle kumru gibi düşünmenin hiç yararı yoktu; yapılacak tek şey, muhtarlık odasını basıp Cennet'in oğlunu vurmaktı!

Ama Reşit, her zamanki gibi yavaştı gene; kızının hamile olduğunu kendi gözleriyle gördüğü halde, boşu boşuna oyalanıp duruyordu. Hareket halindeki her şey rahatsız ediyordu onu, neredeyse kendi kımıltısından bile iğreniyor, bu yüzden de nereye oturmuşsa orada günlerce kalıyordu. Kuşlar kadar az uyuyordu artık, kuşlar kadar az yiyordu. Çevresinde kıpırdayan bir şey görünce de kuşlar gibi bakıyordu tıpkı, sessizlik istiyordu gözleriyle, derin mi derin bir sessizlik istiyor ve olup bitenlerin hepsini belki yıllar önce, bir kez daha yaşadığını düşünüyordu. Gerçi şimdiye dek hiçbir şeyi önceden kestirebilmiş değildi. Gene de şaşıramıyordu gördüklerine, istese de ürperti duyup irkilemiyordu. Gördüğünü gördüğü, duyduğunu duyduğu anda, unutulmuş bir düşünü anımsıyordu sanki; ayrıntılar nelerin arasından süzülüyorsa, tek tek gelip karşısına sıralanıyordu. Başta bulanık oluyorlardı

belki, ama zamanla elle tutulurcasına netleşip berraklaşıyorlardı. Reşit'e göre, bulanık kalan tek şey Güvercin'in hamile oluşuydu. Ola ki bu yüzden kapatmıştı onu ahıra, kimden hamile kaldığını söyleyene dek de salmayacaktı!

Karısı ikide bir evden fırlayıp Rıza'nın ayaklarına kapanarak, kocasına bir çift söz söyleyip onu bu inadından vazgeçirmesini istiyordu, ama Rıza hiç tınmıyordu. Yalaka bir köpek gibi tekmeliyordu kardeşini, Reşit'in gözleri önünde, alıp alıp yere vuruyor, sonra da kolundan sürükleyip eve sokuyordu. İkisi, günde birkaç kez boğuşuyordu böyle, günde birkaç kez köyü velveleye verip kavga ediyorlardı. Komşu avlulardan gürültüyü işiten kadınlar arada bir başlarını çıkarıp sessizce bakıyorlardı. Rıza'nın sesi yüzlerine çarpar çarpmaz da hemen geri çekiliyorlardı tabii, duvarların üstünde meraklı birer yüz hayali bırakarak ansızın kayboluyorlardı. Bu konuda çocuklar daha açık yürekliydi kuşkusuz; onlar, herhangi bir duvarın tepesine yan yana dizilip gözlerini kırpmadan birer heykel gibi saatlerce oturuyorlardı. Olup bitenleri anladıkları yoktu belki, gene de orada, Rıza’nın ağzından çıkacak birkaç küfürün hatırı için sabırla bekliyorlardı. Güvercin’in ahıra kapatıldığını da duymuşlardı gerçi, asıl orayı merak ediyorlardı, ama girip bakmaları mümkün değildi. Kapısı Reşit’ti ahırın, duvarları Reşit, damı Reşit’ti. Reşit’i delip geçmekse dünyanın en zor işiydi. Bunu, iki günde bir çıkıp gelen bekçinin dışında kimse başaramıyordu.

O gelince hafifçe yana kayıyordu Reşit, geçmesine izin veriyordu. İlk günlerde bu kadar kolay yol açmamıştı oysa, bekçinin peşi sıra koşup gelen kadınları görünce mavzeri kaptığı gibi kapıya dikilmiş, yalvarıp yakarmalara da kulak asmamıştı. Hatta kimseyle konuşmuyor, Güvercin hamiledir, azıcık izin ver de kadın gözüyle bir kere görelim diyenlerin yüzüne dişlerini gıcırdatarak bakıyordu. Ağrısı sancısı vardır be kuzum, diyenlere dişlerini gıcırdatarak bakıyordu. Ölür mölür de içine dert olur, diyenlere dişlerini gıcırdatarak bakıyordu. İnsafın kurusun e mi, diyenlere de... Kızına acımıyorsan karnındaki yavruya acı, diyenlere de... Sonunda, onun sessizliği karşısında pes etmişti kadınlar; ahır kapısını zorlamaktan vazgeçip eve, Güvercin’in anasının yanına gitmişlerdi. İşte o sırada açılmıştı yol; bekçi, ahır kapısından usulca girmişti. Taş atsan geri gelecek zifiri bir karanlıkla doluydu içerisi, vişnelere bakan dana gözü kadarcık

pencere, ancak yemliklerin üstünü aydınlatabiliyordu. Bu yüzden bekçi, kapının ardında beklemişti bir süre; ağır ahır kokusunu duymuş ve o kokunun içinde, Ramazan'ı öldüren atınkinin de bulunabileceğini düşünerek belli belirsiz ürpermişti. Gözleri karanlığa alışıp direkleri, yem torbalarını ve dipteki saman yığınını seçmeye başlayınca da yürümüştü tabii, yavaş yavaş, ürkütmekten çekinircesine Güvercin'e yaklaşmıştı.

"Beni dinle kızım," demişti güven verici bir sesle, "hiç kimseden korkmana gerek yok. Olup bitenleri bir bir anlat bana... Anlat ki bir çaresini bulalım bu derdin... Bak, karnındaki büyüyor."

Güvercin susmuştu.

"Kim kaçırdı seni?"

Susuyordu.

"De bana, Cennet'in oğlu mu?"

Yanıt yoktu.

"Kim olduğunu söylersen onunla evlendiririm seni, babam ikna ederim, söz!"

Kız susuyordu. Sonraki gelişlerinden birinde bekçi, uzun zamandır kafasını kurcalayan başka bir şeyi sormuştu ona.

"Yoksa," demişti fısıltıyla, "seni muhtar mı kaçırmıştı? Bak o öldü artık, kendini astı... Korkmana gerek yok, hadi söyle."

Gene susmuştu kız, babasına nasıl sustu, anasına nasıl sustu, Hacer'e ve Rıza'ya nasıl sustuysa öylece, derin derin susmuştu. Bekçi, ahır kapısının önüne sıkıntılı bir yüzle çıkmıştı her keresinde, ahırın karanlığını almış bir sesle, Reşit'e ne yapacaklarını, nasıl edip de kızı konuşturacaklarını sormuştu. Oysa Reşit de sessizdi kızı gibi, sorulan omuzlarını çekerek yanıtlıyor, ardından da gözlerini avludaki bir noktaya çivileyip saatlerce susuyordu.

"Cennet'in oğluyla evlendirsek mi?" diyordu bekçi.

"O deliyle mi," diyordu Rıza avlunun öteki ucundan, "o deliyle mi evlendireceğiz Güvercin'i? Bu iş dünyada olmaz!"

"Niye olmasınmış?"

“Ne yani, yatağa yılanlarda mı girecek kız? Hem deliye nikâh caiz midir ki böyle dersin sen?”

Susuyordu bekçi, her keresinde, Rıza’nın karşısında bir süre susuyor, sonra da avludan çıkıp gidiyordu. Günün herhangi bir saatinde berber, dükkânın önünden geçerken görüyordu onu, mavzerin ucu avlu duvarlarının arkasında kaybolana dek bakıyordu. Gülümsüyordu nedense, hiç istemediği halde kendini gülümserken yakalıyor ve köy meydanını izlemekten vazgeçip dükkânın içine doğru yürüyordu. Ardından, bir yorgunluk çöküyordu üstüne; bakışı, dokunuşu, gülüşü ve susuşu eksilmeye başlıyordu. Tel tel dağılıyordu sanki, tane tane ufalanıyor, hatta et et, kemik kemik parçalanıyordu. Belki de bu yüzden, giderek her şeyin gücünü buluyordu kendinde; gördüğü toprak testi bir süre sonra bakışlarından taşıyordu sözgelimi, ağzından çıkan sözler boşlukta birkaç gün serseri mayın gibi dolaşıp kulaklarına geri dönüyor ya da rüyaları belli bir zaman örtüsünün altında kalmışken ansızın ortaya çıkıp gözlerinin önünde yeniden canlanıyordu.

Bunların hepsini, artık bu köyden gitmesi gerektiğine yoruyordu berber. Bunu son günlerde sık sık düşünüyordu gerçi, hatta elinde bavulla çıkıp geldiği yılları anımsayarak hâlâ geliş nedenini bulmaya çalışıyordu. Bir kent hayal ediyordu bunu yaparken, kentte bir cadde, caddede bir dükkân, dükkânda da bir berber hayal ediyordu.

Berber tek başınaydı kuşkusuz, camın önüne dikilmiş, kısık gözlerle dışarıya bakıyordu.

41

Çayımı bitirdiğimde, sabahçı kahvesi uykulu adamlarla dolmuştu. Kapıdan ne zaman girdiklerini görmemiştim sanki, kendimi ne denli zorlarsam zorlayayım onların gelişlerini anımsayamıyordum. Oysa, önlerinde duran boşalmış çay bardaklarıyla oradaydılar. Kimi dalgınlardan dalgındı, kimi başını göğsüne eğmiş uyukluyor, kimi de elini çenesine dayamış öylece boş boş bakıyordu. Ayrı masalarda oturmalarına karşın, aynı yükü taşıyor gibiydiler yüzlerinde, aynı şeyi düşünüyor, hatta birbirlerinden habersiz aynı kalbi taşıyor gibiydiler. Sonra birkaçı, masalara kapanıp resmen uyumaya başladı. Kim bilir nelerin yorgunu bunlar, diye geçirdim içimden, kim bilir kimlerin yorgunu... Bir yandan da inatla, onların kapıdan ne zaman girdiklerini anımsamaya çalışıyordum.

Belki, diyordum kendi kendime, bir ara ben de uyudum... O sırada geldi adamlar; kapıdan tek tek süzüldüler içeri, her biri bir masaya geçti sonra, oturdular. Ardından, çay içtiler höpür höpür; duymadım. Öksürdüler ardından, duymadım. Ya da konuştular kahveci çayları dağıtırken, adres sordular sözgelimi, iş sordular, para ve kadın sordular; duymadım. Bana baktıklarını da duymadım tabii, sessizliklerini de duymadım... Ola ki benden sonrasındaydım ben, henüz yoktu kahvedeki adamlar, ben çıkıp gittikten sonra geleceklerdi tek tek, aynı yerlere oturacak ve aynı bardaklarla çay içip uyuklamaya başlayacaklardı. Belki de boş bir masaya bakacaktı boş boş bakanlardan biri; orada, gözü kaşı bana benzeyen bir insan gördüğünü sanıp bir an irkilecekti... O bir anlık irkiliş miydim ben? Ya da insan, bir anlık irkilişten doğmuyor muydu zaten, macerası o noktadan başlayıp gelmiyor muydu? Hızla kalktım masadan, kafamdan geçen bu saçmalıkların tutsağı olmadan çay parasını ödeyip hemen dışarı çıkmayı düşünüyordum. Ama kahveciyi bulamadım. Helaya gitmiştir diye boş yere bekledim oralarda, çöp falan döküyordur şimdi döner diye boş

yere oyalandım. Ocağın çevresinde bir sağa bir sola gidip geliyor, kimi de kapıya çıkıp dışarıdaki karanlığa bakıyordum. Sonunda, uyuyanlardan biri dayanamayıp başını kaldırdı.

“Ne dolanıp duruyorsun?” dedi kollarının arasına yüzünü yeniden gömerken.

“Kahveci yok,” dedim sabırsız bir sesle, “çay parasını ödeyecektim.”

Adam uyumak üzereydi.

“Oraya bırak git,” dedi uzaklardan.

“Çay kaç lira?”

“Kaç lira bırakırsan bırak, ne fark eder ki?”

42

Oğlunun günlerdir aç bırakıldığını bilen Cennet, her sabah birkaç yufkayla bir tas yoğurt getirmişti muhtarlık odasına; köy meydanım, kendi boyutlarını zorlayan deli bir rüzgâr gibi geçip kapıya dikilmişti her sabah ve her sabah, eşiğe çıkan bekçiye saatlerce dil dökmüş, saatlerce ağlamış, hatta ayaklarına kapanıp yanık yanık yalvarmıştı, ama bir türlü oğluna ulaşamamıştı. En az Reşit kadar inatçıydı bekçi, Reşit nasıl ahır kapısına dönüşmüşse o da muhtarlık odasının kapısına dönüşmüştü artık, ikisi, ellerinde mavzer, karşılıklı yankılanıp duruyorlardı. Kördüler üstelik kapılar gibi, sağırdılar duvarca, taştılar ve bulundukları yerden uzak mı uzaktılar...

“Karşıma geçip de kedi gibi miyavlama,” demişti bekçi, “bir lokma bile yedirmem o soysuza!”

Cennet bakakalmıştı, eteğinde taze yufkayla.

“Sen hâlâ oğlum mu var diyorsun?”

Bakakalmıştı.

“Oğlun moğlun yok senin!”

Dönmüştü Cennet, hızla bayatlayan yufkalarıyla her seferinde boynunu büküp evine dönmüştü. Yavaş yavaş uzaklaşırken arada bir yüzünü çevirip bekçinin merhamet damarını yoklamıştı, ama içine su serpecek bir umut ışığı görememişti. Sonra, kapıya her dikilişinde bekçiyi büsbütün öfkelendirdiğini düşünerek, oğluna bir kötülük yapmasın diye uzak durmuştu ondan; gelip gelip çınarın dibine oturmuş, yoğurt tasını da önüne koyup saatlerce muhtarlık odasını süzmüştü. Belki yoğurt tasını görür de içeridekinin açlığını anımsar, demişti bekçi için, belki inat edip durmaktan yorulur da yumuşar...

Oysa yumuşamamıştı bekçi, köyün içinde deli danalar gibi oradan oraya savrulurken ak sakallı yaşlıların öğütlerini bile duymamıştı hatta, bekçi kılığına girmiş dalgın bir hayalet sessizliğiyle geçip gitmişti. Gene de, Rıza'nın hışmından korkarak sık sık muhtarlık odasına uğrayıp Cennet'in oğluna şöyle bir göz atıyordu. Aslında, onu orada ne zamana dek tutacağına karar verebilmiş değildi. Kendince bir hapis cezası verip o süre boyunca tutsa mıydı, yoksa elini kolunu sımsıkı bağlayıp ilçeye mi götürseydi bilemiyordu. Gerçi, ilçeye gitmek pek akıllıca görünmüyordu ona; orada, karşısına çıkacağı görevlilerin bir deliyle uğraşabileceğini sanmıyordu. Olsa olsa gülerlerdi ona, masaların üstüne kapana kapana güler ve suçlu diye bir deliyi getirirken hiç düşünmedin mi, derlerdi. Güvercin, derdi bekçi de, ama Güvercin... Adamlar, hıımmm çekerdi gene... Güvercin dediğin de ne, derlerdi muhtara sordukları gibi, kuş mu? Bekçi, yok yok derdi, muhtarın aylar önce yok yok dediği odada, Güvercin bizim köyün en güzel kızı! Adamlar bunu duyunca Cennet'in oğluna dikerlerdi gözlerini; demek onu bu it kaçırdı, derlerdi. Bu, diye yutkunurdu bekçi, üstelik de hamile bıraktı! Adamlar düşünürlerdi hıımm'larla, birbirlerine sessizce bakar ve bakışların çarpışmasından doğmuş kocaman bir öfkeye gömülürlerdi. Öyle ki, yaprak gibi titrerdi Cennet'in oğlu, gözlerini iri iri açar ve yardım beklercesine bekçiye sokulurdu. Bekçi yüz vermezdi tabii, hemen ciddiyetini takınıp suratını asardı. Sonra, adamlar da yutkunurdu nedense, içlerinden biri, demek böyle, derdi. Böyle... Demek Güvercin bir kız? Evet, bir kız... Kuş muş değil yani? Değil... Yani burası kesin; kuş değil! Değil! Ama, derdi o sırada başkası sanki bana kuşmuş gibi geliyor. Bana da, diye atılırdı bir başkası da, hatta bana aylar önce bir roman okumuşum da unutmuşum gibi geliyor... Bekçi bakakalırdı çaresiz... Cennet'in oğlu da... İkisi, adamların gitgide alevlenen kuş muydu değil miydi tartışmasının kenarında, beklerlerdi saatlerce. Belki günlerce beklerlerdi, belki aylarca... Sonra biri, yahu derdi, işin aslını anımsadım ben! Peki nedir, denirdi hep birlikte. Hani bir muhtar gelmişti, diye anlatmaya başlardı o biri, böyle bir kızın kaybolduğunu iddia etmişti hani? Hımmın'lar çekilirdi yeniden, gözler geçmişe geçmişe devrilirdi... Eee? Eee'si, biz de ona kızın yerini göstermiştik devletin gözünde hani? Bayılmış mıydı? Niye? Niye olacak canım, derdi soran, arkasını getiremezdi sözün, katıla katıla gülerdi. Bir süre, gülünürdü yıllarca... Bekçi ağzını açıp konuşamazdı herhalde,

Cennet’in oğluyla birlikte yola koyulup köye dönerdi. Başımın belası, derdi her adımda, başımın püsküllü belası...

“Kalk,” diye haykırdı bir gün, “kalk defol başımdan!”

Cennet’in oğlu şaşırdı önce, yine dayak yiyeceğini sanıp boş boş baktı.

“Gözüme görünme,” dedi bekçi, “hangi cehenneme kaçarsan kaç !”

Ama kaçmadı Cennet’in oğlu, sendeleye sendeleye, çınarın dibinde oturan anasına doğru yürüdü. Köy meydanı hızla insanla dolmuştu o sırada, herkes sessizce onların sarılıp koklaşmasını izliyordu. Sonunda Cennet, yoğurt tasını orada unutarak, oğlunu kolundan kanadından tutup eve doğru sürükledi. Rıza bakkal dükkânının önüne çıkmış, sert sert onlara bakıyordu.

“Bakıp durma öyle,” dedi Cennet, “yarım canı kalmış zaten, gel onu da sen al!”

Rıza ne diyeceğini bilemedi bir an; elini, götür şunu götür, gibilerden sallayıp içeri girdi. Bu hareket bekçiyi sevindirmişti o gün, olup bitenleri pencereden gördüğünde kendi kendine, artık kurtuldun, diye mırıldanmıştı Cennet’in oğlunun arkasından, artık bundan sonra Rıza’dan korkmadan yaşayabilirsin...

Gerçi günlerce Cennet’in oğlunun yaşayıp yaşamadığı pek bilinememişti. Muhtarlık odasından sendeleye sendeleye çıkıp anasıyla birlikte eve girdiğinden bu yana kimse görmüyordu onu, kimse sesini soluğunu duymuyor ve neler yaptığını öğrenemiyordu. Herkes merak ediyordu aslında, ama kimse kimseye onunla ilgili herhangi bir şey sormuyordu. Köylüler kendi aralarında sessizce anlaşmıştı sanki, sözle de olsa ona dokunulmayacaktı. Dursundu hele... Bu sessizliğin ardından bir şey gelecekse, kendiliğinden gelsindi. Zaten örseleneceği kadar örselenmişti çocuk, gözü kaşı yarılacaksa yarılmış, kemikleri kırılacaksa kırılmıştı. Dursundu hele... Şu günlerde dağlardaysa gezsindi geniş geniş, kekik kokularını içine çeksindi doya doya, kuşların kanat seslerini dinlesindi dinleyecekse, yılan ıslıklarını yakalamaya çalışacaksa çalışsındı... Dağlarda değil de anasının yanındaysa, yatsındı mayıs kuzuları gibi... Ayran içsindi bol bol, kabuk bağlayan yaralarını kaşısındı. İrin damlacıklarına üşüşen sinekleri, bir yandan ağıt yakıp bir yandan ağlarken anası kovardı nasıl olsa... Dursundu hele...

Durmuştu Cennet'in oğlu, anasının dizi dibinde, belki haftalarca durmuş, sonra da tam unutulacağı sırada birdenbire ortaya çıkıp sokak sokak dolaşmaya başlamıştı. Tuhaf yürüyordu gene, peşine takılan çocuklara tuhaf tuhaf bakıyor ve ellerini düşsel bir çarşafı havalandırırcasına iki yana açıp sırıtıyordu. Günler sonra çocuklar, belki de bu davranışı yüzünden ona "hortlak" adını taktılar. Ad bütün köyü dolaştı hemen, hortlak aşağı hortlak yukarı derken herkesin dilinde yuvalandı. Öyle ki, yeni takılan adla birlikte köye yabancı biri gelmişti sanki, sokak sokak koşuşturan çocuklar heyecanlanmıştı. Bu yüzden, kimi zaman korkmuş gibi sağa sola kaçışıp hortlağı da heyecanlandırmaya çalışıyorlardı. O sakindi ama, gülecekse sakince gülüyor, konuşacaksa sakince konuşuyordu. İpe sapa gelmez birçok şey anlatıyordu çocuklara, onlar hiçbir şey anlamasa da o hepsini başına toplayıp saatlerce dil döküyordu. Komutanları gibiydi bir bakıma, öğretmenleri gibiydi; kimi zaman onları sıraya sokup ellerinin üstünde yere çöktürüyor, sonra da verdiği komutla nereye kadar isterse oraya dek koşturuyordu. Çocuklar, iki üç adımda bir zıplayan şımarık bir tavşan taburuna benziyordu o sırada, ortalığı toza dumana katıyorlardı.

Bir gün, nereden bulduysa bir yılan buldu gene hortlak; boynuna dolayıp çocukların önü sıra, yalpalaya yalpalaya dolaşmaya başladı. Önce uzun bir tur attılar köyün içinde, avlu kapılarının önünde durup durup gülüştüler. Ortalık tozlu kahkahalarla çınladı bir zaman, pencerelerden soluk soluğa çocuk görüntüleri gelip geçti. Kuşlar havalandı kahkahaların ortasından, yapraklar gibi yapraklarla savruldular. Sonra bir uzaklık çöktü köye, bir uzaklık sokak olup, duvar olup, kapı, pencere, baca ve ses olup ve kıpırtılar olup ve bakışlar ve susuşlar olup her yeri doldurdu. Derken çocuklar göründü her yerin ardından hortlakla, tepelerinde bumburuşuk bir toz bulutu, köy meydanına doğru yürüdüler. Bulundukları yerde sürekli kıpırdayan, sürekli elini kolunu sallayan büyükçe ve darmadağınık bir kalabalıktılar sanki, kararsızlıklarının ortasında dalgalanıp duruyorlardı. Sonunda hortlak, elini havaya kaldırıp susturdu onları, küçük bir işaretle hepsini bir araya getirip düzene soktu.

"Bu benim kemerim," dedi yılanı göstererek, "güzel mi?"

Çocukların ağız çizgileri uzamıştı, birkaçı yüzünü elleriyle kapatarak kikirdedi.

“Size bir soru,” dedi hortlak.

Sustular.

“Bana bu kemeri kim gönderdi dersiniz?”

Kalabalık birbirine baktı.

“Kiiim?” diye sordu gerilerden gelen çilli bir ses.

“Allah,” dedi hortlak, “muhtarı yaratan, bekçiyi yaratan, anamı yaratan Allah!”

Sağa sola yıkılarak güldü çocuklar.

“Tak da görelim şu kemeri,” dedi aynı ses.

Hortlak bacaklarını iki yana açıp baktı bir süre; gösteriye hazırlarcasına her yüzü yeniden çizdi sanki, her gözü yeniden oydu. Sonra boynundaki yılanı beline dolayarak kuyruğunu ağzına verdi. Ona yardım etmek ister gibi kendi kuyruğunu ısırdı yılan, hatta birazcık yuttu. Hortlak, ellerini havaya kaldırmış, zafer sevinciyle kalabalığa bakıyordu. Çocuklar keyiflenmişti tabii, sesleri ansızın artmıştı. Bir yandan da, kimi ötekinin omzuna zıplıyor, kimi dizlerini döve döve gülmekten katılıyor, kimi de yere oturmuş, alnını toprağa vurmak istermiş gibi eğilip eğilip doğruluyordu. Onların kopardığı yaygarayı işiten büyükler, kahveden çıkmıştı o sırada, kadınlar avlulardan çıkmıştı, duvar diplerinde güneşlenen ak sakallı yaşlılar yerlerinden kalkmıştı ve herkes neler olup bittiğini anlayabilmek için yavaş yavaş köy meydanının ortasına doğru yürüyordu.

Hortlağın belindeki yılansa hâlâ kuyruğunu yutmayı sürdürüyordu. Hortlak dişlerini sıkmış, acı çekercesine kıvranıyordu artık ve çocuklar o kıvrandıkça bağırıyordu. Her şey çocukların çığlığında kaybolmuştu sanki, her şey tozdan çıkıp gürültüye, gürültüden çıkıp toza karışıyordu. Derken, alkış sesleri yükseldi havaya; hortlak elini kolunu sallayarak anlaşılmaz işaretler yapınca alkış sesleri bir perde daha arttı, hortlak iki büklüm olunca bir perde daha arttı, sonra bir perde daha arttı ve köy meydanı havada yılan gibi kıvranan ıslık sesleriyle doldu. Kalabalığa doğru yaklaşan büyükler koşmaya başlamıştı o sırada telaşla, koşup bir an önce kalabalığa ulaşmak istiyorlardı.

Ama çocuklar ansızın sustular.

Hortlak, ağzından sızan yeşil sularla birlikte yere yıkılmıştı.

43

Çay parasını ocağa yakın bir masanın üstüne bırakıp sabahçı kahvesinden çıkalı epeyce olmuştu. Karanlıkta, gitgide telaşlanarak, berber dükkânına doğru yürüyordum. Bir sokağa sapmıştım önce, sonra çöp kamyonunun saçıp gittiği o berbat kokunun içinden geçip soluk soluğa bir yokuşu tırmanmış, ardından, çevresi dev bloklarla kaplı geniş bir alanda uzun süre gece kelebekleri gibi dolanıp durmuş, derken karanlığın koyulaştığı derin bir çukura merdivenli bir sokaktan inip yeniden yürümeye başlamıştım.

Yürüdükçe, berber dükkânına bir an önce ulaşmak için sabırsızlanıyordum. Bu yüzden sokakları bile doğru dürüst göremiyordum belki, caddeleri, yolumu kesen merdivenleri, tepemden sarkan balkonları, karanlıkta silinen tabelaları ya da kaldırım dibine yığılmış daha bir sürü ıvır zıvırı göremiyordum. Belleğimde yaşayan berber dükkânı her şeyin üstündeydi. Aynası göl gibi parlıyordu ben yaklaştıkça, makasları şıkır şıkır ışıldıyordu. Gece, azalıyordu böylece, uzaklaşa uzaklaşa bir yerlerde eriyip yok oluyordu.

İki yanı palmiyelerle kaplı, geniş bir caddeye çıkınca duraksadım. Geçtiğim yerleri daha önce hiç görmediğimi düşündüm bir an, çevreme korkuyla baktım. Derin zonklayışlarla genişleyen derin bir ıssızlığın ortasındaydım. Daldım herhalde, dedim kendi kendime, yanlışlıkla başka bir sokağa girdim...

Geri döndüm sonra, dev bloklara çevrili alanı bulabilmek için yokuş aşağı koşmaya başladım. Ne var ki yokuş beni, deri kokularıyla dolup taşan daracık bir sokağa götürdü. Oradan kaçtım hemen, soluk soluğa, solumdaki ilk sokağa daldım. Sonra, bekçi düdükleriyle kesişen başka bir sokaktan, taş döşeli, eğri büğrü bir caddeye çıktım. Saatlerce yürüdüm orada, giderek dağılan adımlarla saatlerce yürüyüp berber dükkânına giden yolu bulmaya

çalıştım. Umutsuzdum artık, ne yaparsam yapayım, hangi sokağa dalarsam dalayım, geldiğim yeri bulamıyordum. Bir el, belleğimin düzeniyle oynamıştı sanki, ya da kentin kimi sokaklarını silmişti yeryüzünden, belki de anahtar sokak hangisiyse onu alıp başka bir kente götürmüştü... O anda, bu olasılıklardan hangisinin doğru olduğunu kestiremiyordum.

Bildiğim tek şey vardı; ya berber dükkânı kaybolmuştu, ya da ben.

44

Köye ilk kar düştüğünde, Reşit hâlâ ahır kapısının önündeydi. Altına bir koyun postu sermiş, omuzlarına da ekşi ekşi ter kokan kırmızı güllü bir yorgan örtmüştü. Taş gibi katıydı gene, kar gibi soğuktu. Güvercin'i tekme tokat ahıra kapatıp oraya oturduğu günden beri bambaşka bir yaşam sürdürüyordu; aşı ekmeği kapının önüne getiriliyordu her öğün, çorapları, tütünü, kavı, suyu, çakmak taşı ve çayı her zaman kapının önüne getirilip ayaklarının dibine bırakılıyordu. Hemen hemen yalnızca helaya gitmek için yerinden kalkıyordu Reşit, avlunun sol köşesine yürüyüp çürük tahtaların arasına giriyor, mavzeri örümcek ağlarının ortasına asıp pantolonunu sıyırıyor ve ıkınıp sıkınırken gözlerini hiç ahır kapısından ayırmıyordu.

Orayı bir an için boş bıraksa, köylüler içeri girip Güvercin'i kurtaracaktı sanki, herkes evine götürecekti onu, ocakların başında birer Güvercin olacaktı sözgelimi, sofralarda birer Güvercin, hatta yüklüklerin alacakaranlığında, sedirlerin köşesinde ya da yorgan aralarında birer Güvercin olacak ve Reşit kızını nerede bulup kimden geri alacağını bilemeyecekti. Zaten bu yüzden, aylar önce Cennet'in oğlunun cenaze törenine de gitmemişti. Herkes çoluk çocuğuyla köy meydanına toplanmışken o, ahır kapısının önündeydi. Kuyruğunu yuta yuta hem Cennet'in oğlunu hem de kendini öldüren yılan, çocukların taşıdığı bir değneğin ucuna asılıp sokak sokak gezdirilirken o, kapının önündeydi. Çocuğun beli kese ağzı gibi büzüle büzüle iğde dalı kadar incelmiş dendiğinde de oradaydı kuşkusuz, Cennet ağlamaktan kör oldu dendiğinde de oradaydı. Her şeyi avluya gelip giden köylülerin konuşmalarından görüp işitiyordu. Dediklerine göre, büyüklerden çok çocuklar üzülmüştü bu olaya, tabuta konulup götürülürken ardı sıra mezarlık girişine kadar yürümüşlerdi. Reşit o sırada da ahır kapısının önündeydi şimdiki gibi; hiç kımıldamadan, öylece oturuyordu.

Haftada birkaç kez içeri girip kızına sorular yöneltiyordu, ama hâlâ bir şey öğrenememişti. Hep susuyordu Güvercin, sustukça da gitgide ahırın karanlığına karışıyordu. Artık görebilmek bile zordu onu, gözleri kayıptı sessizliğinin içinde, kaşları saçlarında, saçları karanlıkta ve karanlığı uzaklığında kayıptı. Görülebilen tek şey kocaman karnıydı ve Reşit ne zaman kapıyı açsa, önce o davul gibi duran gerçekle karşılaşıyordu. Dünyasını günden güne daraltan bu şişkinlikten hemen uzaklaşıyordu sonra, kendini dilinin ucundaki sorularla birlikte dışarı atıp kapıyı hızla kapatıyor, ama gözlerinin önünde büyüyen şişkinliği bir türlü silemiyordu.

Kimi zaman, herkesin evine çekilip duman duman tüten çorba tenceresinin başına çoluk çocuğuyla oturduğu, kandillerin karanlığa tek tek can verdiği ya da ak sakallı yaşlıların duvar diplerini boşaltarak kekeme birer asa tıkırtısının peşi sıra uykuya doğru yürüdüğü saatlerde, kadınlar geliyordu Reşit'in yanına... Yıllar önce burnu sümüklü bir çocukken ona ekmek dürümü veren, su içirip pışpışlayan, gözlerindeki çapağı başörtülerinin ucuyla silen ya da onu nazardan korumak için kurşun döküp alınlık okuyan yaşlı, dişleri dökülmüş, bir deri bir kemik kadınlardı bunlar ve o şaşılası sezgileriyle hep de akşamın en dokunaklı saatlerini seçiyorlardı. Reşit, için için kan ağlıyordu onları dinlerken, için için konuşuyor, gözlerini için için kapayıp dişlerini sıkıyordu ama bunların hiçbirini belli etmiyordu. Kapı gibi bakıyordu avluya doluşan kadınlara, duvar gibi bakıyordu. Bu yüzden kadınlar, kızı ahırdan çıkarıp bir yatağa yatıralım, diyorlardı bir kapıya; ya da her seferinde bir duvara, bebek doğana dek bu işe burnunu sokmamasını söylüyorlardı. Bir yanıt alamıyorlardı tabii, saatler sonra, belki imam yatsı ezanını okumaya başladığında, umutsuzca avludan çıkıp evlerine dönüyorlardı. Sokaklara dağılan ayak sesleri Reşit'in içinde yankılanıyordu o sırada, yavaş yavaş, Reşit'in içindeki gecede kayboluyordu.

Sonra Reşit kalıyordu içindeki gecenin içinde; uzun uzun, köyün öteki ucundan gelen köpek havlamalarını dinleyip sigara içiyordu. Kim bilir ne kadar süre sonra, genişledikçe genişliyordu gece, kuşları yutuyordu sözgelimi uykularıyla birlikte, köpek havlamalarını silip köylüleri yutuyor, ovayı boğuyor ve kayalıkları aşıp uzaklara doğru yayılıyordu. O sırada Reşit, beyaz beyaz ürperen karlı damların üstünde kara bir leke görüyordu nedense... Leke kıpırdıyordu üstelik, arada bir damdan dama sıçrayarak yer değiştiriyordu. Çevikliğine bakılırsa kapkara bir kediye benziyordu önce,

ama sonra, yaklaştıkça büyüyüp kendi çizgilerinin dışına taşıyordu. Derken, kalaylanmış bir çift tas ışıldıyordu bir yerlerden, leke, o ışıltının içinde devine devine giderek bir ata dönüşüyordu. Reşit yavaşça yerinden kalkıp yaklaşıyordu ona, ayaklarının altındaki karları gıcırdata gıcırdata yaklaşıp bütün dikkatiyle bakıyordu. Onun o olduğundan emin olmak istiyordu mavzerini doğrultup ateşlemeden önce... Bu yüzden, yelesinde kaçak rüzgârlar arıyordu sürekli, topuklarında kan kokusu ve kulaklarında kemik çıtırtısı arıyordu. Ama at ele vermiyordu kendini, karların üstünde capcanlı durmasına, kulaklarını oynatıp ateş gibi solumasına karşın uzaklardaydı hâlâ; ya da uzaklar ondaydı da, ne yapıp ne edilse artık uzaklarsız algılanamıyordu.

Gene böyle bir gecede, karanlığı ve karları tozutarak çıkıp geldiğinde, kahkahayla gülmüştü at; neredeyse Cennet'in oğlu gibi, Reşit'le alay edercesine katıla katıla gülmüştü. Bu gülüş, ikide bir avluya gelip giden kadınların yapamadığı şeyi bir ölçüde başarmıştı. Öfkelenen Reşit, ertesi gün ahır kapısını sımsıkı kilitleyip atı aramaya çıkmıştı gene; elinde mavzer, dağlara doğru kaybolup gitmişti.

O, sabahtan akşama dek dağ taş gezerken, kadınlar kapıya üşüşmüştü hemen; günlerce uğraştıkları halde kilide bir anahtar uyduramamışlardı gerçi, ama Güvercin'i tahta aralığından görmüşlerdi. Sesleri duyar duymaz o da onlara yaklaşmıştı zaten, sığır pisliklerinin içinde, kadın sıcaklığına hasret bir yüzle öylece dikilmişti.

Kadınlar önce, sancılarının başlayıp başlamadığını sormuşlardı ona. Güvercin hıçkırmıştı yanıt yerine... Bunu evet'e yoran kadınlar kapının önünde birbirlerine bakmışlardı ne yapacaklarını bilemeden, saçaktan sarkan buz salkımlarının altında hiç konuşmadan günlerce beklemişlerdi. Sonra, vişnelere bakan dana gözü kadarcık pencereden bol bol yiyecek vermişlerdi Güvercin'e anasının her gece gizlice yaptığı gibi... Hatta bu konuda sessiz bir yarış başlatarak evlere koşmuşlardı hızla, hızla geri dönüp çanak çanak pekmez, turşu ve yoğurt getirmişlerdi. Pekmezler çeşitlenmişti susamlısından haşhaşlısına kadar... Keleğinden biberine, domatesinden havucuna kadar turşular çeşitlenmiş ve Güvercin'e yüzlerce ağızdan, ye denmişti, her şey düzelecek, hele sen ye... Oysa o, pencereden uzatılan yiyeceklerden çok uzatanlara hasretti içeride; yüzlerini seçmeye, soluklarını

ve seslerini birbirinden ayırıp herkesi tek tek tanımaya çalışıyordu. Hacer yengesini tanımıştı sözgelimi, anasını, Cıngıl Nuri’nin karısını, muhtarınkini, sonra hiç görmediği o uzun saçlı, dalgın kızı tanımış ve bir an için mutlu olmuştu.

Ama ne yapılırsa yapılsın, kimden hamile kaldığını söylemiyordu.

“Diyemem,” demişti bir keresinde anasına fısıltıyla, “ölürüm de diyemem...”

Bir ikindi vaktiydi belki; anası, bu sözleri duyunca kalakalmıştı kapının önünde kuşkularla... Ardından hemen kendini toparlayıp sorular sorarak doğumun hangi güne rastlayacağını anlamaya çalışmıştı.

Reşit’se dağlardaydı o saatte, az önce sıktığı kurşunun kayalıklarda sürüp giden yankısını dinliyordu.

“Lânet olsun,” dedi sonra takırdayan dişlerinin arasından.

Mavzeri omzuna asıp köye doğru yürüdü. Sabahtan bu yana, çevresini saran beyazlığa baka baka gözleri kamaşmıştı artık; çoğu kez atı görür gibi oluyor, mavzerini aceleyle doğrultuyor ve bir hayali kurşunlamak üzereyken kendine gelip başını umutsuzca sağa sola sallayarak yoluna yeniden devam ediyordu.

“O silah sesi de neydi?” dedi bekçi.

Reşit irkildi birden; köy meydanında, karşılıklı dikiliyorlardı.

“Ben attım.”

“Atı mı gördün yani?” diye heyecanlandı bekçi.

“Yok,” dedi Reşit, “köyün çevresinde kaç gündür bir ayı dolanıyordu, ona ateş ettim.”

“Vurabildin mi peki?”

“Tutturamadım, belki bir dahaki sefere! “

Akşam karanlığında, yan yana yürümeye başlamışlardı. Bekçi susuyordu; muhtarın ölümünden sonra belli bir ağırlık çökmüştü davranışlarına, kolay kolay heyecanlanmıyor, üzülmüyor, hatta ille de bir şey diyecekse

sözcükleri uzun süre tartmadan ağzını açmıyordu. Bıyık da bırakmıştı artık, üst dudağı giderek kararıyordu.

Çınarın altında durdular.

“Şu atı hep birlikte aramanın zamanı geldi,” dedi bekçi, “ben bu gece herkese haber salayım. Sen de yarın tek başına gitme, bizi bekle!”

“Tamam,” dedi Reşit.

“Unutma sakın,” diye ekledi Cıngıl Nuri.

Reşit onu görmemişti, dönüp baktı. Ayağına lastik çizmeleri çekmiş, bekçinin hemen ardında dikiliyordu.

“Hep birlikte bulalım o katili,” dedi Rıza, Cıngıl Nuri’nin içinden.

Reşit şaşırmıştı.

“Bulalım,” dedi Rıza’ya mı yoksa Nuri'ye mi seslendiğini bilemeden.

“Ben de gelirim,” diye atıldı o sırada berber.

Ama Reşit onu göremedi; bir yandan küçük bir daire çizerek karların üstünde yavaş yavaş dönüyor, bir yandan da Nuri'nin içindeki Rıza’nın yüzünde berberi arıyordu. Sesini duyabildiğine göre o da oralarda bir yerde olmalıydı. Belki de çırağıyla birlikte gelmişti.

“Ne dönüp duruyorsun öyle,” dedi karısı.

Reşit durdu avlunun ortasında; nerede olduğunu anlamak istercesine çevresine baktı boş boş; ahır kapısını gördü saçaktan sarkan buzların altında, köşede kara gömülmüş kümesi, kağnıyı, öte yanda yukarı çıkan tahta merdiveni ve karısını gördü.

“Evlat katili olacaksın yakında,” dedi karısı göz göze geldiklerinde, “kızın sancıları sıklaştı!”

Duymazdan geldi Reşit, gözlerini kaçırıp merdivenlere yürüdü öfkeyle, hızlı hızlı tırmanmaya başladı.

“Sabah akşam doğuracak bu kız, haberin olsun!”

Son basamakta duracaktı neredeyse, durup okkalı bir küfür savuracaktı aşağıya, ama durmadı. Alacakaranlık kapılardan geçti kaybolup gitme arzusuyla, mavzeri rastgele bir yere bırakıp nohut kokularının, kekiklerin,

kahırların ve umutsuzlukların ortasından geçti. Geçtiği yerlerde sessizliğini bile bırakmıyordu sanki, geçmişliğini bile bırakmıyor ve her şeyiyle daha derindeki karanlığa doğru yürüyordu.

“Duymuyor musun be adam,” diye bağırdı karısı uzaklardan.

Sonra, Güvercin’in çığlığı koptu aşağıdan; bir çift bedensiz kanat gibi havada savrulmaya başladı, kanayarak...

45

Gün ağardı ağaracakken, kim bilir hangi sokakta, telaşla berber dükkânına giden yolu arıyordum hâlâ. Yorulmuştum artık, nereye çıkacağı ancak saatlerce yürüdükten sonra anlaşılabilen sokakların karanlığında döne dolaşa yorulup arada bir sendelemeye başlamıştım. Onca telaşıma karşın adımlarım da yavaşlamıştı üstelik, şuracıkta dediğim noktaya ulaşabilmek için uzun süre ter döküyordum. Bu halimle Cennet'in oğluydum sanki; ne zaman çıkmışsam muhtarlık odasından çıkmış, bir kente benzeyen köy meydanından geçiyordum. Birazdan, peşime takılan düşsel çocuk sürüsüyle birlikte çınarın hışırtısına dalıp çıkacaktım kuşkusuz, dibek taşının yanından sağa dönecek ve duvar diplerinde pinekleyen ak sakallı yaşlıların uzak bakışlarını da ardımdan sürükleyerek avlu kapımıza doğru yürüyecektim.

Cennet, hayırdır inşallah diyecekti hiç ölmemişim gibi içeri girdiğimde; hayırdır inşallah... Kalkacaktı sonra, ağlamaktan kapanan gözlerini yüzüme dikerek, bu düş de neyin nesi, diye mırıldanacaktı. Değneğin ucuna asılmış ölü bir yılan ürpertisi gelip geçecekti bu sırada yüzünden, sokaklar, çığlıklar ve omuzlar üstünde taşınan tabutum gelip geçecekti. Tabutumun çevresinde ağır ağır ilerleyen köylülerin elleri sonra, kederleri ve sessizlikleri... Cennet, o kalabalığın ortasında kendini görecekti ardından, belki bir süre, tabutuma bakışına bakacaktı... Cennet'in oğluysam ben de daha fazla bekletmeyecektim onu öyle, kollarımı açıp hemen koşacaktım.

Ama, köy meydanını geçip de ışıl ışıl parlayan upuzun bir caddeye çıkınca durdum. Homurtuyla akıp giden otomobilleri izledim bir zaman, açılan kepenk gürültülerini, oradan buradan patlayan şen şakrak şarkıları ve ortalığı hızla dolduran sabah simitçileriyle salepçilerin haykırışlarını dinledim.

Artık, berber dükkânını aramaktan vazgeçmiştim. Eve dönmekten başka çarem kalmadığını düşünerek karşıya geçtim, sonra kaldırım boyunca yavaş yavaş yürüdüm.

46

Sabahın erken saatlerinde çınarın dibinde toplanan köylüler, neyi beklediklerini bilmeden ayaküstü beklemişlerdi bir süre; birbirlerinin yüzüne ölgün gözlerle bakmış, bellerindeki fişekliği düzeltmiş ya da kulaklarını ayaklarının altında gıcırdayan karlara vererek, kısa ve dalgın adımlarla bir sağa bir sola gidip gelmişlerdi. Sonra, ince ince tüten bacaları, kara gömülmüş damları ve kahvenin camından bakan ak sakallı yaşlılarıyla birlikte köyü geride bırakarak değirmene doğru yürümüşlerdi.

En önde bekçi vardı sırtında asker kaputuyla; arada bir dönüp ağzından uzak buharlar saça saça, peşindekilere bir şeyler söylüyordu. Herkes açılabildiğince açılsın, diyordu belki, iyice yayılalım ki geniş bir alanı tarayabilelim. Ya da, dikkatli olmaları için uyarıyordu onları, atı görünce eliniz ayağınız birbirine dolaşmasın diyordu sözgelimi, telaşa kapılıp da kendi kendinizi kurşunlamayın! Ola ki bu sırada küfrediyordu ata, yedi sülalesini bir ahıra doldurarak verip veriştiriyordu. Öfkeliydi besbelli, ağzından çıkan buharlar kesik kesik sıklaşırken kaputunun etekleri fırtınaya tutulmuş gibi sürekli dalgalanıyordu.

Derken, birbirlerinden birer kurşun atımı uzaklaşıp yavaş yavaş ovanın yüzüne dağıldılar. Her biri bir at hayaliyle karlara bata çıka yürüdü saatlerce, her biri sigara içti üst üste, her biri üşüyüp titredi ve her biri gözlerini kısıp uzakları taradı. Öğleye yakın, ovada yenik düşmüş perişan bir ordu düzeniyle dağlara doğru yürüdüler. Asker Hamdi’yle Aynalı Fatma'nın hesaplaştığı bağ evinin yanından geçtiler sonra yorgunluklarıyla, kocaman bir yay çizerek kayalıklara tırmandılar. Kim bilir hangi tepeye çıktıkları sırada, bulanık bulutlar aktı içlerindeki umudun üstünden, keskin bir rüzgâr yerdeki buz kırıntılarını süpürerek ince ince savruldu.

“Ayı işte buralarda dolaşıyordu,” dedi Reşit.

Bekçi yüzünü çevirmiş, kısık gözlerle Reşit'in işaret ettiği ardıç kümelerine bakıyordu.

"Kış uykusuna yatmamış mı?" diye sordu berber.

Omuzlarını çekti Reşit, bir gün önce ayıya sıktığı kurşunun cıvlaması hâlâ kayalıklarda yankılanıyormuş gibi soluğunu tutup çevreyi dinledi. O sırada bir keklik havalandı önlerinden, çillerini döke saça, ardıçların arasına girip kayboldu. Herkes kalakalmıştı... Ola ki bu yüzden kanat sesleri, tam olarak izlenememiş bir uçuşun görülmeyen yanlarını tamamlamak istercesine bir süre kaldı boşlukta, belki birkaç karış daha yükselip çoğaldılar sonra, ardından da kalabalık bir sürü halinde, hızla ardıçların içine indiler. Öyle ki, inişlerinin şiddetiyle birkaç topak kar düştü dallardan; ıssızlığından kopan birkaç topak kar, başka bir ıssızlığa yuvarlandı... Bu öyle hüzünlü bir yuvarlanıştı ki, ardıçlar dayanamayıp uğuldadı bir an; uğultu öteki dalları da silkeledi sonra, giderek derinleşen yemyeşil karanlığa lapa lapa kar yağmaya başladı. Derken, tam da ağarmak üzereyken bir karanlık kımıldadı karanlığın içinde, hatta kımıldamakla da kalmadı, tuhaf bir böğürtüyle ayağa kalkıp köylülere doğru birkaç adım yürüdü.

Daha herkes gördüğünü anlayıp şaşırmaya fırsat bulamadan, berber tüfeğini doğrultup çoktan ateşlemişti. Karanlık, böğürerek yıkıldı.

"Ayı bu," diye bağırdı Reşit, "kaç gündür buralarda dolaşan ayı!"

Köylüler başına toplanmış, merakla bakıyorlardı.

"Köye götürelim bu deyyusu," dedi bekçi.

Dizlerinin üstüne çöküp ayının arka ayaklarına urganı geçirirken, kaşlarının altından berbere baktı.

"Usta nişancıymışsın doğrusu," dedi.

Berber kıpkırmızı olmuştu, gene de gülümsemeye çalıştı.

Köye döndüler sonra; ayıyı sürükleye sürükleye, karların üstünde uzun mu uzun bir kan izi bırakarak, tepelerinde bulanık bulut katarlarıyla köye dönüp muhtarlık odasına doğru yürüdüler. En önde bekçi vardı gene; urganın ucunu omzundan aşırıp bileğine dolamış, karlara bata çıka yürüyordu. Köylüler, kiminin elinde mavzer, kiminin tabanca, sürüklenip giden ayının arkasındaydılar. Berberse yıllardır bu köyde yaşadığı halde köylülerle bir

türlü kaynaşamamış gibi, herkesin gerisinde tek başınaydı. Ya da giderek kopuyordu sanki onlardan, her adımda köye biraz daha yaklaşmasına karşın giderek uzaklaşıyordu. Bunu, kalabalığın gürültüsünü işitir işitmez merakla teneke sobanın çevresinden kalkıp kahvenin camlarına üşüşen ak sakallı yaşlılar da sezmişti belki; kocaman gözlerle dışarı bakarken, onun köylülerden ayrı düşmüşlüğünü görüp kendi kendilerine, neler oluyor buna, diye mırıldanmışlardı. Yerdeki ayıyı da görmüşlerdi sonra, hatta onu at sanıp için için sevinmişlerdi. Ardından çocuklar sökün etmişti köy meydanına şamatayla, onların peşinden de kimi kadınlar koşup gelmişti. Ortalık tıka basa insanla dolmuştu artık, bu yüzden hem ayının hem de berberin herkesten ayrı düşmüşlüğü camdaki yaşlıların gözünden silinmişti.

Bekçi, çocukların bakışlarıyla büsbütün ağırlaşan ayıyı biraz daha sürükleyerek muhtarlık odasının önüne çekti sonra, urganın ucunu bayrak direğine bağladı.

“Ölmedi mi bu?” diye sordu çocuklardan biri.

“Ölmez mi ulan,” dedi bekçi, “kurşunu yer yemez öldü!”

“Eee, niye bağlıyorsun o halde?”

Bekçi şaşırmıştı; ayıya, Cennet’in oğlunu anımsayarak uzun uzun baktı. Bu sırada, kahvedeki yaşlılar da çıkıp geldi muhtarlık odasının önüne, sakallarını titrete titrete çocukların arasından geçip ayıya yaklaştılar.

“Kim vurdu bunu?” diye sordu içlerinden biri.

“Berber,” dedi bekçi.

Yaşlılar hep birlikte yüzlerini çevirip berbere baktılar, ama göremediler. Görebilmeleri mümkün değildi zaten, çınarın gerisinden soluk soluğa koşup gelen bir çocuk, bas bas bağırarak kalabalığı birbirine katmıştı o sırada; herkes, giderek genişleyen bulanık bir gürültünün ortasında savrulup duruyordu.

“Ne diyor bu çocuk?” diye sordu bekçi.

“Güvercin doğurmuş,” dedi kunduracı.

Reşit anlayamamıştı önce, uyuyup kalmış da gözlerini kapatmayı unutmuş gibi, boş boş, öylece bakıyordu. Sonra, hızla yardı kalabalığı, bir solukta

çınarı geçip koşmaya başladı. Bir yandan da kızının doğumdan sağ çıkıp çıkmadığını düşünüyordu. Kerpiç duvarlar arasından akıyordu bu düşüncesi, eğri büğrü sokaklardan geçiyor ve evine dek gidip gidip sürekli çalkalanan kirli bir bulut gibi geri geliyordu.

Sonunda Reşit de ulaştı evine, avlu kapısından telaşla girdi. Ahırın önü kadınlarla dolup taşıyordu. Onu görünce açıldılar; aralarından, kapıya doğru uzun bir yol uzandı, Reşit yürüdü.

“Tek başına doğurdu,” dedi biri.

Anahtarı çıkardı cebinden.

“İnekler gibi böğürdü,” dedi bir başkası, “şükür ki kızın da kurtuldu torunun da!”

Titreyen elleriyle çevirdi.

“Çığlıklarını duysaydın dayanamaz, ölürdün!”

Durdu Reşit, kapıyı usulca itip kenara çekildi. Kadınlar ahıra daldılar sonra, dalar dalmaz da, gördükleri şey karşısında karanlık bir çığlık attılar.

47

Apartmanın önüne geldiğimde, başımı kaldırıp üçüncü kattaki odamın penceresine baktım; her zamanki gibi bir kanadı açıktı. İşte bu iyi, dedim merdivenleri yorgun adımlarla tırmanırken kendi kendime, karşıma çıkan onca engele karşın hâlâ yazıyorum demek ki...

İkinci katta durup soluklandım. İşe geç kalma telaşına kapılmış yüzler geçti yanımdan aceleyle, ayak sesleri geçti paldır küldür, ellerinde sıcak ekmeklerle uykulu çocuklar ve kadınlar geçti, ama orada öylece dikildiğim halde, hiçbiri yüzüme bakıp günaydın bile demedi. Yoktum sanki gözlerinde; ellerim kentteki milyonlarca elin salınımından devşirilmiş bir uzantıydı sözgelimi, yüzüm yüzlerce yüzün kayıp bir yansısı ya da merdivenlerdeki duruşum binlerce kez paylaşılan bir duruşun uzak bir kalıntısıydı. Üçüncü kata çıkıp kapıyı açarken de aynı şeyleri hissettim nedense, yok olmanın verdiği rahatlıkla ayakkabılarımı çıkarıp çalışma odama doğru yürüdüm.

Perdeleri açtım önce, masanın üstündeki daktiloyu bir kenara çekip ortalıktaki kâğıtları topladım. Sonra, çay bardağımı alıp oturdum ve beklemeye başladım. Neyi beklediğimi bilmiyordum aslında, arada bir gözlerimi dikip aşağıdaki caddeye bakınama karşın oradan neyin ya da kimin gelmesi gerektiğini kestiremiyor, belki de anımsayamıyordum.

“Çay ister misin?” diye sordu karım kapıdan.

“Hayır,” dedim ona, “elimdeki bitmedi daha.”

“Lamban yanıyor,” diyerek kapıyı çekti.

Kalkıp söndürdüm.

Gene pencerenin önüne gitmiş, bir yandan çayımı içiyor bir yandan da aşağıdaki caddeye bakıyordum. Kepenk gürültüleri kesilmişti artık,

simitçilerle salepçiler yavaş yavaş kaybolurken onların yerini piyango bileti satan beyaz şapkalı adamlar almıştı.

“Değişen hiçbir şey yok,” dedim kendi kendime. Bardaktaki son yudumu da çekip odadan çıktım sonra, mutfağa doğru yürüyordum ki kapı çalındı. Açar açmaz, “Aaaa yüzündeki sabunu yıkamışsın,” diye şaşırdı oğlum. Şaşıran bendim oysa, öylece kalakalmış, onun içeri girip ayakkabılarını çıkarışına bakıyordum.

“Şunlar senin Perma-Sharp marka jiletlerin,” dedi kutuyu uzatırken, “biraz geç kaldım kusura bakma, ama bizim market açık değildi, taa caddenin öteki ucuna dek yürüdüm.”

“Gazete aldın mı?” diye sordu karım mutfaktan.

“Evet,” dedi oğlum, “biliyor musunuz ne yazıyor?”

“Ne yazıyor?”

“Bir kızı ayı kaçırmış!”

Sincan, 13.3.1990-25.9.1993